ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΔΙΜΗΝΙΑΝ.

ΕΤΟΣ Γ'.

ΤΕΥΧΟΣ ΙΓ'—ΙΕ'.

ΤΗι ΙΕ'. ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ ΑΩΞΖ'.

SISMANOGLIO MEGARO

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑ.
(Οδὸς Πεμπτοπαζάρου, Ἀριθ. 3.)

1868.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΜΩΝ.

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ.

	Σελ.
Περὶ τῆς ἐν τοῖς δημοτικοῖς Σχολείοις διδασκαλίας ὑπὸ Γ. Σοφοκλέους.	1
Περὶ τοῦ Ἀλβανικοῦ Ἀλφαβήτου ὑπὸ Π. Κουπιτόρη.	9
Παρατηρήσεις περὶ σώματος στρογγύλου διελθόντος ἔμπροσθεν τοῦ ἡλίου ὑπὸ Α. Κουμπάρη.	15
Ἔκθεσις τῆς ἐπὶ τῶν διαγωνισμάτων Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου Ἐπιτροπῆς.	18
Ἔκθεσις ἐπὶ τῶν δημοσίων μαθημάτων τοῦ Γ. Γραμματέως Κ. Καλλιάδου	39
Περὶ Θρακικῆς Χερσονήσου ὑπὸ Μ. Παρανίκα.	48
Μνημεῖον Θεοδώρου τοῦ Β΄ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς Ταύρου ὑπὸ Dethier.	62

ΠΡΑΚΤΙΚΑ.

Ἀπὸ τῆς ΡΚΓ΄ Συνεδριάσεως μέχρι τῆς ΡΜΗ΄.	68—92

Περίληψις ἀναγνωσμάτων.

Περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης γραφῆς ἀσιατικῶν τινων Ἐθνῶν ὑπὸ Χ. Παππαδοπούλου	68
Ἔκθεσις περὶ βυζαντινῶν τινων ἀρχαιοτήτων ὑπὸ Ἐμ. Ἰωαννίδου.	69
Ἰνδικὰ Μελετήματα ὑπὸ Α. Πασπάτη	71
Παρατηρήσεις ἐπὶ ἀρχαιολογικῶν τινων ἀντικειμένων ὑπὸ Ἐμ. Ἰωαννίδου	72
Πραγματεία περὶ Λογικῆς ὑπὸ Ἰ. Δεκιγάλλα	77
Παρατηρήσεις Ἐμ. Ἰωαννίδου ἐπὶ ἀναγλύφου φέροντος ἐπιγραφήν.	77
Παρατηρήσεις Χ. Παππαδοπούλου ἐπὶ ἐπιγραφῆς ἀνακαλυφθείσης ἐν Τοπ-χανέ.	78
Περὶ τῆς συμβολικῆς καὶ ἰδεογραφικῆς ἀξίας τῶν φωνητικῶν ἡμῶν σημείων, καὶ περὶ τῆς ἰδεογραφικῆς ἀξίας τῶν ῥιζικῶν λέξεων κ.τ.λ. ὑπὸ Ἀβδουλλὰχ-Βέη	79—91
Κριτικαὶ ἐπιστασίαι εἰς τὸ περὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου πόνημα τοῦ Γ. Χρυσοβέργη ὑπὸ Ἐμ. Ἰωαννίδου.	82
Βιογραφία Θ. Ζωγράφου ὑπὸ Α. Ζωηροῦ.	86
Περὶ τοῦ Ὄζοντος ὑπὸ Π. Μοντάνη	92
Ἐπιστολὴ Henry L. Bulwer καὶ N. Ἀριςάρχου.	73
» Deheque, Patin, Littré, Rossignol, Guigniaut, Gustave d' Eichthal.	76—77
» N. Ignatiew, Ethem-Pacha.	81
» Marquis de Moustier	85

ΕΡΑΝΙΣΜΑΤΑ.

Ch. Lévêque, Περὶ Πλουτάρχου, τοῦ Βίου καὶ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ ὑπὸ Σ. Μαυρογένους.	92

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Περί τινων Εὐαγγελίων ἐκ μεμβράνης ὑπὸ Ἐμ. Ἰωαννίδου.	106

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ

Ο

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΔΙΜΗΝΙΑΝ.

ΕΤΟΣ Γ΄. — ΤΗ ΙΕ΄. ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ ΑΩΞΖ΄. — *ΤΕΥΧΟΣ ΙΓ΄.—ΙΕ΄.*

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΙΣ ΣΧΟΛΕΙΟΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.

Συνέχεια ἴδε Ἔτος Α΄. σελ. 171.

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΡΚΖ΄. Συνεδριάσει.

Ἐν τῇ ΞΑ΄. συνεδριάσει λόγον ποιούμενος περὶ τῶν ἐλαττωμάτων τῆς καθ' ἡμᾶς διδασκαλίας, περιωρίσθην εἰς τὴν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς ἡμῶν Σχολείοις ἐπικρατοῦσαν διδακτικὴν μέθοδον, περὶ δὲ τῶν δημοτικῶν εἴτε ἀλληλοδιδακτικῶν, *ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἴσως πραγματείᾳ ἐροῦμεν*, ἔλεγον, *τὰ δέοντα*. Ἀπτόμενος σήμερον τοῦ θέματος τούτου, κατανοῶ τὸ ξηρὸν καὶ ἀτερπὲς αὐτοῦ, συναισθάνομαι δὲ πληρέστατα, ὅτι δύσηχος εἰς τὰς ἀκοὰς ἁπάντων ἡμῶν ἐν γένει ἡ ἀλήθεια, δυσχερὴς δὲ ἡ θεραπεία τῶν κακῶς ἐχόντων, καὶ μεθ' ὅλης τῆς ἀγαθῆς προθέσεως τῶν ὁπωσδήποτε δυναμένων βελτιῶσαι αὐτά, ἀλλ' ἑκάστοτε βλέπων ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς ἀκαταλογίστους δυσχερείας, ἃς ἡ ἐπικρατοῦσα διδασκαλία παρεμβάλλει εἰς τὴν σπουδαστικὴν πορείαν τῶν εἰς τὰ δημοτικὰ ταῦτα Σχολεῖα φοιτώντων, μόλις ἑπταετῶν καὶ ὀκταετῶν παίδων, πάντῃ ἀσκόπως καὶ ἄνευ λόγου σκοτίζουσα τὸν τρυφερὸν αὐτῶν νοῦν, ὡς καὶ τὴν μεγίστην φθορὰν τοῦ χρόνου, ἣν ἀναγκαίως συνεπάγουσιν οἱ εἰς χρῆσιν τῶν παίδων εἰσηγμένοι *Πίνακες Ἀναγνώσεως*, καθῆκόν μου θεωρῶ νὰ ἐκθέσω συνοπτικῶς εἰς τὰ ἔντιμα Μέλη τοῦ ἡμετέρου Φ. Συλλόγου τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν τῆς ἐν τοῖς Σχολείοις τούτοις διδασκαλίας, καὶ ἐφιστῶν τὴν προσοχὴν αὐτῶν εἰς τὰς κυριωτέρας δυσχερείας καὶ ματαιοσπουδίας, νὰ ὑποδείξω καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν δύνανται νὰ ἐκλείψωσιν αὗται, καρπίμου δὲ καὶ ζώσης διδασκαλίας βάσεις νὰ τεθῶσι καὶ παρ' ἡμῖν. Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐπικαλοῦμαι τὴν εὐμενῆ ὑμῶν ἀκρόασιν καὶ ἐπιείκειαν, δι' ἧς καὶ μόνης δύναται ὁπωσοῦν νὰ κολασθῇ τὸ ἄχαρι τοῦ προκειμένου θέματος.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Ἡ ἐν τοῖς δημοτικοῖς Σχολείοις ἡμῶν ἐπικρατοῦσα διδασκαλία ποδηγετεῖται κυρίως ὑπό τινος συγγράμματος ἐκδοθέντος ἐν Αἰγίνῃ τὸ 1830 καὶ ἐπιγραφομένου· « Ἐγχειρίδιον διὰ τὰ » Ἀλληλοδιδακτικὰ Σχολεῖα, ἢ Ὁδηγὸς τῆς Ἀλ» ληλοδιδακτικῆς μεθόδου ὑπὸ Σαραζίνου, διευ» θυντοῦ τοῦ ἐν Παρισίοις προτύπου Σχολείου, » καὶ ἐπιστατοῦντος τὰ τοῦ τμήματος τῆς » Σαίνας Σχολεῖα, πόνημα παραδεχθὲν ὑπὸ τῆς » ἑταιρείας, τῆς ἐπὶ τῆς στοιχειώδους διδα» σκαλίας, καὶ ὑπὸ τοῦ Πραιφέκτου τῆς Σαίνας » διὰ τὰ ἐκεῖ Ἀλληλοδιδακτικὰ Σχολεῖα, ἐξε» τασθὲν δὲ καὶ ἐγκριθὲν ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῆς Προ» παιδείας Ἐπιτροπῆς, καὶ κατ' ἐπίκρισιν τῆς » Κυβερνήσεως μεταφρασθέν, μεθῃρμοσμένον » εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν, πρὸς τὸν ὁμοιότροπον » Κανονισμὸν τῶν ἀλληλοδιδακτικῶν Σχολείων » τῆς Ἑλλάδος, μετὰ παραρτήματος τῶν δια» ταγμάτων τῶν περὶ τῶν Ἀλληλοδιδακτικῶν » κτλ. κτλ. ἐν Αἰγίνῃ. 1830. εἰς 8ον. ἐκ σε» λίδων 145. »

Οὗτος εἶναι, Κύριοι, ὁ διαβόητος *Ὁδηγὸς* τῆς Ἀλληλοδιδακτικῆς μεθόδου, συγγραφεὶς ὑπὸ Γάλλου ἀνδρὸς διὰ τὰ ἐν Γαλλίᾳ Σχολεῖα, μεθηρμηνευμένος δὲ καὶ ἐφηρμοσμένος καὶ εἰς τὴν

γλῶσσαν ἡμῶν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Ι. Π. Κοκκώνη, κατὰ τὸ 1830.

Προτάσσεται δὲ τοῦ συγγράμματος εἰς σελίδας 30 ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Κοκκώνη « Περίληψις » τῆς γενομένης ἀναφορᾶς εἰς τὴν ἐπὶ τῆς Προ- » παιδείας Ἐπιτροπήν, περὶ τοῦ ἐγχειριδίου τοῦ » διὰ τὰ ἀλληλοδιδακτικὰ Σχολεῖα τῆς Γαλ- » λίας συνταχθέντος ὑπὸ τοῦ Κ. Σαραζίνου, » ὡς καὶ ἡ πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς Προπαιδείας Ἐπι- τροπὴν ἀπάντησις τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, ἐγκρίνοντος *τὰ μεταλλωττισθῆ τὸ περὶ τῆς ἀλ- ληλοδιδακτικῆς μεθόδου πραγματευόμενον ἐγ- χειρίδιον τοῦ περιφήμου Σαραζίνου.*

Οὐδόλως προτίθεμαι νὰ ἐπικρίνω τὸ σύγγραμ- μα τοῦ Σαραζίνου, οὔτε νὰ ἐρευνήσω κατὰ πόσον ἐφαρμόσιμοί εἰσι παρ' ἡμῖν αἱ διατάξεις τοῦ συγγράμματος ἐκείνου, οὔτε νὰ ἐπιχειρήσω εἰς τὴν λύσιν πλείστων ὅσων ἀποριῶν, οὐσιωδέστε- ραι τῶν ὁποίων εἰσί· διατί ἐπὶ τοσαῦτα ἤδη ἔτη οὐδεὶς τῶν διευθυνόντων τὸ ἐν Ἀθήναις Διδα- σκαλεῖον, τὸ πρότυπον τῶν δημοτικῶν Σχολείων, δὲν ἠξίωσε, πλὴν τοῦ μακαρίτου Ι. Π. Κοκκώ- νη (α), νὰ σκεφθῇ οὐδὲ παραμικρὸν ἐπὶ τοῦ σπου- δαιοτάτου τούτου θέματος; τοσοῦτον ἀλάνθα- στος ἐθεωρήθη ὁ Ὁδηγὸς οὗτος, ὥστε πᾶσα ἄλ- λη ὁδηγία νὰ καθίσταται περιττή; καὶ εἰ τοιοῦ- τος ἦν ἐπ' ἀληθείας, διατί οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ δὲν ἀκολουθοῦσι πιστῶς εἰς τὰ ἴχνη αὐτοῦ, οἱ δὲ τὰ τῆς παιδείας ἐπιτετραμμένοι περιορῶσιν, ἵνα οὕτω ἀτιμωρητὶ εἰς ἀχρηστίαν ἐγκαταλείπωνται αἱ ὁδηγίαι αὐτῶν, ἢ πολὺ ὀλίγαι μόνον νὰ ἐφαρ- μόζωνται, καὶ αὗται λίαν ἀτελεῖς καὶ κεκολοβω- μέναι; μόνα τὰ τῆς πρώτης ἐκπαιδεύσεως ἡμῶν τοσούτῳ ἀνάξια λόγου καὶ οὐδενόσωρα ἐθεω- ρήθησαν, ὥστε ἐπὶ τριάκοντα πέντε ὅλα ἔτη νὰ ἀφεθῇ αὕτη ἐν τοῖς πρώτοις δοκιμίοις, τὰ ὁποῖα συνήθως εἶναι ἀτελῆ, μηδεμία δὲ πρόνοια νὰ ληφθῇ περὶ τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω προαγωγῆς αὐ- τῆς (διότι ἡ τῶν νεωτέρων ἐκδόσεων ἔκτασις πόρρω ἀπέχει τῆς βελτιώσεως), ἐν ᾧ οἱ πάντες ὁμολογοῦμεν, ὅτι βάσις πάσης διανοητικῆς ἡμῶν ἀναπτύξεως εἶναι ἡ προκαταρκτικὴ αὕτη διδα- σκαλία; Τούτων πάντων τὴν ἔρευναν παραλεί-

(α) Μόνος οὗτος κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1842, καὶ Νοέμβριον τοῦ 1850 ἐξέδοτο καὶ δ'. ἔκδοσιν τοῦ ἄν- ωθι Ὁδηγοῦ, μὲ τὴν προσθήκην τοῦ Νέος. Ἀλλ' ὁ Νέος οὗτος Ὁδηγὸς (ἐκ σελίδων 288), ὁ κατ' αὐ- τὸν τετελειοποιημένος καὶ πληρέστερος τοῦ μέχρι τότε ἐν χρήσει Ὁδηγοῦ τοῦ Σαραζίνου, παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν δημοδιδασκάλων πολυπλοκώτερος μόνον τοῦ πρώτου, καὶ μᾶλλον δύσχρηστος, παρά τισι δὲ καὶ πάντῃ ἄχρηστος κρίνεται.

πων ἔρχομαι εἰς τὰ ἐν τῷ Ὁδηγῷ διατασσόμενα μαθήματα.

Τὰ ἐν τοῖς δημοτικοῖς Σχολείοις διδασκόμενα εἰσί, κατὰ τὸν εἰρημένον Ὁδηγόν, « μαθήματα » Γραφῆς, Ἀναγνώσεως, Ἀριθμητικῆς, Γραμμα- » τικῆς, Κατηχήσεως, Γραμμικῆς Ἰχνογραφίας » καὶ Ἄσματος ἢ Ψαλτικῆς· » κατὰ δὲ τὰς νεω- τέρας ἐκδόσεις τοῦ Ὁδηγοῦ, « καὶ Ἱστορία καὶ » Γεωγραφία, » διδασκόμενα εἰς τοὺς παῖδας, διηρημένους εἰς Η'. κλάσεις.

Ἐκ τούτων ὅμως ἡ μὲν Γραμμικὴ Ἰχνογρα- φία, οὐδαμοῦ διδάσκεται παρ' ἡμῖν τοὐλάχιστο- τὴν δὲ Ψαλτικὴν καὶ αὐτὸς ὁ μεταφραστὴς του Ὁδηγοῦ παραλείπει, *διότι*, λέγει, *ἡ ἰδική μας Μουσικὴ εἶναι ἀκόμη ἄμορφος, καὶ αὐτὴ ἡ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας ἄσματος τέχνη εἶναι μόλις εὐληπτος εἰς ἡλικιωμένους νέους* (σελ. 15, σημ.)· ἐν τῇ δ'. δὲ μόνον ἐκδόσει συνιστᾷ πίνα- κας Μουσικῆς ὑπὸ Ἀβραμιάδου, καὶ ἄσματα ἀ- δόμενα εἰς τὰ δημοτικὰ Σχολεῖα (σελ. 281)· ἡ δὲ Γραμματικὴ λίαν ἀτελῶς καὶ παρά τισι μό- νον διδάσκεται, ὡς καὶ ἡ Ἱστορία καὶ ἡ Γεω- γραφία, ὥστε οὐσιωδέστερα καὶ ἀπαραιτήτως ἀ- ναγκαῖα μαθήματα μένουσιν, ὡς ἕκαστος κατα- νοεῖ, ἡ Γραφή, ἡ Ἀνάγνωσις καὶ ἡ Ἀριθμητική· καὶ περὶ τούτων ἰδίως θέλομεν διαλάβει ἐν τῇ παρούσῃ πραγματείᾳ, πῶς δηλονότι διδάσκεται ἕκαστον, πῶς δὲ ἔπρεπε νὰ διδάσκωνται.

Α'. Γ ρ α φ ή.

Τὴν Γραφὴν προτάσσω, διότι ὁ συγγραφεὺς τοῦ Ὁδηγοῦ, ὡς καὶ τῶν νεωτέρων ἐκδόσεων αὐτοῦ, προτάσσει αὐτὴν τῶν λοιπῶν εἴς τε τῶν μαθημάτων τὴν ἐπαρίθμησιν, καὶ εἰς τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας αὐτῶν τὴν ἀνάπτυξιν, ὁρμώ- μενος, μοὶ φαίνεται, ἐκ τῆς ἰδέας, ὅτι ὁ παῖς εὐχερέστερον δύναται νὰ μάθῃ τὰ ὀνόματα καὶ τὴν χρῆσιν τῶν γραμμάτων, χαράσσων αὐτὰ ἐπὶ τῆς ἄμμου, ἢ βλέπων καὶ ἀναγινώσκων αὐτὰ ἐπὶ τοῦ πίνακος. Χωρὶς νὰ διαφιλονεικήσω τὸ ὀρθὸν ἢ μὴ τῆς ἰδέας ταύτης, παρατηρῶ μόνον, ὅτι ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν κατηργήθη τὸ διάμ- μιον γραφεῖον· διότι οἱ παῖδες, κατὰ τὸ παρά- δειγμα τῶν διδασκάλων αὐτῶν, ταχέως μετα- βαλόντων τὸν δείκτην εἰς ῥάβδον, ἐπεξέτειναν καὶ αὐτοὶ τὴν χρῆσιν τῆς ἄμμου εἰς τὸ νὰ ῥί- πτωσιν αὐτὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀλλήλων κατὰ τοὺς παιδικοὺς αὐτῶν διαπληκτισμούς. Καὶ ὅμως ὁ μεταφραστὴς τοῦ Ὁδηγοῦ, καὶ κατὰ τὰς νεωτέρας δύο ἐκδόσεις ἐπιμένει εἰς τὴν χρῆ- σιν τῆς ἄμμου, συμβουλεύων μάλιστα (ἴδ. ἐν

σελ. 21 σημ., καὶ 92 τῆς δ'. ἐκδ.) « ἐν ἐλλεί- » ψει τῆς ἄμμου, νὰ μεταχειρισθῶσι τὰ κατα- » πίπτοντα ἀπὸ τὰ πριονιζόμενα ξύλα λεπτὰ » πριονίδια κοσκινισμένα. » Καταργηθείσης δὲ τῆς ἄμμου, ὁ παῖς ἄρχεται τῆς γραφῆς, σύρων τὰς γραμμὰς ἐπὶ πλακὸς ἀμέσως ἐκ τῆς ά. κλά- σεως, ἐξακολουθεῖ δὲ γράφων ἐπὶ πλακὸς μέχρι τῆς ζ'. κλάσεως εἰς μεγάλους χαρακτῆρας τὰς ὑπὸ τοῦ πρωτοσχόλου (μαθητοῦ ἀνωτέρας τινὸς τάξεως) ὑπαγορευομένας λέξεις, μετὰ πολλῆς ἢ ὀλίγ.ς προσοχῆς ἐπὶ τῶν ὑπαγορευομένων, καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ ὑπαγορευτοῦ ἐπίσης ἀτελοῦς καὶ οὐδέποτε πλήρους διορθώσεως τῶν κακῶς γε- γραμμένων· ἐπὶ χάρτου δὲ γράφουσι διὰ μικρῶν χαρακτήρων μόνοι οἱ τῆς Ζ'. καὶ τῆς Η'. κλά- σεως, τῇ ὑπαγορεύσει καὶ οὗτοι τοῦ πρωτοσχόλου, διότι Καλλιγραφίας δείγματα, τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ Νέου Ὁδηγοῦ συνιζώμενα, τὰ τοῦ Δρακάκη καὶ Σαλαμανοῦ, παρ' ἡμῖν εἰσὶν ὅλως ἄγνωστα, τὰ δὲ νεώτερα καὶ παρ' ἡμῖν ὑπάρχοντα ὀλίγοι τῶν μαθητῶν ἔχουσιν ἀνὰ χεῖρας· διὰ μόνης δὲ τῆς πολυχρονίου τριβῆς καὶ τῆς φυσικῆς δεξιότητος κατορθοῦσί τινες ἐξ αὐτῶν νὰ καλλιγραφῶσι. Παραλείπων τυπικά τινα, μικρὰν ἢ οὐδεμίαν σχέ- σιν ἔχοντα πρὸς τὸ θέμα ἡμῶν, ἱκανὰ δὲ θεω- ρῶν καὶ τὰ εἰρημένα πρὸς γνῶσιν τοῦ τρόπου, καθ' ὃν διδάσκεται ἡ Γραφὴ ἐν τοῖς δημοτικοῖς Σχολείοις, μεταβαίνω εἰς τὸ τῆς Ἀναγνώσεως κεφάλαιον, τὸ καὶ κυριώτερον.

Β'. Ἀ ν ά γ ν ω σ ι ς.

Ἡ Ἀνάγνωσις, κατὰ τὸν Ὁδηγόν, Παλαιόν τε καὶ Νέον (οὕτω διακρίνω τὰς δύο ἐκδόσεις), μέ- χρι τῆς Η'. κλάσεως, καὶ μάλιστα μέχρι τοῦ δ'. τμήματος τῆς Η'. κλάσεως (διότι ἡ κλάσις αὕ- τη ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο τμήματα), διδάσκεται ἐπὶ τῶν Πινάκων τῆς Ἀναγνώσεως, κεκολλημέ- νων ἐπὶ πινακίδων· μόνοι δὲ οἱ τοῦ δ'. τμήμα- τος τῆς Η'. κλάσεως γυμνάζονται εἰς ἀνάγνω- σιν ἐπὶ διαφόρων βιβλιαρίων.

Οἱ Πίνακες οὗτοι, 78 τὸν ἀριθμόν, συντεθέν- τες ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Ι. Π. Κοκκώνη, καὶ ἐ- πιγραφόμενοι *Πίνακες τῆς ἀναγνώσεως διὰ τὰ δημοτικὰ Σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος*, τετυπωμένοι δὲ καὶ εἰς ἰδιαίτερον βιβλιάριον πρὸς οἰκιακὴν χρῆσιν τῶν μαθητῶν, περιέχουσι παντοίαν ὕλην ἀναγνώσεως, συλλαβισμὸν καθ' ὅλους τοὺς ἐνδε- χομένους συνδυασμοὺς τῶν γραμμάτων, πραγ- ματικούς τε καὶ φανταστούς, λεξιλογίαν, φρασεο- λογίαν κλ., φέρουσι δὲ ὑποκάτωθεν κεφαλαίοις γράμμασι καὶ τὸ ὄνομα τῆς κλάσεως, εἰς ἣν ἀνή- κουσι, προβαίνοντες κατ' αὔξοντα ἀριθμόν, καί- τοι ἡ διάταξις αὕτη ἐν τοῖς πλείστοις τῶν παρ' ἡμῖν Σχολείων οὐδόλως διατηρεῖται. Ἀλλ' ἵνα λάβωμεν πλήρη ὁπωσοῦν ἰδέαν τοῦ τρόπου, καθ' ὃν εἰσι συντεθειμένοι οἱ Πίνακες οὗτοι, καὶ καθ' ὃν ἐνεργεῖται ἡ διδασκαλία τῆς ἀναγνώσεως ἐν ἅπασι τοῖς δημοτικοῖς Σχολείοις, ἀνάγκη νὰ ῥί- ψωμεν προσεκτικὸν βλέμμα ἐπ' αὐτῶν, ἐπὶ τῶν πρώτων εἴκοσι τοὐλάχιστον.

Εἶναι μὲν ὀχληρὸν τὸ ἔργον, ὁμολογῶ, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ οἱ κατὰ καιροὺς διευθύνον- τες τὰ τῆς πρώτης διδασκαλίας, τῆς ἐν τοῖς δημοτικοῖς Σχολείοις ἀπηξίωσαν, φαίνεται, νὰ ἐγκύψωσιν εἰς αὐτό, ἀλλ' ἄνευ τῆς ἐνοχλήσεως ταύτης ἀδύνατον νὰ ἐννοήσωμεν τὰς ματαιο- σπουδίας καὶ τὰς βασάνους τῶν ἀτυχῶν παίδων. Ὅθεν καὶ αὖθις ἐπικαλούμενος τὴν ἐπιείκειαν ὑμῶν, ἐκτίθημι τὸ περιεχόμενον τῶν Πινάκων τούτων, ὡς οἷόν τε περιληπτικῶς, καὶ εἰς τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα περιοριζόμενος.

Ἀνάλυσις τῶν Πινάκων τῆς Ἀναγνώ- σεως ἀπὸ τοῦ 1ου μέχρι τοῦ 23ου.

Πίνακες 1—3 *(Πινακὶς Α'.)*. Οἱ τρεῖς πρῶ- τοι Πίνακες περιέχουσι τὰ κδ'. γράμματα, κε- φαλαῖά τε καὶ μικρά, ἐν δὲ ταῖς Πινακίσιν, εἴτε τῷ Ἀλφαβηταρίῳ, ἀναμεμιγμένα. Τὰς ἐπὶ τού- των παρατηρήσεις μου ἀναβαλλόμενος εἰς οἰκεῖον τόπον, προβαίνω εἰς τὸν ἑπόμενον.

Πίναξ 4 *(Πινακὶς Β'.)*. Ἐν τῷ δ'. Πίνακι τίθενται χωρίς, τὰ φωνήεντα, αἱ δίφθογγοι καὶ τὰ σύμφωνα, ὑπὸ τὸν τίτλον *φωναὶ μοναί, φωναὶ ζυγαί*, καὶ *βουβά*. Ὅτι ὁ μόλις ἐξαετὴς καὶ ἑπταετὴς παῖς ἀδύνατον νὰ ἐννοῇ ἀμέσως τὴν σημασίαν καὶ τὴν χρῆσιν τῶν διφθόγγων καὶ τῶν συμφώνων, εἶναι τοῖς πᾶσι καταληπτόν· μάτην δὲ δαπανᾷ τόν τε χρόνον καὶ τὸν κόπον αὐτοῦ ὁ τοῦ Ὁδηγοῦ, Παλαιοῦ τε καὶ Νέου, πα- τήρ, προσπαθῶν νὰ μᾶς πείσῃ περὶ τοῦ ἐναντίου· ὅπου ἂν λαλῶσι τὰ ἔργα, ἐκεῖ σιγῶσιν οἱ λόγοι. Ἔτι δὲ μᾶλλον θέλει πεισθεῖ εἰς τοῦτο καὶ ὁ κάπως διστάζων ἐν τῇ ἀναλύσει τοῦ 7 Πίνακος.

Πίναξ 6 *(Πινακὶς Γ'.)*. Ἐν τούτῳ ὁ συνθέ- της τῶν Πινάκων ὁριζοντίως μὲν τίθησι τὰ 7 φωνήεντα *(φωνάς)*, καθέτως δὲ τὰ 17 σύμφω- να *(βουβά)*, καὶ σχηματίζει συλλαβὰς ἐκ φω- νήεντος καὶ συμφώνου, οὐχὶ ὅμως κατὰ τὴν ἀλ- φαβητικὴν αὐτῶν σειράν, ἀλλὰ κατὰ τὴν εἰς ἄ- φωνα καὶ ἡμίφωνα γραμματικὴν διαίρεσιν, τού- των δ' αὖθις εἰς χειλεοπρόφερτα (β, π, φ, ψ, μ),

οὐρανισκοπρόφερτα (γ, κ, χ, ξ,) καὶ γλωσσοπρόφερτα (δ, τ, θ) ὑποδιαίρεσιν.

Ἐκ τῶν 119 ἐν τῷ Πίνακι τούτῳ συνδυασμῶν τῶν συλλαβῶν θέλει εὕρει ὁ ἔχων τὴν ὑπομονὴν νὰ ἐφαρμόσῃ αὐτοὺς ἐπὶ λέξεων, ὅτι περὶ τὰ $\frac{2}{3}$ εἶναι φανταστοί, δηλ. εἶναι συνδυασμοὶ συλλαβῶν μὴ ὑπαρχουσῶν, διότι τὸ τελικὸν σύμφωνον συλλαβίζεται, ὡς γνωστόν, μὲ τὸ ἑπόμενον φωνῆεν, καὶ οὐχὶ μὲ τὸ προηγούμενον, ὥστε βασανίζεται ὁ ἀρχάριος παῖς πρὸς ἐκμάθησιν συλλαβῶν, τὰς ὁποίας οὐδέποτε θέλει ἀπαντήσει, οὐδέποτε θέλει προφέρει· ὡς

αζ, εζ, ηζ, ιζ, οζ, υζ, ωζ·
αξ, ηξ, ιξ, οξ, υξ, ωξ.

Ἀλλ' εὐχαρίσως ἂς ὑπομείνῃ ταῦτα ὁ παῖς, κύντερα τούτων τὸν περιμένουσιν.

Πίναξ 6 *(Πινακὶς Δ'.)*. Ἐν τούτῳ γίνεται τὸ ἀνάπαλιν τοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ Πίνακι, δηλ. ἐν τῷ συλλαβισμῷ προτάσσονται τὰ σύμφωνα, καθέτως τεθειμένα, ἔπονται δὲ τὰ φωνήεντα, ὁριζοντίως κείμενα. Ἐπειδὴ ὁ κόπος εἶναι μικρός, δεχθῶμεν, ὅτι οἱ συνδυασμοὶ οὗτοι εἰσὶ πάντες ἀναγκαῖοι, καὶ ἐκμαθητέοι· δὲν ἔχει ὅμως τὸ πρᾶγμα οὕτως ἐν τῷ ἑπομένῳ.

Πίναξ 7 *(Πινακὶς Ε'.)*. Ἐν τούτῳ κατὰ τὴν αὐτὴν τῷ 6ῳ Πίνακι τάξιν τῶν συμφώνων (πάντοτε κατὰ τὴν γραμματικὴν ὑποδιαίρεσιν) καὶ τῶν φωνηέντων, τίθενται αὖθις 119 συνδυασμοὶ συλλαβῶν, ἀλλ' ἀντὶ *τῶν μορῶν φωρῶν*, ἤτοι τῶν φωνηέντων, τίθενται *αἱ ζυγαί*, ἤτοι αἱ δίφθογγοι. Ἴδωμεν ἂν ἔχωνται πιθανότητος οἱ λόγοι τοῦ συντάκτου αὐτῶν.

Αἱ δίφθογγοι φύσει εἶναι δυσεφάρμοστοι εἰς τὸν συλλαβισμόν, ἀλλὰ δυσχερέστεραι καθίστανται κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Ὁδηγοῦ προτεινόμενον ἡμῖν τρόπον· καὶ μάτην, ὡς εἶπον, διϊσχυρίζεται τὸ ἐναντίον ὁ συντάκτης τοῦ Ὁδηγοῦ. Ἐν παράδειγμα ἐκ τῶν ἄνωθι, συλλαβιζόμενον κατὰ τὴν ἐν τοῖς δημοτικοῖς ἡμῶν Σχολείοις προφοράν, θέλει διασαφήσει τὰ λεγόμενα. Λαμβάνω τοὺς ὁμοήχρους συνδυασμοὺς *βει* καὶ *βοι* ἐκ τοῦ α'. στίχου· ἐκ τούτων ὁ μὲν πρῶτος θέλει συλλαβισθεῖ οὕτως, ὅῆ ει ζυγὸν μὲ *ε βει*, ὁ δὲ δεύτερος, βοι οι ζυγὸν μὲ *ο βοι*· δηλ. ἐν ᾧ ἡ τελευταία ἐντύπωσις εἰς τὸν νοῦν τοῦ παιδός, ἥτις εἶναι καὶ ζωηροτέρα, εἶναι Ε καὶ Ο (βει ει ζυγὸν μὲ ε, βοι οι ζυγὸν μὲ ο), καὶ κατ' αὐτὴν ἑτοιμάζεται ὁ παῖς φυσικῷ τῷ λόγῳ νὰ εἴπῃ *βε* καὶ *βο*, τὸν ἀναγκάζουσι νὰ εἴπῃ *βει* καὶ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς συνδυασμοῖς. Ὅταν δὲ ἡ καταγάγκασις αὕτη γίνῃ καὶ ἐπὶ ἀνυπάρκτων συνδυασμῶν; τοῦτο οὐδέποτε ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν ὁ συντάκτης τῶν πινάκων.

Πίνακες 8—10 *(Πινακὶς Ϛ'. —Η'.)*. Προτάσσονται ἄνωθεν τοῦ Πίνακος.

βουβὰ ζυγὰ καὶ ἀχώριστα.

καὶ ἔπονται	πλ	πν	πρ		γλ	γν	γρ	γδ
	βλ		βρ	βδ	κλ	κν	κρ	
	φλ	φν	φρ	φθ	χλ	χν	χρ	χθ
	θλ	θν	θρ	μν	δν	σμ		
	κτ	πτ	τρ	τλ	δρ			
	σβ	σπ	σφ	σκ	σχ	σθ	στ	
	σπλ	σπρ	σφρ	στρ	σκλ	σκν	τσ	

Πάντα ταῦτα, πλὴν τῶν ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ, σχηματίζουσι μετὰ τῶν φωνηέντων α, ο, υ, ω, καὶ τῶν διφθόγγων αι, ει, οι, αυ, ευ καὶ ου συνδυασμοὺς τριγραμμάτων καὶ τετραγραμμάτων συλλαβῶν, τὸ ὅλον 371, ἐν οἷς καὶ

τσα, τσε, τση, τσι, τσο, τσυ, τσω
καί, βδα, βδε, βδο, βδυ, βδω,
καί, σκαυ, βλαυ, γλαυ, κλπ.

Παραλείπω καὶ ἐνταῦθα τὴν δυσχέρειαν, ἣν δοκιμάζει ὁ παῖς ἐν τῷ συλλαβισμῷ τῶν μὲ τὰς διφθόγγους ει καὶ οι συνδυαζομένων γραμμάτων, καὶ ταῦτα ἐν οἷ δέροντι.

Πίνακες 11—13 *(Πινακὶς Θ'—ΙΑ'.)*. Οἱ ἐν τῷ 11 Πίνακι 160 συνδυασμοὶ συλλαβῶν ἐκ συμφώνου, φωνήεντος ἢ διφθόγγου, καὶ αὖθις συμφώνου, ἔχουσιν οὐδὲν ἧττον τὰς δυσχερείας των ἕνεκα τῆς ἀναμίξεως τῶν διφθόγγων, ἀλλ' οἱ ἑπόμενοι δύο Πίνακες 12—13, καθὸ τριγράμματοι (ἐκ συμφώνου, φωνήεντος καὶ αὖθις συμφώνου), ἀνακουφίζουσιν οὐ μικρὸν τὸν κεκμηκότα παῖδα.

Πίναξ 14 *(Πινακὶς ΙΒ'.)*. Οὗτος περιέχων 90 συνδυασμοὺς τετραγραμμάτων συλλαβῶν ἐκ συμφώνου ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει καὶ διφθόγγου ἐν τῷ μέσῳ, ὡς *βευς*, *ξευς*, κτλ. εἶναι ἀληθὴς βάσανος τοῦ παιδός, ὡς καὶ ὁ ἑπόμενος

Πίναξ 15 *(Πινακὶς ΙΓ'.)*, ὅστις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς συνέχεια τῶν ἐν τῷ 8—9, μὲ προσθήκην συμφώνου ἐν τέλει, ὡς *χλαξ*, *σφως*, *θλας*, *κλαγ* κτλ. (113 συνδυασμοί).

Ἐν τούτοις ὁ παῖς ὑπὲρ τοὺς χιλίους τριακοσίους συνδυασμοὺς ἐσυλλάβισε μετὰ τοσούτων μόχθων, καὶ οὐδὲ μίαν τοὐλάχιστον ἀπήντησεν ἐν αὐτοῖς λέξιν, λέξιν καταληπτὴν εἰς αὐτόν· καὶ δύναται νὰ φαντασθῇ ἕκαστος, ἂν ὕστερον ἀπὸ τοσούτους λαρυγγισμοὺς δύναταί ποτε ὁ παῖς νὰ ἔχῃ κλίσιν εἰς βιβλία καὶ ἀνάγνωσιν. Καὶ ὅμως πολλοῦ γε καὶ δεῖ νὰ περατωθῶσι τὰ

δεινά του, ἐπιφυλάττονται αὐτῷ ἄλλα δεινότερα.

Πίναξ 16—17 *(Πινακὶς ΙΕ'.)*. Ἐνταῦθα περιέχονται 120 συνδυασμοί, τετραγράμματοι καὶ πενταγράμματοι, τινὰς τῶν ὁποίων οὐχὶ πλέον ὁ παῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ διδάσκαλος μετὰ δυσχερείας δύναται νὰ προφέρῃ, ὡς *σφρον*, *στρευ*, *σρυξ*, *ριγξ*, *στριξ*, *στραγ*, *τραγξ*, καὶ ἐπὶ τέλους, *γγα γκα*, *γγε γκε*, *γγι γκι*, *γγο γκο*.

Συναισθάνομαι, Κύριοι, τὴν δικαίαν ἀγανάκτησιν, ἣν ἐμπνέει εἰς πᾶσαν εὐαίσθητον ψυχὴν ἡ περιγραφὴ τοῦ διανοητικοῦ τούτου βασανισμοῦ τῶν μικρῶν ἡμῶν μαθητῶν, οἱ ὁποῖοι πρὸ πολλοῦ ἤθελον στείλει ἐς κόρακας καὶ πινακίδας καὶ Σχολεῖα, ἂν τοὺς ἄφηνον ἐλευθέρους οἱ γονεῖς, ἀλλὰ θαρσεῖτε, γῆν ὁρῶμεν.

Πίναξ 18 *(Πινακὶς Ις'.)*. Μετὰ τὰ *μι*, *νι*, *ξι*, *πι*, *ρω*, *σι*, *ταυ*, *φι*, *χι*, *ψι*, δὲν γνωρίζω διατί προτεταγμένα, περιέχει οὗτος λέξεις, καίτοι ἀτόνους, καὶ οἱονεὶ πάλιν συλλαβάς, ἀλλὰ τί λέξεις! δυστυχὲς παιδίον, ἐκλαρυγγίσου διὰ νὰ τὰς προφέρῃς· *βραγχώς*, *στρόμβος*, *σπλάγχνον*, κτλ. καὶ μετ' αὐτὰς ἐπέρχεται, *ψωμί*, *τυρί*, *νερόν*, *κρασί*, *στόμα*, *μύτη*, *μάτι*, *παιδί*, *τρελλός*, κτλ. Δόξαν νὰ ἔχῃ ὁ θεός, ἔλεγεν ἂν ὁ δυσυχὴς παῖς, πρώτην ἤδη φορὰν μετὰ τοσούτους λαρυγγισμοὺς ἀκούσας λέξεις καταληπτὰς εἰς αὐτόν, εἰ τὴν χαράν του ταύτην δὲν ἔτρεπον εἰς λύπην αἱ ἀμέσως ἐν τῷ αὐτῷ Πίνακι ἐπερχόμεναι λέξεις *βλάξ*, *θράξ*, *γρύψ*, *σφίγξ*. κτλ.

Πίνακες 19—20 *(Πινακὶς ΙΖ'—ΙΗ'.)*. Ὁ 19 Πίναξ ἀρχίζει ἀπὸ τὰς λέξεις, *ψωμί*, *τυρί*, *νερόν*, *μάννα*, *παιδί*, αἱ ὁποῖαι δὶς γράφονται, τὴν πρώτην φορὰν ὡς συλλαβαί, τὴν δὲ δευτέραν ὡς λέξεις, ὅθεν καὶ ἡ παρατήρησις ἐν περισελίδι, *ἀπὸ τὰς συλλαβὰς γίνονται λέξεις*· καὶ ἀμέσως γίνεται ἡ διαίρεσις τῶν συλλαβῶν εἰς λήγουσαν, παραλήγουσαν, προπαραλήγουσαν καὶ ἀρκτικήν,

οἷον Ἀ-ρι-στεί-δης.

ἀρκτικὴ προπαραλήγουσα παραλήγουσα λήγουσα

εὐθὺς δ' ἐπιπίπτει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ παιδὸς ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου αὐτοῦ ἔτους ἡ κατάρα τῆς Γραμματικῆς. Καὶ ἰδοὺ εὐθύς·

ψιλή, ἁς, ἐν, εἰς
δασεῖα, ὡς, ός, εἷς
ψιλὴ καὶ βαρεῖα, ἂν, ἢ, ἂχ, ὢχ (ἑλληνικὰ εἶνε καὶ αὐτὰ)

ψιλὴ καὶ περισπωμένη, οὖ, ὦ
δασεῖα καὶ βαρεῖα, ὃς
ὑπογεγραμμένη, ᾗ, ᾷ, (;)
βαρεῖα, πλὴν
ὀξεῖα, κλώψ, θρίξ.
περισπωμένη, ποῦ, πῶς, νοῦς.

Καὶ πάλιν αἱ διὰ τὰ παιδία ἀναθεματισμέναι λέξεις, *στύξ*, *γρύψ*, *δράξ*, *γραῦς*, *γλαύξ*, *χροῦς*, *σάρξ*. *φλέψ*, *σφίγξ*, *λόγξ*· μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Πίνακος, οἱονεὶ γελοιογραφία τις, *τί λές*, *τί θές*· ἐν δὲ τῷ ἄκρῳ τοῦ Πίνακος τὰ ὀνόματα τῶν ἑξῆς συμφώνων, *μῖ*, *νῖ*, *ξῖ*, *πῖ*, *ρῶ*, *ταῦ*, *φῖ*, περισπώμενα.

Πίνακες 21—23 *(Πινακὶς ΙΘ'—ΚΑ'.)*. Μετὰ πάντα ταῦτα ἐδικαιοῦτο πᾶς τις νὰ περιμένῃ νὰ λάβωσι πέρας αἱ τοιούτου εἴδους λέξεις, ἀφοῦ καὶ τόνοι καὶ πνεύματα, καὶ διαιρέσεις συλλαβῶν ἤρχισαν νὰ καταζαλίζωσι τὸν παῖδα πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Δὲν ἐξηντλήθη εἰσέτι ἡ λεξιλογία τῶν δυσπροφέρτων, καί τοι σπανιωτάτων· ὑπολείπονται εἰσέτι τὰ *ἕλμινς*, *ὕσπληγξ*, *στρόφιγξ*, *φόρμιγξ*, *σάλπιγξ*, *λάρυγξ*, *μήτιγξ*, *Τύρινς*, *κλαυθμός*, *ὄρθρος*, *βρυγμός*, *γαμβρός*, *μογγός*, *Γάγγης*, *κλαγγή*, *σφίγγω*, *ἀγγάς*· ὡς κορωνὶς δὲ τοῦ λαμπροῦ τούτου καὶ τεχνικοῦ οἰκοδομήματος ἐπιτίθενται τὰ *κιγκλὶς* καὶ *στλεγγίς*. Εὖγε τῆς εὐφυΐας τοῦ συντάκτου! Οὕτω δὲ μόλις περαιοῦνται πλέον καὶ αἱ δυσπρόφερτοι καὶ πολυσύμφωνοι λέξεις· ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἀρχόμεθα ἐκ τῶν δυσχερεστάτων, καὶ παυόμεθα εἰς τὰ εὐχερῆ.

Ἀποπερατώσαντες τὸ ὀχληρὸν τοῦτο ἔργον, τὸ τῆς ἀναλύσεως τῶν ἐν τοῖς πρώτοις εἴκοσι τρισὶ Πίναξι περιεχομένων, τὰ ὁποῖα σημειωτέον μόλις μέχρι τῆς Ε'. Κλάσεως ἀναβαίνουσι, δηλονότι εἶνε μαθήματα προσδιωρισμένα δι' ἑπταετεῖς ἢ ὀκταετεῖς παῖδας, οὐδεμίαν κάμνομεν ὑπερβολήν, λέγοντες, ὅτι τὸ πρῶτον τεταρτημόριον τῶν σήμερον ἐν χρήσει Πινάκων τῆς Ἀναγνώσεως οὐδὲν ἄλλο εἶναι, εἰμὴ κιβωτὸς τῶν παντοίων συνδυασμῶν τῶν γραμμάτων, καὶ τῶν πλέον δυσπροφέρτων καὶ σπανιωτάτων λέξεων, καὶ βασανιστήριον, ἵνα μὴ εἴπω, στρεβλωτήριον, τοῦ τε λάρυγγος καὶ τοῦ νοὸς τῶν παίδων. Μετὰ τοσαύτας λοιπὸν δυσχερείας οὐδὲν παράδοξον, ἂν ἐν διαστήματι 3—4 ἐτῶν μόλις κατορθοῖ ὁ Ἑλληνόπαις, μ' ὅλην τὴν εὐ-

φυΐαν αὐτοῦ, νὰ ἀναγινώσκῃ ὁπωσοῦν ἐλευθέρως, καὶ ἂν τόσῳ βραδέως τελειόνῃ τὰς γραμματικὰς αὐτοῦ σπουδάς, ἀφοῦ τόσῳ ἐνωρὶς ἤρξατο αὐτῶν.

Γ'. Ἀριθμητική.

Ἡ Ἀριθμητικὴ ἐπίσης διδάσκεται κατὰ Πίνακας προσκεκολλημένους εἰς πινακίδας (σανίδας), καὶ ἐπιγραφομένους *Πίνακες Ἀριθμητικῆς διὰ τὰ δημοτικὰ Σχολεῖα*. Οἱ Πίνακες οὗτοι, 60 τὸν ἀριθμόν, συνταχθέντες καὶ ἐκδοθέντες ὑπὸ Ι. Δραΐκη, ἐπαρχιακοῦ δημοδιδασκάλου, ἐπιθεωρηθέντες δὲ καὶ παραδεκτοὶ γενόμενοι παρὰ τοῦ Διευθυντοῦ τῶν δημοτικῶν Σχολείων, καὶ ἐγκριθέντες τῷ 1851, περιλαμβάνουσι μέχρι μὲν τοῦ 35 Πίνακος ἀρίθμησιν καὶ τὰ τέσσαρα πάθη τῆς Ἀριθμητικῆς, προωρισμένοι διὰ τοὺς τῶν ἓξ κατωτέρων τάξεων μαθητάς· ἀπὸ δὲ τοῦ 35 ἀριθμοῦ καὶ ἑξῆς ἔχουσιν ἐν δεκαπέντε Πίναξι διὰ μὲν τοὺς μαθητὰς τῆς Ζ'. κλάσεως τὰ κλάσματα, κοινά τε καὶ δεκαδικά, καὶ τὰς ἐπ' αὐτῶν τέσσαρας πράξεις, καὶ τοὺς συμμιγεῖς ἀριθμούς, διὰ δὲ τοὺς τῆς Η'. τὰς ἀριθμητικὰς μεθόδους, ἀναλογίας λέγω, ἁπλᾶς τε καὶ συνθέτους, καὶ μεθόδους ὑφαιρέσεως καὶ ἀναμίξεως ἐν ὀκτὼ Πίναξι, δι' ἀμφοτέρας δὲ τὰς κλάσεις τὸ οὔπω ἐφαρμοσθὲν βασιλικὸν μέτρον ἐν παραρτήματι ἐπὶ τριῶν Πινάκων.

Περιττὸν κρίνω νὰ ἐπεκταθῶ εἰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν Πινάκων τούτων, οἱ ὁποῖοι παντὸς σχεδὸν τῆς Τουρκίας διδάσκονται μόνον μέχρι τοῦ 35 ἀριθμοῦ, μέχρι τῶν κλασμάτων δηλαδή, μηδεμιᾶς χρήσεως γινομένης τῶν λοιπῶν 26. Ἀλλὰ καὶ οὕτως εὐτυχεῖς ἤθελον εἶσθαι οἱ Ἑλληνοδιδάσκαλοι, ἂν οἱ ἐκ τῶν δημοτικῶν Σχολείων προβιβαζόμενοι παῖδες ἦσαν γεγυμνασμένοι καλῶς εἰς τὰς τέσσαρας ἁπλᾶς πράξεις· διότι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν μόλις μέχρι τοῦ πολλαπλασιασμοῦ φθάνουσιν, ὀλίγοι δὲ μέχρι τῆς διαιρέσεως, πάντων δ' ἀνεξαιρέτως αἱ ἀριθμητικαὶ γνώσεις εἰσὶ λίαν ἀτελεῖς. Πόθεν ἄρα προέρχεται τὸ τοιοῦτον; μὴ καὶ ἐνταῦθα συμβαίνει, ὅ,τι καὶ ἐν τοῖς Πίναξι τῆς Ἀναγνώσεως; Περὶ τούτου ἐξέστω μοι ἐπέχειν τό γε νῦν.

Οὗτος εἶναι, Κύριοι, ὁ τρόπος τῆς ἐν τοῖς δημοτικοῖς Σχολείοις διδασκαλίας τῶν κυριωτέρων μαθημάτων, Γραφῆς, λέγω, Ἀναγνώσεως καὶ Ἀριθμητικῆς. Οὐδείς, νομίζω, δύναται ν' ἀρνηθῇ, ὅτι ὁ τρόπος οὗτος εἶνε λίαν στρεβλὸς καὶ ματαιόσχολος καὶ ἥκιστα πρόσφορος, ἵνα τεθῇ ὡς βάσις ζώσης καὶ ἐνεργοῦ διδασκαλίας. Τίνα λοιπὸν βελτίωσιν δυνάμεθα νὰ ἐπιφέρωμεν;

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ὁ τρόπος τῆς διορθώσεως εἶναι λίαν δυσχερής, καθ' ὅσον ἕξεις καὶ συνηθείας παλαιὰς οὔτε εὐχερῶς οὔτ' ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ δύνανται νὰ διορθώσωσιν οὐδ' οἱ πολλοί· οὐδὲν ἧττον καὶ ἡ ἐλαχίστη ἐπὶ τὰ κρείττω ροπή, ἐπὶ τοιούτων μάλιστα θεμάτων, ἀφορώντων τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῆς διαδεξομένης ἡμᾶς γενεᾶς, οὐ μικρὸν συντελεῖ πρὸς τὴν ὥθησιν τῆς ἐπὶ τὰ καλὰ κλίσεως τῶν φύσει φιλομαθῶν Ἑλληνοπαίδων. Ὅθεν ἐτόλμησα νὰ καθυποβάλω ὑπὸ τὴν συζήτησιν τῶν ἐντίμων Μελῶν τοῦ ἡμετέρου Φ. Συλλόγου τὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου σκέψεις μου, πρόθυμος νὰ παραδεχθῶ οἱασδήποτε παρατηρήσεις τεινούσας πρὸς βελτίωσιν καὶ θεραπείαν τῶν κακῶς ἐχόντων.

Α'. Γραφή.

Ἡ εἰς γραφὴν ἄσκησις δὲν πρέπει νὰ περιορίζηται ἐπὶ πλακὸς μόνον μέχρι τῆς Ζ'. κλάσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς Ε'. πρέπει ν' ἄρχωνται τῆς καὶ ἐπὶ χάρτου γραφῆς μὲ ὑποδείγματα καλλιγραφικὰ ἐκ τῶν ἤδη δεδοκιμασμένων, καὶ οὐχὶ ἁπλῶς ἐπὶ τῇ ἀπροσέκτῳ ὑπαγορεύσει τε καὶ διορθώσει τοῦ πρωτοσχόλου, παιδὸς ὄντος καὶ αὐτοῦ, καὶ οὐδόλως διαφέροντος τῶν λοιπῶν. Ἀνάγκη δὲ νὰ γίνῃ πλείων τριβὴ εἰς αὐτήν, ὑποχρεουμένων τῶν μαθητῶν παρὰ τοῦ δημοδιδασκάλου νὰ γράφωσι καθ' ἑκάστην οὐ μόνον ἐν τῇ Σχολῇ, ἀλλὰ καὶ κατ' οἶκον 3—4 σελίδας Καλλιγραφίας μετὰ προσοχῆς ἐπὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν χαρακτήρων. Νὰ προτείνωνται δὲ βραβεῖα (καλλιγραφικὰ δοκίμια καὶ ταῦτα) εἰς τοὺς τακτικῶς ἐκτελοῦντας τὰ χρέη αὐτῶν, καὶ παρέχοντας ἐλπίδας, ὅτι κομψοὺς καὶ εὐαναγνώστους μέλλουσι νὰ σχηματίσωσι χαρακτῆρας. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ἐπάναγκες θεωρῶ τοῦτο, ὅσῳ κινδυνεύει νὰ κατακλύσῃ τὴν κοινωνίαν ἡμῶν ἡ ἐκ συστήματος κακογραφία.

Β'. Ἀνάγνωσις.

Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀναγνώσεως πάντῃ ἀντιθέτου φρονήματός εἰμι πρὸς τὸ ἐπικρατοῦν σύστημα. Εἴδομεν, ὅτι ἐκ

τῶν δυσχερῶν εἰς τὰ εὐχερῆ λήγομεν μετὰ πλείστην ὅσην ματαιοσπουδίαν· τοὐναντίον, φρονῶ ὅτι πρέπει ν' ἀρχίσῃ ἡ διδασκαλία τῆς ἀναγνώσεως ἐκ λέξεων καταληπτῶν εἰς τὸν παῖδα, ὥστε εἰς συλλαβισμὸν αὐτῶν νὰ ὑποβοηθῆται κατ' ἀρχὰς ὁ παῖς καὶ ἐκ τῆς ἐννοίας μέχρι τινός· ἑπομένως τοιαύτη τις, φρονῶ, πρέπει νὰ ἦναι, ὡς ἐν διαγράμματι ἡ διδασκαλία τῆς ἀναγνώσεως.

(*Πίνακες* 1—5.). Κατὰ πρῶτον νὰ προτίθεται εἰς σπουδὴν τοῦ παιδὸς τὸ ἀλφάβητον εἰς μικροὺς χαρακτῆρας μόνον (ἄνευ τῶν κεφαλαίων δηλ.), ἀλλ' εἰς μέγα σχῆμα, προσαρτωμένου εἰς τὸ τέλος τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ ϑ. Τὸν νεωτερισμὸν τοῦτον θεωρῶ ἀπαραίτητον, καθ' ὅσον ἡ δίφθογγος αὕτη εἶναι μοναδική, οὔτε δύναται νὰ παραζαθῇ ἡ φωνὴ αὐτῆς δι' ἑτέρου γράμματος, ὅπως αἱ τῶν ἄλλων διφθόγγων· ὑπάρχει δὲ καὶ ὁ σύνθετος τύπος αὐτῆς, ὡς εἰς τὰ ἀρχαιότερα βιβλία, τὸ ϵ, ὥστε πολὺ καλῶς δυνάμεθα νὰ κάμωμεν χρῆσιν αὐτοῦ. Τὰ γράμματα λοιπὸν καὶ τὸ ϑ ἐν τέλει αὐτῶν, πρέπει νὰ ἐπαναλαμβάνωνται τετράκις ἢ πεντάκις ἐν ἰδιαιτέροις Πίναξιν, ἅπαξ μὲν κατὰ τὴν ἀλφαβητικὴν αὐτῶν σειράν, τὰς δὲ λοιπὰς φορὰς ἀναμίξ· οἷον α, δ, ο, φ, β, ω, ι, κτλ. ἀλλέως δὲ τὴν τρίτην φορὰν κτλ. πάντοτε δὲ εἰς μέγα σχῆμα καὶ ἄνευ τῶν κεφαλαίων. Ἰδιαζούσης δὲ προσοχῆς ἄξιαί εἰσιν ἔν τε τῷ ά. Πίνακι καὶ ἐν τοῖς ἑπομένοις αἱ διπλαῖ τοῦ ω φωναὶ (ο, ω), καὶ ἡ τριπλῆ φωνὴ τοῦ ι (ι, η, υ)· ἐννοεῖται δ' ὅτι τὰ γράμματα πρέπει νὰ προφέρωνται συντετμημένως πρὸς εὐκολίαν ἐν τῷ συλλαβισμῷ· οἷον α, βῆ, γᾶ, δε, ε, ζῆ, η μεγάλον, θῆ, ι, κα, λα, μῖ, νῖ, ξῖ, ο μικρόν, πῖ, ρῶ, σῖ, τα, υ ψιλόν, φῖ, χῖ, ψῖ, ω μέγα.

Σημ. τὸ ἰῶτα προφέρουσιν ι μικρόν, ἀλλὰ τὴν προσθήκην τοῦ μικρὸν θεωρῶ περιττήν, καθόσον μάλιστα τὸ η μεγάλον δὲν εἶνε τὸ διπλάσιον τοῦ ἰῶτα, ὡς τὸ ω τοῦ ο, ἀλλὰ κατὰ τοὺς γραμματικοὺς ἰσοδυναμεῖ μὲ δύο ε.

(*Πίναξ* 6). Ἀφοῦ κατορθώσῃ ὁ παῖς νὰ διακρίνῃ ἀλανθάστως τὰ στοιχεῖα τοῦ οὕτω διατεθειμένου Ἀλφαβήτου, προτίθενται αὐτῷ ἀμέσως μονοσύλλαβοι, ἢ τὸ πολὺ δισύλλαβοι λέξεις, σχηματιζόμεναι διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς αὐτῆς συλλαβῆς· καθὼς *πα-πά, μα-μά, κα-κά, βω-βό, λω-λό* κτλ., καὶ ἐν γένει λέξεις τῶν ὁποίων ἑκάστη συλλαβὴ σύγκειται ἐξ ἑνὸς συμφώνου καὶ ἑνὸς φωνήεντος, τὸ ὁποῖον κατ' ἀρχὰς νὰ ἦνε α, οἷον *γά-τα, γά-λα, κα-λά, χαρά, μά-να*, κτλ., μὲ μόνην τὴν παρατήρησιν εἰς τὸν παῖδα, νὰ κτυπᾷ τὴν φωνήν του πλέον δυνατά, ὅπου ἂν ἴδῃ τὸ σημεῖον (΄).

(*Πίναξ* 7). Ἀκολούθως νὰ τῷ προβάλλωνται καὶ ἄλλαι λέξεις μὲ ἄλλα φωνήεντα, καθὼς *φέρε, λέγε*, καὶ ἀναμὶξ μὲ τὰς ἐν τῷ προηγουμένῳ Πίνακι συλλαβάς, καθώς, *πά-ρε, κά-με, χά-ω*, κτλ.

(*Πίναξ* 8). Ἀφοῦ δὲ δι' ἱκανῆς συλλογῆς τοιούτων παραδειγμάτων ἀρκούντως γυμνασθῇ ὁ παῖς εἰς τὸν συλλαβισμόν, ὁ ὁποῖος οὐδεμίαν δυσκολίαν τοῦ προζενεῖ, διότι ἑκάστη συλλαβὴ γράφεται χωριστά, καὶ εἶναι ταὐτόν, ὡς ἂν ἔλεγε *βα, γα*, κτλ., τότε πρέπει νὰ τῷ προτίθενται καὶ τρισύλλαβοι λέξεις, ἐξ ὧν ἡ μία δύναται νὰ ἦνε φωνῆεν μόνον ἄνευ συμφώνου· πάντοτε ὅμως λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἢ ὁλοτελῶς ἢ κατὰ τὸ ἥμισυ νὰ ἦνε ἐπανάληψις τῶν ἤδη ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐσχηματισμένων συλλαβῶν, καθὼς *καλά θι, γα-λα-νά, ἀ-λά-τι, πα-λά-τι, λά-χανα, γα-βά-θα, χά-λα-ζα, κα-λά-μι, κα-θα-ρά, κα-νά-ρι, με-γά-λο, κα-ρά-βι*, κτλ.· μὲ τοιαύτας λέξεις ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν ν' ἀφεθῇ ὁ παῖς ἀρκούντως νὰ γυμνασθῇ εἰς τὸν συλλαβισμόν, ὁ ὁποῖος καὶ οὐ μικρὸν θέλει ἡδύνει αὐτὸν διὰ τὸ γνωστὸν τῶν λέξεων.

(*Πίναξ* 9). Μετὰ ταῦτα δύναται νὰ τῷ προτείνῃ ὁ διδάσκαλος λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουσι συλλαβὴν ἐκ φωνήεντος καὶ συμφώνου· καθὼς ἔν, ἓξ, καὶ ἔπειτα ἀναμὶξ μὲ τὰ ἄνωθι παραδείγματα, ὡς, νέ-ος, τί-μι-ος, ἥ-λι-ος, κλ.

(*Πίναξ* 10). Ὁ δέκατος Πίναξ πρέπει νὰ περιέχῃ λέξεις δισυλλάβους, μὲ συλλαβὰς ἐκ συμφώνου, φωνήεντος καὶ συμφώνου πάλιν εἰς τὸ τέλος, ἀλλ' ἀναμὶξ μὲ τὰς ἀνωτέρω διγραμμάτους συλλαβάς, τὰς τοσάκις ἤδη ἐπαναληφθείσας, καὶ γνωστὰς ἤδη εἰς τὸν μαθητήν, καὶ τὸν πλέον ἀπρόσεκτον· οἷον, *γά-τος, κα-λός, χαμός, γά-μος, νε-ρόν, κῆ-πος*, κτλ.

Σημ. Ἐνταῦθα πάλιν ὀφείλει νὰ παρατηρῇ ὁ διδάσκαλος εἰς τὸν παῖδα, ὅτι ὅπου ἂν ἴδῃ καὶ αὐτὸ τὸ σημεῖον ˜, ἐκεῖ πρέπει νὰ κτυπᾷ τὴν φωνήν του, καθὼς ἔκαμνεν ἕως τώρα εἰς τὸ σημεῖον (΄).

(*Πίνακες* 11—12). Οἱ Πίνακες οὗτοι θέλουσι περιέχει ἐπανάληψιν τῶν μέχρι τοῦδε συλλαβῶν μὲ μικρὰς τροποποιήσεις, καθώς, *πη-γά-δι, πι-θά-ρι, πο-τά-μι, σα-νί-δι*, κτλ. ὅλα δὲ ταῦτα γράφονται εἰς μικροὺς χαρακτῆρας, ἀλλ' εἰς μέγα σχῆμα διὰ νὰ ἐντυπῶνται εἰς τὸν νοῦν τοῦ παιδὸς ζωηρότερον.

(*Πίναξ* 13). Ἀπὸ τοῦ 13ου Πίνακος καὶ ἑξῆς τῶν γραμμάτων τὸ μέγεθος σμικρύνεται βαθμηδόν, καὶ αἱ λέξεις τίθενται δίς, μετὰ τοῦ ἑνωτικοῦ δηλ. πρῶτον, καὶ ἀκολούθως ἄνευ τοῦ ἑνωτικοῦ σημείου, ἵνα γυμνασθῇ ὁ παῖς κατὰ μι-

κρὸν εἰς συλλαβισμὸν καὶ ἀνάγνωσιν καὶ ἄνευ τοῦ ἐνωτικοῦ. Δίδονται δὲ αὐτῷ πρὸς συλλαβισμὸν λέξεις γνωσταί, καὶ συγκείμεναι ἐκ συλλαβῶν μὲ τὸ αὐτὸ σύμφωνον διπλοῦν ἐν τῷ μέσῳ, καθὼς πάπ-πος, μάμ-μη, κόκ-κι-νον, κόκκα-λον, καὶ τοιαῦται πλεῖσται ὅσαι.

(*Πίναξ* 14). Ὁ ἀκόλουθος Πίναξ θέλει περιέχει λέξεις μὲ δύο σύμφωνα ἐν τῇ ἀρχῇ, οἷον, τρά-βα, τρέ-χω, τρί-α, τρό-μα-ξα, σφυ-ρί, πρι-ό-νι κτλ. Ἀκολούθως δὲ αἱ συλλαβαὶ αὗται (αἱ ἔχουσαι διπλᾶ σύμφωνα μὴ χωριζόμενα) θέλουσι τεθεῖ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς λέξεως, καθὼς ἑ-πτά, ὀ-κτώ, κτλ.

(*Πίναξ* 15). Οὗτος θέλει περιέχει ἐπίσης λέξεις μὲ δύο σύμφωνα εἰς τὸ μέσον, ἀλλὰ χωριζόμενα εἰς τὸν συλλαβισμόν, καθὼς πέν-τε, πεντά-ρα, μάρ-μα-ρον, χαρ-τί, καρ-πὸς κλ.

(*Πίνακες* 16—19). Τέσσαρες δὲ Πίνακες μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ θέλουσι περιέχει ἄνευ τοῦ ἐνωτικοῦ σημείου ἐπαναλήψεις καὶ τροποποιήσεις τῶν μέχρι τοῦδε διδαχθέντων.

(*Πίναξ* 20). Ὁ εἰκοστὸς Πίναξ θέλει περιέχει τὰ κεφαλαῖα γράμματα κατὰ τὴν τακτικὴν σειρὰν τοῦ Ἀλφαβήτου καὶ ἀναμίξ.

(*Πίνακες* 21—22). Οἱ δύο δ' ἀκόλουθοι θέλουσι περιέχει ἐν κεφαλαίοις γράμμασι ποικίλα παραδείγματα ἐφαρμοζόμενα ἐπὶ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων.

(*Πίνακες* 23—24). Ἐπέρχονται παραδείγματα λέξεων γνωστῶν μὲ τρία σύμφωνα εἰς τὸ μέσον, καθὼς ἔστρωσα, ἐχθρός, κλπ. τούτοις προστίθενται λέξεις μὲ τρία σύμφωνα εἰς τὴν ἀρχήν, καθὼς στρῶμα, στρατός, σπλῆνα.

(*Πίνακες* 25—29). Ταῦτα διαδέχονται ἐν πέντε Πίναξιν ἐπαναλήψεις τῶν ἀπὸ τοῦ Κ'. Πίνακος καὶ ἑξῆς, καὶ προτάσεις μικραὶ ἐκ τῶν ἄνωθι ἐσχηματισμέναι· οἷον, δόσε με τὸ βιβλίον. — θέλω ὀλίγον νερόν. — τὸ κρέας δὲν ἐψήθη καλά. — τὸ ἄψητον κρέας δὲν ἀγαπῶ. κτλ. εἰς ταῦτα δὲ πάντα οὐδεμία δίφθογγος δὲν θέλει ἐμπεριλαμβάνεσθαι πλὴν τῆς 8.

Σημ. Ἐν τοῖς Πίναξι τούτοις ὀφείλει νὰ εἴπῃ ὁ διδάσκαλος εἰς τὸν παῖδα, ὅτι νὰ κτυπᾷ τὴν φωνήν του, καὶ ὅπου ἂν βλέπῃ τὸ σημεῖον (ˋ) καὶ θὰ τὸν ἐνθυμίσει, ὅτι τὰ σημεῖα ταῦτα ἔγειναν ἕως τώρα τρία, (ˊ), (ˋ) καὶ (ˉ), καὶ ὅτι ἔξω ἀπ' αὐτὰ δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλα σημεῖα, διὰ νὰ κτυπῶμεν τὴν φωνήν μας ἐπ' αὐτῶν.

(*Πίναξ* 30). Ὁ διδάσκαλος θέλει ὁδηγηθεῖ ἐνταῦθα ἐκ τῆς προόδου τοῦ μαθητοῦ· ἐὰν ὁ παῖς μόνος δύναται ὀρθῶς καὶ εὐχερῶς νὰ συλλαβίσῃ τὰς κατὰ τὰ ἄνωθι παραδείγματα προτεινομένας αὐτῷ λέξεις, ἄνευ μάλιστα τοῦ ἐνωτικοῦ σημείου, τότε εἶναι καιρὸς ν' ἀρχίσῃ μετὰ προσοχῆς τὸ περὶ διφθόγγων· ἄλλως θέλει ἐξακολουθήσει ἐπί τινας ἔτι ἡμέρας γυμνάζων αὐτὸν ἐπὶ τῶν μέχρι τοῦδε προτεθειμένων καὶ ὁμοίων αὐτοῖς παραδειγμάτων. Μόνον δ' ἀφοῦ γυμνασθῇ καλῶς, θέλει τῷ προτείνει καὶ λέξεις μὲ διφθόγγους, περιοριζόμενος κατ' ἀρχὰς μόνον εἰς τὰς *αυ*, καὶ *ευ*, καὶ εἰς λέξεις, ἐν αἷς τὸ *υ* προφέρεται ὡς *φ*, δίδων εἰς τὸν παῖδα νὰ ἐννοήσῃ καλῶς, ὅτι προφέρονται ὡσεὶ ἦσαν γεγραμμέναι *αφ*, καὶ *εφ*, χωρὶς νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν συλλαβισμόν, ὁ ὁποῖος μᾶλλον θέλει ζαλίσει τὸν παῖδα, παρὰ τὸν εὐκολύνει εἰς τὴν προφοράν. Πρὸς τοῦτο δὲ ἑκάστη λέξις θὰ γράφεται δίς, μετὰ τῆς διφθόγγου, καὶ ἄνευ αὐτῆς κατὰ τὴν προφοράν, οἷον, αὐ-τὸς = ἀφ-τός.
εὐ-θὺς = ἐφ-θύς.

(*Πίνακες* 31—34). Ἀφοῦ δὲ γυμνασθῇ καλῶς εἰς αὐτάς, θέλει τῷ προτείνει ὁ διδάσκαλος τὰς διφθόγγους *ει*, *οι*, καὶ *υι*, ἐφιστῶν τὴν προσοχὴν τοῦ παιδός, ὅτι προφέρονται ἀπαραλλάκτως ὡς *η*, καὶ γράφων καὶ αὐτὰς δίς, καθὼς ἡ-μεῖς=ἡμῆς. οὗ-τοι=οὗτη. υἱ-ὸς=ἡ-ός. Ὡσαύτως καὶ περὶ τῆς *αι* θέλει παρατηρήσει, ὅτι προφέρεται ὡς *ε*, καθώς, ἔρ-χε-ται=ἔρ-χε-τε. Μετὰ δὲ τρεῖς ἢ καὶ πλείονας Πίνακας χάριν τριβῆς, θέλει τῷ προτείνει λέξεις, ἐν αἷς αἱ δίφθογγοι *αυ* καὶ *ευ*, προφέρονται ὡς *αβ* καὶ *εβ*.

(*Πίνακες* 35—38). Ἐν τούτοις περιλαμβάνουσι παραδείγματα τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ*, ὡς, αὐ-λὸς = ἀβλός, εὖ-γε = ἔβ-γε, οὐδεμίαν χρῆσιν θέλει κάμει ὁ διδάσκαλος τῶν γραμματικῶν ὅρων, ἀμεταβόλων, λέγω, ἡμιφώνων, κτλ., ἀλλ' ἁπλῶς θέλει βάλει διάφορα παραδείγματα, ἐν οἷς τὸ *υ* προφέρεται ὡς *β*. Περιττὸν δὲ νὰ προσθέσωμεν, ὅτι συνεχὴς ἐπανάληψις τῶν αὐτῶν λέξεων θέλει γίνει εἰς διαφόρους φράσεις, χάριν ζωηροτέρας ἐντυπώσεως τῶν παραδειγμάτων εἰς τὴν μνήμην τοῦ παιδός.

(*Πίναξ* 39). Ἐνταῦθα ἐπέρχεται ἡ σειρὰ νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι ὅταν δύο στιγμαὶ εὐρεθῶσιν ἐπάνω τοῦ *υ*, ἢ τοῦ *ι*, τότε προφέρονται τὰ γράμματα ταῦτα, ὡς χωρισταὶ συλλαβαί·
καθώς, ἄ-ϋ-λος, ἀ-ΐ-δι-ος, κτλ.
καὶ παραδείγματα ἱκανά.

(*Πίναξ* 40). Τελευταῖον θέλει προσθέσει τὰς λέξεις, ἐν αἷς τὸ *σ* προφέρεται ὡς λεπτὸν ζ,
ὡς κό-σμος = κό-ζμος κτλ.
καὶ ἐπὶ τούτων παραδείγματα ἱκανά.

(*Πίνακες* 41—50). Γυμνάσματα καὶ ἀσκήσεις ἐφ' ὅλων τῶν μέχρι τοῦδε ἐκτεθειμένων.

Μετὰ ταῦτα πάντα εἶναι ἐλεύθερος ὁ διδάσκαλος, μετὰ τοσαύτας ἐπανειλημμένας ἀσκήσεις, νὰ προβάλλῃ εἰς τὸν καθ' ὅλα τὰ εἴδη ἱκανῶς γεγυμνασμένον μαθητήν του ὁσασδήποτε καὶ οἱασδήποτε δυσχερεῖς καὶ δυσπροφέρτους λέξεις δύναται νὰ εὕρῃ, χωρὶς νὰ ἔχῃ τύψιν συνειδότος, ὅτι βασανίζει τὸν παῖδα μὲ ἀνωφελεῖς καὶ ματαίους κόπους.

Ὅτι δὲ διὰ τῆς τοιαύτης μεθόδου ταχύτερον ἐθίζεται ὁ παῖς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, νομίζω, ὅτι εἶνε οἰκοθεν γνωστόν· διότι οὐδεὶς τῶν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀπαντωμένων συνδυασμῶν τῶν γραμμάτων θέλει παραλειφθεῖ, ἀλλὰ μόνον τὰ ἁπλούστερα θέλουσι προτάσσεσθαι τῶν δυσχερεστέρων, καὶ συλλαβαὶ λέξεων θέλουσι τεθεῖ ἀντὶ τῶν εἰς τὸν μαθητὴν ἀκαταλήπτων καὶ ἀσημάντων ἐκείνων συνδυασμῶν τῶν γραμμάτων· ἐπομένως ἡ οὐσιώδης διαφορὰ τῆς μεθόδου ταύτης ἀπὸ τῆς ἐν τῇ χρήσει εἶναι μόνον ψυχολογική, θηρεύουσα νὰ καταστήσῃ τὴν διδασκαλίαν πρόσφορον τῇ ἡλικίᾳ καὶ τῇ διανοητικῇ καταστάσει τῶν σπουδαζόντων παίδων· ἄλλως ὁ αὐτὸς συνδυασμὸς τῶν γραμμάτων, ὁ αὐτὸς συλλαβισμὸς μέλλει νὰ διατηρῆται λεληθότως πως καὶ ἐν τῷ προτεινομένῳ τούτῳ τροπῳ. π. χ. τὸ χ ἑπτὰ συνδυασμοὺς εἶχε μὲ τὰ φωνήεντα κατὰ τὴν πρώτην μέθοδον, ἑπτὰ καὶ αὖθις καὶ τοὺς αὐτοὺς συνδυασμοὺς θέλει ἔχει καὶ νῦν, μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι, ἀντὶ τῶν ἀσημάντων συλλαβῶν χα, χε, χη, χι, χο, χυ, χω, θέλει ἐκφέρει ὁ παῖς τὰς αὐτὰς συλλαβὰς ἐν λέξεσιν, οἷον χαρά, χέρι, χῆνα, χιών, χορός, χύτρα, χῶμα. Ὡσαύτως καὶ ἕκαστον τῶν λοιπῶν συμφώνων, εἴτε ἁπλῶν εἴτε διπλῶν ἢ τριπλῶν, οἷον, κράζω, κρέας, κρήνη, κρῖμα, κρότος, κρύο, κρωσσός, κρούω κτλ, οὕτω καὶ οἱ λοιποὶ συνδυασμοὶ ὅλοι. Ἂν δὲ χρήζωμεν καὶ παραδειγμάτων πρὸς προτίμησιν τοῦ τρόπου τούτου ἀπὸ τῆς μέχρι τοῦδε ἐν χρήσει, ἔχω, Κύριοι, ἀνὰ χεῖρας Ἀγγλικὸν Ἀλφαβητάριον, τὸ ὁποῖον κατὰ τύχην εἶδον ἐσχάτως συντεταγμένον κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐν ᾧ δηλ. ἀμέσως μετὰ τὰ γράμματα ἔπονται συλλαβαί, αἱ ὁποῖαι εἶναι λέξεις καὶ οὐχὶ ἀσήμαντοι φωναί· ὥστε δὲν βλέπω τὸν λόγον, δι' ὃν δὲν θέλει προτιμήσει τις τὰ ἁπλούστερα τῶν δυσχερεστέρων, προκειμένου μάλιστα περὶ παιδικῆς διδασκαλίας, ὅτε διὰ τοῦ εὐχερεστέρου τρόπου ἐπίσης ἐπιτυγχάνεται, καὶ ἀσφαλέστερον μάλιστα, ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας.

Γ'. Ἀριθμητική.

Ἡ Ἀριθμητική, τέλος, πρέπει ὡς οἷόν τε πληρέστερον νὰ διδαχθῇ, κατὰ ἁπλούστερον ὅμως τρόπον, καθὼς καί τινα, τὰ ἁπλούστερα καὶ κυριώτερα, τῆς Γραμμικῆς Ἰχνογραφίας· καθόσον μάλιστα φύσει οἱ παῖδες ἠδύνοντο πρὸς τοιαύτας ἀσχολίας, καὶ γνωρίζω οὐκ ὀλίγους μαθητὰς τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς, οἵτινες ἄνευ οὐδεμιᾶς διδασκαλίας, διὰ μόνης τῆς δεξιότητος τῆς χειρός, ἰχνογραφοῦσιν ἀρκετὰ ἐπιτυχῶς διάφορα ἀντικείμενα, ἐνίοτε δὲ καὶ τοὺς διδασκάλους αὐτῶν, παρ' ὧν, ἀντὶ πάσης ἐνθαρρύνσεως πρὸς τὴν μετὰ πλείονος ζέσεως καὶ προσοχῆς ἐξακολούθησιν εἰς τὰ τοιαῦτα κατὰ τὰς ἀνέτους ὥρας αὐτῶν, ἀνταμείβονται διὰ φυλακίσεως.

Εἰς ταῦτα περιορίζονται, Κύριοι, αἱ οὐσιωδέστεραι τῶν σκέψεών μου, ὧν οὐκ ὀλίγας παρέλειψα, ἵνα μὴ καταχρασθῶ τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν. Εὔχομαι μόνον, ἵνα καὶ εἰς πρακτικόν τι ἀποτέλεσμα φθάσωμεν, μηδὲ, προσπαθοῦντες νὰ διώξωμεν ἀπὸ τῶν δημοτικῶν Σχολείων τὴν ματαιοσπουδίαν, εὕρωμεν αὐτὴν ἐν τῷ σεμνῷ τούτῳ περιβόλῳ.

Γ. ΣΟΦΟΚΛΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΛΒΑΝΙΚΟΥ ΑΛΦΑΒΗΤΟΥ.

(*Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΡΛΑ' Συνεδριάσει.*)

Οἱ διὰ τοῦ τύπου ἐκδόντες ἀλβανικὰς ποιήσεις ἢ πεζὸν λόγον, ὀλίγιστοι ἄχρι τοῦ νῦν ἀλβανισταὶ ἢ Ἀλβανοὶ λόγιοι, ποικίλους μετῆλθον τρόπους, ἄλλοι ἄλλο ἀλφάβητον μεταχειρισθέντες καὶ ἄλλοι δύο εἰς ταὐτὸ μίξαντες. Τῶν δὲ καὶ οὕτω μὴ παρισαμένων τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης φθόγγων ἄλλοι ἄλλα ἐπινοήσαντες συμβολικὰ γράμματα ἀνεπλήρωσαν τὴν χρείαν. Ἐγὼ δὲ παρατηρήσας, ὅτι οὐδὲν τούτων πληροῖ ἐντελῶς ἁπάσας τὰς χρείας τῆς ἀλβανικῆς προφορᾶς, ἐζήτησα ἀλφάβητον τελειότερον, σαφὲς καὶ εὐμνημόνευτον, καὶ τοιοῦτον νομίζω τὸ ἑξῆς διὰ τοὺς συνεκτιθεμένους λόγους.

Πρῶτον δὲν πρέπει νὰ ἐπινοηθῶσιν *ἴδια* γράμματα, ἤτοι ἀλλότρια τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ λατινικοῦ ἀλφαβήτου· διότι οὕτως ἀλλοτριοῦται ὁ ἀλβανικὸς γραπτὸς λόγος παντὸς ἄλλου, καὶ

μάλιστα τοῦ τῶν συγγενῶν γλωσσῶν, ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς.

Ἔπειτα, ἀντὶ τοῦ λατινικοῦ ἢ ἑτέρου ξένου ἀλφαβήτου, προτιμητέον τὸ *ἑλληνικόν*, ὡς τὸ μάλιστα πάντων συγγενὲς, ὅπερ καὶ ἄλλοι προετίμησαν διὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Τοῦτο δὲ παραληπτέον ὁλόκληρον, ὡς ἔχει, ἅτε ἀπαξαπάντων καὶ τῶν 24 γραμμάτων ἀναγκαιοτάτων ὄντων ἐν τῇ ὀρθογραφίᾳ τοῦ ἀλβανικοῦ γραπτοῦ λόγου.

Ἐπειδὴ ὅμως οὔτε τῶν ξένων ἀλφαβήτων οὐδὲν, οὐδ' αὐτὸ τὸ ἑλληνικὸν ἐπαρκεῖ *μόνον* εἰς παράστασιν ἁπάντων τῶν ἀλβανικῶν φθόγγων, ὀρθότερον μοὶ φαίνεται, χάριν τοῦ ὁμοιομόρφου καὶ ἀσυγχύτου, νὰ μὴ μίξωμεν δύο ἀλφάβητα εἰς ἕν, π. χ. τὸ ἑλληνικὸν καὶ λατινικὸν, ἀναπληροῦντες διὰ συμβολικῶν γραμμάτων μόνον τὰ λοιπὰ, ὅσα *μηδὲ διὰ τῶν δύο* ἀναπληροῦνται, ὥστε νὰ σχηματισθῇ, οὕτως εἰπεῖν, ἀλφαβητικός τις κέντρων, ἀλλ' ἀποφεύγοντες μετὰ τούτου καὶ τὸ ἀποδιδόναι εἰς ἀλλότρια γράμματα ἀλλοτρίους συμβολικοὺς φθόγγους, καθὼς καὶ τὸ ἀναστρέφειν αὐτὰ, ὡς μὴ εὐπρεπὲς, καὶ προτιμήσαντες ἓν μόνον, τὸ ἑλληνικὸν, νὰ μεταχειρισθῶμεν πρὸς παράστασιν τῶν διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ μὴ παρισταμένων ἀλβανικῶν φθόγγων τὰ *πλησιέστερα* καὶ *ὁμοιότερον* προφερόμενα *ἑλληνικὰ* γράμματα μετὰ διακριτικοῦ τινος σημείου ἄνωθεν ἢ κάτωθεν, ἤτοι γράμματα *συμβολικὰ*, διατηρουμένης οὕτω τῆς ἑκάστῳ οἰκείας προφορᾶς ἢ παραπλησίου καὶ σωζομένης τῆς θέσεως τῶν γραμμάτων.

Ἐπειδὴ δὲ τῶν συμβολικῶν τούτων γραμμάτων τῶν πρὸς τοῖς ἑλληνικοῖς εἴκοσι τέσαρσι προσαπαιτουμένων ἡ προφορὰ εἰς *δύο* κυρίως συνίσταται, εἰς *τραχυτέραν* καὶ *ὑγροτέραν* τῶν ὁμοιοφώνων ἑλληνικῶν, διά τε τὸ σαφὲς καὶ τὸ εὐμνημόνευτον *δύο* ἔστωσαν καὶ τὰ διακριτικὰ σημεῖα, τῶν μὲν τραχύτερον ἐκφωνουμένων μία *κεραία* (-) ἄνωθεν (1) οὕτω: *β, γ, δ, κ, λ, ρ, σ, ϑ* ς καὶ *χ*, τῶν δὲ ὑγρότερον ἢ μαλακώτερον προφερομένων *μία στιγμὴ* ἄνωθεν οὕτω: γ̇, κ̇, λ̇, ν̇, χ̇, ἐπὶ δὲ τῶν φωνηέντων τεθείσθω ἡ στιγμὴ κάτωθεν οὕτως ε., ἵνα μὴ παρεμποδίζῃ ἄνωθεν τὰ πνεύματα καὶ τοὺς τόνους. Παραλείπεται δὲ ἐνταῦθα τὸ ζ μετὰ κεραίας ἄνωθεν καὶ τὸ υ μετὰ στιγμῆς κάτωθεν, προφερόμενα τὸ μὲν ὡς τὸ γαλλικὸν j, τὸ δὲ ὡς τὸ γαλλικὸν u, ἐπειδὴ σπανιώτατα ἀπαντῶνται ἐν τῇ ὑδραϊκῇ τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης διαλέκτῳ, ἐν ᾗ ἐγράφησαν τὰ παρατιθέμενα παραδείγματα.

Ἡ δὲ σύνθεσις τούτων εὐκόλως ἀναπληροῖ καὶ τοὺς ὡσαύτως ἐλλείποντας ἐκ τῆς ἑλληνικῆς συνθέτους ἀλβανικοὺς φθόγγους, οἷοί εἰσιν οἱ *βρ, βρ, δρ, γρ, γρ, δρ, δρ, κρ, πρ, ρϐ, τρ, κλ̇, γλ̇, σκ, σκ, σπ, στ, σκρ, στρ, σϐ, σγ, σγλ̇, σκλ̇, κσ, πσ, φσ, ρσ,* ὁ τσ προφερόμενος τραχύτερον τῶν τῆς συνηθείας τζ καὶ τσ, καὶ ὁ *δζ* οὐ πολὺ διαφέρων τοῦ ἡγουμένου.

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, τὸ ὅλον ἀλβανικὸν ἀλφάβητόν ἐστι τόδε·

α, ϐ, ϐ, γ̇, γ, γ. δ, δ, e, ε, ζ, ζ, η, θ, ι, κ̇, κ, κ, λ̇, λ, ƛ, μ, ν̇, ν, ɾ, ξ, ο, π, ρ, ρ, σ (ς), σ (ς), τ, u, υ, φ, χ̇, χ, *χ, ψ, ω.*

Ἐκ τούτων δὲ τὰ μὲν 24 ἑλληνικὰ γράμματα καὶ αἱ συνθέσεις αὐτῶν προφέρονται ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ παρ' Ἕλλησι, τὰ δὲ συμβολικὰ ὡς ἑξῆς (1).

ϐ προφέρεται ὡς τὸ λατινικὸν (καὶ τὸ ἰταλικὸν, γαλλικὸν, γερμανικὸν, ἀγγλικὸν) b, προερχόμενον ὡς τὰ πολλὰ ἐκ ϐ ἢ π· οἷον·

βάρe, βάρος, φόρτος, φορτίον.

βάρσεμ., βαρύνομαι, ἐγκυμονῶ, κύω.

βάλ̇τe, (*βόλιτος*, πέλεθος), *πηλὸς*, λάσπη.

βέσe, (*πείθω*), *πίστις*, πιστότης, τὰ πιστὰ, θρησκεία.

βεν̇, (*πέρ*-ομαι), ποιῶ, κάμνω (2).

βεχὰρ, (bahar περσ.) *ἔαρ*, ver, ἄνοιξις.

βότe. (*Boden* γερμ.) χῶμα, ἔδαφος.

βούκe, (*βέκος* Φρυγ. καὶ βέσκερος λακων. Ἡσύχ.) ἄρτος, ψωμίον.

βούζe, (*βύζω*) χεῖλος, χείλη.

ἰ βούκκουρ, pulcher, εὐειδὴς, εὔμορφος.

ἰ βέλϐερe, balbus, τραυλὸς, βατταριστής.

βιν̇ὰρ, binarius, δίδυμος, διδυμογενής

(1) Ἕνεκα ἐλλείψεως χαρακτήρων, ὅσα μὲν ὁ συγγραφεὺς ἐσημείωσε μὲ κεραίαν ἄνωθεν ἐκτυποῦνται κυρτὰ, ὅσα δὲ μετὰ στιγμῆς ἄνωθεν ἔχουσιν ἄνω τελείαν· ὅσα δὲ τέλος μετὰ στιγμῆς κάτωθεν, ταῦτα γράφονται διὰ γαλλικῶν στοιχείων (e, u)· ὅπου δὲ τὸ e ἔχει τόνον, οἷον βέρe ὁ τόνος ἐστὶ τῆς λέξεως. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ γράμματα τοῦ Ἑλλ. ἀλφαβήτου ἔχουσι διάφορα σχήματα, νομίζομεν, ὅτι οἱ ἡμέτεροι Ἀλϐανολόγοι ἤθελον πράξει ἄριστα παραδεχόμενοι τὰ διάφορα σχήματα τοῦ αὐτοῦ γράμματος (Γ, γ, γ), πρὸς παράστασιν τῶν διαφόρων αὐτοῦ φθόγγων· καὶ οὕτως ἤθελον ἀπαλλαχθῆ τῶν κεραιῶν καὶ στιγμῶν. Σημ. Σ. Ἐπ.

(1) Γενικῶς τὰ μὲν κεραίαν ἄνωθεν ἔχοντα (ἤτοι τὰ κυρτὰ) προφέρονται τραχύτερον τῶν ἀντιστοίχων ἑλληνικῶν, τὰ δὲ στίξιν ὑγρότερον.

(2) Ὁμήρου Ὀδ. Ν, 394, καὶ Ἡσιόδου Ἔργα 771, πένεσθαι ποιεῖν, ἐκτελεῖν·

βῆe, παίω, κτυπῶ, κρούω.

βίe, πίπτω, φονεύομαι, κοπάζω, καταπίπτω.

βοῖρ, πότρ, (λακων.), puer (χαλδ. πὰρ, ἑβρ. βὰρ), υἱός.

βραπετὸν̇, *δραπετεύω*, τρέχω, σπεύδω.

βρέντe, βροντὴ, βρόντημα.

βρεντερὸν, βροντᾶ, γίγνεται βροντή.

βρὲς, (*κρόσσαι*) ζώνη, ζωνάριον.

βρῦμe, κρυμὸς (*δρίμαι*· ψῦχος· Ἡσύχ.) παγετός.

βροῦμe, frûmen, ζύμη, προζύμη.

βρέγκe, βράγχος, (ὁ), βραγχίασις, βράγχασμα.

βρέτεκ, βράταχος (Ἡσύχ.), βάτραχος.

ρϐὰρ καὶ ρϐίερ (τσαμ. *βὰρ*), (*φθάρω* ἄχρ.) *φθείρω*, ἀπόλλυμι, ἀπολλύω, χάνω.

ρβεῖρεμ (γκεγκ. *βδόρεμ.*), *φθείρομαι*, ἀπόλλυμαι, διαφθείρομαι.

ἰ (ἀρσ.). *ἐ* (θηλ.)· *ρβάρτουρe*, (*φθαρτὸς*) ἀπόλωλα.

σβὰρθ, λευκαίνω, ἀσπρίζω.

ἰ βάρδe, (*παρθένος*) ἄγνὸς, λευκὸς, ἄσπρος.

σβῦθεμ., (*βῦθe* πυγὴ) ἀναχάζομαι, ἀναποδίζω, ὀπισθοδρομῶ (1).

γ̇ μετὰ τῶν α, ο, ʊ, e καὶ ἐν τέλει λέξεως προφέρεται ὑγρῶς ὡς τὸ λατινικὸν (καὶ τὸ γερμ.) j, οἷον·

γ̇ὰπ, (γερμ. *geben, gabe*, γκεγκ. νὰπ, τοσκ. ἂπ, σανσκρ. âp) δίδωμι, δίδω. παθ. γῆπεμ, γκεγκ. ἔπεμ. καὶ νέπεμ.

γ̇ὰμ, sum (ἀγγλ. am), εἰμὶ, εἶμαι.

γ̇οῦ καὶ γ̇οῦϐετ, (ἀγγλ. You, σανσκρ. jushmat, αἰολ. ὔμμες) ὑμεῖς, σεῖς.

οὖγ̇e (οὔγ̇ere), (*ὑγ*-ρὸς, *ὠγ*-ὴν) ὕδωρ, νερόν.

οὖγ̇e (οὔγ̇α), *jejunium*, πεῖνα.

δόγ̇e=ἤθελον.

θὸγ̇=ἔλεγε.

κὲγ̇=εἶχε.

κὶγ̇=οὗτος.

κίγ̇ο=αὕτη.

ἄγ̇ο=ἐκείνη.

γ̇ὸ=οὐ, ὄχι.

γ προφέρεται ὡς τὸ λατινικὸν (καὶ τὸ γερμ.) g οἷον· γὰς, (*γῆθος*) γέλως.

γὰρθ, (ἀρχ. ἑλλ. *χόρτος*, hortus, garten γερμ.) κῆπος.

γέγεμ., (γερμ. *gueken*, γαλλ. guigner) ἀκούω. (2).

(1) Καὶ Ἡσύχιος «βυγή· πυγή» Οὕτω γραπτέον τὸ ἐσφαλμένον πηγή.

(2) Τὸ gueken μετέπεσεν εἰς τὸ βλέπειν ὡς τὸ ἀΐω, ἀκούω, εἰς τὸ ajo φημὶ, λέγω.

γεμὸν, (*gemo*) παταγεῖ, βροντᾷ.

ἰ γέλϐερe, (*galbânus*, galbus, gelb γερμ.) χλωρὸς, πράσινος.

γῆμσe, (*semi*) ἥμισυ.

γῖ (γῖρυ), (*δῖνος*, sinus) κόλπος.

γίζe, (*caseus*) μιντζήθρα.

γιάλμe. *κάμιλος*, κάλως, σχοινίον.

γόλ̇e, (*gûla*) *γόμα*.

γοὺρ, (οὖρος, ὅρος, σκυρ-ώδης) λίθος.

γρᾶ, (γρᾶες) γυναῖκες, *γροῦα*, (γραῦς) γυνή.

γρὰψ ἢ *γρὰπς, γράφω, γράϐδην* τιτρώσκω, ἀμύσσω, δρύπτω, τσουγγρανίζω.

Σημ. δὲ ἐ γράψι ν̇ὲρ ντ' ἄστe=γράψεν δὲ οἱ ὀξέον ἄχρις. Ἰλ. Ρ. 599. — κράχεν οἱ περγράψι = ὦμον ἐπέγραψεν. Ὀδ. Χ, 280.

γρόπe, (*scróbis, grube* γερμ.) βόθρος, λάκκος.

γρὴς, γρῆσεμ., (*ῥήγνυμι, ῥήγνυμαι*, reissen γερμ.) σχίζω, σχίζομαι.

γρέντελ̇e ἢ *γρένδελ̇e*, (γόγγρος, γόγγρων, γογγρώνη, κροτώνη) ἀκροχορδὼν, κρεατοελπά.

γρῦκε, *βρύγχος*, βρόγχος, βρόχθος, λαιμός. (1)

γλ̇ὰς, (*gleichen* γερμ.) ὁμοιάζω, ὁμοιόω, ὅμοιός εἰμί τινι.

γλ̇οῦ (*γλ̇οῦρυ*), πληθ. *γλ̇οῦν̇e* (*γλουτὸς*, clûmis, κλόνις) γόνυ, γόνατον.

γλ̇οῦχe, (ἄχρ. *γλῶχα*, γλωχὶν) γλῶσσα.

σγερὸν̇, *εὐρύνω*, παρὰ τὸ *ἰ γέρe, εὐρύς*.

σγerδὸν̇, (*σκαρδα*-μυκτέω) ἀσκαρδαμύττω.

σγιὸν̇, ἀφυπνίζω, ἐξυπνίζω, παρὰ τὸ *γιοῦμe, κῶμα*, ὕπνος.

σγλ̇ὲθ, *ἐκλέγω*, διαλέγω.

δ προφέρεται ὡς τὸ λατινικὸν (ἰταλ. γαλλ. γερμ. ἀγγλ.) d, προερχόμενον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ δ ἢ τ (ἢ θ ἢ χ ἢ λ)· οἷον.

δαλαφέγγe καὶ *δολοφάγγe*, (*δαλός-φέγγος*) πυρὰ λαμπρὰ, πῦρ μετὰ φλογῶν.

δὰλ̇, (τάλω) *τέλλω*, ἀνατέλλω, ἐξέρχομαι.

δείμερe, (*χείμερος* ἄχρ.) *χειμερεία* (γκεγκ. δεῖμεν) *χειμών*.

δέμ., dam-num, ζημία.

δὲρκ, δέλφαξ, χοῖρος.

δῆλe (τσαμ. *δίλλe*) καὶ *δῆϐe* (δαγὺς) κηρός (2).

δέρe, πληθ. *δύερ, θύρα* (σανσκρ. dvàr) πύλη.

δῆγεμ., (*τήκομαι*) καίομαι (3).

διὲκ, (*τήκω*) καίω (τοσκ. δαὶς, δαὶζ, παρὰ

(1) «βρυγχός· βρόγχος» ἢ (κατ' ἄλλους) «βρύγχος, βρόγχος.» Καὶ «βρούξ. τράχηλος. βρόγχος.» ΗΣΥΧΙΟΣ.

(2) «δελλίθια· ἀνθρήνια, οἱ δὲ κηρία.» ΗΣΥΧΙΟΣ.

(3) «δαϐεῖ· καυθῇ. Λάκωνες.» ΗΣΥΧΙΟΣ.

τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ Ἀλβανοῖς δαῖζεν, γκεγκ. *νδαις* =*δαίω*, σανσκρ. dah).

διάλε, *θάλος*, τέκνον, υἱός.

Ὀδ. Ζ, 157. « λευσσόντων τοιόνδε *θάλος* χορὸν εἰσοιχνεῦσαν »=κοὺρ *σόχενε* (πρίντε) τίλλε (σὶ τὺ) *διάλε τσέ χὶν ντέ βάβε*. Καὶ Ἰλ. Χ, 87 « φίλον *θάλος*, ὃν τέκον αὐτὴ» = *διάλε*, *ἰ δάσουρε*, *τσὲ πόβα βέτε*.

δὺ, *δύο*.

δοῦα, *λάω* (*δῶ* ἢ *δὸ*=λῆς, λῇ), θέλω (2).

δῶρε, *δῶρον*, παλαιστὴ, παλάμη, χείρ.

δράπερ, *δρέπανον*.

δροῦ, (*δοῦρα*), δούρειος) ξύλον.

δρῦζε, (*δρῦς*) δένδρον (3).

δρὲ, *πρὸς*, *δὸρξ*, δόρκος, δορκὰς, ζαρκάδι.

δζὲ, *disco*, μανθάνω.

δζεγὸν, *ψέγω*.

.ε προφέρεται ὡς τὸ γαλλ. (e muet) ε ἄφωνον, οἷον: ζέμερε (*κίμερος* φρυγ.) καρδία.

βέρε, *βέρε-θρον*, ὀπὴ, τρύπα.

δέμπ, *dens*, ὀδούς, δόντι.

πέρ, *περὶ*, per.

λέ, *λείπω*, ἀφίνω.

κ' μετὰ τῶν α, ο, ϑ, ε, πρὸ συμφώνων καὶ ἐν τέλει λέξεως προφέρεται ὑγρῶς (ὡς τὰ ἑλλ. κιὰ, κιὴ, κιού) οἷον'

κ'ὰς (ἢ κιὰς), (*κιάθω*) πλησιάζω τι.

κ'ός (ἢ κιὸς), (κεπφόω·), φενακίζω, ἀπατῶ.

κ'όσεμ (ἢ κιόσεμ), *κεπφόομαι*, φενακίζομαι, ἀπατῶμαι.

κ'οῦ (ἢ κιοῦ), *χυλός*.

κ'οῦρε (ἢ κιοῦρε), *κόρυζα*, μύξα.

κ'ερτὸν, (ἢ κιερτὸν'), *certo* (ἀγωνίζομαι, μέμφομαι παρὰ Τόσκοις), ἐπιτιμῶ, ἐπιπλήττω.

κάκ'ε (ἢ *κάκιε* ἄκλ.), tot, τόσος, η, ον.

πλέκ'τε, οἱ γέροντες.

μίκ'τε, *amici*, οἱ φίλοι.

τὲ κέκ'τε, οἱ *κακοί*.

πὰκ', *pax* (pac-s), εἰρήνη.

δρὲκ', *directe*, *directo*, κατευθὺ, κατ' εὐθεῖαν.

χὲλ'κ', *ἕλκω*.

---

(2) Τὸ ῥῆμα λάω, ἐξ οὗ διὰ τροπῆς τοῦ λ εἰς δ παρήγαγεν ἡ ἀλβανικὴ τὸ δοῦα, φαίνεται ὂν τὸ πρωτότυπον θέμα τῶν ἐξ αὐτοῦ παραχθέντων ἐφεξῆς ταὐτοσήμων ἢ ὁμοσήμων ῥημάτων εἴτε δι' ἀναδιπλώσεως τοῦ ἀρκτικοῦ γράμματος μετὰ τοῦ ι, ὡς λάω, (λαίω, λιλαίω ἄχρ.) λιλαίομαι, εἴτε δι' ἐπιτατικῆς συλλαβῆς, ὡς λάω (λῶ καὶ βου, ἄχρ. βούλω, λατιν. volo) βούλομαι καὶ δωρ. (λῶ καὶ δη, δήλω) δήλομαι, εἴτε καὶ δι' ἄλλης συλλαβῆς, ὡς (λῶ καὶ θε) θέλω, (λῶ καὶ φι) φιλῶ.

(3) « δρῦς· πᾶν ξύλον καὶ δένδρον. » ΗΣΥΧΙΟΣ.

ἰ κὲκ'=κακός.

ἰ κοὺκ'=*κόκκινος*.

κ μετὰ τῶν e, ε, η, ι, υ καὶ τῶν ὁμοφθόγγων προφέρεται τραχύτερον τοῦ μετὰ τούτων ἑλλ. κ (ἀκριβῶς δὲ ὡς τὸ ἑλλ. κ ἐν τοῖς κα, κο, κϋ), οἷον'

κένκε, (*καναχὴ*) carmen, ᾆσμα.

κεντὶμ, (*κελάδημα*, *κέλαδος*) cantus, ᾠδή.

κεντὸν', (καναχέω, cano) *canto*, ᾄδω, τραγουδῶ.

κεμπὸν', *κομπέω*, ἠχῶ, βομβέω.

κεπὸν', *κοπόω*, καταπονῶ, *κόπτω*.

κερκὸν', *guaerico* (1) ζητῶ, ἐρευνῶ.

λάκερε=*λάχανον*.

κέστου=οὕτως.

κέτου=ἐνταῦθα.

κέζε.=(*κεστὸς*) κεντητὸν καὶ πολυποίκιλον νυμφικὸν κόσμημα τῆς κεφαλῆς.

κὲκ'=κακῶς.

κὶγ'=οὗτος.

κίο=αὕτη.

λ' μετα τῶν α, ο, ϑ, ε, e, πρὸ συμφώνων καὶ ἐν τέλει λέξεως προφέρεται ὑγρῶς (ὡς τὰ ἑλλ. λιὰ, λιὸ, λιοὺ, λιέ)· οἷον'

κλ'ᾶ. κλάω (ἀττ.), *κλαίω*.

κλ'ούμεστε, (*γλάγος*) γάλα.

κουλ'δὲς, *κῆδος*, πρόνοια, φροντὶς, ἐπιμέλεια.

κουλ'τὸν', re-*cordor*, μιμνήσκομαι, μέμνημαι.

βὰλ' (τοσκ. *βὰγ'*, γκεγκ. *βὸγ'*), *ἔλαιον*, *oleum*, λάδι.

κοῦελ' (ἑνικὸς *κάλε*=*καβάλλης*, caballus), ἵππος.

οὔλ'κ, *λύκος*.

οὔλ', *humilio*, ταπεινόω.

ἰ οὔλ'ετε, *humilis*, ταπεινός.

μπελ'ὲϑ, (*ἐπιλέγω*), συλλέγω, συνάγω.

λ'έπουρ, *λέπορις* (αἰολ.), lepus, λαγὼς, λαγωός.

λ'ὰρτ (ἢ *λιὰρτ*), *alte*, ὑψοῦ, ὑψηλῶς.

ἰ λ'όδετε, κεκμηκὼς, πόνηρος, τάλας.

λ'οῦμε, *flumen*, ποταμός.

Ἡ ὑγρὰ αὕτη προφορὰ τοῦ λ, συνήθης οὖσα ἐν Ἀλβανίᾳ, ἐξέλιπεν ἀπὸ πολλῶν νῦν λέξεων ἐν Ὕδρᾳ, οἷον ἀπὸ τῶν *λὰρτ*, *ἰ λάρτε*, *ἰ λόδετε*, *λοῦμε*, ἡ δὲ καὶ ἐν ταύταις ὑγρὰ τοῦ λ προφορὰ θεωρεῖται ὡς ἀρχαϊκή.

λ μετὰ τῶν ι, η, υ καὶ τῶν ὁμοφθόγγων

---

(1) Λέξις τοῦ μεταγενεστέρου λατινισμοῦ, ἐξ ἧς τὸ ἰταλικὸν cercare καὶ τὸ γαλλικὸν chercher.

προφέρεται τραχύτερον τοῦ μετὰ τούτων ἑλλ. λ (ἀκριβῶς δὲ ὡς τὸ ἑλλ. λ ἐν τοῖς λα, λο, λϋ, λε), οἷον'

λὶθ=*ligo*, δέω, δένω.

λεῖεν' ἢ *λίεν'*=*lino*, *ἀλίνω* (Ἡσύχ.), *ἀλείφω*.

λὶ=*liror*, linum, λινάριον.

ἰ λίντε=*linteus*, λινοῦς.

φλὴτ=ἐλάλει (παρὰ τὸ φλὰς = *φλάζω*, λαλῶ)

ν' μετὰ τῶν α, ο, ϑ, ε, e, καὶ ἐν τέλει λέξεως προφέρεται ὑγρῶς (ὡς τὰ ἑλλ. νιὰ, νιὸ καὶ τὸ γαλλ. gn, ὡς signe, signer, signaler)· οἷον'

ν'ὸχ (τοσκ. *ν'ὸχ* καὶ *ν'ὸ*, γκεγκ. *ν'ὸφ*) = nosco, *γιγνώσκω*, γνωρίζω.

ν'οῖχεμ=*noscor*, *γιγνώσκομαι*, γνωρίζομαι.

ν'ὸμ=δεύω, διαίνω, μουσκεύω.

ν'ερῆ=(περσ. ner, σανσκρ. nar) *ἀνὴρ*, ἄνθρωπος.

ν'έ=*ἒρ*.

λὰν'=*lavo*, *λούω*, πλύνω.

ρὼν'=(*ῥώρ*-νυμαι) ζῶ, βιῶ.

ν μετὰ τῶν η, ι, υ καὶ τῶν ὁμοφθόγγων προφέρεται τραχύτερον τοῦ μετὰ τούτων ἑλλ. ν (ἀκριβῶς δὲ ὡς τὸ ἑλλ. ν ἐν τοῖς να, νο, νϋ, νε), οἷον'

νὶπ=nepos (Γερμ. Neffe, γαλλ. neveu), ἀνεψιὸς, ἔγγονος.

νῦ (παρὰ τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ Ἀλβανοῖς)=νῦν.

νάνρι καὶ *νανὶ*=*nvni*, nunc, *ταρῦ*=*ταρῦν*.

νίσεμ=*νίσσομαι* (νείσομαι, νέομαι), κινοῦμαι, ὁρμῶμαι, ἔρχομαι ταχέως, σπεύδω.

νὶς=κινῶ, ἐπισπεύδω τι.

ρ προφέρεται τραχύτερον τοῦ ἑλλ. ρ. οἷον'

ραὸν', *ἀραιόω*, rarefacio.

ἰ ράϑε, *ἀραιὸς*, rarus.

ρὰπ, (*ῥάπυς*, rapa·) πλάτανος. πληϑ. *ρέπε*.

ρὰχ, (*ῥαπίζω*,) τύπτω δέρω, ξυλίζω.

ρῆχεμ (*ῥαπίζομαι*), τύπτομαι, δέρομαι, ῥιπτάζομαι, παραδέρνω.

ρεγὲϑ, (*ῥεγέθω* ἄχρ.) *ῥέω*, ἐκρέω, διαρρέω (1).

ρεμπὲν', rapio, ἁρπάζω.

ρὶπ (πληϑ, *ρίπε*), ἱμὰς, λωρίον, λῶρος.

ρὶν', αὐξάνω, μεγεθύνω.

ρῖτεμ, (ir-rito· ἐρέθω) αὐξάνομαι, ἁδρύνομαι.

ροὺς, (*ruo*, ὀρούω, ῥώομαι) καταφέρω, καταβιβάζω.

---

(1) Ἀπὸ τοῦ ῥέω ἐσχηματίσθη τὸ ἄχρ. ῥεγέθω, ὡς ἀπὸ τῶν φλέγω, χρεμετῶ, τὰ εὔχρηστα φλεγέθω, χρεμέθω.

ροὺς, (*ῥῶξ*, *ῥάξ*) σταφυλὴ, βότρυς.

δέρρας. *δέλφακες*, χοιρίδια.

πουρρῆ, *porrum*, πράσον μικρὸν, ἀγριόπρασον.

βὰρ, *ἠρίον*, τάφος, μνῆμα, μνημεῖον.

μὰρ, *μάρπτω*, δράττομαι, λαμβάνω τι τῇ χειρί. «*μάρη*, ἡ χεὶρ κατὰ Δωριεῖς» Σχολ. Ὁμ. καὶ Εὐριπ. Καὶ μεταφορικῶς· Ἰλ, Ω, 579. «ἀλλ' οὐχ . . . . ὕπνος *ἔμαρπτεν*»=πὸ γιοῦμυ . . . σ ἐ *μῆρ'*.

μῆρεμ, λαμβάνομαι, ἁλίσκομαι.

μὰρρ, *μωραίνω*, *μαργόω*, ἐκμαίνω.

κερὶμπ ἢ *κρὶμπ*, (*καράμβιος*) σκώληξ.

κρέσελ'ε, *κράστις*, γράστις, ἄγρωστις.

πρὲς, *πράσον*, πράσα.

ἰ τράσε, *crassus*, παχὺς, χονδρός.

ντρὰς, *crasso*, παχύνω, χονδραίνω τι.

τρουβουὸν', (τοσκ. *τουρβουλὸγ'* καὶ *τρουβουλὸγ'*), *turbulo*, troubler γαλλ.) turbido, θολόνω.

σκροὺμπ, (*θρόμβος*·) καῦτρα.

στρὲπ, (*θρὶψ*) ἄκαρι, εὐλή.

στρεγγὸν' (*στράγγω*) stringo, σφίγγω.

σ καὶ *ς* προφέρεται ὡς τὸ γαλλ. ch ἢ τὸ γερμ. sch ἢ τὸ ἀγγλ. sh οἷον.

σάπκε, *chapeau*, πῖλος.

σὰν', (λακων. *θυαρεία*, *συαρία*, γερμ. schänden, schade) ὑβρίζω, λοιδορέω.

σέγε, (περσ. *τὰγ*) *σίδη*, *ῥοιὰ*, *ῥῳδιά*.

σεντὸς, *σιτεύω*, παχύνω.

σεντόσεμ, *σιτεύομαι*, παχύνομαι.

ἰ σε.ντόσε, *σιτευτὸς*, παχὺς. εὐτραφής.

σὸκ (θηλ. *σόκε*), *socius*, ἑταῖρος, σύντροφος.

σοῦκαν' (ἀγγλ. shiver) *σβερνύω*, σβύνω.

σοῦρε, *οὖρον*, κάτουρον.

σκεπετίμε, *σκηπτὸς*, κεραυνὸς, ἀστραπή.

σκεπὲτ, (*σκήπτει*) ἀστράπτει.

σκεντίλ'ε, *scintilla*, σπινθὴρ, σπίθα.

σκίερ, *scindo*, σχίζω διασχίζω.

σκοῦμε, (*κῦμα*) *spuma*, ἀφρός.

σπέλε καὶ *σπέϑε*, *σπήλαιον*, *σπέος*.

σπὶρτ, *spiritus*, ψυχὴ, πνεῦμα.

σπόρεμ, *πορεύομαι*, ἀπάγω ἐμαυτόν.

στάτε, (*τεπτά*. Ἡσύχ.) *septem*, ἑπτά.

στερπὸν', (*στεριφόω*) στειρόομαι, στερεύω.

στούαρα, (*στύω*, *στεύομαι*) στήδην, στάδην.

σκλ'επὸν', *σκιμβάζω*, χωλαίνω.

σκλῆεν', *κλάω*, θλάω, ἀποκόπτω, ὄθεν

σκλῆϑρε, σκινδάλαμος, σκινδαλμὸς, καὶ ὑπὸ τῶν ἀλβανιζόντων *σκλήϑρα*, ἀγκίδα.

κσὶφ ,(*ἐψία*) λόγος, ὁμιλία.

κσιὸν', (*ἐψιῶμαι*) διηγοῦμαι, λέγω.

πσερετὶν', *στεράζω*, ἀναστενάζω,
πσερετίμε, στεναγμὸς, ἀναστεναγμός.
ἰ τσύρπσιμ, (*turbis*) αἰσχυντηλὸς, αἰδήμων.
φσὲχ, (*ψέφω*) κεύθω, κρύπτω, ἀποκρύπτω.
φσὴν', *σαίρω*, σαρόνω.
φσεσε, *σάρωθρον*, σάρωμα.
κόφσε, *coxa*, μηρὸς, μηρίον.
ρσίελ καὶ ρσίεφ (πληθ. ρσὲλ'), σέρις.
ρσὶκ καὶ σίρκ, *ρίσκος*, ἀσκός.
κὲς, γελῶ.
λὲς, (*λάσιος*) ἔριον, μαλλίον.
δὰς, (ταῦρος) κριός.
τσ προφέρεται τραχύτερον τοῦ ἐν τῇ συνηθείᾳ τσ ἢ τζ, καὶ προέρχεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ κ ἢ c ἢ qu, οἷον·
τσὰν', *κεαίρω*, κεάζω, σχίζω.
τσαπὶ, σκίγκος (σκίγγος) σαύρα.
τσέ, (γαλλ. que, ἰταλ. che) quid: τί;
τσέλυ, (γαλλ. quel:) τίς ; ποῖος;
τσεπόν', (*cuspido*) κεντῶ, τρυπῶ.
τσὲπ, *cuspis*, αἰχμὴ, ἀκωκή.
τσὲλ, (in-*cendo*, *καίω*) φλέγω, ἀνάπτω.
τσούκε *cacumen*, κορυφὴ, ἄκρα.
τσῶς, (κῶς;) πῶς;—Τσως, (κως) πως, ὅπως.

Ἀλλὰ καὶ τὸ τσ ἐν τῇ ἀλβανικῇ προέρχεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ τῶν αὐτῶν γραμμάτων, οἷον·
τσιὰπ, *caper*, τράγος.
τσόπε, *κόπειον*, *κόπαιον*, κόμμα, τμῆμα.
τσουνὰρ, (οἱονεὶ κουνὸρ ἀντὶ) *κρουνὸς*, βρύσις.
τσὺσκ, (*cuspis*) σαυρωτὴρ, τὸ ὄπισθεν ῥαιστῆρος, σφῦρας.

χ' τελικὸν ὃν πάντοτε λέξεως προφέρεται ὑγρότερον τοῦ ἑλλ. χ, οἷον·

θὸχ' σὲ κὲχ' ν'ερες τὲ τὶχ'=ἔλεγεν ὅτι εἶχεν ἀνθρώπους ἰδικούς του· ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα προφέρονται καὶ θὸγ' σὲ κὲγ' ν'ερες τε τὶγ' καὶ θόϊ σὲ κέϊ ν'ερες τε τίϊ.

χ προφέρεται ὡς τὸ λατινικὸν h ἢ ὡς τὸ δασὺ ἑλληνικὸν πνεῦμα, ὃν τρόπον ἔτι καὶ νῦν προφέρομεν ἐν τῷ γελαστικῷ χὰ χὰ=ἃ ἃ (α δασυνθὲν δὲ γέλωτα δηλοῖ. » Ἡσύχ.), ἀλβανιζὶ χὰ χά.

χὲλ'κ'=*ἕλκω*.
χεῖλ'κεμ=*ἕλκομαι*.
χῆδεμ. (τοσκ.), *ἥδομαι*, ἄλλομαι, πηδῶ, χορεύω.
χύπεν. (*ὑπὲρ*, supero) ἐπιβαίνω.
χὰ, (*χναύω*, χάω, κάπτω) ἐσθίω, τρώγω.
χὰπ, (χάσκω, χαίνω), ἀνοίγω.
χὲλμ=*χόλος*.
χελμὸν'=*χολόω*.
χελμόνεμ, *χολοῦμαι*, χολιάζω.
χέκουρ, (**secûris**, σάγαρις, ἄγκυρα) σίδηρος.
χούδερε (κόδορον ἄχρ.) *σκόρδον*, σκόρδον.
χὶν', (**hin, hinein** γερμ. **in**, ἐν) **intro**, εἴσειμι, εἰσέρχομαι.
χονδερνὲ (*βούκε*). *χόνδριτος*, χονδρίτης (ἄρτος).
χούνδε, (*χόνδ*-ρος, τὸ τραγανὸν διάφραγμα τῆς ῥινὸς), ῥὶς, μύτη.
ἰ χοῦαγ', **hospes, hostis**, ξένος.

Τοιοῦτον γραφῆς σύστημα, κατ' ἐμὲ, καὶ τὸ ὁμοιόμορφον διασώζει, διότι καὶ συμβολικὰ γράμματα καὶ μὴ, πάντα τηροῦντα τὴν οἰκείαν αὐτοῖς προφορὰν, ἀνήκουσιν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἀλφάβητον, τὸ ἑλληνικὸν, καὶ τὸ εὐανάγνωστον καὶ εὐμνημόνευτον διακρατεῖ μετὰ τοῦ ἐναργοῦς καὶ σαφοῦς, ὡς μὴ περιέχον εἰμὴ δύο σημεῖα, καὶ ταῦτα λίαν εὐδιάκριτα ἀπ' ἀλλήλων, καὶ τὸ καλὸν καὶ εὐπρεπὲς διατηρεῖ, ὡς μὴ ἀνατρεπομένων τῶν γραμμάτων, καὶ τὸ τέλειον καὶ ἀκριβὲς περιέχει, ἅτε μηδενὸς ἀλβανικοῦ φθόγγου ἀδυνατοῦντος παρασταθῆναι καὶ τὴν ἐτυμολογικὴν συγγένειαν διαφυλάττει καὶ εὐκολόν ἐστιν εἰς γραφὴν συνεχοῦς ἀλβανικοῦ λόγου ποιητικοῦ ἢ πεζοῦ.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ κατ' ἐμὲ προτιμητέου ἀλφαβήτου εἰς γραφὴν τοῦ ἀλβανικοῦ λόγου, εἴ τις τὸ τέλειον καὶ ἀκριβὲς ἐπιζητεῖ, ἀλλὰ μὴ τῆς δαπάνης τὴν φειδωλίαν. Ὁποῖοι δέ εἰσιν οἱ ἐν τῇ ἀλβανικῇ γλώσσῃ ὑπάρχοντες φθόγγοι, ὅσοι ἐλλείπουσιν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς, καὶ πῶς ἐξηγεῖται ἡ ἐν τῇ ἀλβανικῇ γλώσσῃ ὕπαρξις ἀθρόως ἁπάντων σχεδὸν τῶν φθόγγων τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς μετά τινων τῆς ἰταλικῆς, γαλλικῆς καὶ γερμανικῆς, τέλος εἰ ὀρθογραφητέον καὶ τὴν ἀλβανικὴν γλῶσσαν, ὅπερ ἐγὼ καὶ φρονῶ καὶ ἐπιμελοῦμαι, ταῦτα θέλω πραγματευθῆ ἄλλοτε ἐν μακροτέρᾳ πραγματείᾳ

Π. ΚΟΥΠΙΤΩΡΗΣ
Γυμνασιάρχης Χαλκίδος.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ

σώματος φροφύλου διελθόντος ἔμπροσθεν τοῦ δίσκου τοῦ Ἡλίου,

γενομένη ἐν Κωνσαν/λει τῇ $^{26}/_{8}$ Μαΐου 1865.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΡΑΣΤ' Συνεδριάσει.)

Πρὶν ἢ προβῶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς παρατηρήσεώς μου ταύτης, ἐπιτρέψατέ μοι, Κύριοι, νὰ εἴπω ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν καθολικῶν ἀστρονομικῶν νόμων, ὧν ἡ ἀνακάλυψις ὅλως μετεμόρφωσε τὴν περὶ τῶν οὐρανίων σωμάτων ἐπιστήμην.

Ἀποτέλεσμα τῶν ἐμβριθῶν τοῦ Κεπλέρου παρατηρήσεων τῶν περὶ τὸν Ἥλιον κινήσεων τῶν πλανητῶν εἶνε ἡ περὶ τὸν ΙΖ' αἰῶνα διατύπωσις τῶν τριῶν νόμων, οἵτινες ἐγένοντο ἡ ἀληθὴς βάσις τοῦ πλανητικοῦ ἡμῶν συστήματος· δι' ὃ καὶ δικαίως δύναται νὰ κληθῇ ὁ νομοθέτης τῆς νεωτέρας ἀστρονομίας.

Ὁ δὲ μεγαλοφυὴς Νεύτων ἐπὶ τῶν νόμων τούτων, οἵτινες ἁπλῶς ὁρίζουσι τὰς κινήσεις τῶν πλανητῶν, περιστρέφων τὰς μελέτας αὐτοῦ, ἀνεζήτησε πλειότερον· ἀπεπειράθη ν' ἀνερευνήσῃ τὴν δημιουργίαν ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῆς, ὅπως ἀναγνωρίσῃ τὴν κοινὴν αἰτίαν ἁπάντων τῶν οὐρανίων κινήσεων. Τυχαία δὲ μήλου πτῶσις ἴσχυσε ν' ἀποκαλύψῃ *τὸν μέγαν νόμον τῆς παγκοσμίου ἕλξεως* εἰς τὸν δαιμόνιον τοῦτον ἄνδρα, ἐμβατεύσαντα, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸ μυστήριον τῆς πλάσεως. Τὸ δὲ μεγαλεῖον τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης διὰ τῆς ἐξῆς ἁπλουστάτης διετύπωσεν *ἀρχῆς. Τὰ σώματα ἕλκονται πρὸς ἄλληλα ἀναλόγως τῆς μάζης αὐτῶν, καὶ κατ' ἀντίστροφον λόγον τοῦ τετραγώνου τῶν ἀποστάσεων.* Καὶ οὕτως ἔθηκε τὰς βάσεις τῆς μαθηματικῆς ἀστρονομίας, τῆς ὑψηλοτέρας καὶ θετικωτέρας τῶν δημιουργηθεισῶν ἐπιστημῶν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Ἀναμφισβητήτως ἡ τῶν μαθηματικῶν ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ ἐφαρμογὴ εἶνε ἡ ἐπιτυχεστέρα ἐπίνοια τῆς ἀνθρωπίνου μεγαλοφυΐας· διότι ἡ ἐφαρμογὴ αὕτη τῶν μαθηματικῶν ἐν τῷ οὐρανίῳ μηχανισμῷ ἤρκεσεν εἰς ἐξαιρετικοὺς νόας πρὸς λύσιν προβλημάτων δυσκόλων, τὰ οὐράνια ἀφορώντων σώματα.

Καὶ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ ἀνδρῶν ἐξόχου εὐφυΐας, ὅτι ἡ Θεία Πρόνοια πέμπει αὐτοὺς κατὰ καιροὺς εἰς τὴν Γῆν μας ὡς φαεινὰ μετέωρα, ἵνα ἐκτείνωσι τὰ ὅρια τοῦ ἀνθρωπίνου νοός, ἀποκαλύπτοντες τοὺς νόμους τοὺς διέποντας ὄχι μόνον τὸν σμικρὸν τοῦτον κόσμον, ὃν κατοικοῦμεν, ἀλλὰ καὶ τὸ σύμπαν.

Τοιοῦτος ἆρά γε δὲν εἶνε καὶ ὁ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ζήσας Λαπλὰς, ὅστις, λύσας προβλήματα ἐπὶ αἰῶνας διὰ πυκνοῦ κεκαλυμμένα πέπλου, ἐκληροδότησεν ἡμῖν τὴν περιώνυμον οὐράνιον μηχανικήν;

Καὶ ὁ εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν ἀκμάζων διάσημος μαθηματικὸς τῆς Γαλλίας Λεβερριέρος εἵλκυσε κατὰ τὸ 1846 τὸν θαυμασμὸν ἁπάντων τῶν σοφῶν. Ὁ Λεβερριέρος μὴ παραδεχόμενος τὰς παρατηρουμένας ἀνωμαλίας τῆς τροχιᾶς τοῦ πλανήτου Οὐρανοῦ ὡς προερχομένας μόνον ἀπὸ τὴν ἐπενέργειαν τῶν γνωστῶν τότε πλανητῶν, ἀπέδωκεν αὐτὰς εἰς τὴν ὕπαρξιν ἀγνώστου εἰσέτι πλανήτου. Ἐπεχείρησε δὲ νὰ ὁρίσῃ τὴν θέσιν, ἣν ἔπρεπε νὰ κατέχῃ ἐν τῷ στερεώματι ὁ πλανήτης οὗτος, ὥστε νὰ προξενῇ τὰς παρατηρουμένας ἀνωμαλίας τῆς τροχιᾶς τοῦ πλανήτου Οὐρανοῦ, ἄλλως πάντη ἀνεξηγήτους. Ὁ Λεβερριέρος, χωρὶς ν' ἀτενίσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν ἔναστρον οὐρανὸν πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ζητουμένου παρ' αὐτοῦ πλανήτου, ἀνεκάλυψεν αὐτὸν καὶ προσδιώρισε τὴν θέσιν, ἣν κατεῖχεν ἐν τῷ οὐρανῷ, διὰ μόνης τῆς ἰσχύος τοῦ ὑπολογισμοῦ, εὑρὼν αὐτὸν, ὡς εὐφυῶς τότε ἐρρέθη, ἐν τῇ ἄκρᾳ τοῦ γραφικοῦ του καλάμου. Τῇ δὲ 23 Σεπτεμβρίου 1846 ἐδημοσίευσε τὴν ἀνακάλυψίν του ταύτην, ἣν κατ' ἀρχὰς μὲν μετ' ἐπιφυλάξεως καὶ πολλοὶ ἴσως μετ' εἰρωνείας παρεδέχθησαν, ἀλλ' ὕστερον μετὰ μεγάλου θαυμασμοῦ καὶ πολλῶν ἐπαίνων, ὅτε ὁ ἐν Βερολίνῳ ἀστρονόμος **Galle**, ἐπὶ τῶν ἐνδείξεων τοῦ Λεβερριέρου βασιζόμενος, διηύθυνε τὸ τηλεσκόπιον καὶ ἀνεῦρεν αὐτὸν ἐν τῇ θέσει, ἣν εἶχεν ὁρίσῃ ὁ Λεβερριέρος· ἐκάλεσαν δὲ αὐτὸν Ποσειδῶνα. Δικαίως λοιπὸν ὁ περιώνυμος Ἀραγὼ λέγει, ὅτι ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Λεβερριέρου εἶνε ἐκ τῶν λαμπροτάτων κατακτήσεων τῆς ἀκριβείας τῶν νεωτέρων ἀστρονομικῶν συστημάτων, θέλει δὲ ἐγκαρδιώσῃ τοὺς κορυφαίους τῶν γεωμετρῶν πρὸς ἀναζήτησιν τῶν αἰωνίων ἀληθειῶν, αἵτινές εἰσι κεκαλυμμέναι, ὡς λέγει ὁ Πλίνιος, ἐν τῷ μεγαλείῳ τῆς δημιουργίας (1).

Ὁ ἀκάματος οὗτος ἀστρονόμος μετὰ τὴν ἀ-

(1) Εἰκάζομεν, ὅτι ὁ πλανήτης Ποσειδῶν δὲν ἀποτελεῖ τὰ ὅρια τοῦ πλανητικοῦ ἡμῶν συστήματος, ἂν καὶ ἀπέχῃ τοῦ ἡλίου 1.200,000,000 περίπου λεύγας· ἀλλ' ἡ ἀπόστασις αὐτὴ βέβαια ἀσήμαντος εἶνε

νακάλυψίν του ταύτην δὲν ἔπαυσεν παρατηρῶν τὴν μικροτέραν παρεκτροπὴν τὴν μὴ συνάδουσαν μὲ τοὺς νόμους τῆς φύσεως καὶ ἀναζητῶν νὰ εὕρῃ τὸ αἴτιον.

Περὶ τὸ 1842 ἔτος, πρὶν ἡ εἰσέτι ἀνακαλύψῃ τὸν Ποσειδῶνα, ὁ Λεβερριέρος εἶχε παρατηρήσει ἀνωμαλίαν τινα εἰς τὴν τροχιὰν τοῦ Ἑρμοῦ, ἣν ἀπέδιδεν εἰς τὴν ὕπαρξιν πλανήτου μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἡλίου.

Τελευταῖον δὲ περὶ τὸ 1859 ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν, ὅτι παρετήρησε μετὰ θετικότητος ἀνωμαλίαν 36 δευτέρων λεπτῶν εἰς τὴν περιήλιον τροχιὰν τοῦ Ἑρμοῦ· Κατὰ τοὺς ὑψηλοτέρους ὑπολογισμοὺς αὐτοῦ, ἡ διατάραξις αὕτη τῆς τροχιᾶς καταδεικνύει τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς μεγάλου ἢ σωροῦ μικρῶν πλανητῶν, κυκλοφορούντων μεταξὺ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ Ἡλίου, καὶ οἵτινες, κατὰ τὸν κοινὸν νόμον τῆς παγκοσμίου ἕλξεως, ἐπιφέρουσιν, ἐπενεργοῦντες ἐπὶ τοῦ Ἑρμοῦ, τὴν παρατηρουμένην ἀνωμαλίαν.

Τὴν ἰδέαν δὲ τῆς ὑπάρξεως πλανήτου κυκλοφοροῦντος μεταξὺ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ Ἡλίου εἶχον καὶ ἄλλοι ἀστρονόμοι.

Περὶ τὸ 1822 καὶ 1823 ὁ **Pastorff** παρετήρησε δύω τοιαῦτα σώματα.

Περὶ τὸ 1834 ὁ ἴδιος παρετήρησε καὶ αὖθις δύω μικρὰ σώματα διαβάντα ἔμπροσθεν τοῦ δίσκου τοῦ Ἡλίου. Καὶ κατ' ἐπανάληψιν περὶ τὸ 1836 δὶς καὶ ἅπαξ περὶ τὸ 1837.

Καὶ περὶ τὸ 1839 ὁ **Cuppis** παρετήρησε κηλῖδα μέλαιναν στρογγύλην, διαβαίνουσαν ἔμπροσθεν τοῦ δίσκου τοῦ Ἡλίου. Καί τινες ἄλλοι, ὡς ὁ **Buys-Ballot**, ὁ **Herick**, ὧν ἑκάτερος διαφόρους περὶ αὐτῶν ἐξέθηκε θεωρίας.

Ἡ τοῦ Λεβερριέρου ὅμως θεωρία τῆς ὑπάρξεως ἑνὸς πλανήτου ἢ πολλῶν μικρῶν πλανητῶν μεταξὺ Ἑρμοῦ καὶ Ἡλίου ἐβασίζετο ἐπὶ ἀσφαλῶν μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν, δι' ἃ καὶ παραδεκτὴ ἐγένετο. Κατὰ συνέπειαν πολλοὶ ἀστρονόμοι παρατηρηταὶ ἐκοινοποίουν τῷ Λεβερριέρῳ τηλεσκοπικὰς παρατηρήσεις, ἃς εἶχον κάμει ἐπὶ σωμάτων διαβαινόντων τὸν δίσκον τοῦ Ἡλίου.

Τῇ 26 Μαρτίου τοῦ 1859 ἔτους ὁ **Lescarbault**, ἰατρὸς ἐν **Orgères**, παρετήρησε σῶμα μέλαν καὶ στρογγύλον διαβὰν ἔμπροσθεν τοῦ δίσκου τοῦ Ἡλίου· θέλων δ' ἴσως καὶ ἐκ δευτέρου νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴν παρατήρησίν του ταύτην ἀνέβαλε τὴν κοινοποίησιν αὐτῆς. Μετὰ ἓξ δὲ μῆνας, ὅτε ἔλαβε γνῶσιν τῆς τοῦ Λεβερριέρου ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιστημῶν ἐκτεθείσης θεωρίας περὶ τῆς ὑπάρξεως τοιούτου πλανήτου, ἐνθαρρυνθείς, ἐκοινοποίησεν αὐτῷ δι' ἐπιστολῆς του τὴν ἀνακάλυψίν του. Ὁ Λεβερριέρος ἔλαβεν ὑπὸ σοβαρὰν ἔποψιν τὴν τοῦ **Lescarbault** παρατήρησιν, διότι, ὡς ἐκ τῆς ἐκθέσεώς του ἐφαίνετο, ἔγεινε μετὰ πολλῆς ἀκριβείας, ἔκαμε δὲ τότε ἐντύπωσιν καὶ εἰς πολλοὺς τῶν ἀστρονόμων· τινὲς δὲ μάλιστα ἐκάλεσαν τὸν πλανήτην τοῦτον Ἥφαιστον. Ἔκτοτε οὐδεμία νεωτέρα παρατήρησις ἔγεινε πρὸς ἐπιβεβαίωσιν καὶ κατάταξιν αὐτοῦ εἰς τὴν ἱεραρχικὴν θέσιν μεταξὺ τῶν πλανητῶν

Πολλοὶ τῶν ἀστρονόμων παραδέχονται τὴν ὕπαρξιν δακτυλίων ἐκ κοσμικῶν ὑλῶν συνισταμένων καὶ κινουμένων κύκλῳ τοῦ Ἡλίου, περὶ ὧν καὶ διάφοροι γνῶμαι ἐξετέθησαν.

Περὶ αὐτῶν δὲ ὁ Ἀραγὼ, συμφωνῶν κατὰ πάντα μετὰ τοῦ Οὐμβόλδου, λέγει ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ αὐτοῦ, ὅτι οἱ διάφοροι τῶν ἀστεροειδῶν δακτύλιοι, οἱ περὶ τὸν Ἥλιον κινούμενοι, δύνανται εἴς τινα μὲν μέρη τῆς τροχιᾶς αὐτῶν νὰ εὑρίσκωνται συμπεπυκνωμένοι, εἴς τινα δὲ ἠραιωμένοι. Ἐπειδὴ δὲ κυκλοφοροῦσι μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ Ἡλίου, συμπίπτει, ὥστε κατὰ καιροὺς, εἰς τὴν μεταβατικήν των κίνησιν, νὰ διαβαίνωσιν ἔμπροσθεν τοῦ δίσκου τοῦ Ἡλίου καὶ οὕτω νὰ ἐλαττῶσι τὴν λαμπρότητα καθὼς καὶ τὴν θερμότητα αὐτοῦ.

Παρετηρήθη εἰς περιστάσεις τινὰς ὁ δίσκος τοῦ Ἡλίου σκοτιζόμενος στιγμιαίως ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ βλέπει τις τοὺς ἀστέρας. Τοιαῦτα δὲ φαινόμενα ἀναφέρει ἡ ἱστορία πάμπολλα, ὧν τὰ περιεργότερα σημειοῦμεν ἐνταῦθα.

Ὁ Βιργίλιος ἐν τοῖς Γεωργικοῖς αὐτοῦ ἀναφέρων τὸν συμβάντα σκοτισμὸν τοῦ Ἡλίου ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καίσαρος περὶ τὸ 45 ἔτος Π. Χ. λέγει, ὅτι λαβὼν εἰς οἶκτον ὁ Ἥλιος τὴν Ῥώμην ἐκάλυψε δι' αἱματηροῦ πέπλου τὸν

ὡς πρὸς τὴν κεντρικὴν δύναμιν τοῦ Ἡλίου, δυναμένου νὰ κατέχῃ ὑπὸ τὴν ἐπίῤῥοιάν του καὶ ἕτερον πλανήτην κείμενον πέραν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ εὑρισκόμενον κατὰ τὸν νόμον τοῦ Βόδου εἰς διπλασίαν σχεδὸν ἀπόστασιν. Πᾶσα δὲ ἀπόπειρα πρὸς ἀνακάλυψιν αὐτοῦ διὰ τῶν σημερινῶν τηλεσκοπίων ἤθελεν ἀποβῇ ματαία διὰ τὴν ἄκραν αὐτοῦ ἀπόστασιν. Οὐδ' αὐτὸς δὲ ὁ μαθηματικὸς ὑπολογισμὸς δὲν θὰ χρησιμεύσῃ, διότι ὁ πρὸ 20 μόνον ἐτῶν ἀνακαλυφθεὶς Ποσειδῶν μόλις μικρὸν τόξον τῆς τροχιᾶς αὐτοῦ διέτρεξεν, ὥστε ἀποβαίνει ἀδύνατον νὰ παρατηρηθῇ ἀνωμαλία τις εἰς τὴν τροχιάν, ἐξ ἧς νὰ ἐξαχθῇ ἡ μαθηματικὴ ἀπόδειξις ὑπάρξεως πλανήτου πέραν τοῦ Ποσειδῶνος, ἐπενεργοῦντος ἐπ' αὐτοῦ.

φαεινόν του δίσκον. Καὶ ὁ Οὐμβόλδος εἰς τὸν Κόσμον του περὶ αὐτοῦ ἀναφέρει, ὅτι ὁ Ἥλιος, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θανάτου τοῦ Καίσαρος, ἔμεινεν ἐπὶ ἓν ἔτος ὠχρὸς καὶ ὀλιγοτέραν ἐκπέμπων θερμότητα παρὰ τὸ σύνηθες.

Τὴν 19ην αὐγούστου τοῦ 773 ἔτους ὁ Ἥλιος ἐσκοτίσθη καταφοβίσας ἅπαντας.

Κατὰ τὸ 1091, ὑπέστη σκοτισμὸν διαρκέσαντα ἐπὶ τρεῖς ὥρας.

Κατὰ δὲ τὸ 1208 ἐπὶ ἓξ ὁλοκλήρους ὥρας ἐσκοτίσθη ὁ Ἥλιος.

Τὸ 1547 ἔτος, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐν **Mühlberg** μάχης, ὁ Ἥλιος ἐσκοτίσθη ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Ὁ Κέπλερος ἠθέλησε ν' ἀποδώσῃ τὸ φαινόμενον τοῦτο εἰς τὴν παρένθεσιν κομητικῆς ὕλης μεταξὺ Γῆς καὶ Ἡλίου.

Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1106 ἔτους, καὶ τῇ 12 Μαΐου τοῦ 1706, ἐπὶ τοσοῦτον ἐσκοτίσθη ὁ Ἥλιος, ὥστε περὶ τὴν δεκάτην ὥραν τῆς πρωΐας ἠναγκάσθησαν νὰ ἀνάψωσι λύχνους, ἰδόντες προσέτι καὶ νυκτερίδας ἱπταμένας.

Ὁ δὲ **Messier** τὴν 17 Ἰουνίου τοῦ 1777 ἔτους, παρετήρησεν ἄπειρα σφαιροειδῆ σώματα διαβάντα ἐπὶ 5 λεπτὰ ἔμπροσθεν τοῦ δίσκου τοῦ Ἡλίου. Τὰ παρατηρηθέντα ταῦτα σώματα δὲν ἀπετέλουν ἄρα γε μέρος τῶν ὑποτιθεμένων ὑπαρχόντων ἀστεροειδῶν δακτυλίων;

Πολλοὶ ἀστρονόμοι, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὁ **Hermann** καὶ ὁ **Petit**, ἀπέδωκαν μετὰ πιθανότητος τὴν παρατηρουμένην περιοδικὴν ἐλάττωσιν τῆς θερμοκρασίας κατὰ Φεβρουάριον καὶ Μάϊον μῆνα εἰς τὴν παρένθεσιν μεταξὺ Γῆς καὶ Ἡλίου συμπεπυκνωμένων ἀστεροειδῶν.

Πάντα τὰ ἀξιοσημείωτα ταῦτα φαινόμενα τῆς σκοτίσεως τοῦ Ἡλίου, ὅσα ἡ ἱστορία ἀναφέρει, πρὸς δὲ καὶ ἡ παρά τινων παρατήρησις σωμάτων διαβάντων ἔμπροσθεν τοῦ δίσκου τοῦ Ἡλίου, τείνουσι ν' ἀποδείξωσιν ὡς βεβαίαν τὴν ὕπαρξιν τῶν κοσμικῶν τούτων μετεώρων, ἅτινα ἄλλως τε μαρτυροῦνται καὶ διὰ τῶν παρὰ τοῖς Χρονογράφοις λεπτομερῶς ἀναφερομένων. Διότι οὔτε αἱ πυκναὶ ὁμίχλαι, οὔτε αἱ τέφραι τῶν ἡφαιστείων ἐκρήξεων, οὔτε αἱ παρὰ τοῦ **Macgowan** ἀναφερόμεναι βροχαὶ ἐξ ἄμμου, αἵτινες παρετηρήθησαν πίπτουσαι ἐπί τινας ἡμέρας εἰς Κίναν, ἠδύναντο νὰ ἐπιφέρωσι τὰς σκοτίσεις ταύτας τοῦ Ἡλίου· διότι, παραδεχόμενοι τοιαύτην τινὰ αἰτίαν, οὔτε τοὺς ἀστέρας τότε θὰ ἠδύναντο νὰ βλέπωσι.

Περὶ δὲ τῆς νεωτέρας θεωρίας, δι' ἧς τινες ἐπειράθησαν νὰ ἐξηγήσωσι τὴν σκότισιν τοῦ Ἡλίου, δὲν ἀποφαινόμεθα, διότι χρήζει ἔτι πρὸς ἐπαλήθευσιν νέων καὶ ἐπανειλημμένων παρατηρήσεων. Κατὰ ταύτην ἡ σκότισις τοῦ Ἡλίου καὶ ἡ περιοδικότης τῆς θερμοκρασίας προέρχεται ἐκ τοῦ *Ζωδιακοῦ* καλουμένου *Φωτὸς*, τὸ ὁποῖον παρατηρεῖται κατὰ τὴν ἰσημερίαν τῆς ἀνοίξεως, περὶ τὸν Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον μῆνα μετὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἰσημερίαν τοῦ φθινοπώρου, περὶ τὸν Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ Ἡλίου.

Διαφόρως δὲ πολλοὶ ἐξήγησαν τὸ φαινόμενον τοῦτο τοῦ Ζωδιακοῦ καλουμένου φωτός. Καί τινες μὲν τὸ θεωροῦσι δακτύλιον ἐκ νεφελοειδοῦς ὕλης συνισάμενον, πεπλατυσμένον καὶ περιτριγυρίζοντα τὸν Ἥλιον, τὴν δὲ διεύθυνσιν τοῦ ἄξονος τοῦ δακτυλίου τούτου συμπίπτουσαν μὲ τὸν ἰσημερινὸν τοῦ Ἡλίου. Τινὲς δὲ ὑπέθεταν, ὅτι ὁ ἄξων τοῦ φωτεινοῦ τούτου δακτυλίου συμπίπτει μὲ τὴν ἐκλειπτικήν. Κατὰ δὲ τὰς τελευταίας παρατηρήσεις τοῦ **Heiss** εἰς **Munster** καὶ **Jones** εἰς Ἰαπονίαν, ἀποδεικνύεται, ὅτι ὁ ἄξων τοῦ δακτυλίου τούτου σχηματίζει γωνίαν μετὰ τῆς ἐκλειπτικῆς.

Περὶ δὲ τῆς φύσεως τοῦ φωτεινοῦ τούτου δακτυλίου ὁ Λαπλὰς εἶχε τὴν ἰδέαν, ὅτι εἶνε ζώνη νεφελοειδοῦς ὕλης, ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπὸ τὸν Ἥλιον ἀποσπασθεῖσα. Ἄλλη δὲ περὶ τούτου ἰδέα, μὴ ἀντικειμένη τῇ τοῦ Λαπλὰς, εἶνε, ὅτι τὸ Ζωδιακὸν φῶς συνίσταται ἐκ μυριάδων μικρῶν σωμάτων στερεῶν, ἀναλόγου φύσεως ὄντων πρὸς τὴν τῶν ἀερολίθων· καὶ ὅτι τὰ σώματα ταῦτα διατεθειμένα πυκνότατα πρὸς ἄλληλα, ἀνταναklῶσι πρὸς ἡμᾶς τὸ παρὰ τοῦ Ἡλίου λαμβανόμενον φῶς. Ὁ **Heiss** καὶ **Jones** ὑποθέτουσιν, ὅτι ἡ νεφελοειδὴς αὕτη ζώνη ἔχει ἀντὶ τοῦ Ἡλίου κέντρον τὴν Γῆν, καὶ κινεῖται κύκλῳ αὐτῆς ἐν εἴδει δακτυλιοειδοῦς δορυφόρου.

Ἡ ἐξαιρετικὴ καὶ αἰφνιδία σχεδὸν ἐλάττωσις τῆς θερμοκρασίας, ἣν περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἀπριλίου εἴχομεν ἐνταῦθα, συμπίπτουσα μὲ τὰς παρατηρουμένας περιοδικότητας περὶ τὸν Φεβρουάριον καὶ Μάϊον μῆνα, καὶ μὲ τὸ ἐξαγόμενον τῶν μετεωρολογικῶν παρατηρήσεων 96 χρόνων, γενομένων ἐν Βερολίνῳ, ἐξ ὧν ὁ **Maedler** ἐξήγαγεν, ὅτι πραγματικῶς κατὰ τὰς ἡμέρας, δηλαδὴ τὴν 11ην, 12ην καὶ 13ην Μαΐου, ἡ θερμοκρασία ἐλαττοῦται κατ' ἐποχὴν τοῦ χρόνου, καθ' ἣν ἡ αὔξησις τῆς θερμοκρασίας ἔπρεπε νὰ ἦνε μᾶλλον αἰσθητή.

Αὕτη ἡ αἰφνιδία καὶ ἀρκετὰ ἐπαισθητὴ ἐλάττωσις τῆς θερμοκρασίας μὲ παρεκίνησε νὰ ἐπαναλάβω συχνότερον ἢ ὅσον ἔπραττον τὰς ἐπὶ τοῦ Ἡλίου διὰ τοῦ τηλεσκοπίου παρατηρήσεις μου.

Τὴν 26/8 Μαΐου 1865 τὴν πρωΐαν παρετήρησα σῶμα μικρὸν καὶ στρογγύλον διερχόμενον ἔμπροσθεν τοῦ δίσκου τοῦ Ἡλίου, καὶ μετὰ πάσης ὅσης ἐδυνήθην εἰς τοιαύτην περίπτωσιν προσοχῆς καὶ ἀκριβείας ἠκολούθησα τὴν πορείαν αὐτοῦ. Ἀμέσως δὲ συνέταξα τῇ 28/10 Μαΐου 1865 ἔκθεσιν, πέμψας αὐτὴν τῷ διευθυντῇ τοῦ ἀστεροσκοπείου Παρισίων Κυρίῳ Λεβερριέρῳ, ἣν ἐνταῦθα παρατίθημι.

« Κύριε,

» Εὐχαρίστως δράττομαι τῆς εὐκαιρίας, ἣν εὐτυχὴς στιγμὴ μοὶ ἐπαρουσίασεν, νὰ σᾶς διακοινώσω τὴν παρατήρησιν, ἣν ἔκαμον τὴν 8 Μαΐου τοῦ 1865 ἔτους.

» Ἐσυνείθιζον νὰ διευθύνω κατὰ καιροὺς τὸ τηλεσκόπιόν μου ἐπὶ τοῦ Ἡλίου, περιεργείᾳ φερόμενος τοῦ παρατηρεῖν τὰς τοῦ Ἡλίου κηλῖδας.

Οὐχ ἧττον δὲ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαΐου μηνὸς καθ' ἡμέραν ἔκαμνον τὰς παρατηρήσεις· αἰτία δὲ, ἥτις μὲ παρεκίνησεν εἰς τὴν συχνοτέραν ταύτην διεύθυνσιν τοῦ τηλεσκοπίου ἐπὶ τοῦ Ἡλίου, καὶ ἥτις ἴσως δὲν ἐβασίζετο εἰς ἀποχρῶντα λόγον, ἦν ἡ μεγάλη μεταβολὴ τῆς θερμοκρασίας, πάντη ἀσυνήθους κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰς τὴν πόλιν μας.

Ἀγνοῶ πῶς ἐπῆλθέ μοι ἡ ἰδέα τινῶν ἀστρονόμων ὑποθετόντων τὴν ὕπαρξιν ἀστεροειδῶν δακτυλίων κύκλῳ τοῦ Ἡλίου, καὶ κατὰ συνέπειαν ἀποδεχομένων περιόδους διαφόρων βαθμῶν θερμότητος παρὰ τοῦ Ἡλίου προερχομένης.

» Ὅθεν, Κύριε, τὴν 8 Μαΐου τὴν πρωΐαν παρετήρουν κατὰ τὸ σύνηθες τὸν Ἥλιον, καὶ περὶ τὴν 9ην ὥραν καὶ 23 λεπτὰ μοὶ ἐφάνη, ὅτι ἔβλεπον μικρὸν μέλαν σημεῖον ἀποσπώμενον ἀπὸ τὴν Ἡλιακὴν κηλῖδα ὡς ἐν τῷ σχεδιογραφήματι ἐσημείωσα (1).

» Δὲν ἤμην δὲ εἰσέτι βέβαιος, ὅτι τὸ μέλαν τοῦτο σημεῖον εἶχε χωρισθῆ ἀπὸ τὴν Ἡλιακὴν κηλῖδα· ἀποδίδων δὲ τὸ φαινόμενον τοῦτο εἰς τοὺς κεκμηκότας ὀφθαλμούς μου ἀνεπαύθην ἐπί τινας στιγμάς· ἀλλ' εἰς τὴν δευτέραν μου παρατήρησιν, δὲν ἀμφέβαλλον οὐδαμῶς περὶ τῆς μετατοπίσεως· τὸ μέλαν σημεῖον εἶχεν ἀπομακρυνθῆ τῆς Ἡλιακῆς κηλῖδος κατὰ διπλάσιον, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἔπαυσα τὴν παρατήρησίν μου πρὸς ἀνάπαυσιν τῆς ὁράσεως. Ταύτην τὴν φορὰν διέκρινον σῶμα σχεδὸν στρογγύλον καὶ μετατοπιζόμενον κατὰ πᾶσαν στιγμήν. Ὁ προφθαλμιαῖος φακός, ὃν μετεχειριζόμην, ηὔξανεν 140 φοράς, ἔθεσα δὲ ἀντ' αὐτοῦ ἄλλον προοφθαλμιαῖον φακὸν αὐξάνοντα 250 φοράς.

» Ταύτην τὴν φορὰν διέκρινον καθαρώτατα τὸ μέλαν κινούμενον σῶμα μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι ὁ δεύτερος προοφθαλμιαῖος φακὸς, ὡς μεγεθύνων πλειότερον τὰ ἀντικείμενα, παριστᾷ αὐτὰ ὀλιγότερον φωτεινὰ, καὶ ἐπομένως οὔτε τὴν περιφέρειαν τοῦ σώματος δὲν ἀπεικόνιζε καθαρῶς, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸν ὄγκον ηὔξανεν αὐτό.

» Περὶ τὰ τέλη τῆς πορείας του, ἥτις ἀπὸ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν παρετήρησα αὐτὸ εἰς τὸ μέρος, ὅπερ ἐσημείωσα ἐν τῷ σχεδιογραφήματι, διήρκεσε 48 σχεδὸν λεπτὰ, μοὶ ἐφάνη πλησιάζον νὰ ἐξέλθῃ τοῦ Ἡλιακοῦ δίσκου, ὅτε ἐλάμβανε σχῆμα ὠοειδὲς καὶ ἐχωρίζετο εἰς τὸ μέσον· ἠδύνατο δέ τις νὰ ὑποθέσῃ δύω σώματα πλησίον τὸ ἓν τοῦ ἄλλου, τὸ ὁποῖον δὲν δύναμαι μετὰ θετικότητος νὰ βεβαιώσω, διότι πολὺ πιθανὸν νὰ συνετέλει εἰς τοῦτο καὶ ἡ κεκμηκυῖα ὅρασίς μου, ὡς δύναμαι ἐπίσης ν' ἀποδώσω τὸ φαινόμενον τοῦτο καὶ εἰς τὸν προοφθαλμιαῖον φακόν.

» Χρέος μου ἐθεώρησα, Κύριε, νὰ διακοινώσω ὑμῖν τὴν παρατήρησίν μου ταύτην· διότι ἐπαληθευθεῖσα, ὡς τὸ πιστεύω, χάρις τῶν βαθέων γνώσεών σας, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάσις νεωτέρων παρατηρήσεων.

» Ἐλπίζων, Κύριε, ὅτι θέλετε μοὶ συγχωρήσῃ τὴν ἐλευθερίαν, ἣν χάριν τῆς ἐπιστήμης ἔλαβον, παρακαλῶ ὑμᾶς νὰ δεχθῆτε κτλ.»

Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ παρατήρησίς μου· ὁ δὲ χρόνος καὶ ἄλλαι νεώτεραι παρατηρήσεις θέλουσιν ὁρίσει, ἂν περὶ πλανήτου μεταξὺ Γῆς καὶ Ἡλίου κυκλοφοροῦντος πρόκηται, ἢ περὶ βολίδος πολὺ τῆς Γῆς ἀπεχούσης, ὡς νομίζει ὁ σοφὸς *Τοῦ Οὐρανοῦ* συντάκτης Κ. **Guillemin** (1).

Τὴν παρατήρησίν μου ταύτην, Κύριοι, τυχοῦσαν εὐμενοῦς τινος ὑποδοχῆς καὶ παρὰ τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν ἐν Παρισίοις, ἠθέλησα νὰ διακοινώσω καὶ ἐν τῷ περιβόλῳ τούτῳ, βέβαιος ὢν, ὅτι τοιαῦτα ἐπιστημονικὰ μελετήματα τείνουσιν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ, ὃν προέθετο ὁ ἡμέτερος Σύλλογος.

Α. ΚΟΥΜΠΑΡΗΣ.

(1) Avenir National. Ἐφημερὶς ἐν Παρισίοις, 1865, Ἰουνίου 6.

(1) Ὅρα ἐν Πίνακι Β'. Ἀρ. α.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΩΝ

ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΗΠΕΙΡΟΥ.

Ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ Σ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥ, Εἰσηγητοῦ, κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τῶν ἐν Κ]πόλει ἑλληνικῶν Συλλόγων.

Τῇ 6 Μαΐου 1865.

Φιλόμουσος ὁμήγυρις,

Ἰδοὺ καὶ πάλιν ἀγῶνες εἰρηνικοί, φιλολογίας καὶ ἐπιστήμης ἅμιλλαι ἐν τῇ βασιλίδι ταύτῃ τῶν πόλεων μετὰ βαθεῖαν σιγὴν τοσούτων αἰώνων! Οἱ ἀγαθοὶ οὗτοι καὶ ἔνδοξοι ἀγῶνες οὐ μόνον πολύτιμον ἀρχαῖον ἔθος ἐπαναφέρουσιν εἰς τὸν ἐθνικὸν ἡμῶν βίον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑνὸς ἑκάστου φιλοτιμίαν καὶ φιλομάθειαν διεγείρουσι καὶ σύμπασαν τὴν κοινωνίαν ὠφελοῦσι, τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων καὶ τῆς ἀληθείας τὸν κύκλον εὐρύνοντες.

Ἀντὶ δὲ νὰ βαίνωμεν ἐκ τῶν ἀγνώστων πρὸς τὰ γνωστά, ἀντὶ νὰ ἐρευνῶμεν τ' ἀλλότρια πρὸ τῶν ἡμετέρων, ὀφείλομεν μᾶλλον, τὸ « γνῶθι » σαυτὸν » ἀρχὴν σοφίας ἡγούμενοι, νὰ ἐξετάζωμεν τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ τὰ τοῦ ἡμετέρου ἐθνικοῦ βίου, ν' ἀνιχνεύωμεν τοὺς τόπους ἔνθα ζῶμεν ὑπὸ φυσικήν, ἀρχαιολογικὴν καὶ φιλολογικὴν ἔποψιν, οὕτω δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς χρήσιμον καὶ εἰς τοὺς ξένους ἀρεσὸν ἔργον θέλομεν ἐργάζεσθαι, καὶ ὄντως ἐπιστημονικόν.

Ταῦτα δὲ κατὰ νοῦν ἔχοντες δύω ἄξιοι γόνοι τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἠπείρου, ὁ ἀρχιμανδρίτης Εὐγένιος ὁ Ξηροποταμηνός, ἀνήκων εἰς τὸν ἱερὸν τῆς Ἀνατολῆς κλῆρον, ὅστις οὐδέποτε τὰ τοῦ ἔθνους συμφέροντα ἀλλότρια τῶν ἑαυτοῦ ἐνόμισε, καὶ ὁ Χρηστάκης Ζωγράφος, ἑπόμενος τῇ χορείᾳ ἐκείνῃ τῶν γενναίων Ἠπειρωτῶν, οἵτινες ἐθεώρησαν τὸν πλοῦτον ὡς μέσον τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἡμετέρου γένους, ἔθεντο διὰ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου διαγωνίσματα, ὁ μὲν πρῶτος τρία, ἤτοι περιγραφὰς Θεσσαλίας, Μακεδονίας καὶ Θράκης (1), ὁ δὲ δεύτερος ἕν, ἤτοι περιγραφὴν τῆς φίλης αὐτοῦ πατρίδος Ἠπείρου (1).

Ἐπευφήμησεν ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος εἰς τὴν εὐτυχῆ ταύτην πρωτοβουλίαν, καίτοι οὐκ ἀγνοῶν, ὅτι τοιαῦται περιγραφαὶ ὑπὸ μυρίων ὅσων περικυκλοῦνται προσκομμάτων, ἅπερ τότε μόνον δύναταί τις θαρραλέως νὰ ὑπερπηδήσῃ, ὅταν ὑπὸ πατριωτικοῦ ἢ ἐπιστημονικοῦ φλεγόμενος ζήλου καὶ κρίσεως εὐμοιρῶν οὐ τῆς τυχούσης, κάτοχος δὲ πρὸς τῇ μητρικῇ καὶ ξένων γλωσσῶν συμβουλεύηται τὰς γνησιωτέρας καὶ ἀσφαλεστέρας πηγάς. Καὶ τοῦτο μὲν εὐκοπώτερον φέρουσιν εἰς πέρας οἱ ἐν Εὐρώπῃ λόγιοι ἕνεκα τῶν παρ' αὐτοῖς πλουσίων βιβλιοθηκῶν καὶ πολλῶν ἄλλων βοηθητικῶν μέσων. Ὅ,τι ὅμως ἀνάγεται εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν θέσεων, τῶν μνημείων, τῶν χειρογράφων, ὅ,τι διεσώθη ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ, οἷον λέξεις ἀρχαϊκαί, παροιμίαι, ᾄσματα δημοτικά, παραδόσεις, ὅ,τι περιστρέφεται περὶ τὴν βυζαντινὴν ἐποχήν, τὴν νεωτέραν ἡμῶν ἱστορίαν καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀρχάς, τοῦτο οὐδεὶς ἄλλος εὐστοχώτερον δύναται νὰ πραγματευθῇ ἢ ἀνὴρ ἐγχώριος.

Πρὸς ἐκτέλεσιν δὲ προγράμματος τοσοῦτον εὐρέος καὶ τοιαῦτα συνεπάγοντος ἀποτελέσματα, καὶ μακρὸν διάστημα χρόνου καὶ πολυμάθεια μετὰ κρίσεως, τὸ ἐπαναλαμβάνομεν, ἀπαιτοῦνται. Ἐὰν δὲ σήμερον, φιλόμουσος ὁμήγυρις, ἡ πρώτη δοκιμὴ φανῇ ὑποδεεστέρα τῶν ὑμετέρων προσδοκιῶν, « θαρσεῖν χρή, τάχ' αὖριον ἔσετ' ἄμεινον. »

Ἐκ τῶν τεσσάρων, ὡς εἴρηται, διαγωνισμάτων, τὰ μὲν τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης ὡρίσθησαν διὰ τὰ ἐλευσόμενα ἔτη, περὶ δὲ τῶν δύω ἄλλων, τῶν τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου, πρόκειται νῦν ὁ λόγος.

Ἡ ἐπὶ τῶν διαγωνισμάτων Ἐπιτροπή, τὸ ἐπιεικὲς ἐπὶ πᾶσι πρεσβεύουσα, ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὴν μίαν καὶ μόνην περὶ Θεσσαλίας σταλεῖσαν πραγματείαν, καίτοι μὴ συντεταγμένην κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ προγράμματος, οὐδὲ κἂν καθαρώτερον ἀντιγραφεῖσαν. Ἡ πραγματεία αὕτη, ἐκ 213 εἰς 8ον σελίδων συγκειμένη, ἐπιγράφεται « Δοκίμιον Τοπογραφικὸν τῆς πεδινῆς Θεσσαλίας ἐν γένει, » φέρει ἐπὶ κεφαλῆς τὸ ῥητὸν « ἐκ ῥίζης εὐκλεοῦς εὐκλεέστατος κλάδος, » καὶ ἔστιν ἄθροισμα ἀμέθοδον παντοδαπῶν σημειώσεων, καταγεγραμμένων παρ' ἀνδρὸς παρατηρη-

(1) Ὁ ἐν ΚΠ. Ἑλλ. Φιλολογικὸς Σύλλογος. Ἐν Κ]Πόλει, 1863. Τόμ. Α'. σ. 214.

(1) Αὐτόθι σ. 286.

τοῦ, πολλάκις ἀπὸ τοῦ 1802 μέχρι τοῦ 1838 περιηγηθέντος τὴν Θεσσαλίαν.

Πηγὰς εἶχεν ὁ περιηγητὴς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς, ὧν τὰ χωρία εὐφυῶς ἐνίοτε συγκρίνει καὶ ἀντιπαραβάλλει. Ἀδαὴς ὅμως ξένων γλωσσῶν, οὔτε τὸν ἄγγλον **Leake** (1), οὔτε τὸν γερμανὸν **Kriegh** (2) ἠδυνήθη νὰ συμβουλευθῇ, ἵνα παραλίπωμεν τοὺς νεωτέρους, ἄλλους τε καὶ τὸν γάλλον **L. Heuzey** (3).

Ἐπειδὴ δὲ περὶ τὴν κατάταξιν τῆς ὕλης οὐδεμίαν μέθοδον ἐτήρησεν ὁ συγγραφεύς, θέλομεν, πρὸς περισσοτέραν εὐκολίαν, προχωρήσει κατὰ τὴν σειρὰν τοῦ προγράμματος.

Καὶ τὸ μὲν *Γεωγραφικὸν Μέρος* τοῦ δοκιμίου τούτου ἐστὶν ἀτελές, διαλαμβάνον μόνον περὶ τῶν ἐν πεδιάσι κειμένων, ἥκιστα δὲ περὶ τῶν ὀρεινῶν τῆς Θεσσαλίας πόλεων, καὶ πάλιν πλείονα περὶ Λαρίσσης, πατρίδος, φαίνεται, τοῦ γράφοντος, ἢ περὶ ὅλων ὁμοῦ τῶν ἐπιλοίπων. Ἐνταῦθα ἐνίοτε περὶ ἀμφιβόλων μερῶν ὡς περὶ βεβαίων ἀποφαίνεται· ἐν ᾧ λ. χ. πολὺ ἠγέρθη διαφωνία, ἂν τὸ περιβόητον μαντεῖον τοῦ Δωδωναίου Διὸς ἐν Θεσσαλίᾳ ἀρχαιότερον ἢ ἐν Ἠπείρῳ ἱδρυμένον ἦτον, ἀδιστάκτως, κατὰ τὸν ἡμέτερον συγγραφέα, ἐν Θεσσαλίᾳ ἀνέκαθεν ἔκειτο, καὶ μάλιστα « μεταξὺ Ἐλασσῶνος καὶ » Βλαχολειβάδου, ὅπου νῦν εὑρίσκεται τὸ χω» ρίον Σέλλος. » Ἀλλαχοῦ ὅμως ἐπιτυχῶς ἐπανορθοῖ ἐσφαλμένας δοξασίας· οὕτω περὶ τῆς θέσεως τοῦ τάφου τοῦ Ἱπποκράτους, ἀποθανόντος ἐν Λαρίσσῃ, ἄλλα παρ' ἄλλων ἐρρέθησαν· « τέ» θαπται, » ὡς ἀναφέρει ὁ ἀνώνυμος αὐτοῦ βιογράφος (4), « μεταξὺ Γυρτῶνος καὶ Λαρίσσης, » καὶ δείκνυται ἄχρι δεῦρο τὸ μνῆμα, » ὅπερ διατείνεται ὁ Ἄνθιμος Γαζῆς (5) οὐ μόνον ὅτι εἶδεν, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἀνέγνω τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφήν. Τοῦτον δὲ ἐλέγχων ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς « πῶς, σεβασμία σκιά, » ἀνακράζει, εἶδες αὐτὸ μόνος, ἐν ᾧ συγ» χρόνως ἀμφότεροι, περὶ τὰ τέλη τοῦ 1802 » περιπατοῦντες, περιειργαζόμεθα τὰς ἀρχαίας » ἐπὶ τῶν λίθων ἐπιγραφάς; οὔτε ἦλθες ἄλλο» τε εἰς τὴν Λάρισσαν, ἀλλὰ καὶ τούτου δοθέν» τος, εἰς ποῖον ἆρά γε δρόμον κεῖται; » Οὐδείς, φιλόμουσος ὁμήγυρις, δύναται ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὴν μετὰ παρρησίας γενομένην ταύτην ἐρώτησιν, οὐδ' αὐτὸς ὁ πρό τινων ἐτῶν διαθρυλλήσας παρ' ἡμῖν τὴν μυθώδη ἀνακάλυψιν τοῦ τάφου τοῦ Πατρὸς τῆς Ἰατρικῆς. — Καὶ τὰ μὲν γεωγραφικὰ οὕτως ἔχουσιν.

Ἡ δὲ *Πολιτικὴ καὶ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία* τῆς Θεσσαλίας ἐλλείπει παντελῶς, περιοριζομένου τοῦ συγγραφέως εἰς τὴν ἀφήγησιν συμβάντων τινῶν ἐνδιαφερόντων ἰδίως τὴν Λάρισσαν καὶ εἰς τὴν καταγραφὴν ἀρχιερέων τινῶν Λαρίσσης. Ἡ σειρὰ αὕτη τῶν ἀρχιερέων ἤθελεν εἶσθαι τελειοτέρα, ἐὰν ὁ γράψας συνεβουλεύετο τὸ σπουδαῖον τοῦ **M. Le Quien** σύγγραμμα (1), ὅπερ περιέχει τὴν μέχρι τοῦ 1740 σωζομένην σειρὰν τῶν τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς ἱεραρχῶν καὶ τὴν γεωγραφικὴν καὶ ἱστορικὴν περιγραφὴν τῶν πατριαρχείων Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ὡς καὶ τῶν ὑπ' αὐτὰ ὑπαγομένων μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν.

Ἐὰν δ' εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐπαρχιῶν χρησιμεύῃ τὰ μέγιστα ἡ ῥηθεῖσα συγγραφή, εἰς τὴν τῶν ἐπιγραφῶν συλλογὴν ὁδηγοὶ ἔστωσαν τὰ τοῦ Βοικχίου (2) καὶ Ὀρελλίου (3) σοφὰ συγγράμματα, ἐν οἷς καταφαίνονται αἱ ἐκδεδομέναι ἑλληνικαὶ καὶ λατινικαὶ ἐπιγραφαί. Πρὸς ἀναπλήρωσιν δὲ τῶν ἀνεκδότων καὶ πρὸς ὁρισμὸν τῆς ἐποχῆς αὐτῶν ἀναγκαιοῖ πανομοιότυπος ἀντιγραφή· τοῦτο ὅμως παρημελήθη ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως, ἐκδόντος μικροῖς στοιχείοις τὰς πλείσας τῶν 35 *Ἐπιγραφῶν* αὐτοῦ, ὧν ἑλληνικαὶ μὲν ἐκδεδομέναι 5 (4), ἀνέκδοτοι δὲ 22 (5), λατινικὴ δ' ἐκδεδομένη 1 (6), βυζαντιναὶ δὲ 2, καὶ νεώτεραι 5. Τούτων δὲ τῶν ἐπιγραφῶν αἱ ἀνέκδοτοι, εἰ καὶ μὴ πανομοιοτύπως ἀντιγραφεῖσαι, πλουτίζουσιν οὐδὲν ἧττον τὰς ἐπιγραφικὰς Συλλογὰς καὶ πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον τοῖς ἀρχαιοδίφαις παρέχουσιν.

---

(1) Travels in Northern Greece. London, 1834. Τόμ. 4.

(2) Das thessalische Tempe. Leipzig, 1835. — Ueber die thessalische Ebene. Frankfurt a. M. 1858.

(3) Le Mont Olympe et l' Acarnanie. Paris, 1860.

(4) Ἱπποκράτους. ἔκδ. A. Foesii. Genevae, 1657. εἰς φύλλον. σ. 1298.

(5) Βιβλιοθήκη ἑλληνική. ἐν Βενετίᾳ, 1807. 8ον. Τόμ. Α'. σελ. 200 (α).

(1) Oriens Christianus. Parisiis, 1740. Τόμ. 3. φύλλον.

(2) Corpus Inscriptionum Graecarum. Berolini, 1841—1865. Τόμ. 4. φύλλον.

(3) Inscriptionum Latinarum Selectarum Amplissima Collectio. Turici, 1828—1856. Τόμ. 3. 8ον.

(4) Leake, αὐτ. Τόμ. Α'. σ. 439—440. καὶ αὐτ. Inscr. n. 15.— C. I. G. 1778, 1780, 1781, 1790.

(5) Ὅρα ἐν τέλει Παράρτημα Β'. ἀρ. 1.

(6) Pouqueville. Voyage dans la Grèce. Paris, 1820—1821. Τόμ. Γ. σ. 55.

Ἕτερον εὕρημα ἐπίσης θυμῆρες εἰς τὴν τάξιν ταύτην τῶν σοφῶν εἰσὶν ἀρχαῖά τινα *Νομίσματα* αὐτόθι περιγραφόμενα, καὶ μάλιστα ἓν μὲν τῶν Φαρσάλων, ἔχον ἔνθεν μὲν κεφαλὴν Ἀθηνᾶς, ἔνθεν δὲ κεφαλὴν ἵππου καὶ ἐπιγραφὴν ΦΑΡΣΑΛ, ἓν δὲ τῆς Γυρτώνης, ἔχον ἔνθεν μὲν κεφαλὴν ἀνδρός, ἔνθεν δὲ ἵππον καὶ ἐπιγραφὴν ΓΥΡΤΩΝΗ (;) καὶ ἓν τῆς Τρίκκης, ἔχον ἔνθεν μὲν ἄνδρα δαμάζοντα ταῦρον, ἔνθεν δὲ ἥμισυ ἵππου καὶ ἐπιγραφὴν ΤΡΙΚΚΗ (;). Ἡ ἀνακάλυψις τῶν νομισμάτων τούτων, οὔτε παρὰ τῷ πατρὶ τῆς Νομισματικῆς **Eckhel** (1), οὔτε παρὰ τῷ **Mionnet** (2) ἀπαντωμένων, ἐξὶ τῷ ὄντι σπουδαία, καὶ σπουδαιοτέρα ἤθελεν εἶσθαι, ἐὰν τὸ νόμισμα, ὅπερ, κατὰ τὸν ἡμέτερον συγγραφέα, ἔνθεν μὲν φέρει τετράγωνον, ἔνθεν δὲ βοῦν καὶ ἐπιγραφὴν Ε Λ Λ » ἀνήκῃ τῷ ὄντι εἰς τὴν *Ἑλλάδα*, πόλιν μὴ εὑρισκομένην μὲν ἐν νομισματικῷ τινι συγγράμματι, κειμένην δέ, κατὰ τὸν γράφοντα, « παρὰ τὴν Φάρσαλον, εἰς τόπον καλούμενον Γυναικόκαστρον. »

Ἐπίσης ἄξιον λόγου ἐκρίθη παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τὸ *Περὶ Ἠθῶν καὶ Ἐθίμων* κεφάλαιον, ἔνθα ὁ γράφων μετὰ πολλῆς τῆς ἀγχινοίας παραβάλλει τὴν τῶν ἀρχαίων Θεσσαλῶν δίαιταν πρὸς τὴν τῶν νεωτέρων καὶ τὰς ἐκείνων θρησκευτικὰς ἕξεις πρὸς τὰς τῶν νῦν δεισιδαιμονίας· εὔχεται δ' ἵνα τὰς προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας ταύτας διασκεδάσωσιν « αἱ σκοτομάχοι ἀκτῖνες τῆς ἀληθινῆς φιλοσοφίας. »

Ἐπειδὴ δὲ σταχυολογοῦντες ἀναζητοῦμεν, εἴ τι καλὸν ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ εὕρηται, μὴ παρίδωμεν καὶ τὰ ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ ἐν Καλαμβάκᾳ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου γεγραμμένα δύο αὐτοκρατορικὰ *Χρυσόβουλλα*, καθιεροῦντα τὰ ὅρια καὶ τὰ δίκαια τῆς Ἐπισκοπῆς Σταγῶν, καὶ μήπω ἐκδοθέντα οὔτε παρὰ **Zachariae** (3) οὔτε παρὰ **Miklosich** (4). Τούτων τὸ μὲν πρῶτον, χορηγηθὲν τῷ 1163 ὑπὸ τοῦ κτίτορος Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, παραλείπει δυστυχῶς ἡ πραγματεία, τὸ δὲ δεύτερον, ἀπολυθὲν τῷ 1332 ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ Νεωτέρου, ὁλόκληρον (5) περιλαμβάνει, πολλὴν ὕλην διδοῦσα εἰς τοὺς περὶ τὸν μεσαιωνικὸν βίον ἀσχολουμένους, εἴτε ἱστοριογράφους, εἴτε νομομαθεῖς. Ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς αὐτῆς περικλεοῦς ἐκκλησίας ἀνέγνω ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς καὶ συνεκδίδωσι *Σιγίλλιον* (1) τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀντωνίου τοῦ Δ'. ἀναγνωρίζοντος τὰ δίκαια τῆς ἐπισκοπῆς Σταγῶν. Καίτοι δὲ γεγραμμένον κατὰ τὸ 1393, λείπει ὅμως ἐκ τοῦ ἐν Βιέννῃ περισωθέντος πατριαρχικοῦ κώδηκος, τοῦ περιέχοντος τὰ ἀπὸ 1315—1402 Μ. Χ. ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα καὶ ἐκδοθέντος ὑπὸ τοῦ Φραγκίσκου **Miklosich** (2). Εἰ δὲ ὁ σοφὸς οὗτος ἀλλογενὴς ἐκδοὺς διέσωσεν ἐκ τῆς φθορᾶς τὰ ῥηθέντα τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας ἔγγραφα, πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ φιλοτιμηθῶμεν ἐκδιδόντες μεταγενεστέρων χρόνων πατριαρχικὰ ἔγγραφα, ἐν οἷς τεθησαύρισται μέγα μέρος τῆς νεωτέρας ἡμῶν ἱστορίας;

Ἐκτὸς δὲ τοῦ προμνημονευθέντος χρυσοβούλλου, ἀντεγράφη ἐκ μεμβράνης ἐν τῇ προκειμένῃ πραγματείᾳ καὶ ἕτερον ἐπίσης ἀνέκδοτον (3) τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ Νεωτέρου, ὅπερ, ἐπιχορηγηθὲν τῷ 1332 πρὸς τὴν περὶ τὸ Φανάριον Μονὴν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τὴν ἐπικεκλημένην τῶν Μεγάλων Πυλῶν, ὁρίζει τὰς ἰδιοκτησίας αὐτῆς (4).

Καὶ τοιαῦτα μὲν ἐπίσημα ἔγγραφα πλεῖστα ὅσα ἄβατα μέρη τῶν Μέσων Αἰώνων ἐξομαλύνουσι. Μία δὲ τῶν αἰτιῶν, δι' ἃς οὐκέτι ἀνεφάνη ὁ καθ' αὐτὸ ἱστορικὸς τοῦ νεωτέρου ἡμῶν βίου, ἐξὶ καὶ ἡ ἐπικαλύπτουσα ἀχλὺς τὰς πράξεις τῶν παρ' ἡμῖν διακεκριμένων ἀνδρῶν, τῶν πολλαχῶς ὠφελησάντων τὸ ἔθνος ἐν ἐκείνοις μάλιστα τοῖς καιροῖς, καθ' οὓς τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἱστορικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐν αὐτοῖς συνεκεφαλαιοῦτο. Πρὸς παράδειγμα ἔστωσαν οἱ ἀδελφοὶ Λειχοῦδαι, οἵτινες ἐν τῇ ὁμοδόξῳ Ῥωσσίᾳ ἔθεντο τὰς βάσεις τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἀγωγῆς, καὶ ὅμως ὁ βίος αὐτῶν ἦν ἄγνωστος εἰς τοὺς πλείστους, ἕως οὗ ὁ Μητροπολίτης Σισανίου, Μέλος ὢν τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, διεκοίνωσεν ἡμῖν τὸ σοφὸν αὐτοῦ « Περὶ τῶν ἀδελφῶν Λειχουδῶν » πόνημα (5). Προφανοῦς λοιπὸν οὔ-

---

(1) Doctrina Numorum Veterum. Vindobonae, 1792—1798. 4ον. Τόμ. Β'. σ. 138, 147, 150.

(2) Description de Médailles antiques. Supplément. Τόμ. Γ'. σ. 284, 304, 308.

(3) Novellae Constitutiones Imperatorum. Leipzig. 1860. 8ον.

(4) Acta et Diplomata Graeca Medii Aevi. Vindobonae, 1865. Τόμ. Γ'.

(5) Ὅρα ἐν τέλει Παράρτημα Α'. ἀρ. 1.

(1) Αὐτόθι. ἀρ. 2.

(2) Acta Patriarchatus Constantinopolitani. Vindobonae, 1860—1862. Τόμ. 2. 8ον.

(3) Ἔνθ' ἄνωθι.

(4) Ὅρα Παράρτημα Α'. ἀρ. 3.

(5) Ὁ ἐν ΚΠ. Ἑλλ. Φιλολογικὸς Σύλλογος. ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1864. Τόμ. Β'. σ. 24 ἐπ.

σης τῆς ἐκ τῶν τοιούτων μελετημάτων ὠφελείας, ἀνεζητήσαμεν παρὰ τῷ συγγραφεῖ *Βιογραφικά* τινα διασήμων Θεσσαλῶν, πλὴν οὐδὲν εὕρομεν ἢ Λαρισσαίων τινῶν βίους καὶ τούτους ὀλιγοστίχους.

Ἡ πραγματεία αὕτη, φιλόμουσος δμήγυρις, ἔχει, καθὰ εἴρηται, τινὰ τὰ καλά, ὡς τὰ κατὰ τὴν Λάρισσαν, τὰ περὶ θεσσαλικῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων, τὰς ἀνεκδότους ἐπιγραφάς, ἰδίως δὲ τὰ ἀρχαῖα νομίσματα, τὰ βυζαντινὰ χρυσόβουλλα, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸ ὀρθὸν καὶ ἀκριβὲς τῆς ἐκφράσεως. Ἐπειδὴ ὅμως οὐ μόνον δὲν εἶναι συντεταγμένη κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ προγράμματος, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτήν ἐστιν ἀτελὴς καὶ ἐλλείπουσα, ἡ Ἐπιτροπὴ κρίνει αὐτὴν ἀναξίαν βραβεύσεως, παρατείνει δὲ τὸ περὶ Θεσσαλίας διαγώνισμα εἰς τὸ ἐπιὸν ἔτος.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν Θεσσαλικῶν.

Μεταβῶμεν δὲ ἤδη, φιλόμουσος δμήγυρις, εἰς τὸ τῆς Ἠπείρου διαγώνισμα.

Δύο πραγματεῖαι ἐξάλησαν πρὸς τὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον, ὧν ἡ Α΄. ἐκ 328 σελίδων εἰς 12ον συγκειμένη καὶ « Ἠπειρωτικῶν Συλλογὴ» ἐπιγραφομένη ἐπὶ κορωνίδος ἔχει ὡς σύνθημα « Ἐμοὶ οὖν δοκεῖ οὐχ ὥρα εἶναι ἡμῖν καθεύδειν οὐδ' ἀμελεῖν ἡμῶν αὐτῶν. »

Ὁ τῆς συλλογῆς ταύτης συντάκτης ὑπὸ ἀποκλειστικῆς ἐμφορούμενος φιλοπατρίας ἀγωνίζεται νὰ συσσωρεύσῃ παρὰ τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι Δελβίνῳ, ὅ,τι ἡ Ἤπειρος εἶχε γεραρώτερον, οἷον τὸ Δωδωναῖον τοῦ Διὸς μαντεῖον μετὰ τῶν περὶ αὐτὸ διασήμων πόλεων. Περὶ τῆς θέσεως τοῦ μαντείου τούτου, ὡς ἡ Θεσσαλία πρὸς τὴν Ἤπειρον, οὕτω καὶ πολλὰ τῆς Ἠπείρου μέρη ἐρίζουσι πρὸς ἄλληλα. Καὶ οἱ μὲν ἐγκριτώτεροι τῶν γεωγράφων, ὡς ὁ **Kiepert** (1), ὁ **C. Bursian** (2), κλπ. τοποθετοῦσι τὴν Δωδώνην, ἔνθα εὑρίσκεται σήμερον ἡ Καστρίτσα, παρὰ τὴν λίμνην τῶν Ἰωαννίνων καὶ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους νῦν μὲν Μιτσκελίου, πάλαι δὲ Τομάρου καλουμένου· ὁ δὲ ἡμέτερος συγγραφεύς, θέλων νὰ προσεγγίσῃ τὴν Δωδώνην πρὸς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, ἐφευρίσκει νέον ὅλως γεωγραφικὸν σύστημα. Κατὰ τὸ παράδειγμα, λέγει, τῆς Δήλου, Ἠλιδος καὶ Δελφῶν, εἶχε καὶ ἡ Δωδώνη ἱερὰν περιοχήν, ἀνεξάρτητον μὲν διατελοῦσαν πάσης ξενικῆς ἐπεμβάσεως, κειμένην δὲ μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν Ἀργυροκάστρου, Δελβίνου καὶ Φιλιατῶν· ἐν μέσῳ δὲ τῆς περιοχῆς ταύτης ὑψοῦτο τὸ Τόμαρον ὄρος, νῦν Στουγάρα καλούμενον, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποίου ἦν ἤτε Δωδώνη, ἐν τῷ νῦν χωρίῳ Μαρκάταις, παρὰ ταῖς Βαρκαλάδαις, καὶ αἱ πόλεις Ἑλλοὶ (νῦν Διά), Σελλοὶ (νῦν Πέπελοι) καὶ Ἔλλοπες (νῦν Διόπεσι ἢ Λουτζάταις). Τὸ σύστημα τοῦτο, καίτοι διὰ μακρῶν καὶ ἐπανειλημμένως ἀναπτυσσόμενον, αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ καταρρέει· διότι πρῶτον ἤδη διαπλάττεται τοιαύτη ἱερὰ Δωδωναία περιοχή, καὶ πρῶτον ἤδη οἱ κάτοικοι Ἑλλοί, Σελλοί, Ἔλλοπες μεταμορφοῦνται εἰς πόλεις.

Ἀλλ' ὅταν τις συλλάβῃ τοιοῦτόν τι σύστημα, ἀμβλυωπεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ βαίνει ἐπὶ τὰ πρόσω πᾶν τὸ προστυχὸν ἐκποδὼν τιθέμενος. Ἡ Πασσαρὼν ἦτον, ὡς γνωστόν, περίβλεπτος τῆς Ἠπείρου τόπος· αὐτοῦ συνήρχοντο κατ' ἔτος οἱ Ἠπειρῶται· καὶ οἱ μὲν βασιλεῖς αὐτῶν ὡρκίζοντο « ἄρξειν κατὰ τοὺς νόμους » αὐτοὶ δὲ « διαφυλάξειν τὴν βασιλείαν κατὰ τοὺς νόμους (1), » ἀρχαιότατον τοῦτο συνταγματικοῦ πολιτεύματος παράδειγμα (2)! Τὴν Πασσαρῶνα λοιπὸν ταύτην, κειμένην τὸ πάλαι παρὰ τὴν Δωδώνην, ταυτὸν, κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν γνώμην (3), ἐν Παλαιοκάστρῳ παρὰ τοὺς Δραμεσσοὺς καὶ ΝΔ. τῶν Ἰωαννίνων, δὲν διστάζει ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς νὰ μετατοπίσῃ κατὰ τὸ Μεσοπόταμον καὶ προσεγγίσῃ οὕτω πρὸς τὴν κατ' αὐτὸν Δωδώνην. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἀντιστρέφει καὶ τὴν θέσιν τῆς Μολοσσίδος καὶ τῆς Θεσπρωτίας.

Καὶ ὁμολογητέον μέν, ὅτι ἐν γένει ὡς πρὸς τὸν ὁρισμὸν τῶν ἀρχαίων γεωγραφικῶν ὀνομάτων ὑπάρχει μεγάλη διαφωνία· εἰσὶν ὅμως τινά, εἰς ἃ οἱ ἀξιοπιστότεροι συγγραφεῖς συνεφώνησαν, καὶ ἐπὶ παραδείγματι, παραδέχονται, ὅτι ἡ πόλις Ἀμβρακία ἔκειτο ὅπου ἡ νῦν Ἄρτα (4), ὅτι ὁ ποταμὸς Χάραδρος ἦν ὁ νῦν Λοῦρος (5), καὶ ὅμως ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς διϊσχυρίζεται λέ-

(1) Topographisch-Historischer Atlas von Hellas etc. Berlin, 1851. 4ον.
(2) Geographie von Griechenland. Leipzig, 1862. 8ον. Τόμ. Α΄. σ. 23.

(1) Πλουτάρχου. Πύρρος 9.
(2) Histoire Universelle, trad. de l' anglais d' une société de gens de lettres. nouv. éd. Amsterdam, 1770. 4ον, Τόμ. ς΄. σ. 705.
(3) Pouqueville αὐτ. Τόμ. Α΄. σ. 412. — Kiepert, ἔνθ' ἄνωθι. — J. G. von Hahn. Albanesische Studien. Jena, 1854. 8ον. Τόμ. Α΄. σ. 347.
(4) C. Bursian, αὐτ. σ. 35.
(5) Leake, αὐτ. Τόμ. Α΄. σ. 258. καὶ Τόμ. Δ΄. σ. 256. — Kiepert, αὐτ. — Σεμιτέλλου, Ἠπειρωτικῶν βιβλίον Α΄. Βερολίνῳ, 1854. 8ον. σ. 44.

γων, ὅτι ἡ μὲν Ἄρτα ἐκαλεῖτο Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος, ὁ δὲ Λοῦρος, Ἴναχος.

Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ παρασιωπήσωμεν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς παρημέλησε τὰ κατὰ τὴν *Γεωγραφίαν* τῆς Νέας Ἠπείρου ἢ Ἀλβανίας.

Ἀλλὰ μήπως μόνη αὕτη ἡ ἔλλειψις ὑπάρχει; Τίς ἀγνοεῖ, ὅτι εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἀρχαίων πόλεων καὶ εἰς τὸν ἀκριβῆ ὁρισμὸν τῆς θέσεως αὐτῶν μέγα πολλάκις φῶς ἐπιχέει ἡ ἀνίχνευσις τῶν ὁδῶν ἐπί τε τῆς ἑλληνικῆς καὶ ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς; Καὶ ὅμως ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς παρεῖδε ταύτην, ἀρκεσθεὶς ἁπλῶς εἰς τὴν σημείωσιν ἀτελοῦς *Νεωτέρου Δρομολογίου* τῶν ἀπὸ Ἰωαννίνων εἰς τὴν παλαιὰν Ἤπειρον διακλαδιζομένων ὁδῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ζήτημα μείζονος ὂν προσοχῆς ἄξιον ὑπὸ πολλῶν περιστοιχίζεται δυσχερειῶν, συνιστῶμεν τοῖς ἡμετέροις ὡς ὑπογραμμὸν τὸ ἀξιόλογον σύγγραμμα τοῦ γάλλου **Bergier** (1).

Ὁ δὲ συγγραφεὺς καὶ τὴν *Ἱστορίαν* τῆς Ἠπείρου παρέδραμεν ὅλως, καίτοι εἶχεν ὁδηγοὺς οὐ μόνον τοὺς ἀρχαίους καὶ συγχρόνους συγγραφεῖς τοῦ ἡμετέρου γένους καὶ τὰς τοπικὰς παραδόσεις, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀλλογενῶν ἱστορικῶν ἄνδρας διαπρέποντας, οἷον διὰ μὲν τὴν ἑλληνικὴν καὶ ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν τὸν **Grote** (2) καὶ **Mommsen** (3), διὰ δὲ τὴν βυζαντινὴν τὸν **Gibbon** (4), διὰ δὲ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους τὸν **Zinkeisen** (5) καὶ τὸν **Gervinus** (6).

Ἀντὶ δὲ ἱστορίας ἐκδίδωσιν ἐκ νέου μετὰ σχολίων τὸ ἠπειρωτικὸν *Χρονικόν*, ὅπερ ἤδη ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ *Κουβαρᾶ* ἐξέδωκαν ὁ **Pouqueville** (7) καὶ μετ' αὐτὸν ὁ **Bekker** (8). Τὸ χρονικὸν τοῦτο, συντεταγμένον, φαίνεται, τὸ κατ' ἀρχὰς παρ' ἀνδρὸς λογίου, παρεφθάρη ἀκολούθως ὑπὸ τοῦ χρόνου, καὶ νῦν ἐν πολλοῖς ἀκατάληπτον ἀποβαίνει· ἐν αὐτῷ ἀπαντῶνται ὀνόματα ἱστορικῶν πάντη ἄγνωστα καὶ γεγονότα περίεργα, αὐτοῦ μόνον περισωθέντα. Ἐπιχειρήσας δ' ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς νέαν ἔκδοσιν τοῦ χρονικοῦ τούτου, ὅπερ *Χρονικὸν Δρυοπίδος* ἀποκαλεῖ, καὶ τυχών, ὡς λέγει, τεσσάρων ἀρχαίων χειρογράφων, ὤφειλε νὰ σημειώσῃ τὰς διαφόρους γραφὰς τῶν τε προγενεστέρων ἐκδοτῶν καὶ τῶν εἰρημένων χειρογράφων, ὅπως τὸ ἔργον καταστῇ φιλολογικώτερον. Καὶ οὕτως ὅμως ἔχουσα ἡ νέα ἔκδοσις τοῦ Χρονικοῦ ἐστιν ἐντελεστέρα τῶν πρὸ αὐτῆς ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει· ἐν ἀρχῇ μὲν ἀφηγεῖται μετανάστευσιν Ἀθηναίων καὶ Φωκαέων ἀποικισθέντων εἰς Θεσσαλίαν ἐπὶ Θησέως, ἐν δὲ τέλει ἐξιστορεῖ τὰ δίκαια τῆς ἐπαρχίας Δρυϊνουπόλεως καὶ ἀπολήγει οὕτως· « Εἰς τοὺς 1456 χρόνους ἔστειλεν ὁ » βασιλεὺς προσταγὴν εἰς τὰ μέρη ταῦτα καὶ » εἰρήνευσαν οἱ χριστιανοί.»

Μετὰ δὲ τὸ Χρονικὸν Δρυοπίδος περιγράφων ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς τὰ μέρη τῆς Ἠπείρου, ἅπερ ἐπεσκέφθη, ἐνδιατρίβει εἰς ζωηρὰν παράστασιν τῶν ἐρειπίων τῆς Φοινίκης (ΝΔ. τοῦ Δελβίνου (1), τῆς Ἀγχιάσμου (ἢ Ὀγχησμοῦ, ΒΔ. τῆς κώμης τῶν ἁγίων Σαράντα (2), τῆς Δρυϊνουπόλεως (νῦν Γορίτσης), τῶν ἐν Γηρομερίῳ κυκλωπείων ἔργων, κτλ. Κατὰ τὴν *Ὁδοιπορίαν* ταύτην ἀναπολῶν μὲν τὴν ἀρχαίαν λαμπρότητα ἐνθουσιᾷ, βλέπων δὲ τὴν νῦν τῶν ἐρειπίων κατάστασιν ὀδύρεται καὶ οἰκτείρει.

Τηλικαύτην δὲ ὁ πανδαμάτωρ χρόνος φθορὰν ἐπήνεγκεν, ὥστε ἐκ τῶν 37 *Φρουρίων*, *ἅπερ ὁ Ἰουστινιανὸς ἐδείματο* καὶ ἀνεκαίνισεν ἐν τῇ Παλαιᾷ Ἠπείρῳ (3), δὲν ἀνεῦρεν ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς ἢ μόνον τεσσάρων τὴν θέσιν, καὶ εὔχεται ἵνα πλούσιός τις ὁμογενὴς χορηγήσῃ τὰ μέσα εἰς φιλομαθῆ νέον πρὸς τοιαύτας ἀρχαιολογικὰς ἐρεύνας, αἵτινες πολλάκις ἀφθόνως ἀμείβουσι τοὺς κόπους τοῦ περιηγητοῦ.

Οὕτως ὁ ἡμέτερος ἀνακαλύψας ἀντέγραψε πανομοιοτύπως 23 *Ἐπιγραφάς*, ἃς πάσας θεωρεῖ ἀνεκδότους. Ἀλλ' ἐξ αὐτῶν 3 μὲν ἑλληνικαὶ

(1) Hist. des grands chemins de l'Emp. Romain. Bruxelles, 1736. Τόμ. 2. 4ον.—Ὅρα καὶ Th. Desdevises Du Dezert, Géographie ancienne de la Macédoine. Paris, 1864.
(2) History of Greece. London, 1846—1856. Τόμ. 12. 8ον.
(3) Roemische Geschichte. Berlin, 1860—1863. Τόμ. 3. 8ον.
(4) The history of the decline and fall of the roman empire, ed. Milman. Paris, Baudry, 1840. Τόμ. 8. 8ον.
(5) Geschichte des Osmanischen Reiches in Europa. Hambourg u. Gotha, 1840—1863. Τόμ. 7. 8ον.
(6) Insurrection et Régénération de la Grèce, trad. de J. F. Minssen et L. Sgouta. Paris, 1863. Τόμ. 2. 8ον.
(7) Ἔνθ' ἄνωθι. Τόμ. Ε΄. σ. 357.
(8) Historia Politica et Patriarchica Cpoleos. Epirotica. Bonn, 1849, 8ον. σ. 263 ἐπ.

(1) Δ. Σεμιτέλλου, αὐτ. σ. 33. —Hahn, αὐτ. σ. 347.
(2) Leake, αὐτ. Τόμ. Α΄. σ. 10. ἐπ.—Bursian, αὐτ. σ. 16.
(3) Προκοπίου τοῦ Καισαρέως. Περὶ τῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ Κτισμάτων. Bonn, 1838, Τόμ. Γ΄. σ 278, 279.

ἐξεδόθησαν ἤδη (1). 4 εἰσὶ βυζαντιναί, 1 λατινικὴ χριστιανικῆς ἐποχῆς καὶ τέλος πάντων 15 ἑλληνικαὶ ἀνέκδοτοι (2). Ἐὰν δ' ὁ ἴδιος ἀποτυγχάνῃ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν ἐπιγραφῶν, ἡ ἀνακάλυψις ὅμως αὐτῶν ἐστι σπουδαία καὶ λόγου ἀξία.

Μετὰ δὲ ταῦτα, ὑπὸ τὸν τίτλον *Βιβλιογραφία* καταχωροῦνται διάφοροι διατριβαὶ κατὰ τῶν περὶ Ἠπείρου συγγραμμάτων τοῦ Α. Πάλλη (3), τοῦ Δ. Σεμιτέλλου (4) καὶ τοῦ Π. Ἀραβαντινοῦ (5). Ἐν ταῖς διατριβαῖς ταύταις, αἵτινες, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ γράφοντος, εἰσὶ πλήρεις «παλιλλογίας καὶ ταὐτολογίας,» ἐπαναλαμβάνονται πολλάκις αἱ περὶ ἱερᾶς Δωδωναίας περιοχῆς δοξασίαι αὐτοῦ. Ἐπισυνάπτονται δὲ καὶ παρατηρήσεις εἰς τὸ περὶ Σουλίου σύγγραμμα τοῦ Περραιβοῦ (6), ἐν αἷς διατείνεται ὁ ἡμέτερος συγγραφεύς, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Σουλίου παράγεται ἔκ τινος πολιχνίου, κειμένου μὲν παρὰ τὴν πατρίδα αὐτοῦ Δροβιανήν, καλουμένου δὲ Σουλανά, ὁπόθεν μετηνάστευσαν οἱ πρῶτοι τοῦ Σουλίου ἄποικοι, κατά τινα παράδοσιν. Μήτι καὶ ταῦτα οὐκ ἀπηλλαγμένα εἰσὶ τοπικῆς, οὕτως εἰπεῖν, φιλοτιμίας;

Κατ' ἄλλην δ' ἐπίσης *Δημώδη Παράδοσιν* αὐτόθι ἀναφερομένην, ἐπήλυδες, ἐκ Δερβισσανῆς τῆς ἐπαρχίας Ἀργυροκάστρου ὁρμώμενοι, μετῴκησαν εἰς τὸ κατὰ τὸν Βόσπορον Ἀρναούτ-Κιοΐ, ἀλλ' ἄδηλον κατὰ ποίαν ἐποχήν, διότι σπανίως αἱ τοιαῦται παραδόσεις ὁρίζουσι χρόνον.

Μετὰ δ' ἄλλας πέντε παραδόσεις, ἐν αἷς, ὡς εἰκός, ἱστορικόν τι συμβὰν ὑπολανθάνει, ἐκδίδονται ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος πραγματείᾳ, ὀκτὼ μόνον *Δημοτικὰ Ἄσματα*, ἐν ᾧ πάντως ἐν τῇ γενετείρᾳ τῶν Κλεπτῶν καὶ Ἁρματωλῶν δυνατὸν ἦν πλείονα νὰ συλλεχθῶσιν. Ἐκ τῶν ὀκτὼ δὲ τούτων ᾀσμάτων τὸ μὲν «ἡ ὡραία τοῦ Κάστρου» ἢ μᾶλλον «τὸ Κάστρον τῆς Ὡρηᾶς» ἔχει τινὰ τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰ ἐν ταῖς νήσοις Κύθνῳ καὶ Θάσσῳ ᾀδόμενα (7), τὰ δὲ λοιπὰ ἑπτὰ εἰσὶν ὅλως ἀνέκδοτα, ἀπηχήματα πράξεων ἡρωϊκῶν.

Ἔπονται δὲ 350 *Παροιμίαι*, πλὴν οὐχὶ πᾶσαι ἠπειρωτικαί· τούτων αἱ μὲν 15 ἐξεδόθησαν ἤδη ὑπὸ Ι. Φ. Βερέττα (1), μένουσι δ' ἀνέκδοτοι 335, ἔμμετροί τε καὶ ἄμετροι, ὧν ἡ χάρις καὶ ἡ ἀφέλεια χαρακτηρίζονται ἐν τῇ ἑπομένῃ·

Ἀφ' ὅλα τὰ λαλούμενα
Κάλλια λαλεῖ ἡ πλόσκα,
Κι' ἀφ' ὅλα τὰ μυρωδικὰ
Κάλλια μυρίζ' ὁ φοῦρνος.

Ἐφθάσαμεν ἤδη εἰς τὸ τελευταῖον τῆς Συλλογῆς ταύτης κεφάλαιον, οὗ ἡ ἐπιγραφὴ *Ἀλβανολογία ἢ Σκυπηρολογία*. Γνωστόν ἐστιν, ὅτι περὶ τοῦ ὀνόματος τῶν Ἀλβανῶν γνῶμαι ἀντιμαχόμεναί εἰσι, τῶν μὲν παραγόντων αὐτὸ ἐκ τῆς ἐν Ἰαπυγίᾳ τῆς Ἰταλίας πόλεως Ἄλβας (2), τῶν δὲ μὴ ὀκνούντων καὶ μέχρι Καυκάσου (3) ν' ἀναζητῶσι τοὺς ἀρχηγόνους Ἀλβανούς. Ὁ δὲ ἡμέτερος συγγραφεὺς συμμερίζεται τὴν γνώμην, ὅτι τὸ ὄνομα Ἀλβανία μετεδόθη εἰς τὴν ὅλην χώραν ἐκ τῆς Ἀλβιουπόλεως, τῆς νῦν Ἐλβασανίου καλουμένης. Ἐὰν δὲ τὸ μὲν ὄνομα Ἀλβανῖται πρῶτον ἀπαντᾶται τῷ 1078 παρὰ Ἰωάννῃ τῷ Σκυλίτσῃ (4), τὸ δὲ ὄνομα Ἀρβανοὶ τῷ 1081 παρὰ τῇ ἡγεμονίδι Ἄννῃ Κομνηνῇ (5), ἐντεῦθεν δὲν ἕπεται, ὅτι οἱ οὕτως ὀνομαζόμενοί εἰσιν ἐπήλυδες ἐξ ἄλλης χώρας καὶ διάφοροι τῶν ἀρχαίων κατοίκων, ἐν ᾧ μάλισσα τὴν κοινὴν καταγωγὴν καὶ συγγένειαν τῶν Ἀλβανῶν καὶ Ἰλλυριῶν καὶ Ἠπειρωτῶν καὶ Μακεδόνων ὑποδείκνυσι, κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν, ἡ σύγκρισις τῶν γλωσσῶν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ χῶραι αὗται καὶ τὰς τύχας ἔσχον περίπου κοινὰς καὶ τὰς αὐτὰς περιπετείας καὶ ξενικὰς εἰσβολὰς ὑπέστησαν, ὁ ἡμέτερος συγγραφεύς, ἀντὶ νὰ ὑπερπηδήσῃ ὅλους αἰῶνας καὶ φθάσῃ μέχρι τοῦ ΙΔ'.

(1) C. I. G. 1808, 1822δ.—«Ἐθνεγερσία», ἐφημ. ἐν Κερκύρᾳ, 1863. ἀρ. 66.
(2) Ὥρα Παράρτημα Β'. ἀρ. 2.
(3) Χωρογραφικαὶ καὶ Ἱστορικαὶ Μελέται. ἐν Ἀθήναις, 1850. 8ον.
(4) Ἐνθ' ἄνωθι.
(5) Πραγματεία περὶ Δωδώνης. ἐν Ἰωαννίνοις, 1862. 8ον.
(6) Ἱστορία Σουλίου καὶ Πάργας, ἔκδ. Β'. ἐν Ἀθήναις 1857. 8ον.
(7) A. Passow. Τραγούδια Ῥωμαϊϊκα. Lipsiae, 1860. 8ον. ἀρ. 485, 485α.

(1) Συλλογὴ Παροιμιῶν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων. ἐν Λαμίᾳ, 1860. 8ον. σελ. 9. ἀρ. 1.—σ. 29. ἀρ. 4.—σ. 32. ἀρ. 17.—σ. 39. ἀρ. 28, 30.—σ. 40. ἀρ. 2.—σ. 45. ἀρ. 12.—σ. 47. ἀρ. 27.—σ. 58 ἀρ. 19.—σ. 60. ἀρ. 28.—σ. 70. ἀρ. 12, 14.—σ. 73. ἀρ. 46.—σ. 76. ἀρ. 1, 9.—σ. 79. ἀρ. 4.
(2) Μελετίου. Γεωγραφία. ἔκδ. 6'. ἐν Βενετίᾳ, 1807. Τόμ. Β'. σ. 250.
(3) Pouqueville, αὐτ. Τόμ. Β'. σ. 502.—Ν. Γ. Νικοκλέους. Περὶ τῆς αὐτοχθονίας τῶν Ἀλβανῶν ἤτοι Σκιπιτάρ. ἐν Γοττίγγῃ, 1855. 8ον. σελ. 68.
(4) Γεωργίου Κεδρηνοῦ. Σύνοψις ὑπὸ Ἰω. Σκυλίτση. Bonn, 1839. Τόμ. Β'. σ. 739 (865).
(5) Ἀλεξιάδος Δ'. 8. ἔκδ. Bonn, 1839. Τόμ. Α'. σ. 221.

Μ. Χ. ὤφειλε ν' ἀνελίξῃ ἄλλα τε καὶ τὰς κατὰ τῶν χωρῶν τούτων ἐπιδρομὰς (1) τῶν πολεμίων Γότθων (396 ἐπ. Μ. Χ.), Σέρβων (640 ἐπ. Μ. Χ.), Βουλγάρων (861 ἐπ. Μ. Χ.) καὶ Νορμανδῶν (1081 ἐπ. Μ. Χ.), ν' ἀνεύρῃ τοὺς λόγους, δι' οὓς κατὰ τὸ 1250 τινὲς τῶν Ἀλβανῶν ἀνεγνώρισαν ὡς ὑπερτάτην αὐτῶν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν τὸν Πάππαν Ῥώμης (2), ν' ἀναπτύξῃ τὰς συνεπείας τῆς κατὰ τὸν ΙΔ'. αἰῶνα μεγάλης τῶν Ἀλβανῶν εἰς Θεσσαλίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους μεταναστεύσεως (3), κλπ. κλπ.

Περὶ δὲ καταγωγῆς τῶν Ἀλβανῶν ἐν ἰδίῳ πραγματεύεται παραρτήματι. Τὸ ζήτημα τοῦτο πολλοὺς σοφοὺς ἀπησχόλησεν ἄχρι τοῦδε ἀπὸ τοῦ μεγάλου **Leibnitz** (4), τοῦ **Thunmann** (5) τοῦ **Xylander** (6), τοῦ **F. Bopp** (7), τοῦ **J. Fallmerayer** (8), κτλ. Ἐὰν δέ τινες ἀντέταξαν τοὺς Ἀλβανοὺς πρὸς τοὺς Ἕλληνας, πολλοὶ ὅμως ἐθεώρησαν αὐτοὺς γνησίους τῶν Πελασγῶν ἀπογόνους, συγγενεῖς ἑπομένως τῶν Ἑλλήνων. Τὴν τελευταίαν ταύτην γνώμην ἀσπάζεται καὶ ὁ ἡμέτερος συγγραφεύς, στηριζόμενος μάλιστα εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Ἀλβανῶν, δι' ἧς, κατ' αὐτόν, ἑρμηνεύονται πολλὰ τῆς ἀρχαίας γεωγραφίας καὶ μυθολογίας ὀνόματα, ὧν ἡ ἐτυμολογία ἦν μέχρι τοῦδε ἄγνωστος ἡμῖν. Πῶς λοιπὸν οἱ Ἀλβανοὶ καὶ οἱ Ἕλληνες, συγγενεῖς ὄντες, λαλοῦσι νῦν γλώσσας τόσῳ ἀλλοίας; Εἰς τὴν ἀπορίαν ταύτην ἀπαντᾷ ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς ἀποφαινόμενος, ὅτι οἱ μὲν Ἕλληνες, εὐτυχῶν περιστάσεων τυχόντες, ἐρρύθμισαν καὶ ἐτελειοποίησαν τὴν πελασγικὴν γλῶσσαν, οἱ δὲ Ἀλβανοὶ οὐ μόνον κατέλιπον αὐτὴν ὅλως ἀκατέργαστον, ἀλλὰ καὶ ἠνέχθησαν εἰσαγωγὴν λέξεων ξένων, μάλιστα λατινικῶν (9), καὶ ἄλλας παντοίας ἀλλοιώσεις τῆς γλώσσης, ἃς αἱ συνεχεῖς ἐπιδρομαὶ καὶ αἱ πολυχρόνιοι κατακτήσεις συνήθως συνεπάγουσι.

Τοιαύτη, φιλόμουσος ὁμήγυρις, ἡ Α'. περὶ Ἠπείρου πραγματεία, γεγραμμένη εἰς γλῶσσαν καθαρὰν καὶ ὁμαλήν, ἐξαιρέσει λέξεών τινων ἀνυπάρκτων, οἷον *μαρναροώντων* προβάτων, δηλαδὴ βελαζόντων, *πελάκου* Διός, δηλαδὴ γεραροῦ, κλπ.

Ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ, εἴ τι λόγου ἄξιον ἐνυπῆρχεν, ἐσημειώθη ἀνωτέρω. Ἀλλ' ἡ ἐν αὐτῇ ἐπανάληψις τῶν αὐτῶν, καὶ μάλιστα ὁσάκις περὶ Δωδωναίας περιοχῆς πρόκειται, ἡ μετατόπισις ἀρχαίων πόλεων παρὰ τὰ μέχρι τοῦδε κοινῇ παραδεδεγμένα, ἡ σύγχυσις λαῶν πρὸς πόλεις, τὸ ἐλλιπὲς τῶν ἐν αὐτῇ καταχωρουμένων καὶ ἡ παντελὴς ὀλιγωρία ὁλοκλήρων τοῦ προγράμματος κεφαλαίων, οἷον τῆς πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, τοῦ γλωσσαρίου, τῆς βιογραφίας ἐπισήμων ἀνδρῶν κλπ. εἰσὶ τὰ αἴτια, δι' ἃ δὲν ἔκρινεν ἡ Ἐπιτροπὴ βραβεύσιμον τὴν Α'. ταύτην περὶ Ἠπείρου πραγματείαν, καίτοι ἐπαινεῖ τὸν ἐθνικὸν ζῆλον καὶ τὴν φιλοπατρίαν τοῦ συγγραφέως.

Ὑπολείπεται ἡμῖν ἤδη ἡ Β'. πραγματεία, ἡ φέρουσα μὲν τίτλον «Περιγραφὴ τῆς Ἠπείρου» καὶ διακριτικὸν σύνθημα «Σπάρταν ἔλαχες, κείναν κόσμει,» συγκειμένη δὲ ἐξ 900 σελίδων εἰς φύλλον.

Ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς παρακολουθεῖ βῆμα πρὸς βῆμα τὸ πρόγραμμα, διαιρεῖ δὲ τὴν ὅλην πραγματείαν εἰς τρία μέρη, ὧν τὸ μὲν πρῶτον περιλαμβάνει τὰ κατὰ τὴν γεωγραφίαν, τὸ δὲ δεύτερον τὰ κατὰ τὴν ἱστορίαν, τὸ δὲ τρίτον τὰ κατὰ τὴν ἀρχαιολογίαν, ἐθιμογραφίαν, γλῶσσαν, βιογραφίαν καὶ ἀλβανολογίαν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ συγγραφεὺς τοιούτων καὶ τοσούτων θίγει ζητημάτων, περὶ ὧν πολλάκις οὐδὲ μνείαν αἱ προηγούμεναι πραγματεῖαι ποιοῦσιν, ἐξ ἀνάγκης ἐκτενεστέρα ἀποκαθίσταται ἡ κρίσις τῆς Ἐπιτροπῆς, παρακολουθούσης καὶ ἐξετα-ζούσης, τίνα ἐπιτυχῶς ἐπραγματεύθη ὁ συγγραφεὺς καὶ τίνα οὐχί. Ἀλλ' οὐδὲν ἧττον καὶ ἐν τῇ κρίσει τῆς προκειμένης πραγματείας ἡ Ἐπιτροπὴ ὁρμᾶται ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐπιεικείας καὶ ἀπροσωπολη-ψίας.

Ἐν τῷ προλόγῳ παντὸς σπουδαίου συγγράμματος γίνεται συνήθως σύντομος ἀνάλυσις τῶν προγενεστέρων περὶ τῆς αὐτῆς ὕλης συγγραμμάτων, ὅπως ἕκαστος ἀμέσως κατίδῃ, ἂν ὁ γράφων, ἀρυσθεὶς ἐκ τῶν γνησιωτέρων πηγῶν, ἤρδευσεν ἀφθόνως τὸ πόνημα αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο

(1) Hahn, αὐτ Τόμ. Α'. σ. 310, 311.
(2) Αὐτ. σ. 324.
(3) Αὐτόθι.
(4) Opera philologica. Genevae, 1768. Τόμ. Ε'. σελ. 494 ἑπ.
(5) Geschichte der oestlichen europaeischen Voelker. Τόμ. Α'. σ. 171 ἑπ.
(6) Die Sprache der Albanesen oder Schkipetaren. Frankfurt a. M. 1835.
(7) Ueber das Albanesische in seinen verwandschaftlichen Beziehungen. Berlin, 1855.
(8) Ueber Ursprung und Alterthum der Albanesen. Muenchen, 1857.
(9) Ot. Abel. Makedonien vor Koenig Philipp. 1852.

μὲν λέγεται *Βιβλιογραφία*. Ἀντὶ δὲ ταύτης ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς καταγράφει χρονολογικῶς ὀνόματα ἀρχαίων καὶ νεωτέρων συγγραφέων, παρ' οἷς ἀπαντᾶται, ἔστω καὶ ἄπαξ, τὸ ὄνομα Ἤπειρος. Ἐννοεῖται δὲ οἴκοθεν, ὅτι τοιοῦτος κατάλογος, αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν λίαν ἐλλειπὴς ὤν, πόρρω ἀπέχει τοῦ εἶναι βιβλιογραφία τῆς Ἠπείρου, ἄλλως τε καὶ ὅταν ὁ συγγράφων ἐξ ἄλλων ἐρανιζόμενος τὰ χωρία παραπέμπει ἡμαρτημένως εἰς τοὺς συγγραφεῖς (1).

Ἀρχόμενος δὲ τοῦ *Γεωγραφικοῦ Μέρους* τίθησιν ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς ὅριον τῆς Ἠπείρου, συμπεριλαμβανούσης κατ' αὐτὸν καὶ τὴν Ἰλλυρίαν, τὸν 39 βαθμὸν βορείου πλάτους, ἐν ᾧ ὁ 39^0 διαχωρίζει μᾶλλον τὴν Παλαιὰν τῆς Νέας Ἠπείρου.

Τὴν δὲ Παλαιὰν Ἤπειρον εὐστοχώτατα Ἑλβετίαν ἀποκαλεῖ Ναπολέων ὁ Γ΄ (2). Καὶ τῷ ὄντι ὅ,τι αἱ Ἄλπεις πρὸς τὴν Ἑλβετίαν, τοῦτο ἡ Πίνδος πρὸς τὴν Ἤπειρον. Ἐκ τῆς Πίνδου, ὡς ἀπὸ κέντρου, αἵ τε διακλαδώσεις τῶν ὀρέων (3) καὶ οἱ ποταμοὶ (4) ἀκτίνων δίκην διατείνουσιν. Ἡ δὲ Ἤπειρος καὶ νομὰς εἶχε πλουσίας, ἃς ἀπεκαρποῦντο ὕστερον οἱ κατακτηταὶ Ῥωμαῖοι, πολλὰ ποίμνια καὶ ἀγέλας τρέφοντες. Οὐ μόνον δὲ ταῦτα διέφυγον τὴν προσοχὴν τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ τῆς *Φυσικῆς Γεωγραφίας* εἰσὶν ὅλως ἀνεπαρκῆ· διότι παρατρέχει τὰ τῆς ἀρχαίας Ἠπείρου προϊόντα, καὶ οὔτε ἡ παλαίφατος ἐκείνη δρῦς (5) διεγείρει τὴν φαντασίαν αὐτοῦ, οὔτε οἱ Ἠπειρωτικοὶ βόες (6), οὔτε τὰ Πυρρικὰ πρόβατα (7), οὔτε οἱ κῦνες τῆς Μολοσσίδος (8) τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπισύρουσιν.

Ἀλλὰ τῆς *Μολοσσίδος* ταύτης τὰ ὅρια τίνα ἦσαν; τίνα δὲ τὰ τῆς *Θεσπρωτίας*, τίνα τὰ τῆς *Χαονίας* καὶ τῶν λοιπῶν τῆς Ἠπείρου χωρῶν; διατί ἄλλοτε εἰς ἄλλην χώραν ἀποδίδουσιν οἱ ἀρχαῖοι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πόλιν; διατί ἡ Δωδώνη ὁτὲ μὲν λέγεται Μολοσσική, ὁτὲ δὲ Θεσπρωτική, ὁτὲ δὲ Χαονική; Ἡ ἀπάντησις εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας, ἣν παρέλειψεν ὁ ἡμέτερος συγγραφεύς, ἐστὶν εὐχερής· ὅσῳ ἔθνος τι τῆς Ἠπείρου ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο, τόσῳ ἐξέτεινε τὰ ὅρια αὐτοῦ καὶ κατέκτα τὰς γειτνιαζούσας πόλεις· ὅσῳ δὲ πάλιν ἐξησθένει, τόσῳ ἠναγκάζετο νὰ ὀπισθοχωρῇ, ἐγκαταλιμπάνων καὶ ἰδίας αὐτοῦ πόλεις.

Τὰ *Ἠπειρωτικὰ* δὲ ταῦτα *Ἔθνη* ξένα ἦσαν ἢ συγγενῆ τῶν Ἑλλήνων; ἐὰν δὲ συγγενῆ, διατί οἱ Ἕλληνες ἀπεκάλουν αὐτὰ βάρβαρα; Καὶ εἰς τοῦτο προαγόμεθα ν' ἀναπληρώσωμεν τὸν συγγραφέα λέγοντες, ὅτι βαρβάρους ὠνόμαζον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι οὐ μόνον τοὺς ἀλλογενεῖς ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἧττον ἑαυτῶν ἀνεπτυγμένους, καίτοι ὁμοφύλους ὄντας· καὶ τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Ἠπειρῶται ἐκ τῆς πελασγικῆς φυλῆς· οὐδὲ παραδεκτέα ἡ γνώμη τοῦ **Hahn** (1), ὅτι Ἠπειρῶται καὶ Μακεδόνες, Πελασγοὶ ὄντες, ἦσαν διάφοροι τῶν Ἑλλήνων· διότι ταύτῃ τῇ γνώμῃ ἀντιμάχονται οὐ μόνον τῶν Δωδωναίων θεῶν τὰ ὀνόματα ἑλληνικὴν ἔχοντα ῥίζαν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἀρχαιοτάτων πόλεων καὶ βασιλέων τῆς Ἠπείρου. Ὅτι δὲ καὶ ὁ ἐξ Ἑλλάδος ὑστερογενὴς πολιτισμὸς μετὰ τῶν ἀποικιῶν εἰσέδυσεν εἰς τὴν Ἤπειρον, ἄλλα τε τεκμήρια μαρτυροῦσι καὶ τὰ ἀρχαιότερα τῶν Ἠπειρωτῶν νομίσματα, ἑλληνικοῖς γράμμασι καὶ ἑλληνικοῖς συμβόλοις σεσημασμένα.

Εἴδομεν ἀνωτέρω, ἐν τῇ Α΄. περὶ Ἠπείρου πραγματείᾳ, τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος τιθέμενον, ὅπου ἡ νῦν Ἄρτα. Τῆς αὐτῆς γνώμης ἐστὶ καὶ ὁ τῆς παρούσης πραγματείας συγγραφεύς, ὅστις προσέτι τοποθετεῖ τὴν Ἀμβρακίαν περὶ τὸ Φειδόκαστρον, ἔνθα, κατὰ τοὺς πλείστους τῶν συγγραφέων (2), ἔκειτο ἡ Ἄμβρακος. Περὶ δὲ τῆς θέσεως τοῦ χρηστηρίου τῆς Δωδώνης δὲν ἐκφέρει ἰδίαν γνώμην, ἀλλ' ἀβασανίστως παραδέχεται τὴν τοῦ Κ. Ἀραβαντινοῦ, πρεσβεύοντος (3), ὅτι τὸ διάσημον τοῦτο μαντεῖον ἵδρυτο ἐπὶ τοῦ

(1) Ὁ βουλόμενος ἀσφαλῆ τινα ὁδηγὸν ἔχειν εἰς τὰ τῆς βιβλιογραφίας ἀναγνώτω τὸ πρῶτον μέρος τοῦ βραβευθέντος συγγράμματος τοῦ φιλέλληνος Brunet de Presle. Recherches sur les Etablissements des Grecs en Sicile. Paris, 1845. 8ον.

(2) Hist. de Jules César. Paris, H. Plon, 1865. Τόμ. Α΄. σ. 108.

(3) Malte-Brun. Géographie. Paris, 1852—1855. Τόμ. ς΄. σ. 597.

(4) Στράβωνος, Ζ΄. σ. 316, 327. — Bursian, αὐτ. σελ. 12.

(5) Ὀρφέως. Ἀργοναυτικά, στίχ. 127.—Θεοφράστου. Περὶ φυτῶν ἱστορίας. Β΄. 6΄. 6.

(6) Ἀρριανοῦ. Ἀλεξάνδρου Ἀναβάσεως. Β΄. ις΄. 6.—Ἀθηναίου Δειπνοσοφιστοῦ. Βιβλ. ΙΑ΄.

(7) Ἀριστοτέλους. Περὶ ζώων ἱστορίας. Γ΄. ις΄. 7.

(8) Ἀριστοτέλους. αὐτ. Θ΄. ά. 2.—Horatii. Satirarum. II, iv, 114, 115.—Τοῦ αὐτοῦ. Epodon Liber. VI, 5.

(1) Αὐτόθι, σ. 215—228, 301—308.

(2) Leake, αὐτ. Τόμ. Α΄. σ. 214. — Σεμιτέλλου, αὐτ. σ. 46.—Kiepert, αὐτ.—Bursian, αὐτ. σελ. 36.

(3) Πραγματεία περὶ Δωδώνης. σ. 46. ἑπ.

βουνοῦ τῆς Καστρίτσας, ἐν τῷ τμήματι τῶν Κατσανοχωρίων τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων. Τὴν δοξασίαν ὅμως ταύτην σπουδαία διατριβὴ θεωρεῖ ἀβάσιμον καὶ ἀνυπόστατον (1).

Ἐπὶ ἑδραιοτέρων δὲ βάσεων στηρίζεται τὸ *Δρομολόγιον* τῆς προκειμένης πραγματείας· ἐντελέστερον ὂν τοῦ τῆς προηγουμένης οὐκ ὀλίγα καὶ περὶ τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὁδῶν διαλαμβάνει.

Τοὐναντίον δὲ ἐν τῇ *Εἰδικῇ Τοπογραφίᾳ τῶν ἱστορικῶν τῆς Ἠπείρου θέσεων* παντελὴς παρανόησις καταφαίνεται· ἀντὶ ἀκριβεστέρας περιγραφῆς τῶν τόπων, ἔνθα μεγάλα γεγονότα διεδραματίσθησαν, τῆς Πασσαρῶνος (2) λ. χ. ἕδρας τῶν Μολοττῶν βασιλέων, τῆς Νικοπόλεως, παρ' ᾗ διεκυβεύθη ἡ τύχη τοῦ κόσμου, κλπ. ἀπαντᾶται αὐτόθι συμφόρησις ἀσήμων ὀνομάτων ἄνευ πολλάκις μηδεμιᾶς ἀναπτύξεως.

Ἀφοῦ δ' ἐπιτυχῶς διεξῆλθεν ὁ συγγραφεὺς τὸ *Περὶ πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς Διαιρέσεως τῆς χώρας*, ἀφ' οὗ ἀνέλιξε *Συγκριτικὸν ἀλφαβητικὸν Πίνακα τῶν ἀρχαίων καὶ νέων ὀνομάτων*, μεταβαίνει εἰς τὴν *Στατιστικὴν Ἐθνολογίαν*. Ἔξ, λέγει, φυλαὶ συμβιοῦσιν ἐν Ἠπείρῳ καὶ Ἀλβανίᾳ, Ἕλληνες, Ἀλβανοί, Σλάβοι, Βλάχοι, Ἀθίγκανοι καὶ Ἑβραῖοι. Φρονεῖ δ' ὅτι οἱ αὐτόθι Βλάχοι μετηνάστευσαν ἐκ Δακίας, ἀποσιωπῶν τὴν γνώμην τῶν διϊσχυριζομένων, ὅτι οἱ κατὰ τὴν Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν καὶ Ἤπειρον διεσπαρμένοι Βλάχοι, τὸν ποιμενικόν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μετερχόμενοι βίον, εἰσὶ λείψανα τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν (3) ἀποικιῶν τῶν Ῥωμαίων, μεμιγμένων μετὰ τῶν ἐγχωρίων. Τοῦθ' ὅπερ οὐ μόνον ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἐμφαίνει, πολλὰς τὰς ἑλληνικὰς σώζουσα λέξεις, ὧν τὴν χρῆσιν ἀγνοοῦσιν οἱ περὶ αὐτοὺς Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ αἱ δημοτικαὶ αὐτῶν παραδόσεις συμμαρτυροῦσιν, ὅτι ἐξ Ἰταλίας καὶ οὐχὶ ἐκ Δακίας οἱ προπάτορες αὐτῶν μετηνάστευσαν (4).

(1) Χασιώτου. Διατριβὴ ἐν τῇ Χρυσαλλίδι, φύλλ. ΜΔ΄. Ν΄. καὶ ΝΑ΄. ἐν Ἀθήναις, 1865.

(2) Πλουτάρχου. Πύρρος, 9.—Titi Livii. Hist. XLV. 26.

(3) Στράβ. Ζ΄. 322, 327, 434.

(4) Τοῦ ζητήματος τούτου ἡ λύσις προσδοκᾶται παρὰ τοῦ ἐξιστορήσοντος κατὰ τὸ πρόγραμμα τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ Γραμμάτων· « Τίνα ἔθνη ἀπὸ τοῦ Η΄. αἰῶνος Μ. Χ. μέχρις ἁλώσεως Κωνσταντινουπόλεως εἰσέβαλον εἰς τὴν Θρᾴκην, Μακεδονίαν, Ἤπειρον, Θεσσαλίαν κλπ.» Εὐχῆς ἔργον ἵνα τῶν ἡμετέρων τις ἀποδυθῇ εἰς τὸν προκείμενον ἀγῶνα!

Τὸ δὲ *Ἱστορικὸν Μέρος*, ὅσον ἐλλιπὲς ἦτον ἐν ταῖς δυσὶ προλαβούσαις πραγματείαις, τόσον ἐνταῦθα πλεονάζει. Ἀλλ' ὁ γράφων, χρονογράφος μᾶλλον ἢ ἱστορικός, οὔτε τὰ αἴτια καὶ τὰς συνεπείας τῶν γεγονότων ἐξετάζει, οὔτ' ἐνδιατρίβει περὶ τὰ μεγάλα συμβάντα παρατρέχων τὰ ἐπουσιώδη.

Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Π. Χ. ἐποχῇ, ἥτις ὁπωσοῦν ἐπιμελέστερον καὶ κάλλιον τῶν ἄλλων ἐστὶν ἐπεξειργασμένη, παρελείφθησάν τινα· οἷον, ὅτι Μονούνιος, ἄρχων ἐν Ἐπιδάμνῳ, τὴν τυραννίδα καταλαβὼν βασιλεὺς ἀνηγορεύθη (1), Φθία ἡ ἡγεμονίς, ἐκ Θεσσαλίας ἔλκουσα τὸ γένος, ἔδωκε τὸ ζῆν εἰς Πύρρον τὸν Μέγαν καὶ εἰς Δηϊδάμειαν τὴν σύζυγον Δημητρίου τοῦ πολιορκητοῦ (2)· ἐκτὸς δὲ τούτων καί τινα πλείονος λόγου ἄξια παρασιωπῶνται· διότι οὐδεμία γίνεται μνεία οὔτε περὶ τῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν (3), ὅσαι κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς ἐγένοντο χρόνους εἰς Ἤπειρον, φέρουσαι μεθ' ἑαυτῶν ἐμπόριον, τέχνας, γράμματα, καὶ ἐξασκήσασαι πάντως ἐπιρροὴν ἐπὶ τοὺς περιοίκους, οὔτε περὶ τῶν ἀφορμῶν, ὧν οἱ Ῥωμαῖοι δραξάμενοι ἐκ τῶν Γεντίου πράξεων (4) εἰσέβαλον εἰς Ἰλλυρίαν καὶ κατέκτησαν αὐτήν, οὔτε περὶ τῶν αἰτίων, δι' ἃ ὁ μέγας Πύρρος, καίτοι ἀμιλλώμενος πρὸς τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον περὶ στρατηγικῆς τέχνης (5) καὶ ἐμπειρίας καὶ τοσαύτας νίκας ἀράμενος, οὐδὲν κατώρθωσε κατὰ τῶν Ῥωμαίων. Τὸ πρᾶγμα ἦν ἄξιον ἐρεύνης· διότι, εἰ ἐγίνωσκεν ὁ Πύρρος νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῶν πρώτων αὐτοῦ νικῶν κατὰ τῶν Ῥωμαίων, ἴσως ῥωμαϊκὸς ποὺς δὲν κατεπάτει τὸ τῆς Ἑλλάδος ἔδαφος. Ἀλλ' ὁ ἀνήρ, πάντων τῶν ἄλλων εὐκόλως κορεννύμενος, ἑνὸς μόνου ἦν ἀκόρεστος, τῶν κινδύνων. Διὸ πανταχοῦ περιεπλανᾶτο ἀσκόπως, οἱονεὶ πρότυπον γενόμενος τῶν ἱππότων τῶν μέσων αἰώνων. Καὶ ὅμως ὁ συγγραφεὺς τῆς παρούσης πραγματείας, ἐπαναπαυόμενος ἐφ' οἷς γράφει ὁ Πλούταρχος, λέγει· « Τὰ τῆς βασιλείας τοῦ Πύρρου, ἐφ' οὗ ἡ Ἤ-» πειρος ἤκμασε καὶ ὑπερεδοξάσθη, ἀπαντᾷ πε-» ριστατωμένως ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸν βίον τὸν » γεγραμμένον παρὰ τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ δια-

(1) Eckhel, αὐτ. Τόμ. Β΄. σ. 157.

(2) Eckhel, αὐτ. σ. 170.—Visconti, Iconographie Grecque. Paris, 1811. Τόμ. Β΄. σ. 86.

(3) Grote. History of Greece. μετ. γερμ. Τόμ. Β΄. σ. 314.

(4) Αὐτ. σ. 158.—Mommsen. Roemische Geschichte. ἔκδ. γ΄. Berlin, 1861. Τόμ. Α΄. σ. 765, 769.

(5) Πλουτάρχου. Πύρρος, 9.

» σήμου ἐκείνου κριτικοῦ (!), καὶ διὰ τοῦτο ἡ-
» μεῖς τὰ παραλείπομεν. »

Μετὰ δὲ τὸν μέγαν Πύρρον, μικρὸν διανύσα σα διάστημα χρόνου, λήγει ἡ Π. Χ. ἐποχὴ εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν κατάκτησιν, εἰς ἣν, ὡς εἰς ἀχανῆ ὠκεανόν, καταρρέει ὁ βίος τῶν διαφόρων ἐθνῶν.

Οἱ Ῥωμαῖοι, ἀφαιροῦντες τὸ αὐθύπαρκτον τῶν ἐθνῶν, ἐμερίμνων περὶ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῶν διοργανώσεως, καὶ διήρουν τὰς μεγάλας χώρας, ὡς τὴν Ἤπειρον, εἰς *Ἐπαρχίας* καὶ *Θέματα*. Ἀλλ᾽ αἱ διαιρέσεις αὗται, κατὰ καιροὺς μεταβληθεῖσαι, εἰσὶν ἐκ τῶν δυσκολωτάτων πρὸς ἐξακρίβωσιν ἀντικειμένων· ὁδηγὸν δ᾽ ἀσφαλέστερον εἰς τὸν δαίδαλον τοῦτον δὲν ἔχομεν ἢ τὸν **Boecking** (1), ὃν μὴ συμβουλευθεὶς ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς εἰς πολλὰ περιέπεσε παρορά ματα.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπὸ Χριστοῦ μέχρις ἁλώσεως ἱστορία, ἀντιγραφεῖσα σχεδὸν κατὰ λέξιν ἐκ τῆς τοῦ Κ. Ἀραβαντινοῦ Χρονογραφίας (2) τῆς Ἠπείρου, γέμει χρονολογικῶν παραδρομῶν· καὶ ἐπὶ παραδείγματι, συγχέονται ἐν αὐτῇ ὁ Οὐαλεντινιανὸς (375—392 Μ. Χ.) μετὰ τοῦ Οὐάλεντος (364—378 Μ. Χ.), Θεοδόσιος ὁ Νεώτερος (408—450 Μ. Χ.) μετὰ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου (379—395 Μ. Χ.) κτλ. κτλ. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχε, φαίνεται, προχείρους ὁ γράφων οὔτε ἅπαντας τοὺς βυζαντινοὺς χρονογράφους ἀλλ᾽ οὔτε τοὺς δοκίμους ἱστορικούς (3), διὰ ταῦτα παρεσιώπησε συμβάντα σημαντικά, οἷον ἐπιδρομὰς τῶν Σκλαβηνῶν (4) τῷ 547, τῶν Λαγγοβαρδῶν (5) τῷ 567, τῶν Βουλγάρων (6) τῷ 930, τὴν τοῦ **Hugues-le-Grand** τῷ 1096 ἐν Δυρραχίῳ αἰχμαλωσίαν (7) κλπ.

Αἱ αὐταὶ παρατηρήσεις ἐφαρμόζονται καὶ εἰς τὴν μετὰ τὴν ἅλωσιν ἱστορίαν. Ἐνταῦθα ὅμως περὶ μεταγενεστέρων καὶ συγχρόνων, οὕτως εἰπεῖν, πραγμάτων καὶ προσώπων προκειμένου τοῦ λόγου, ὤφειλεν ὁ συγγραφεὺς εἶναι καὶ δικαιότερος περὶ τὴν κρίσιν καὶ μετριώτερος περὶ τὴν ἔκφρασιν.

Οὕτω δὲ τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν πραγματευθεὶς μεταβαίνει ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν *Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν* τῆς Ἠπείρου. Περισσότερον παντὸς ἄλλου ἔθνους ἐνδιαφερόμεθα ἡμεῖς εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα. Διότι τὴν ὀρθοτέραν γλῶσσαν διέσωζεν ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία, διότι τὰ τιμαλφέστερα ἡμῶν συμφέροντα εἰς αὐτὴν ἐνεπιστεύθημεν. Διὰ ταῦτα ἀπορίας ἄξιον πῶς ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς ἀβασανίστως ἀπεδέξατο τὴν γνωμάτευσιν, ὅτι μέχρι τοῦ 726 Μ. Χ. αἱ τῆς Ἠπείρου ἐπισκοπαὶ ἀνεγνώριζον ὡς ὑπέρτατον κυριάρχην τὸν Πάπαν Ῥώμης· ἐν ᾧ ἤδη σαφῶς ἀπεδείχθη (1), ὅτι ἀπὸ τοῦ 379 προσηρτήθη τῷ *Ἀνατολικῷ* τῆς αὐτοκρατορίας τμήματι ἡ Μακεδονικὴ Ἀνατολικὴ Ἰλλυρία, ἧς ἕδρα ἦν ἡ Θεσσαλονίκη, ἐπί τε τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας Ἠπείρου ἐξαρχικῶς ἐποπτεύουσα.

Κατὰ δὲ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἐν ἑκάστῃ ἐπισκοπῇ χρηματισάντων *Ἀρχιερέων* οὐ μόνον οὐδὲν βιογραφικὸν παρενείρει, ἀλλὰ καὶ μὴ ἀναδιφήσας τὸ ὑπὸ τῶν ΚΚ. Γ. Ῥάλλη καὶ Μ. Ποτλῆ ἐκδοθὲν (2) Σύνταγμα τῶν ἱερῶν Κανόνων, τὰ πατριαρχικὰ Ἀρχεῖα (**Acta Patriarchatus**) τοῦ **Miklosich** (3) καὶ τὴν κατὰ τὸν **Le Quien** (4) Ἔκθεσιν τῶν τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς Ἐπισκοπῶν (**Oriens Christianus**), ἔλιπεν ἔργον ἡμιτελὲς καὶ ἁμάρτυρον. Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ παρίδωμεν καὶ τὴν περὶ τὴν χρονολογίαν παρεισφρύσασαν ἐνταῦθα ὀλιγωρίαν· οἷον ἡ ἐν Ἐφέσῳ Δ΄. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀναφέρεται, ὅτι ἐγένετο κατὰ τὸ 432 (γρ. 431) Μ. Χ. ἡ ἐπάνοδος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος εἰς τοὺς μητρικοὺς κόλπους τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας κατὰ τὸ 1764 (γρ. 1767) (5) κλπ. κλπ.

Τοσαῦτα μὲν καὶ περὶ τοῦ Β΄. Μέρους.

Μεταβῶμεν δὲ νῦν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ Γ΄. τοῦ καὶ τελευταίου, ὅπερ μεῖζον, ὡς εἰκός, τὸ ἐνδιαφέρον παρέχει.

---

(1) Notitia Dignitatum. Bonnae, 1839 — 1853. Τόμ. Α΄. σ. 14, 66, 152.
(2) Ἐν Ἀθήναις, 1856. Τόμ. 2. 8ον.
(3) Gibbon, ἔνθ᾽ ἄνωθι.—Lebeau. Histoire du Bas-Empire. éd. de Saint-Martin et Brosset. Paris, 1824—1836. Τόμ. 21. — Historiens des Croisades, publiés par l' Académie des Inscriptions et Belles-Lettres.—Finla y, History of the Byzantine Empire. London, 1853.—Brunet de Presle. Grèce depuis la conquête Romaine jusqu' à nos jours. Paris, F. Didot, 1860.
(4) Προκοπίου. Τόμ. Β΄. σ. 397. — Lebeau, αὐτ. Τόμ. Θ΄. σ. 164, 165.
(5) Προκοπίου, αὐτ. σ. 418. — Lebeau, αὐτ. Τόμ. Γ΄. σ. 22.
(6) Γεωργίου Κεδρηνοῦ. Τόμ. Α΄. σ. 628.—Lebeau, αὐτ. Τόμ. ΙΓ΄. σ. 448.
(7) Lebeau, αὐτ. Τόμ. ΙΕ΄. σ. 317, 318.

(1) Γρηγορίου (τοῦ νῦν Χίου). Περὶ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκ. Πατρ. Θρόνου ἐπὶ τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν. ἐν ΚΠ, 1860. σ. 7, 11, 13, 14.
(2) Ἐν Ἀθήναις, 1852—1859. Τόμ. 6. 8ον.
(3) Ἐν Βιέννῃ, 1860. Τόμ. 2. 8ον.
(4) Ἐν Παρισίοις, 1740. Τόμ. 3. φύλλ.
(5) Γρηγορίου, αὐτ. σ. 97.

Ἀμέσως δὲ ὡς ἐν προθύροις ἱσταμένας ἀπαντῶμεν τὰς ἑξῆς *Ἐπιγραφάς*, ὧν ὅμως αἱ πλεῖσται δὲν ἀντεγράφησαν. πανομοιοτύπως, ἤτοι ἑλληνικὰς μὲν ἤδη ἐκδεδομένας δύω (1), βυζαντινὰς δὲ ἑκκαίδεκα, μεταγενεστέρας δὲ εἴκοσι καὶ ἕξ, καὶ ἀνεκδότους (2) ἑλληνικὰς ἐννέα. Σημειωτέον, ὅτι τῶν ἀνεκδότων ἐπιγραφῶν ἡ μὲν δ΄. ἔμμετρος οὖσα, ὁμοία ἀλλὰ πληρεστέρα ὑπάρχει τῆς ἡ. θεσσαλικῆς, ἡ δὲ ά. καὶ ἡ β΄. προσεγγίζουσι πρὸς τὴν ἡ. καὶ τὴν ί. τῆς ἑτέρας περὶ Ἠπείρου πραγματείας. Ἐν δὲ ταῖς βυζαντιναῖς ἐπιγραφαῖς εὑρίσκονται δύο μνημεῖα λόγου ἄξια, ἡ *Λάρναξ τοῦ Δεσπότου Μιχαὴλ* καὶ ἡ *Λάρναξ τῆς Δουκίσσης Θεοδώρας*. Ἡ νουνεχὴς αὕτη Δέσποινα, σύζυγος τοῦ Δεσπότου τῆς Ἠπείρου Μιχαὴλ τοῦ Β΄. ἀπέθανεν ἐν ὁσιότητι (3) περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΓ΄. Μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

Ὡς ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων νομισμάτων πολλάκις ὁ ἀρχαιολόγος ἱστορίας ὅλας ἀνακαλύπτει, ἃς οἱ συγγραφεῖς ἢ ἁπλῶς μόνον ὑπηνίξαντο ἢ ὅλως παρέλιπον. Πρὸς ἐπίτευξιν ὅμως τοῦ σκοποῦ τούτου ἀπαιτεῖται ἀκριβὴς περιγραφὴ τῶν ἐπὶ τῶν νομισμάτων συμβόλων ἑκάστης πόλεως καὶ χώρας, ἧς τὴν ἐξιστόρησιν ἐπιχειρεῖ τις. Τοιαῦται περιγραφαὶ εὑρίσκονται οὐ μόνον παρὰ τῷ **Eckhel** (4) καὶ **Mionnet** (5), ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἐγχειριδίῳ τοῦ **Barthélémy** (6). Ταῦτα παριδὼν ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς κατέγραψεν ἄνευ τινὸς τάξεως 48 ἀρχαῖα *Νομίσματα*, ὧν τὰ μὲν πλεῖστα ἀνήκουσιν εἰς ἐκτὸς τῆς Ἠπείρου κειμένας πόλεις, 13 δὲ μόνον εἰσὶν ἠπειρωτικά. Ἐξ αὐτῶν δὲ πάλιν ἀξιοσημειώτον ἐστι τὸ τοῦ *Βασιλέως Μοστίδου* ἢ *Μόστιδος*, ὅπερ τινὲς μὲν (7) τῶν νομισματολόγων ἀποδίδουσιν εἰς τὴν Θράκην, τινὲς δὲ (8) εἰς τὴν Ἤπειρον. Ὡσαύτως δὲ περιγράφονται καὶ 16 βυζαντινὰ νομίσματα, ὧν μόνα τὰ 4 σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὴν Ἤπειρον. Τὸ περιεργότερον δὲ πάντων καὶ πρωτοφανὲς ἴσως ἐν τῇ νομισματικῇ ἐστι τὸ ἀργυροῦν νόμισμα, τὸ φέρον, κατὰ τὸν ἡμέτερον συγγραφέα, ἔνθεν μὲν δύω ἄνδρας ἱσταμένους, γενιῶντα καὶ νεανίσκον, ἔνθεν δὲ σταυρὸν καὶ τὴν ἐπιγραφὴν *Μιχαὴλ Κλήματᾶ, σοφοῦ Βασιλέως Ῥωμαίων*.

Ἀκολούθως ὁ συγγραφεὺς *Περὶ Θρησκείας καὶ Ἑορτῶν ἀρχαίων καὶ νέων* πραγματευόμενος, οὐδὲν περὶ τῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων ἠπειρωτῶν λέγει, οὐδὲν περὶ τῆς ὁμοιότητος πολλῶν σημερινῶν τελετῶν καὶ πανηγύρεων πρὸς τὰς ἀρχαίας ἀντιπαρατίθησιν, οὐδ᾽ εἴ τι ἐκ τῶν ἀρχαίων θρησκευτικῶν μύθων περιεσώθη ἐν ταῖς παραδόσεσι τοῦ λαοῦ (1).

Ἀπ᾽ ἐναντίας δὲ εὑρίσκομεν παρ᾽ αὐτῷ λίαν περιέργους *Περὶ τῶν τῆς Ἠπείρου Σχολῶν* πληροφορίας, ἀξιέπαινον μελέτημα· καθότι μεταξὺ τῶν σκοτεινῶν ἀλλὰ καὶ λίαν ἐνδιαφερόντων ζητημάτων συγκαταλέγεται καὶ τὸ περὶ διαδόσεως τῶν γραμμάτων κατὰ τὴν Ἀνατολήν.

Ἀλλ᾽ ἆρά γε ἐκαλλιεργήθησαν *Ὡραΐαί τινες Τέχναι* κατὰ τὴν Ἤπειρον; ἄδουσιν ἆρα γε ἔτι καὶ νῦν αὐτόθι μουσικοῦ τινος ἠπειρώτου μελοποιήματα; ἀνεδείχθη ἆρά γε ἐκεῖ ζωγράφος ἢ μᾶλλον ἁγιογράφος τις ἐξάκουστος; ἦν ἆρά γε ἡ ξυλογραφία, ὡς ἐν Ἄθῳ, οὕτω καὶ ἐν Ἠπείρῳ, ἐν χρήσει καὶ ἀκμῇ; Οὐδὲ κἂν νύξιν περὶ τούτων ἁπάντων δίδωσιν ὁ ἡμέτερος συγγραφεύς, ἀρκεῖται δὲ λέγων, ὅτι· « Ἐξαιρέσει τῆς ὑελουργίας καὶ τῆς λεπτῆς ἀγγειοπλαστικῆς, ἔργα » πάσης τέχνης κατασκευάζονται ἐν Ἠπείρῳ (!).»

Ἀπτόμενος δὲ τῆς *Συγκρίσεως τῆς πάλαι πρὸς τὴν νῦν Γεωργίαν*, μεθ᾽ ἱκανῆς ἐπιτυχίας παραβάλλει τὰς ὀνομασίας ἀρχαίων γεωργικῶν ἐργαλείων πρὸς τὰ νῦν, καὶ εὐστόχως ἀναμιμνήσκει ἀρχαίων ποιητῶν στίχους, ἀπεικονίζοντας σκηνὰς γεωργικὰς ὁμοίας τῶν σημερινῶν.

Ὡσαύτως ἐν τῷ *Περὶ Ἠθῶν καὶ Ἐθίμων* κεφαλαίῳ ἠνοίγετο εὐρὺ τῷ συγγραφεῖ στάδιον πρὸς ἀντιπαράθεσιν (2)· ἀλλ᾽ ἀτυχῶς δὲν ἐγένετο ἐνταῦθα ἡ δέουσα διάκρισις μεταξὺ τῶν κοινῶν πᾶσι τοῖς Ἕλλησι καὶ τῶν ἐπιχωρίων ἐθίμων. Καὶ οὔτε περὶ τῶν ἀπὸ μνήμης περισω-

---

(1) C. I. G. 1822 b.—1829 c.
(2) Ὅρα Παράρτημα Β΄. ἀρ. 3.
(3) Π. Ἀραβαντινοῦ. Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου. ἐν Ἀθήναις. Τόμ. Α΄. σ. 66, 91.
(4) Ἔνθ᾽ ἄνωθι.
(5) Ἔνθ᾽ ἄνωθι.
(6) Manuel de Numismatique Ancienne. Paris, 1851. 18ον.
(7) Sestini. Lettere e dissertazioni numismatiche. Roma, 1789—1790. Τόμ. Δ΄. σ. 81. — Visconti, αὐτ. Τόμ. Β΄. 115—117.—Mionnet, αὐτ. Τόμ. Γ΄. σ. 426.
(8) Froelich. Regum veterum numismata anecdota. Viennae. 1752. σ. 51. — Eckhel, αὐτ. Τόμ. Β΄. σελ. 177.

(1) Ὅρα Fr. Lenormant ἐν τῷ Ἡμερολογίῳ Μ. Π. Βρετοῦ. ἐν Παρισίοις, 1866. σελ. 421—435.
(2) Bybilakis. La Vie néo-grecque comparée avec celle des anciens Grecs. Berlin, 1840.—Douglas. An essay on certain points of resemblance between the ancient and modern Greeks. London, 1813.

θέντων ἐθίμων λαλῶν ὁ συγγραφεύς, οἷον μαντειῶν κλπ. ἀρχαιολογεῖ ἀρκούντως, οὔτε περὶ τῶν τῆς φαντασίας ἀποκυημάτων ποιούμενος τὸν λόγον, οἷον δρυμῶν, ἰσκιωμάτων κλπ. ἐξαίρει τὴν ἑαυτοῦ ἀξίως τῶν περὶ ὧν πραγματεύεται.

Εἰσὶ δὲ καὶ δύω ἄλλα ἀντικείμενα, ἅτινα οὐδόλως ἐκέντησαν τὴν περιέργειαν τοῦ συγγραφέως, ἤτοι *Τὰ τῶν παίδων Ἀθύρματα* (1), ἅπερ ἀναμιμνήσκουσιν ἐνιαχοῦ τὰ παρ' Ἀθηναίῳ καὶ Ὁρατίῳ ἀναφερόμενα, καὶ *Οἱ χοροί* (2), οἵτινες, παριστῶντες πολλάκις τοὺς ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἀναγλύφων (3) ἐξιχορευμένους, διετηρήθησαν, φαίνεται, παρὰ τῷ λαῷ διὰ συνεχοῦς σειρᾶς πρακτικῶν, οὕτως εἰπεῖν, παραδόσεων.

Διὰ τοιούτων δὲ *Δημοτικῶν Παραδόσεων*, μετὰ κρίσεως ἑρμηνευομένων, δύνανται πολλὰ τῆς ἱστορίας χάσματα ν' ἀναπληρωθῶσι. Τοῦτο εὐκόλως κατανοεῖ τις, ἅμα μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης προσοχῆς μελετήσῃ τὰς ἐν τῇ προκειμένῃ πραγματείᾳ συνειλεγμένας. Παρατηρητέον ὅμως, ὅτι ἀναρμόστως ὡς παράδοσις ἄγραφος μετὰ τῶν λοιπῶν συνηριθμήθη καὶ αὐτὸ τὸ Χρονικὸν τοῦ Κουβαρᾶ λεγόμενον, ὅπερ πολλάκις ἤδη, ὡς εἴρηται, ἐξεδόθη.

Ἐφεξῆς δέ, διαλαμβάνων ὁ συγγραφεὺς *Περὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ λαλουμένων Γλωσσῶν*, ἀποφαίνεται μέν, ὅτι ἡ βλαχικὴ σύγκειται κατὰ τὸ τρίτον αὐτῆς μέρος ἐκ λέξεων καὶ φράσεων ἑλληνικῶν, τὴν γνώμην ὅμως αὐτοῦ ταύτην οὔτε εἰς μαρτυρίαν στηρίζει οὔτε εἰς παραδείγματα.

Ἐνῷ δὲ παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἄλλως λαλεῖται καὶ προφέρεται κατὰ τὰς διαφόρους τῆς Ἠπείρου χώρας, ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένῳ *Καταλόγῳ* περιέργων *ἠπειρωτίδων Λέξεων* δὲν διακρίνει ποῦ ἑκάστη αὐτῶν καὶ κατὰ ποίαν ἐκδοχὴν ἐστιν ἐν χρήσει. Ἀλλ' οὐχ ἧττον ὁ κατάλογος οὗτος δείκνυσιν, οἷος θησαυρὸς ἀρχαίων λέξεων ὑπολανθάνει ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, ὧν ἡ πλήρης συλλογὴ δικαίως θεωρεῖται μέγα ἐθνικὸν ἔργον.

Παρεκτὸς τοῦ ἠπειρωτικοῦ γλωσσαρίου, ἀπήνθισεν ὁ συγγραφεὺς ἐν Ἠπείρῳ καὶ *Ἄσματα Δημοτικὰ* ἀνέκδοτα, περὶ τὰ 560, καθὰ λέγει, ἰσάριθμα δηλαδὴ πρὸς ἅπαντα τὰ ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ Passow (1) καταχωρηθέντα. Ἐκ τούτων δὲ δημοσιεύει μετὰ σημειώσεων ἐν τῇ ἐν λόγῳ πραγματείᾳ 71, ὧν τὰ μὲν 22 ὁμοιάζουσι πρὸς ἄλλα προεκδεδομένα (2), τὰ δὲ 49 εἰσὶν ὅλως νέα καὶ πρωτοφανῆ. Ἐν αὐτοῖς ἐξεικονίζεται ἡ γενναιότης, τὸ φιλόπατρι, τὸ πρὸς τὰ θεῖα εὐλαβές, ἡ πρὸς τοὺς πάσχοντας παραμυθία· ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς φύσεως κάλλη, καὶ ἡ λατρεία τοῦ ὡραίου, καὶ ἡ πρὸς τὸ τεράστιον κλίσις, καὶ τὸ εὐτράπελον τῷ τερπνῷ μεμιγμένον.

Ἀρκούμεθα δὲ ἀναφέροντες τὰ ἀκόλουθα τρία ἄσματα.

Ο ΤΣΟΒΑΡΑΣ.

Βαρκοῦλα ν'ἐκατέβαινε τοῦ Λούρου τὸ ποτάμι·
Τὰ ῥέμματα ροβόλαγαν, καὶ ἡ βαρκοῦλα τρέχει·
Καταμεσῆς τοῦ ποταμοῦ, σ'τὸν πόρο τοῦ Τσοβάρα,
Τὰ ῥέμματα ροβόλαγαν, κ'ἐστάθηκε ἡ βαρκοῦλα·
Γιατί δεξιὰ τοῦ ποταμοῦ, σ'ἕνα δενδρὶ μεγάλο,
Ἕνα πουλί, μαῦρο πουλί, σὰν ἀπ' ἀνθρώπου στόμα,
Στριγκιὰ φωνὴν ἐξέβγαλε, κ'οἱ λόγκοι ἀχολογοῦσαν·
« Καραβοκύλι, σὰν θὰ βγῇς ὄξω ἀπ' τὸ ποτάμι,
» Διαλάλησε στὴν Πρέβεζα, στὴν Βόνιτσα, στὸ Βάλτο,
» Νὰ μάθουν πῶς ἐσκότωσαν τὸν καπετὰν Τσοβάρα:
» Πέρναγε ψὲς μὲ δυὸ παιδιὰ στὴν Ἄρτα νὰ παγαίνῃ,
» Κ'ἐδῶ καρτέρει τ' ὤκαμαν κακοὶ Μαργαριτιῶταις,
» Εἴκοσι βόλια τ' ὥρριξαν, τὰ τρία τὸν ἐπῆραν,
» Τ' ὤνα τὸν πῆρε στὸ μερί, τ' ἄλλο στὸ δεξιο χέρι,
» Τὸ τρίτο τὸ πικρότερο τὸν τρύπησε τ' ἀστῆθι·
» Ψιλὴ φωνίτσαν ἔβγαλε, ψιλὴ φωνίτσα βγάζει·
» — Μαργαριτιῶταις ἄπιστοι, νυχτοπαληκαράδες!
» Ἐγὼ ἂν σκότωσα πολλούς, πολλοὺς ἀπ' τοὺς δικούς σας,
» Παληκαρίσια τ' ὤκανα, δὲν σκότωνα τὴν νύχτα,
» Τὸ ξέρει ὅλ' ἡ Λάμαρη, ὁ Λοῦρος, τὸ Φανάρι (3).»

—

ΟΙ ΣΤΑΥΡΑΕΤΟΙ Η ΤΟ ΓΗΡΑΣ.

Τρεῖς σταυραετοὶ ν' ἐκάθονταν σ'ἕνα χονδρὸ λιθάρι,
Κ' ἐκλαίγανε τὰ πάθια τους καὶ τὰ παράπονά τους·
Ὁ ἕνας γιατί ἔχασε τὸ ὥμορφό του ἡτέρι,
Ὁ ἄλλος γιατί τ' ἅρπαξαν τὰ τρυφερὰ πουλιά του,
Κι' ὁ τρίτος τοὺς παρηγορεῖ κλαίγοντας τὰ δικά του·
« Ἂν ἔχασες τὸ ἡτέρι σου, ἡτέρι βρίσκεις κι' ἄλλο,
» Ἂν τὰ πουλιά σου σ' ἅρπαξαν, κλωσσᾷς καὶ βγάνεις κι' ἄλλα·
» Ἐμένα τί μὲ κάνετε, ποῦ πέσαν τὰ φτερά μου,
» Καὶ δὲν μπορῶ, καθὼς καὶ σεῖς, νὰ πεταχτῶ νὰ φύγω;
» Γιατί μοῦ πέρασ' ὁ καιρός, ἐγέρασα ὁ μαῦρος,
» Κι' ὄντας πλακώσῃ ἡ παγωνιά, ἐμένα θὰ μὲ πιάσουν,
» Καὶ σεῖς θὲ νὰ πετάξετε ψηλὰ στὰ κορφοβούνια. »

—

(1) Guys. Voyage Littéraire de la Grèce, ἔκδ. γ'. Paris, 1783. Τόμ. Α'. σ. 212. — Γ. Παπασλιώτη. Διατριβὴ περὶ παιγνίων.
(2) Guys, αὐτ. σ. 180.
(3) Πανδώρα. 1862. ΣΝΑ'. σ. 108.

(1) Ἐνθ' ἄνωθι.
(2) Αὐτ. 2.—3.—4.—161.—270.—283.—341.—380.—386.—389.—441.—446.—499.—501.—508.—577 ά.—584.—622.—638.—646.— Αὐτ. Δίστιχα, 294.—63, 325, 349, 330, 117, 118.
(3) Οἱ τελευταῖοι τοῦ μεγαθύμου Τσοβάρα λόγοι ἀναπολοῦσιν εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, ὃς προτρεπόμενος νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ Δαρείου νύκτωρ, εἶπεν· « Οὐ κλέπτω τὴν νίκην. »

ΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΚΓ' Ο ΑΝΔΡΕΙΩΜΕΝΟΣ.

Στῆς Ἀϊ Μαρίνας τάϊ βουνά, στῆς Ἐριβοιᾶς τοὺς κάμπους,
Ἐκεῖ ποῦ πέντε δὲν πατᾷν καὶ δέκα δὲν διαβαίνουν,
Ἐγὼ μονάχος πέρασα, πεζὸς κι' ἁρματωμένος,
Μὲ τετριμίδαις στὸ σπαθὶ καὶ φούνταις στὸ ντουφέκι.
Ἑξῆντα Δράκους σκότωσα, κ' ἑξῆντα λαβωμένους·
Μόν' πίτυχα κ' ἕνα στοιχειὸ σὲ μιὰ ψηλὴ ῥαχοῦλα·
Εἶχε σταυρὸ στὰ κέρατα, φεγγάρι στὰ καπούλια·
Σεμέται, καὶ σεμόνται τὰ βουνά, σεμέται καὶ σεμόντ' οἱ κάμποι,
Ταράζει τὰ ποδάριά του, τὰ δένδρα ξερριζώνει·
Στριγκιὰ φωνὴν ἐφώναξε, βογκᾷν βουνὰ καὶ ῥάχαις·
« — Ἐδῶ ποῦ πέντε δὲν πατᾷν καὶ δέκα δὲν διαβαίνουν,
» Τί χάλευες μονάχος σου, πεζὸς κι' ἁρματωμένος; »
. . . . . .
. . . . . .

Ἀπὸ τοῦ ὕψους, ἔνθα ἀνεβίβασεν ἡμᾶς ἡ φαντασία τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων, συγκαταβῶμεν μέχρι τῶν διασκεδάσεων τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Τὰ *Παραμύθια* εἰσιν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων παραδόσεων τοῦ λαοῦ· ἐὰν δὲν ἀνακαλύπτηται ἀμέσως ἡ ἱστορικὴ αὐτῶν ἀξία, περιέχουσιν ὅμως περιγραφὰς ἠθῶν ἀρχαϊκῶν καὶ διδαχὰς ἐπίσης φιλοσοφικάς, οἷαι ὑποκρύπτονται ἐν τοῖς μύθοις τοῦ ἀθανάτου Αἰσώπου καὶ τοῖς τοῦ ἀμιμήτου **Lafontaine**. Ἀλλ' ὁ καταγράφων τὰ παραμύθια ὀφείλει καὶ τὴν γλῶσσαν, ὅσον ἔνεστι, τῶν διηγουμένων νὰ διατηρῇ πρὸς πλείονα ἀκρίβειαν καὶ χρησιμότητα. Τὸ τοιοῦτον ὅμως παρημέλησεν ὁ ἡμέτερος συγγραφεύς, δοὺς ἀλλοίαν μορφὴν εἰς τὰ τρία ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδόμενα παραμύθια, ἤτοι τοὺς *Δώδεκα Μῆνας*, τοὺς *Σαράντα Δράκους*, καὶ τὰ *Δώδεκα Νεραϊδόπουλα*.

Ἐν δὲ τῷ ἑπομένῳ κεφαλαίῳ, τῷ *Περὶ ἐγχωρίων Νόμων*, ἀναφέρεται, ὅτι μόνον τὸ Ζαγόρι εἶχε νόμους γραπτούς, Τοπικὸν Κανόνι καλουμένους. Περιοριζόμενος δ' ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς εἰς ἀτελῆ τινα ἔκθεσιν τῆς ἐν Ἠπείρῳ δικονομίας, δὲν ἐκτείνεται εἰς τὸ ἀστυκὸν δίκαιον, ὅπερ κυρίως ἐρείδεται ἐπὶ ἐθίμων, ἀρχαιοτάτην ἐχόντων τὴν γένεσιν.

Ἐκτὸς δὲ τούτων, δὲν ἐξετάζει τίνα τὰ κατὰ τοὺς Μέσους Αἰῶνας προκαλέσαντα αἴτια τὴν ἐν Ἠπείρῳ ἵδρυσιν τῶν *Μορῶν*, τίς ἡ ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς καὶ τὰ γράμματα ὠφέλεια, τίς ἡ ἀνάγκη τῆς ἀξιοπρεποῦς αὐτῶν συντηρήσεως, ζητήματα, περὶ ἃ ἠδύνατο νὰ ἐνδιατρίψῃ ὁ γράψας, καὶ οὐχὶ ξηρῶς, οὕτως εἰπεῖν, ν' ἀπαριθμήσῃ 178 μοναστήρια τῆς Παλαιᾶς Ἠπείρου, ἀναφέρων μὲν ἰδίως τὴν θέσιν καὶ τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν, σπανιώτατα δὲ κτιτορικά τινος ἔγγραφα καὶ βιβλιοθήκην.

Ἀλλὰ *Περὶ Βιβλιοθηκῶν* καὶ *Χειρογράφων* ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ λαλῶν διηγεῖται, ὅτι οὐδεμία βιβλιοθήκη λόγου ἀξία σώζεται νῦν ἐν Ἠπείρῳ. Μεταξὺ δὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦ περιγραφομένων χειρογράφων ἴσως τ' ἀκόλουθά εἰσι τέως ἀνέκδοτα· « Τοῦ διασήμου γεωγράφου Κοσμᾶ τοῦ Ἰνδικοπλεύστου Προγράμματα, » « Βησσαρίωνος Μακρῆ καὶ Παϊσίου τοῦ Μικροῦ Βιογραφίαι, » « Νικολάου τοῦ Ζαρζούλη περὶ Βασιλείας, » καὶ « Χρονικὸν Πωγωνιανῆς. »

Δημοσιεύονται δ' ἀκολούθως πολυάριθμοι *Βιογραφίαι* ἐπισήμων τε καὶ ἀσήμων τέκνων τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Ἠπείρου, Χριστιανῶν τε καὶ Μωαμεθανῶν. Ἔργον πολύμοχθον ἀληθῶς, ὅπερ ἤθελεν ἀποβῆ χρησιμώτατον, ἐὰν ὁ συλλέξας αὐτὰς ἐσημείου τὰς πηγάς, ἀφ' ὧν ἠρύσθη. Ἔστι δ' ἀπορίας ἄξιον, διατί αὐτόθι οὐδένα πρὸ τῆς ΙΓ'. Μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος ἠπειρώτην ἄνδρα ἐξιστορεῖ. Ἐν ταῖς βιογραφίαις ταύταις τὸ μάλιστα ἑλκύον τὴν προσοχὴν τοῦ παρατηρητοῦ ἐστιν ἡ πληθὺς τῶν ἐλεοθετῶν, ἤτοι ἀνδρῶν κατατιθεμένων ἁδρὰ χρηματικὰ ποσὰ ἐν διαφόροις εὐρωπαϊκαῖς τραπέζαις, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ἵνα ἐκ τῶν τόκων αὐτῶν διατηρῶνται ἐσαεὶ ἐκπαιδευτικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ καταστήματα. Εὐχόμεθα δέ, φιλόμουσος ὁμήγυρις, ὅπως ζηλωταὶ τοῦ παραδείγματος τῶν ἐλεοθετῶν τούτων ἀναδειχθῶσι καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἀνατολῆς, πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς κοινῆς ἐκπαιδεύσεως!

Μετὰ δὲ τοὺς *Χρονολογικοὺς Πίνακας*, ἐκτεινομένους μὲν ἀπὸ τῶν Πελασγικῶν χρόνων ἄχρι τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος Μ. Χ. οὐκ ἀμοίρους δὲ ἀναχρονισμῶν, ἀφιεροῖ ὁ συγγραφεὺς τὸ τελευταῖον τῆς ὅλης πραγματείας κεφάλαιον εἰς τοὺς *Ἀλβανούς*, καὶ ἰδίως τοὺς ἐν Ἠπείρῳ. Δυστυχῶς δὲν ἐγνώριζε τὰ συγγράμματα τῶν γερμανῶν ἀλβανολόγων, οὔτε δὲ τὸ τοῦ ἡμετέρου Νικοκλέους (1) ἀναφέρει. Ἴσως ὅμως ὠφελήθη ἐκ τῆς περὶ Ἀλβανῶν ἀνεκδότου ἔτι Συλλογῆς τοῦ ἠπειρώτου Ἀποστόλου Λαμποβίτου, ἐξ ἧς, ὡς μαρτυρεῖ ὁ ἡμέτερος συγγραφεύς, τὰ πλεῖστα ἠρύσθη ὁ **Hahn** πρὸς σύνταξιν τῶν Ἀλβανικῶν αὐτοῦ Μελετῶν (2).

Τὸ περὶ τῆς τῶν Ἀλβανῶν καταγωγῆς, ὅπερ τοσούτους ἀπησχόλησεν, ἐπόμενον ἦν καὶ τὸν ἡμέτερον ν' ἀπασχολήσῃ συγγραφέα, συντασσόμενον τῇ στρατιᾷ ἐκείνων, οἵτινες πρεσβεύουσιν, ὅτι Πελασγοί, Ἰλλυριοί, Ἀλβανοὶ καὶ Ἕλ-

(1) Περὶ τῆς Αὐτοχθονίας τῶν Ἀλβανῶν. ἐν Γοττίγγῃ, 1855.
(2) Ἐν Ἰένῃ, 1854.

λησνές εἰσι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς καταγωγῆς, ὡς ἔχοντες γλώσσας συγγενεῖς ἀλλήλαις.

Μετὰ δὲ τὴν κοινῶς παραδεδεγμένην διαίρεσιν τῶν Ἀλβανῶν εἰς τέσσαρας μεγάλας φυλάς, ἤτοι τοὺς Γκέγκιδας, τοὺς Λιάπιδας, τοὺς Τσάμιδας καὶ τοὺς Τόσκιδας, ἐμφιλοχωρεῖ ἰδίᾳ εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν Λιάπιδων, στενοτέρας σχέσεις πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἐχόντων. Ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης μανθάνομεν, ὅτι αἱ γυναῖκες ἐν Λιαπουρίᾳ, ὡς νῦν ἐν Κρήτῃ, πολλὴν τὴν εὐχέρειαν κέκτηνται περὶ τὸ αὐτοσχεδιάζειν ποιήματα, ἐν ᾧ οἱ ἄνδρες, ὡς τὸ πάλαι ἐν Σπάρτῃ, τιμῶσιν ἰδιαζόντως τὸν ἐπιτηδείως κλέπτοντα.

Περίεργοι δ' εἰσὶν οἱ περὶ ἀδελφοποιΐας αὐτῶν νόμοι, ὡς καὶ οἱ περὶ ἐκδικήσεως, ἣν πολλάκις αὐτὸς ὁ νόμος ἐπιβάλλει. Ἀλλὰ περιεργότερον τὸ σεβαστὸν ἐκεῖνο γεροντικὸν τῶν Λιάπιδων δικαστήριον, ὅπερ, ἄνευ τινὸς χρονοτριβῆς, εὐσυνειδήτως τε καὶ ἀνεκκλήτως δικάζει μεταξὺ τῶν διαφερομένων, ὑποχρεουμένου πρὸς ἐπίμετρον τοῦ καταδικαζομένου, ὅπως τράπεζαν παραθῇ τοῖς τε δικασταῖς καὶ τῷ εὐτυχεστέρῳ αὐτοῦ ἀντιδίκῳ.

Ἐνταῦθα λήγει, φιλόμουσος ὁμήγυρις, ἡ Β΄. περὶ Ἠπείρου πραγματεία, γεγραμμένη μὲν παρ' ἀνδρὸς φιλομαθοῦς ἅμα καὶ φιλοπόνου, ἐξεργημένη δὲ τῶν συγγραφικῶν ἐκείνων ἀρετῶν, τῆς κρίσεως καὶ φαντασίας, αἵτινες δίδουσι ψυχὴν εἰς τὰ συγγράμματα. Ἐν τῇ προκειμένῃ πραγματείᾳ ὁ συγγραφεὺς τὰ πάντα ἐθεώρησε πρωτεύοντα καὶ ἄξια ἴσης προσοχῆς· ἐφ' ᾧ καὶ οὐδαμοῦ ἐξαίρεται ὁ νοῦς τοῦ ἀναγινώσκοντος. Καίτοι δὲ κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ Προγράμματος συντεταγμένης, πολλὰ ὅμως αὐτῆς μέρη εἰσὶν ἀτελῶς καὶ ἐπιπολαίως ἐξειργασμένα, τὸ δὲ λεκτικὸν πλαδαρὸν καὶ ἄχρουν βρίθει ἁμαρτημάτων, αἱ παραπομπαί εἰσιν ἢ ἀνεπαρκεῖς ἢ ἐσφαλμέναι, τὰ κύρια ὀνόματα ἐνιαχοῦ παρεφθαρμένα, αἱ δὲ χρονολογίαι ἐν πολλοῖς ἡμαρτημέναι. Πάντα ταῦτα, ἐλέγχοντα τὴν κατεσπευσμένην τοῦ συγγραφέως ἐργασίαν, ἀσχημίζουσιν ἐπὶ τοσοῦτον τὴν ἐν λόγῳ πραγματείαν, ὥστε ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπηξίωσεν αὐτὴν βραβεύσεως.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ συγγραφεὺς κατέβαλε πάντως πολλοὺς ἀγῶνας, πρὸς συλλογὴν δημοτικῶν ᾀσμάτων, παροιμιῶν, λέξεων, ἐθίμων καὶ βιογραφιῶν, ὧν ἐλάχιστον μόνον μέρος καταχωρεῖ ἐν τῇ προκειμένῃ πραγματείᾳ, ἐπειδὴ δὲ αὕτη, περιέχουσα ἄφθονον ὕλην, δύναται, εὐμεθόδως διασκευασθεῖσα καὶ γλῶσσαν περιβληθεῖσα ὀρθοτέραν, ν' ἀποβῇ ἀξιόλογον σύγγραμμα, ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπονέμει πρὸς ἐμψύχωσιν τῷ φιλοπόνῳ συγγραφεῖ τριάκοντα λίρας ὀθωμανικάς, χορηγουμένας ὑπὸ τοῦ φιλομούσου ἀγωνοθέτου καὶ ὄντως ἠπειρώτου ἀνδρὸς Χρηστάκη Ζωγράφου. Οὕτω δὲ μένει ἀνέπαφον τὸ περὶ Ἠπείρου διαγώνισμα, παρατεινόμενον εἰς τὸ ἐπερχόμενον ἔτος.

Εἴθε τοίνυν, φιλόμουσος ὁμήγυρις, κατὰ τὴν προσεχῆ τῶν Συλλόγων ἐπέτειον ἑορτήν, νὰ στεφθῶσιν ἐνώπιον Ὑμῶν οἱ ἄξιοι ἱστορικοὶ τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας, τῶν χωρῶν ἐκείνων, ἔνθα ὁ Ὄλυμπος, κατοικία τῶν θεῶν, ἡ Πιερία, τῶν Μουσῶν ἐνδιαίτημα, τὰ Ἠλύσια Πεδία, ὁ τρομερὸς Ἀχέρων, ἔνθα ἡ κοιτὶς τῶν ἡμετέρων προγόνων, Πελασγῶν, Γραικῶν, Ἑλλήνων, ἔνθα τὰ περιλάλητα Τέμπη καὶ ἡ γεραρὰ Δωδώνη, ἔνθα ἐγεννήθησαν Οἰκονόμοι καὶ Ζωσιμάδαι, καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι ἄνδρες ἐπὶ παιδείᾳ καὶ φιλογενείᾳ διαπρέψαντες, ὧν οἱ μέν, ποταμοὺς γνώσεων διαχύσαντες ἀνὰ πᾶν τὸ Ἑλληνικόν, ἤρδευσαν τὴν πάλαι μὲν εὐθαλῆ καὶ καλλίκαρπον ἀπό τινων δ' αἰώνων ἀναπαυομένην ἑλληνικὴν ἄρουραν, οἱ δέ, θησαυροὺς ἀγαθοεργίας ἐπιδαψιλεύσαντες, ἐγαλακτούχησαν τὴν ὑπ' αἰσίους οἰωνοὺς ἀναγεννωμένην μεγαλώνυμον ἑλληνικὴν παιδείαν.

Ἡ Ἐπιτροπή.

ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΑΔΗΣ.
Α. ΒΑΦΙΑΔΗΣ.
Κ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ.
Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ.

Σ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ *Εἰσηγητής.*

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'.

Ἀρ. 1.

ΧΡΥΣΟΒΟΥΛΛΟΝ (α)

Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ Νεωτέρου πρὸς τὴν Ἐπισκοπὴν Σταγῶν.

« Ἐπειδὴ ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος καὶ οἱ κληρικοὶ τῆς ἁγιωτάτης ἐπισκοπῆς Σταγῶν ἀνέφερον, ὅτι κέκτηνται διὰ Χρυσοβούλλου παλαιοῦ (1) τοῦ ἀοιδίμου καὶ μακαρίτου ἁγίου αὐθέντου, καὶ βασιλέως Κυρίου Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου, καὶ ἕτερον Χρυσόβουλλον τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως Κυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, δωρούμενον τῇ αὐτῇ ἐπισκοπῇ παροίκους ἐνυποστάτους μετὰ τῆς γῆς αὐτῶν ζευγάρια 19 καὶ ἐπέκεινα τῆς γῆς τῶν τοιούτων ζευγαρίων, ἑτέραν γῆν μοδίων χιλίων, ἥτις εὑρίσκεται ἐν τῷ χωρίῳ λεγομένῳ Κουβέλτζιον· εὑρίσκονται δὲ ἐν αὐτῇ τῇ γῇ κατεχόμενα παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου, καὶ τῶν κληρικῶν (2) τῆς αὐτῆς ἐπισκοπῆς. ὡσαύτως ἐνεφάνισαν τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ ὁ αὐτὸς ἀρχιερεὺς μετὰ τῶν ἐκεῖσε κληρικῶν (3) προσταγματικὸν βασιλικὸν καὶ αὐθεντικὸν ἡμῶν διάφορον (ἐπικυρωτικὸν ἄν τις φαίη εἶναι τῶν ἀναγεγραμμένων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων), ὅπερ ἐγγράφως τῇ βασιλείᾳ μου ἐδήλου εἶναι τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Σταγῶν μετὰ τῶν αὐτοῦ κληρικῶν δεσπότας καὶ κατόχους τῶν ἀναγεγραμμένων ἐνυποστάτων παροίκων μετὰ τῆς γῆς αὐτῶν χωρούσης ζευγάρια 19 καὶ ἐπέκεινα τούτων, ὅσα ἐν τῷ Πρακτικῷ γεγραμμένα τυγχάνουσιν· ἀκολούθως δὲ τούτοις ἐνεφανίσθησαν ὑπ' αὐτῶν καὶ Πρακτικὰ οὐκ ὀλίγα Σιγίλλια ἐπικυρωτικὰ πάντων τῶν προσόντων τῇ ἁγιωτάτῃ ἐπισκοπῇ Σταγῶν, μετὰ Χρυσοβούλλων τῶν πρὸ ἡμῶν βασιλέων, καὶ ἑτέρων ἀναγραφέων πάσης καὶ παντοίας δημοσιακῆς ζητήσεώς τε καὶ δόσεως, καὶ ὀχλήσεως καὶ ἐπηρείας, καὶ ζημίας ἀνωτέρω, διατηρεῖσθαι διαλαμβάνοντα πάντα τὰ ὑπὸ τὴν ἁγιωτάτην ταύτην τῶν Σταγῶν ἐπισκοπήν, τοὺς κληρικοὺς δηλ. τοὺς ἐνοίκους τῆς χώρας, τὰ μοναστήρια, καὶ τοὺς ὑπὸ τὴν ἐνορίαν αὐτῆς ὄντας ἱερωμένους, Βλάχους τε, καὶ Βουλγάρους, καὶ Ἀλβανίτας· ταῦτα δὲ πάντα γεγενημένα κατὰ τὴν περίληψιν τῶν ἀναπεφωνημένων βασιλικῶν Χρυσοβούλλων, καθὼς καὶ τὸ Πρακτικὸν ἴδομεν καὶ ἐπέγνωμεν τοῦ Μανασσῆ τοῦ χρηματίσαντος Πράκτορος, καὶ Ἀναγραφέως, φέρον ὄπισθεν ἐπιβεβαίωσιν τοῦ πρωτοπανσεβάστου ὑπερτάτου Πράκτορος· περιεῖχε δὲ τὸ τοιοῦτον Πρακτικὸν (4) διοικεῖσθαι τὴν ἐπισκοπὴν Σταγῶν εἰς τὸ Παλαιόκαστρον διακρατοῦσαν αὐτό, καὶ περὶ τοὺς πρόποδας τούτου ἔχουσαν περιβόλιον, καὶ λουτρὸν σύνεγγυς τοῦ ἁγίου ναοῦ τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου (1), ἔνθα καὶ ἡ βρύσις ἐστὶν ἐκπηγάζουσα (2). ἔστι δὲ καὶ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ αὐτοῦ Παλαιοκάστρου τὸ ἐμπόριον, ἐν ᾧ ἐδήλου τὸ αὐτὸ Πρακτικόν, ὡς εἶχεν ἡ αὐτὴ ἁγιωτάτη ἐπισκοπὴ κληρικοὺς ἐνυποστάτους 34, καὶ ἐνοίκους ἐνυποστάτους 65, καὶ μύλωνας ὁλοκαιρινοὺς δύο, καὶ μυλοθέσιον ἕν· ἔτι δὲ εὕρομεν ἐν τῷ αὐτῷ Πρακτικῷ καὶ τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ μονήδρια εἰς μετόχια ὄντα τῆς αὐτῆς ἁγιωτάτης ἐπισκοπῆς. ἥ τε γὰρ μονὴ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἡ Δουπιάνη (3), καὶ ἡ μονὴ τῆς Θεοτόκου εἰς τὸ Λιμπόχοβον (4), καὶ ἡ μονὴ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου εἰς τὸ Ἀσπροπόταμον, ἦσαν ὄντως εἰς μετόχια ταύτης. Τούτων ἁπάντων δεσπόζουσαν τὴν ἁγιωτάτην ἐπισκοπὴν Σταγῶν διώρισται ἐν ἐκείνῳ τῷ Πρακτικῷ. εὕρομεν δὲ ἐν τῷ αὐτῷ Πρακτικῷ καὶ τὴν περιοχὴν τῆς τοιαύτης ἐπαρχίας ἀρχομένην ἐκ χωρίου Τζηρνιτζόβου (5) λεγομένου, καὶ ἀναβαίνει εἰς τὴν ῥάχιν, καὶ καταβαίνει εἰς τὸ Ξηρόρρευμα πλησίον τῆς Σθλάταινας, καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ βουνὸν τὸ λεγόμενον Βλέμως (6), καὶ καταβαίνει τὰ διάραχα τοῦ βουνοῦ τοῦ λεγομένου Μπουκοβίκου (7), καὶ καταντᾷ εἰς τὸ Μέλοβον, καὶ εἰς τὴν Καρίτζαν, καὶ ἀνέρχεται πλησίον τοῦ Λοετροῦ (8), καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ βουνὸν τῆς Μπονάσσας (9), καὶ καταβαίνει ἕως τοῦ Ξηροποτάμου τοῦ λεγομένου Σουσίτζα (10), καὶ ἀνέρχεται εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ ἕως εἰς τὸ τῶν Χλαπῶν Μπόζοβον σύνορον, καὶ ἀνέρχεται πρὸς δυσμὰς εἰς τὴν Μηλέαν (11), καὶ εἰς τὸν Ζυγόν, καὶ καταβαίνει πρὸς νότον εἰς χωρίον τὸ λεγόμενον Χαλίκι, καὶ ἀναβαίνει εἰς τὰ Λευκὰ Ὄρη τὰ τῆς Πίνδου (12), καὶ εἰς τὸ βουνὸν τῆς Μποτζάρας (13), καὶ καταντᾷ εἰς τὸ Γρεβενοσέλι, καὶ περᾷ τὸν Ἀχελῶον ποταμόν, καὶ καταντᾷ εἰς τὸ χωρίον τὸ λεγόμενον Μουσίντα (14), καὶ ἀνέρχεται εἰς τὸ

(α) Ἔκ τινος ἀπογράφου γενομένου παρὰ τοῦ νῦν Ἐπισκόπου Σταγῶν παρατίθενται διάφοροι τινες γραφαὶ ἐν ὑποσημειώσει. Σ. Α.

(1) Λείπει ἡ λέξις παλαιοῦ.
(2) Λείπουσιν αἱ λέξεις καὶ τῶν κληρικῶν.
(3) Γρ. Παροίκων.
(4) Γρ. Πρακτορικόν.

(1) Λείπουσιν αἱ λέξεις καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου.
(2) Λείπει ἡ λέξις ἐκπηγάζουσα.
(3) Γρ. Δούπιανη.
(4) Γρ. Λυμπόχοβον.
(5) Γρ. Τζηρνικοτζούβου.
(6) Γρ. Βλέμπι.
(7) Γρ. Μποκοβίκου.
(8) Γρ. Λουτροῦ.
(9) Γρ. Μπουνάσιας.
(10) Γρ. Σούταζα.
(11) Γρ. Μιλιά.
(12) Λείπουσιν αἱ λέξεις τὰ τῆς Πίνδου.
(13) Γρ. Μουτζιάρας.
(14) Γρ. Μουσιούντα.

Μυρίκοβον (1), καὶ εἰς τὰ Κορνίσια (2), καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ βουνόν, καὶ καταβαίνει εἰς χωρίον λεγόμενον Βαρδάνι (3), καὶ ἀναβαίνει τὰ Ἀνάραχα (4), καὶ καταβαίνει εἰς τὴν πηγὴν τοῦ Κόρμπου, καὶ ἀναβαίνει ἕως τοῦ βουνοῦ τοῦ λεγομένου Κοζιάκου, καὶ καταβαίνει κατὰ ἀνατολὰς εἰς χωρίον Ξυλικούς, καὶ κατέρχεται ἕως βρύσεως τοῦ Μαύρου νεροῦ (5), καὶ ἀνέρχεται (6) πρὸς μεσημβρίαν μέχρι τοῦ λεγομένου Ἡμέρου Κλήματος, διαιροῦσαν τὰ δίκαια τοῦ χωρίου Μερτζίου, καὶ σχίζουσαν τὸν δρυμῶνα, καὶ ἀνέρχεται πρὸς ἄρκτον, καὶ καταντᾷ μέχρι τῶν ἀμπέλων τοῦ χωρίου Τραμπουλούνιστα (7), ὅθεν καὶ ἤρξατο τὸ πρῶτον.

« Οἱ δὲ προειρημένοι, ὅ τε θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Σταγῶν, καὶ οἱ κληρικοὶ αὐτοῦ, ἦλθον καὶ παρεκάλεσαν, ἵνα τύχωσιν ἐπὶ τούτοις τοῖς βασιλικοῖς χρυσοβούλλοις καὶ πρακτικοῖς τῶν παλαιῶν ἀναγραφέων, καὶ ἡμέτερον χρυσόβουλλον βεβαιωτικὸν πάντων τῶν προσόντων τῇ ἁγιωτάτῃ ἐπισκοπῇ, ἵνα μὴ ὑπὸ τῆς πολυετίας εἰς λήθην τὰ τοιαῦτα ἔλθωσιν. ἡ δὲ βασιλεία μου τὴν παράκλησιν, καὶ αἴτησιν αὐτῶν εὐμενῶς προσδεξαμένη, τὸν παρόντα Χρυσόβουλλον ἐπιχορηγεῖ καὶ ἐπιβραβεύει αὐτοῖς, δι' οὗ προστάττει, καὶ διορίζεται ἵνα κατέχῃ αὐτὰ (8) καὶ νέμηται μέχρι τοῦ νῦν, καθὼς ἔχει ἀνέκαθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς εἰς ταῦτα τὸ (9) δίκαιον, καὶ ἔχῃ ἄδειαν ποιεῖν εἰς σύστασιν καὶ βελτίωσιν αὐτῶν, καθὼς ἔχοι βουλήσεως καὶ δυνάμεως, ἐκδουλεύσωσί τε οἱ τοιοῦτοι κληρικοί, καθὼς εἰσι τεταγμένοι εἰς τὴν τοιαύτην ἐπισκοπήν, ἀποδώσωσι δὲ πρὸς αὐτὴν τὸ ἀνῆκον τέλος, ὅσοι ἔχουσιν ὑποτελῆ κτήματα αὐτῆς, καὶ μηδόλως ἀντιτείνωσιν εἰς τοῦτο.

« Ὅθεν τῇ ἰσχύϊ καὶ δυνάμει τοῦ παρόντος Χρυσοβούλλου τῆς βασιλείας μου, κατέχει μὲν καὶ νέμεται ἡ αὐτὴ ἐπισκοπὴ τὰ εἰρημένα ἅπαντα, ὡς ἐκράτει καὶ ἐνέμετο, καθὼς καὶ ἀνωτέρω διείληπται· διατηροῦνται δὲ ταῦτα ἀνώτερα καὶ ἀκαταζήτητα ἀπὸ πασῶν τῶν ἐπερχομένων δόσεών τε καὶ ζητήσεων, καὶ οὐδεὶς οὐμήποτε τῶν ἁπάντων τολμήσῃ (10) χεῖρα ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτοῖς (1) πλεονεκτικήν τε καὶ ἄδικον· βούλεται γὰρ ἡ βασιλεία μου ἀνενόχλητα καὶ ἀδιάσειστα παντάπασι διατηρεῖσθαι ἀπὸ πασῶν τῶν ἐπερχομένων δημοσιακῶν δόσεών τε καὶ ζητήσεων.

« Ἐπὶ τούτῳ γὰρ ἐπεχορηγήθη, καὶ ἐπεβραβεύθη τῇ διαληφθείσῃ ἁγιωτάτῃ ἐπισκοπῇ Σταγῶν ὁ παρὼν Χρυσόβουλλος τῆς βασιλείας μου, ἀπολυθεὶς κατὰ μῆνα Μάρτιον τῆς νῦν τρεχούσης τετάρτης Ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ ἔτους, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ἐπεσημήνατο κράτος.

Ἀνδρόνικος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ Αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος.

Ἀρ. 2.

ΣΙΓΙΛΛΙΟΝ

Ἀντωνίου Δ'. Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

« Ἐπειδὴ ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Σταγῶν ἐνεφάνισε τῇ ἡμῶν μετριότητι γράμματα τοῦ πανσεβάστου οἰκείου τῷ κραταιῷ καὶ ἁγίῳ ἡμῶν αὐθέντῃ βασιλεῖ Μανουὴλ τῷ Παλαιολόγῳ (2) ἐπάρχου κυρίου Μιχαὴλ (3) τοῦ Μονομάχου, τοῦ εἰς κεφαλὴν εὑρισκομένου τῆς χώρας (4) Βλαχίας, ὃς παρέδωκε μετ' ἄλλων καὶ τὸ πρὸς τὸ μέρος τῆς ἁγιωτάτης Ἐπισκοπῆς Σταγῶν κείμενον καὶ ἐγγὺς ὂν τῆς περιοχῆς αὐτῆς χωρίον τὸ καλούμενον Κουβέλτζιν, ἔτι δὲ καὶ τὸ τόπιον (5) αὐτῶν, τὸ λεγόμενον Χιλιόμοδον, παραδέδωκεν ὁ αὐτὸς οὗτος ἔπαρχος δι' ἑτέρας αὐτοῦ γραφῆς τῷ μέρει τῆς τοιαύτης ἁγιωτάτης ἐπισκοπῆς, καὶ τὰ περὶ τὴν ἐνορίαν αὐτῆς εὑρισκόμενα μονήδρια (6), εἰς μετόχια τῆς αὐτῆς ἐπισκοπῆς, τό τε λεγόμενον Δουπιάνη (7), καὶ τὸ Λιμπόχοβον (8), καὶ ἕτερον εἰς ὄνομα τιμώμενον τοῦ ἐν ἁγίοις παμμάκαρος Νικολάου, καὶ ἐπικεκλημένον Κνίνα (9), καὶ ἕτερον τὸ εἰς τὸ αὐτὸ ὄνομα

(1) Γρ. Μερόκοβον.
(2) Γρ. Κορνέσια.
(3) Γρ. Βαρδάρι.
(4) Γρ. εἰς τὰ διάραχα.
(5) Γρ. Μαυρονεροῦ.
(6) Γρ. ἀπέρχεται.
(7) Γρ. Τραμποχούνιστας.
(8) Γρ. αὐτῶν ἀσφαλῶς.
(9) Λείπουσιν αἱ λέξεις εἰς ταῦτα τό.
(10) Γρ. οὐμήποτε ἀποτολμήσῃ.

(1) Γρ. ἐπ' αὐτῆς.
(2) Λείπουσιν αἱ λέξεις Μανουὴλ τῷ Παλαιολόγῳ.
(3) Γρ. Κυροῦ Μανουήλ.
(4) Λείπουσιν αἱ λέξεις τῆς χώρας.
(5) Γρ. τοπικόν.
(6) Γρ. Μοναστήρια.
(7) Γρ. Δούπιανη.
(8) Γρ. Λυμπόχοβον.
(9) Γρ. καὶ ἐπικαλούμενον Νετλαν.

τιμώμενον καὶ ἐπικεκλημένον Πέτρα. ὁμοίως ἀνέθηκε τῇ αὐτῇ ἁγιωτάτῃ ἐπισκοπῇ Σταγῶν, καὶ τὸ τῆς Παναγίας μονήδριον (1) τὸ εὑρισκόμενον ἐν τῷ Ἀσπροποτάμῳ. ἐζήτησε δὲ ὁ τῆς αὐτῆς ἁγιωτάτης ἐπισκοπῆς θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος, ἵνα γένηται αὐτῷ καὶ ἡμέτερον γράμμα σιγιλλιῶδες πλείονος ἕνεκεν ἀσφαλείας καὶ ἀνενοχλησίας. ἡ δὲ ἐμὴ Μετριότης ἰδοῦσα ἀκριβῶς, ἅπερ ὁ πανσέβαστος Κύριος Μιχαὴλ ὁ ἔπαρχος καὶ Μονομάχος οἰκειοθελῶς ἀφιέρωσε τῇ ἁγιωτάτῃ ταύτῃ ἐπισκοπῇ, σιγιλλιῶδες ἐποιήσατο τῷ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ ἵνα μηδεὶς ἐπιχειρήσῃ ἐνοχλῆσαι αὐτόν, ἢ ἐπηρεάσαι τὸ σύνολον. ὁμοίως ἰδοῦσα καὶ ὁρισμόν, ἐπέχοντα τάξιν Χρυσοβούλλου τοῦ Πορφυρογεννήτου βασιλέως Κυρίου Μανουὴλ (2) τοῦ Κομνηνοῦ, τοῦ καὶ κτίτορος τῆς αὐτῆς ἁγιωτάτης ἐπισκοπῆς Σταγῶν, διαλαμβάνοντα, ἵνα κατέχῃ καὶ διέπῃ τὴν ἐνορίαν αὐτῆς ἅπασαν ἀνενόχλητον καὶ ἀσκανδάλιστον, καὶ τὰ ἑαυτῆς μετόχια, καθὼς ἐδήλωσαν ἡμῖν τὰ βασιλικὰ προστάγματα, καὶ Χρυσόβουλλα, καὶ τοῦτο ἡ ἐμὴ μετριότης ἐν τῷ παρόντι σιγιλλιώδει γράμματι οὐκ ὠήθη δεῖν ἀσημείωτον μεῖναι, ἀλλὰ δὴ καὶ περὶ τῶν ὁρίων αὐτῆς τῆς ἁγιωτάτης ἐπισκοπῆς Σταγῶν ἠθέλησε δοῦναι σιγιλλιῶδες γράμμα τῷ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ, ἵνα μή τις γειτνιάζων τῇ ἐπισκοπῇ τολμήσῃ παραβῆναι τῆς αὐτῆς ἁγιωτάτης ἐπισκοπῆς τὰ τοιαῦτα ὅρια. ἄρχεται δὲ τὰ ὑποκείμενα ὅρια ταύτῃ τῇ ἐπισκοπῇ Σταγῶν ἐκ χωρίου λεγομένου Βοϊβόνδα, ἐπονομαζομένου Παλαιοβλάχους, καὶ ἀναβαίνουσιν αὖθις (3) εἰς τὴν ῥάχιν, καὶ καταβαίνουσιν ἕως τοῦ χωρίου τοῦ λεγομένου Τραμπουχούνιστα (4), καὶ εἰς τὸ Ξηρόρρευμα τῆς Σθλάταινας, καὶ ἀναβαῖνον αὖθις καταντᾷ εἰς τὸν Λογκᾶ (5) κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους τοῦ λεγομένου Κούρσεβον (6), καὶ εἰς τὰ πρόποδα (7) τῆς ῥάχεως τῆς λεγομένης Βλέμπον (8), καὶ ἕως τῆς χώρας Σμόλιας, καὶ ἀνέρχεται εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους τοῦ λεγομένου Μπουκοβίκου (9), καὶ καταντῶσιν εἰς τὸ Μέλοβον (10), καὶ καταβαίνουσιν εἰς Καρίτζαν, καὶ ἀναβαίνουσι πλησίον τοῦ Λοετροῦ (1), καὶ ἀναβαίνουσιν ἕως τοῦ βουνοῦ τῆς Μπονάσσας (2), καὶ καταβαίνουσιν ἕως τοῦ Ξηροποτάμου τοῦ λεγομένου Σουσίτζα (3), καὶ ἀνέρχεται κατὰ δύσιν, καὶ ἀναβαίνουσιν εἰς τὴν Μηλέαν (4), καὶ εἰς τὸ βουνὶ τὸ λεγόμενον Ζυγόν (5), καὶ καταβαίνουσιν εἰς χωρίον λεγόμενον Χαλίκι, καὶ ἀναβαίνουσιν εἰς τὰ Λευκὰ Ὄρη, καὶ καταβαίνουσιν εἰς Μονεζάραν (6), καὶ καταντῶσιν εἰς τὸ Γρεβενοσέλι, καὶ περῶσι τὸ (7) Ἀσπροπόταμον, καὶ καταντῶσιν εἰς τὴν χώραν τὴν λεγομένην Μουσίντα (8), καὶ ἀνέρχεται ἕως τοῦ Κοθῶνι, καὶ ἕως τοῦ χωρίου τοῦ λεγομένου Βαρδάνι (9), καὶ ἀναβαίνουσιν εἰς τὰ Διάραχα καὶ καταβαίνουσιν εἰς τὴν πηγὴν τοῦ Κόρμπου, καὶ ἀναβαίνουσιν ἕως τοῦ βουνοῦ τοῦ λεγομένου Κοζιάκου (10), καὶ καταβαίνουσιν ἕως τοῦ χωρίου τοῦ λεγομένου Ξυλικούς, καὶ κατέρχονται ἕως βρύσεως τοῦ Μαύρου νεροῦ (11), καὶ ἀπέρχονται πρὸς μεσημβρίαν μέχρι τοῦ λεγομένου Ἡμέρου Κλήματος, κἀκεῖθεν ἀπέρχονται (12) μέχρι τοῦ Γαβροβίκου, καὶ διαιροῦσι τὰ δίκαια τοῦ χωρίου Μερτζίου, καὶ σχίζουσι τὸν δρυμῶνα, καὶ ἀνέρχονται πρὸς ἄρκτον, καὶ καταντῶσι μέχρι τῶν ἀμπέλων τοῦ χωρίου Τραμπουχούνιστα (13). καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἔχει κατὰ τὰ βασιλικὰ προστάγματα καὶ χρυσόβουλλα, ἅτινα ἡ ἐμὴ μετριότης ἀναγνοῦσα καλῶς, καὶ ταῖς αἰτήσεσιν ὑπείξασα τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Σταγῶν, ἔδωκεν αὐτῷ τὸ παρὸν σιγιλλιῶδες γράμμα, δι' οὗ σιγιλλιώδους γράμματος ἐν ἁγίῳ πνεύματι παρακελευόμεθα, ὡς ἂν ἡ εἰρημένη ἁγιωτάτη ἐπισκοπὴ Σταγῶν, καὶ τὰ ὑπ' αὐτὴν τελοῦντα, ὡς δεδήλωται, μετόχια, καὶ διάφορα κτήματα, καὶ κανονικὰ δίκαια διατηρῶνται παρὰ πάντων ἀνενόχλητα καὶ ἀδιάσειστα, καὶ μήτε τινὰ τῶν πλησιοχώρων ἀρχιερέων, μήτε τὸν κατὰ καιροὺς Μητροπολίτην Λαρίσσης, μήτε τινὰ τῶν ἄλλων ἀρχόντων ἢ λαϊκῶν ἔχειν ἄδειαν χεῖρα κινεῖν ἅρπαγα κατ' αὐτῶν καὶ πάν-

(1) Γρ. Μοναστήριον.
(2) Γρ. Μιχαήλ.
(3) Γρ. ἄνωθεν.
(4) Γρ. Τρομποχούνιστα.
(5) Γρ. αὖθις κατὰ ἀνατολάς.
(6) Γρ. Κούρσομποβον.
(7) Γρ. τοὺς πρόποδας.
(8) Γρ. Βλέμπης.
(9) Γρ. Μποκοβίκου.
(10) Γρ. Μόλοβον.

(1) Γρ. Λουτροῦ.
(2) Γρ. Μπονάσμας.
(3) Γρ. Σοσίτζα.
(4) Γρ. Μιλιά.
(5) Γρ. τὰ βουνὰ τὰ λεγόμενα Ζυγός.
(6) Γρ. Μουτζιάραν.
(7) Γρ. τόν.
(8) Γρ. Μεσιούντα.
(9) Γρ. Βαρδάρι.
(10) Γρ. ἕως τοῦ λεγομένου Κόζιακα.
(11) Γρ. Μαυρονεροῦ.
(12) Γρ. ἀνέρχονται.
(13) Γρ. Τραμποχούνιστας.

των τῶν ὑποκειμένων καὶ προσόντων κτημάτων τε καὶ πραγμάτων τῇ τοιαύτῃ ἁγιωτάτῃ ἐπισκοπῇ. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἀρχόντων εἴ τις, καὶ τῶν ἐν ἰδιώτου μοίρᾳ τεταγμένων ἅρπαγα χεῖρα καὶ πλεονεκτικὴν τοῖς προσοῦσι τῇ ἁγιωτάτῃ ἐπισκοπῇ βουληθῇ ἐπιβαλεῖν, ταῖς τῶν ἱεροσύλων ὑποπεσεῖται καταδίκαις καὶ τιμωρίαις, καὶ τῷ ὑπὸ Θεοῦ κατακρίματι. εἰ γὰρ τὰ τῶν ἐπικαίρων καὶ φθαρτῶν βασιλέων κτήματά τε καὶ πράγματα λῃσταῖς καὶ κλέπταις, καὶ τοῖς ἁρπάζειν ἐθέλουσι κἀκ μόνης τῆς θέας εἰσὶ φοβερά, καὶ οὐδεὶς αὐτοῖς ἐπιβάλλει χεῖρα, ἤτι τούτων ἀφαιρεῖν οἴεται δεῖν, κἂν ἀφύλακτα ὦσι καὶ ἐρριμμένα, κἂν οὐδεὶς ὁ κωλύων τυγχάνῃ γε ὤν, καὶ ἅπαντες τούτων ἀφίστανται, ὥσπερ ἀπὸ πυρός, τὴν τοῦ φθαρτοῦ βασιλέως δεδοικότες καὶ τρέμοντες τιμωρίαν, οἱ τὰ τῷ ἀφθάρτῳ καὶ αἰωνίῳ βασιλεῖ ἀφιερωθέντα, ἢ λάθρα ἢ φανερῶς ἁρπάσαντες, ὃν λέληθε τῶν πάντων οὐδέν, οὐ πρᾶξις, οὐ διανόημα, ὃς οὐ προσκαίροις κολάσεσί τε μήτε μυρίαις (1), ἀλλ᾽ αἰωνίοις καὶ ἀτελευτήτοις ὑποβάλλει δικαίως τοὺς παρανόμους, καὶ ἀδίκους, καὶ ἅρπαγας ἱεροσύλους. οἱ γοῦν τὰ τῷ Θεῷ ἀνατεθέντα, ἐκ τῶν αὐτοῦ χειρῶν ἁρπάζειν προῃρημένοι, ποίαν ἐκφεύξονται καταδίκην καὶ τιμωρίαν; ἢ ποίᾳ κολάσει οὐκ ἔσονται ὑπόδικοι; ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς τὸν τοιοῦτον, ὅστις ἂν εἴη ὁ τολμήσας ἐπήρειαν ἐπαγαγεῖν τῇ εἰρημένῃ ἁγιωτάτῃ ἐπισκοπῇ, καὶ τοῖς προσοῦσιν ἄλλοις κτήμασι, δικαιώμασί τε καὶ πράγμασιν, ἤτι ἀπ᾽ αὐτῶν ἀποσπάσαι, ἤτι παρασαλεῦσαι τῶν ὡρισμένων, ἀφορισμῷ φρικωδεστάτῳ καθυποβάλλομεν, μέχρις ἂν μεταμεληθεὶς ἐπαναστρέψῃ τῇ ἁγιωτάτῃ ἐπισκοπῇ, καὶ ἀποδώσῃ εἴτι ἔλαβε καὶ ἀπέκτησεν (2). ἔσται τοίνυν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἡ δηλωθεῖσα ἁγιωτάτη ἐπισκοπὴ Σταγῶν ἐλευθέρα καὶ ἀνενόχλητος, καὶ ἀζήμιος ἀπὸ πάντων, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ἑαυτῆς μετόχια, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἐρρέθησαν ἄνωθι κατὰ τὴν παροῦσαν σιγιλλιώδη παρακέλευσιν τῆς ἡμῶν μετριότητος, ἀπολυθεῖσαν αὐτοῖς εἰς μόνιμον καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν. Κατὰ μῆνα Μάρτιον τῆς ἁγ (3) Ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἐννεακοσιοστοῦ πρώτου ἔτους.

Ἀντώνιος Ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.»

(1) Γρ. καὶ τιμωρίαις.
(2) Γρ. ἀπέσπασεν.
(3) Γρ. πρώτης.

Ἀρ. 3.

ΧΡΥΣΟΒΟΥΛΛΟΝ

Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ Νεωτέρου, πρὸς τὴν Μονὴν τῶν Μεγάλων Πυλῶν.

« Ἐπεὶ οἱ μοναχοὶ τῆς περὶ τὸ Φανάριον σεβασμίας Μονῆς τῆς Βασιλείας μου, τῆς εἰς ὄνομα τιμωμένης τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης Θεοτόκου τῆς ἀκαταμαχήτου, καὶ ἐπικεκλημένης τῶν Μεγάλων Πυλῶν, ἀνέφερον ὅτι κέκτηνται διὰ Χρυσοβούλλου τοῦ ἀοιδίμου καὶ μακαρίτου ἁγίου μου Αὐθέντου καὶ Βασιλέως, τοῦ πάππου τῆς Βασιλείας μου, καὶ λοιπῶν εὐλόγων δικαιωμάτων τὰ προσόντα αὐτοῖς, ἃ δὴ καὶ εἰσίν, ἡ περιοχὴ τῆς πρώτης Σεβασμίας Μονῆς. Χωρίον ἡ Πελετσή. Μονίδριον τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος μυροβλήτου καὶ θαυματουργοῦ Δημητρίου. Τὸ οὕτω πως κεκλημένον χωρίον Λεσσιάνα. Ἀγρίδιον τὸ Σλοντοβάν. Χωρίον ἡ Λωψίσα μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ Πόρου. Ἀγρίδιον ἡ Βόρβορα. Μονίδριον ἕτερον ἐπ᾽ ὀνόματι τιμώμενον τῶν ἁγίων μεγάλων μαρτύρων Θεοδώρων, καὶ ἐπικεκλημένον τοῦ Κυροῦ Παύλου, μετὰ τῶν δικαίων καὶ προνομίων πάντων αὐτοῦ. ἔτι δὲ καὶ ἀμπελίων, καὶ τῆς καλουμένης τοῦ Δόβρεσι. καὶ πλησίον τούτου ἑτέρα ἡ ὀνομαζομένη τοῦ Νικόρα. καὶ ἡ πλησίον τοῦ ῥογοζένου λεγομένου τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου. ἑτέρα ἡ ἐκεῖσε ἀπὸ προσενέξεως τοῦ Γεωργιλᾶ τοῦ Ἀβωσγοῦ, καὶ τοῦ λεγομένου Γραμματικοῦ μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ δύο ὑδρομυλωνικῶν ἐργαστηρίων. εἰς τὸ Μαυροβούνιον, Μονίδριον τιμώμενον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου μετὰ τῶν περὶ αὐτὰ δύο μυλοτοπίων. ἐντὸς τοῦ κάστρου Φαναρίου μετόχιον εἰς ὄνομα τιμώμενον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. καὶ ἐκτὸς τούτου ἕτερον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου μετὰ ἀμπελίων καὶ χωραφίων. καὶ εἰς τοὺς Μελέους ἕτερον Μονίδριον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου λεγόμενον Τραχωδὸν μετὰ βιβαρίου καὶ μονοξύλων δύο. Ἕτερον Μονίδριον εἰς ὄνομα τιμώμενον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, καὶ λεγόμενον Βοξίστα μετὰ πάσης τῆς περιοχῆς αὐτοῦ, ἤγουν ἀμπελίων, χωραφίων, καὶ μυλωνικῶν ἐργαστηρίων, καὶ τῶν ἐκεῖσε προσκαθημένων. Περὶ τὰ Τρίκκαλα θεῖον ναὸν εἰς ὄνομα τιμώμενον τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, λεγόμενον τοῦ Νάσκου μετὰ ἀμπελῶνος, χωραφιαίας γῆς, καὶ τῶν ἐκεῖσε προσκαθημένων. Πλασηνὴ λεγομένη Δροβισιανὴ σὺν τῷ Λειβαδίῳ Πέτρου, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐντὸς τοῦ κάστρου Τρικκάλων θεῖον ναὸν εἰς ὄνομα τιμώμενον τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ μετὰ τῶν ἐκ βάθρων ἀνοικοδομηθέντων παρὰ τῶν τοιούτων μοναχῶν περὶ αὐτῶν ὀσπητίων. ὡσαύτως καὶ περὶ τὸ ἐμπόριον, Τρικκάλων γῆ, ἐν ᾗ καὶ ἀνοικοδομοῦσι ναὸν τῷ ἁγίῳ ἱερομάρτυρι Ἀνθίμῳ. καὶ πέραν τοῦ παραρρέοντος ἐκεῖσε ποταμοῦ κηπουροτόπιον, Στασίον λεγόμενον τοῦ Δέση μετὰ τῶν δικαίων αὐτοῦ. καὶ πλησίον τούτου Μονίδριον εἰς ὄνομα τιμώμενον τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, καὶ ἐπιλεγόμενον Πυργητὸς μετὰ πάντων τῶν δικαίων καὶ προνομίων αὐτοῦ, καί τινος μυλοτοπίου διακειμένου εἰς τὴν τοποθεσίαν τοῦ ῥαξῆ, καὶ ἀμπελίου λεγομένου τῆς Πλασταροῦς. καὶ ἀπὸ προσενέξεως τοῦ Ζερβοῦ εἰς τὸν Ἀραμηνόν, ἀμπέλια, καὶ χωραφιαία γῆ. καὶ ἐντὸς τοῦ κάστρου Τρικκάλων, ὀσπιτοτόπια δύο ὀνομαζόμενα τοῦ Ἰσγαριώτου μετὰ τοῦ ἀμπελίου αὐτῶν. ἃ δὴ πάντα καὶ κατέχουσιν, ὡς ἀνέφερον, ἀνενοχλήτως μέχρι τοῦ νῦν, καὶ παρεκάλεσαν τυχεῖν ἐπὶ τούτοις Χρυσοβούλλου τῆς Βασιλείας μου. ἡ Βασιλεία μου τοίνυν τῆς τούτων παρακλήσεως ἀκούσασα, καὶ τὸν παρόντα τουτονὶ Χρυσόβουλλον ἐπιχορηγοῦσα καὶ βραβεύουσα αὐτοῖς, θεσπίζει καὶ διορίζεται κατέχειν τοὺς τοιούτους μοναχοὺς τὰ ἀνωτέρω ῥηθέντα κατ᾽ ὄνομα ἀναφαιρέτως καὶ ἀναποσπάστως κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ ῥηθέντος Χρυσοβούλλου μου καὶ τοῦ μακαρίτου ἁγίου μου αὐθέντου καὶ βασιλέως, τοῦ πάππου τῆς βασιλείας μου, μετὰ τῶν προσόντων αὐτοῖς ἐπὶ τούτοις ἑτέρων εὐλόγων δικαιωμάτων, καὶ ὡς κατέχουσιν ἀνέκαθεν ταῦτα, καὶ μέχρι τοῦ νῦν, καὶ βελτιοῦν καὶ συνιστᾷν αὐτὰ, καθ᾽ ὅσον ἂν πράττειν δύνωνται, καὶ μὴ εὑρίσκειν εἴς τι ἐπὶ τούτων παρά τινος διενόχλησιν ἢ πειρασμὸν τὸν τυχόντα. ὅθεν τῇ ἰσχύϊ καὶ τῇ δυνάμει τοῦ παρόντος Χρυσοβούλλου τῆς Βασιλείας μου καὶ καθέξουσι ταῦτα ἀνενόχλητα πάντῃ καὶ ἀδιάσειστα καὶ ἄνευ ἐπηρείας τινὸς καὶ ζημίας, νῦν τε ἐνεργουμένης, καὶ ἐς ὕστερον ἐννοηθησομένης, περὶ τῆς τοιαύτης αὐτῶν διαφεντεύσεως, οὐ μόνον ἤδη, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ μέλλον. ἐπεὶ καὶ ὁ παρὼν οὗτος Χρυσόβουλλος τῆς Βασιλείας μου εἰς τὴν περὶ τούτου βεβαίαν καὶ ἀναντίρρητον ἀπόδειξιν ἐπεχορηγήθη καὶ ὥρισται, ἀπολυθεὶς κατὰ μῆνα σεπτέμβριον τῇ δεκάτῃ (ἢ εἰκοστῇ τετάρτῃ). Ἰνδικτιῶνος ιέ. ἀπὸ κτίσεως κόσμου. ἔτος ἑξακισχιλιοστὸν ὀκτακοσιοστὸν τεσσαρακοστόν. ἀπὸ δὲ τῆς θεογονίας ἔτος χιλιοστὸν τριακοσιοστὸν τριακοστὸν δεύτερον.

Εὐσεβὴς καὶ θεοπρόβλητος ἐν Χριστῷ Βασιλεὺς καὶ Αὐτοκράτωρ Γραικορωμαίων Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος ὁ Νεώτερος.

Πρωτονοτάριος... »

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'.

Ἀρ. 1.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ

ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΣ.

α) Ἐν Λαρίσσῃ.

1. Εἰλαρία καὶ Ὠφελίμα αἱ φιλάδελφοι ἐνθάδε κείμεθα.

—

2. Δαμασίᾳ τῷ ἀθλητῇ ἁ βουλὰ καὶ ὁ δᾶμος ἀρετῶν ἕνεκα. Ἥρως χρηστὲ χαῖρε.

—

3. Γεωργία Φίλιππον τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα μνείας χάριν. Ἥρως χρηστὲ χαῖρε.

—

4. Ἐλευθέρα Πολυδεύκην τὸν ἴδιον ἀδελφὸν μνείας χάριν. Ἥρως χρηστὲ χαῖρε.

—

5. Φλάβιος Ἀντίγονος Φλαβίαν Σωζομένην τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, μνείας χάριν.

—

6. Ἡλιόδωρος Ἡλιόδωρον τὸν ἴδιον υἱὸν ἐτῶν θ'. μνείας χάριν. Ἥρως χρηστὲ χαῖρε.

—

7. Καλλιόπη Ἀπολλωνίου, γυνὴ δὲ Θρασυβούλου, ἡρῴωσα χρηστὴ χαῖρε.

—

8. Στήλη μηνύει τὴν κευθομένην κατὰ γαίης
Συμφων. τὴν ὦ βροτὲ θυγατέρα, ἧς μήτηρ κόρον
Ἔσχεν ἔτη δέκα καὶ τρία δισσὰ μοῦνον.
Ἀθηναῖος δὲ φίλος πόσις ὢν καὶ ἀποίκων
Ἔσχατος μ . . νον . . ἑπταέτης χρόνος ἐλθ . . .
. . υχην αἰθέρι δοὺς σῶμα ἐκάλυψε.

—

9. Ὤλεο δὴ στυγερῷ θανάτῳ προλιποῦσα τοκῆας
Πώμαλα ἔγγαστρος κυοτόκοις ὀδύναις.
Οὔτε γυνὴ πάμπαν κεκλημένη οὔτε τοι κούρη,
Πένθος πατρί τε λίπες μητρί τε τῇ μηλέᾳ
Ἑρμάου χθονίου.

—

10. Σύμαχος Φίλιππος Μεγακλέους Συμάχου, Νέσσυλος Συμάχου, φύσει δὲ Φιλείνου.

—

11. Θεόδωρος Λεοντολύκου Ἀστεῖον τὸν υἱόν, ψηφισαμένου τοῦ δήμου.

—

12. Μάρνος Λύκωνος θρεπτός. Ἥρως χρηστὲ χαῖρε.

—

13. Ἀκοτάδας Θερσάνδρειος.

—

14. Οἱ νεανίσκοι Πολύξενον Ἀριστοφύλειον γυμνασιαρχήσαντα.

—

15. Μακεδὼν Σώστρατον τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν μνήμης χάριν ἐτῶν κή. Ἥρως χρηστὲ χαῖρε.

—

16. Ἀμνασίας παῖδες χειμαῖοι.

—

17. Ἀπολλωνία Ἡρακλῆν τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα μνείας χάριν. Ἥρως χρηστὲ χαῖρε.

—

β) Ἐν χωρίῳ Ἱρὲκ Πεγλὲρ παρὰ τὴν Λάρισσαν.

18. Φιλοξένα Φιλόξενον τὸν ἑαυτῆς υἱὸν μνείας χάριν. Ἥρως χρηστὲ χαῖρε.

—

γ) Ἐν χωρίῳ Χατζῆ Μουσταφαλὰρ παρὰ τὴν Λάρισσαν.

19. Θεὸν Κλαύδιον ὁ δῆμος ὁ Λαρισσαίων.

—

δ) Ἐν χωρίῳ Μεδισλῆ παρὰ τὰς Φερράς.

20. Αὐτοκράτορα Τραϊανὸν Ἀδριανὸν Καίσαρα Σεβαστὸν ἄριστον.

—

ε) Ἐν Τρίκκῃ.

21 . . . ΚΑΙ . . ΛΕΟΝΤΟΣ . . ΜΗ[Τ]ΡΟΠΟΛΙΝ.
ΑΝΤΙΠ]ΑΤΡΟΝ ΠΡ[Ο]ΣΤΑ[ΤΗΝ . . .

—

22. ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ
ΑΣΣΚΑΠΩΝ
ΔΗΜΗΤΡΙ
ΚΑΙ ΜΟΥΝΟΓΟΝΗ

—

Ἀρ. 2.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ

ΤΗΣ Α΄. ΠΕΡΙ ΗΠΕΙΡΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΣ.

—

α) Ἐν Μεσοποτάμῳ.

1. ΕΥΦΡΑΝΟΡΟΣ ΧΑΙΡΕ

—

2. ΛΥΝΣΙΑ . . . .
ΠΡΩΤΟ . . . ΧΑ
ΧΟ . . . ΙΔΑ
ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ
ΧΑΙΡΕΤΕ

—

β) Ἐν Δελβίνῳ.

3. ΕΛΕΝΗ ΑΧΙΛΙ

—

4. ΙΔΑΡΟΣ
ΕΛΠΙΔΟΣ
ΕΤΩΝ ΙΕ
ΕΠΙΚΤΗ
ΤΟΣ ΝΕΙ
ΚΟΣΤΡΑΤΑΣ
ΕΤΩΝ Ι[Β
ΧΑΙΡ]ΕΤΕ

—

5. ΛΙΠ . . . Τ

—

γ) Ἐν Ζαρκοβίσσῃ παρὰ τὸ Δέλβινον.

6. ΛΕΩΝ ΦΑΛΑΚΡΙ
ΩΝΟΣ ΧΑΙΡΕ

—

δ) Ἐν Ἀγχιάσμῳ, νῦν Λυκουρσοῖ

7. ΘΕΟΦΙΛΟΥ
ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΛΥΚΙ[ΩΝ

—

ε) Ἐν Κακῇ Σκάλᾳ Φιλιατῶν.

8. ΦΙΛΙΠΠΕ
ΞΥΜΜΑΧΟΥ
ΧΑΙΡΕ

—

ς) Ἐν Σολοπίῳ Φιλιατῶν.

9. . . . . ΠΙΜΕ
ΕΙΔΖΖΔΠΖΟΙ
ΕΙΧΗΜΕΙΧΗΔ
ΟΑΗΕΙΧΗΕΧΖΚ
ΕΙΧΕΕΙΔΖΕΙΠΠΙΖ
ΖΒΜΣΙΧΣΙΑΖΗΙ
ΕΙΧΣΙΔΕΙΔΖΗΛΑΖ
ΟΔΖΒΟΧΘΟΔΖΗΖ
ΖΠΠΜΗΖΗΧΕΙΠΧΙ
ΗΖΕΙΧΕΙΜΠΙΧΙ
ΙΘΧΕΙΧΕΙΜΠΙΧΙ
ΙΠΙΔΜΧΕΑΧΕΙ
ΧΙΕΙΔΙΖΗΖΙ
ΑΖΙΜΠΗΙ
ΜΤΑΠ
. . . . .
. . ΟΖΙΝΕΙΔ . .

—

ζ) Ἐν Βαγενετίᾳ.

10. ΣΙΜΑΚΑ ΔΩΡΙΩΝ
ΧΑΙΡΕΤΕ

—

η) Ἐν Τερηαχάταις Ἀργυροκάστρου.

11. ΣΥΜΦΟΡΑΣ
ΑΡΤΙΣΤΩΝΟΣ
ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΥ
Ε[Ζ]ΗΣΕΝ ΕΤΗ . .

—

θ) Ἐν Σαύχᾳ ἢ Σωχακῷ Δρυοπίδος.

12. ΛΥΣΙΜΑΧΕ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Α [Ν
ΔΡΩΝ ΛΥΣΗΝΟΡ[ΟΣ
ΠΡΑΥΛΕ ΣΩΣΤΡΙΩΝΟΣ ΦΙΛΙ
ΣΤΑ ΣΩΣΤΡΙΩΝΟΣ
ΧΑΙΡΕΤΕ

—

ι) Ἐν Λουκόβῳ Χειμάρρας.

13. ΠΑΤΕΡΙΝΟΣ
ΧΑΙΡΕ

—

ια) Ἐν χωρίῳ Τσόρας.

14. ΣΥΜΦΟΡΕ
ΧΑΙΡΕ

—

ιβ) Ἐν Γραδικίῳ.

15. ΕΠΗΙΙΙ . . . . ΕΝ
. . . ΕΔΟΙ . . .
ΑΡΕΛΙΑ . ΤΑΙΧΗΙΘ

—

Ἀρ. 3.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ

ΤΗΣ Β΄. ΠΕΡΙ ΗΠΕΙΡΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΣ.

—

α) Ἐν Παλαιοβενετίᾳ.

1. Σήματα Δυμαίων χαίρετε.

—

β) Ἐν Φοινίκῃ Φιλιατῶν.

2. Ξύμμαχος Φιλίππου χαῖρε.

—

γ) Ἐν Βάλτῳ Πάργας.

3. Φίλιππος Ναυαμάχου χαῖρε.

—

δ) Ἐν Ἀθαμανίᾳ.

4. Ὤλεο δὴ συγεροῖο θανάτου προλιποῦσα τοκῆας
Πώμαλα ἔγγαστρος ὠκυμόρους ὠδῖνας.
Οὔτε γυνὴ πάμπαν κεκλημένη, οὔτε τοι κούρη,
Πένθος πατρί τε . . . . . τημαλαίᾳ
Ἑρμίῳ χθονίῳ.

—

ε) Ἐν Ἀπολλωνίᾳ.

5. ΠΑΙΔΕΙΗΣ ΜΕΤΟΧΩ ΚΑΙ ΠΑΝΗ ΠΡΥΛΕ
ΣΑΦΛΟΣ. ΕΚΤ.
ΜΝΗΜΗΣ ΘΕΙΣΑ ΜΗΤΗΡ ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ
ΕΠΟΙΗΣΕ. ΧΑΙΡΕ

—

6. Λ. Λ. ανι. τηρη. ἐτῶν ξέ. χαῖρε.

—

7. Κλέα Πολυμήδους χαῖρε.

—

8. Κουάρτα ἔτει νή. χαῖρε.

—

9. Κλαύδιε καὶ Κλαυδιάτις χαῖρε.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ.

Ἀναγνωσθεῖσα

ὑπὸ Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ Γεν. Γραμματέως, ἐν τῇ ἐκτάκτῳ Συνεδριάσει τοῦ Φ. Συλλόγου.

Τῇ 14 Μαΐου 1865.

Κύριοι,

Οἱ Ἑλληνικοὶ Σύλλογοι, πρόθεσιν ἔχοντες νὰ συντελέσωσι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀνεδέχθησαν τὸ βαρὺ καὶ ἐπίπονον ἔργον τῆς δημοσίου διδασκαλίας, καὶ δὶς τῆς ἑβδομάδος, συγκαλοῦντες τοὺς φιλομαθεῖς τῆς πρωτευούσης ὁμογενεῖς, ἐποιήσαντο τὰς διδακτικωτάτας ταύτας διαλέξεις, ἐφ' ὧν προτίθημι σήμερον, τῷ Κανονισμῷ ὑπείκων, νὰ καθυποβάλω ὑμῖν συνοπτικὴν ἔκθεσιν. Ἐπειδὴ δὲ ποικίλη ἐστὶν ἡ ὕλη ἡ κοσμοῦσα τὸ πρόγραμμα ἡμῶν τῆς παρούσης ἑξαμηνίας, μέλλω νὰ διαιρέσω τὰ μαθήματα εἰς φιλολογικὰ καὶ ἐπιστημονικά, καὶ τὰ μὲν νὰ ὑποδιαιρέσω εἰς καθαρῶς φιλολογικά, ἱστορικὰ καὶ γεωγραφικά, τὰ δὲ εἰς μαθήματα φυσικῆς, γεωμετρίας καὶ ὑγιεινῆς.

Πρὶν δ' εἰσέλθω εἰς τὸ κύριον θέμα τῆς Ἐκθέσεως ταύτης, ἐπιτραπήτω μοι νὰ καθυποβάλω

ὑμῖν τὴν ἀκόλουθον σκέψιν μου, διότι αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην, νὰ λαλήσω μετὰ παρρησίας περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, εὔελπις, ὅτι θέλετε παραδεχθῆ πρότασιν, τεἰνουσαν εἰς τὸ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὰς δημοσίας ἡμῶν ἀκροάσεις πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ νεκρώσῃ τὴν ζωτικὴν δύναμιν τῶν Συλλόγων. Ἀμφιβολία δὲν ὑπάρχει, ὅτι πάντες παρετηρήσατε μικράν τινα χαλάρωσιν ἐπελθοῦσαν ταῖς τακτικαῖς ἐργασίαις τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ἀφ' ὅτου τὰ ἐνεργητικώτερα αὐτοῦ μέλη, δυνάμενα νὰ ὁμιλήσωσιν ἐνώπιον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου, καὶ παρὰ τοῦ ὡραίου φύλλου κοσμουμένου, προτιμῶσι τὰς ἐνθουσιώδεις χειροκροτήσεις τοῦ φιλομούσου κοινοῦ, ἀπὸ τὴν ἐν τῷ σεμνῷ τούτῳ περιβόλῳ μετὰ σκέψεως ἀκρόασιν καὶ ψυχρὰν ἐπιστημονικὴν συζήτησιν. Καὶ ἐπειδή, κατὰ τὸ πρακτικώτατον ῥητὸν τοῦ Εὐαγγελίου, «καὶ ταῦτα δεῖ ποιεῖν, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι,» ἵνα καὶ αἱ τακτικαὶ ἡμῶν συνεδριάσεις ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ζωήν, καὶ παύσωμεν τοῦ θεωρεῖν πᾶν ἀνάγνωσμα δυνάμενον ὡς ἐκ θαύματος νὰ μετατραπῇ εἰς δημοσίαν διάλεξιν, τολμῶ νὰ καθυποβάλω τῇ ὑμετέρᾳ ἐγκρίσει τὴν ἑξῆς πρότασιν, ἧς ἡ παραδοχὴ θέλει φέρει ἀναμφιβόλως πλησμονὴν τροφῆς εἰς τὸν Σύλλογον: Νὰ ὑποχρεοῦται πᾶς ὁ ἐπιθυμῶν νὰ διδάξῃ δημοσίως, πρὶν ἢ ἐγγραφῇ ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ καταλόγῳ, νὰ καταθέτῃ παρὰ τῷ Προεδρείῳ μίαν τοὐλάχιστον πραγματείαν, τὴν ὁποίαν νὰ ἀναγινώσκῃ εἰς τακτικὴν τοῦ Συλλόγου συνεδρίασιν ἐν τῷ διαστήματι τῆς ἑξαμήνου περιόδου καθ' ἣν ἐνεγράφη. Εὔελπις, ὅτι δὲν θέλετε ἀπορρίψει τὴν πρότασίν μου ταύτην, θαρρῶν βαδίζω πρὸς τὸ ἔργον μου, ζητῶν ἐκ προοιμίων τὴν ἐπιείκειαν ὑμῶν διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς παρούσης Ἐκθέσεως.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ.

α) *Καθαρῶς Φιλολογικά.*

Ὁ Κ. Ἡ. Βασιάδης ἐποιήσατο φιλολογικὰς διαλέξεις ἱκανάς, ἐξ ὧν αἱ μὲν περιεστράφησαν *Περὶ τὴν δραματικὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ποίησιν*, αἱ δὲ *Περὶ τὴν ἀναγνωσιν τῶν Παραλλήλων Βίων τοῦ Πλουτάρχου* μετὰ ἱστορικῶν ἀναπτύξεων. Καταστῆσαι γνωστὰς καὶ καταληπτὰς τοῖς πᾶσι οὐ μόνον τὴν ὑπόθεσιν καὶ πλοκὴν *τῶν Ἑλληνικῶν δραμάτων*, ἀλλὰ καὶ τὰς καλλονὰς αὐτῶν, ἐστὶν ἔργον χαλεπώτατον, τὸ ὁποῖον ὅμως ἐπέτυχεν ὁ Κ. Βασιάδης ἕνεκα τοῦ τρόπου τῆς Ἐκθέσεως καὶ τῆς ἁπλουστάτης γλώσσης ἣν μεταχειρίζεται. Ἐπειδὴ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι τρία εἴδη συνίστων τὴν δραματικὴν ποίησιν, ἡ τραγωδία, ἡ κωμωδία καὶ τὸ σατυρικὸν δρᾶμα, ἐπραγματεύθη πρῶτον περὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν καὶ συστάσεως, οὐ μόνον τὴν φύσιν ἑκάστου εἴδους διευκρινήσας, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν τῆς τριμεροῦς ταύτης συστάσεως φυσικὴν καὶ ἀναγκαίαν ἀποδείξας. Ἐδέησε ν' ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἀρχαίαν λατρείαν τοῦ Διονύσου κατὰ τὴν Φρυγίαν καὶ Θράκην, καὶ εἰς τὴν διάδοσιν τῶν ἑορτῶν αὐτοῦ κατὰ τὴν Ἑλλάδα, διότι ἐξ αὐτῶν ἐβλάστησεν ἡ δραματικὴ ποίησις, ἐπειδὴ τὰς πράξεις καὶ κατορθώματα τοῦ Διονύσου καὶ τῶν Σατύρων καὶ Βακχῶν οὐ μόνον διηγοῦντο οἱ χοροὶ ἐν τοῖς πρὸς τὸν Διόνυσον ὕμνοις, ἀλλὰ καὶ παρίστων δραματικῶς, χορεύοντες περὶ τὸν βωμόν, καὶ τὸ τοῦ θεοῦ πρόσωπον φέροντες καὶ τὸ τῶν Βακχῶν καὶ Σατύρων. Διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἀρχῇ πᾶσαι αἱ τραγωδίαι εἶχον ὑπόθεσιν αὐτὰς τὰς πράξεις καὶ πάθη τοῦ Διονύσου, ἀλλ' αἱ μὲν ἄλλαι ἀπώλοντο, ἔμεινε δὲ μόνον ἡ τραγωδία τῶν *Βακχῶν τοῦ Εὐριπίδου*, ἐξ ἧς δυνάμεθα νὰ λάβωμεν γνῶσίν τινα τῶν ἀρχαιοτάτων Διονυσιακῶν τραγωδιῶν. Ἐν ταῖς Βάκχαις ὁ ποιητὴς ὑποτίθησιν, ὅτι ὁ Διόνυσος γεννηθεὶς ἐν Θήβαις κατέλιπεν αὐτὰς παῖς ἔτι ὤν, καὶ περιελθὼν πᾶσαν τὴν Ἀσίαν τῆς ἀμπελοφυτείας ἕνεκα, ἐπανέρχεται εἰς τὰς Θήβας, ἵνα, διὰ τῆς ἐπιδείξεως τῆς θείας αὐτοῦ δυνάμεως, πείσῃ τοὺς δυσπιστοῦντας συγγενεῖς, ὅτι ἔστιν ὄντως θεὸς καὶ υἱὸς τοῦ Διός, τῶν θείων αὐτοῦ, τῶν θυγατέρων τοῦ Κάδμου, ὡς καὶ τοῦ Πενθέως, τοῦ καὶ ἐξαδέλφου, ἀμφιβάλλοντος περὶ τούτου. Ἀρχόμενος τῆς ἀναλύσεως ὁ Κ. Βασιάδης ὑπέδειξεν, ὅτι ὁ Εὐριπίδης, ὁ σκεπτικὸς οὗτος φιλόσοφος, ὁ τοσάκις ἐν ἄλλαις τραγωδίαις ἐκτοξεύσας βέλη κατὰ τῶν θεῶν, πάντων τούτων ἐν ταῖς Βάκχαις ἐπιλαθόμενος κηρύττεται πιστὸς φύλαξ τῶν ἀρχαίων παραδόσεων, καὶ ὑπὸ βακχικοῦ ὄντως ἐνθουσιασμοῦ κατεχόμενος ἐξυμνεῖ ἐν ὑψηλῇ καὶ θαυμασίᾳ λυρικῇ ποιήσει τὰ θαύματα τοῦ Διονύσου καὶ τὰς πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος εὐεργεσίας αὐτοῦ. Ὁ Κ. Βασιάδης ἐν δυσὶ συνεδριάσεσιν ἐξακριβώσας λεπτομερῶς καὶ οἱονεὶ ψηλαφητὰς καταστήσας τὰς καλλονὰς τῶν Βακχῶν ἀπέδειξεν ὅσης ἀληθείας ἔχεται ἡ γνώμη τοῦ Σλεγέλου, ὅτι αἱ Βάκχαι εἰσὶ τὸ ἀριστούργημα τοῦ Εὐριπίδου. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς φιλοσοφικῆς ἀναλύσεως τῶν Βακχῶν.

Μετὰ δὲ ταύτην ὁ Κ. Βασιάδης ἐποιήσατο καὶ τὴν φιλολογικὴν ἀνάλυσιν τῆς *Μηδείας*, λαβὼν τὴν ἀφορμὴν ἐκ τῶν παραστάσεων τῆς ἀπαραμίλλου Ῥιστόρης. Ἐν τῇ Μηδείᾳ ἀπέδειξεν, ὅτι ὁ Εὐριπίδης πλησιάζει πολὺ πρὸς τοὺς νεωτέρους καὶ ἐστὶν ὁ πρόδρομος αὐτῶν, λίαν ὀρθῶς παρατηρήσας, ὅτι ἐν μὲν τοῖς δράμασι τοῦ Αἰσχύλου τὰ ἔξοχα πρόσωπα ἀντιπαλαίουσι πρὸς τὴν στιβαρὰν καὶ ἀκαταμάχητον εἱμαρμένην, πάλην γιγαντιαίαν καὶ τιτανικὴν καὶ αὐτὴν τὴν γῆν κατακλονίζουσαν, ἐν δὲ τοῖς δράμασι τοῦ Εὐριπίδου τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν προσώπων πάθη καὶ αἰσθήματα ἀντιμάχονται πρὸς ἄλληλα. Ἡ μὲν δημιουργικὴ τοῦ Αἰσχύλου μεγαλοφυΐα διετύπωσε τὸ ὑψηλόν, τὸ μέγα, τὸ φρικῶδες, ὁ δὲ Σοφοκλῆς τὸ ἰδεῶδες καὶ παναρμόνιον κάλλος, ὁ δὲ Εὐριπίδης πάντων ἄριστα ἐξέφρασε τὴν πάλην τῶν παθῶν, ἐφ' ᾧ καὶ τραγικώτατος ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους. Ὑπόθεσις τῆς Μηδείας τοῦ Εὐριπίδου ἐστὶν αὐτὴ ἡ καρδία τῆς Μηδείας κατασπαραττομένη ὑπὸ ἀντιθέτων παθῶν, ἔνθεν μὲν ὑπὸ λυσσώδους ζηλοτυπίας ὠθούσης αὐτὴν μέχρι τοῦ φόνου πρὸς τιμωρίαν τοῦ Ἰάσονος, τῶν ἰδίων αὐτῆς τέκνων, ἔνθεν δὲ ὑπὸ τῆς μητρικῆς στοργῆς ἀποτρεπούσης αὐτὴν ἀπὸ τοῦ κακουργήματος τούτου. Τὴν σπαραξικάρδιον ταύτην πάλην ἐξέφρασεν ὁ ποιητὴς περιπαθέστατα ἐν τῷ περιφήμῳ τῆς τραγῳδίας ταύτης μονολόγῳ, ὃν ἀναγινώσκων ὁ Κ. Βασιάδης ἀποδεικνύει, ὅτι ἐν αὐτῷ ἀπεικονίζονται κατὰ διαδοχὴν αἱ διάφοροι ἐπόψεις τῶν ἀντιμαχομένων παθῶν, πρὸς δέ, τὸ σχῆμα, αἱ κινήσεις, ἡ φυσιογνωμία, ἅτινα ὑπεμφαίνονται ἀφ' ἑαυτῶν ἄνευ σκηνικῆς παραστάσεως. Καίτοι πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ἐποίησαν Μηδείας, ἀλλ' οὐδεὶς μετὰ τοσαύτης ἐξέφρασε περιπαθείας τὴν τραγικωτάτην πάλην τῆς ζηλοτύπου ἐκδικήσεως καὶ τῆς μητρικῆς στοργῆς. Τοῦτο ἀπέδειξεν ὁ Κ. Βασιάδης ἀντιπαραβάλλων πρὸς τὴν Μήδειαν τοῦ Ἕλληνος ποιητοῦ τὴν τοῦ Σενέκα καὶ Γριχπάρρερ καὶ Λεγουβέ.

Ἐν δὲ τῇ διαλέξει περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ συστάσεως τῆς κωμῳδίας ὁ Κ. Βασιάδης ἐπανέρχεται εἰς τὰς ἑορτὰς τοῦ Διονύσου, διότι ὡς ἐκ τῶν διθυράμβων τῶν περὶ τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου ᾀδομένων ὑπὸ τοῦ τραγικοῦ χοροῦ συνέστη ἡ τραγῳδία καὶ τὸ σατυρικὸν δρᾶμα, οὕτω καὶ ἐκ τῶν ἰθυφαλλικῶν ᾀσμάτων, εὐθύμων καὶ χαροποιῶν, ἐγεννήθη ἡ κωμῳδία, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης (Ποιητ. Α, κεφ. Δ΄.) «Ἡ μὲν τραγῳ» δία ἀπὸ τῶν ἐξαρχόντων τὸν διθύραμβον, ἡ » δὲ (κωμῳδία) ἀπὸ τῶν τὰ φαλλικά, ἃ ἔτι καὶ » νῦν ἐν πολλαῖς τῶν πόλεων διαμένει νομιζό» μενα.» Καὶ ἐκ μὲν τῶν ὕμνων τούτων καὶ ᾀσμάτων ἐγεννήθησαν τὰ τρία εἴδη τῆς δραματικῆς ποιήσεως, ἐκ δὲ τοῦ βωμοῦ τοῦ Διονύσου τὸ θέατρον συνέστη, δι' ὃ καὶ ἐκαλεῖτο θέατρον τοῦ Διονύσου, οἱ δὲ ὑποκριταὶ τεχνῖται τοῦ Διονύσου. Ἀλλὰ καὶ αἱ προσωπίδες ἔχουσι καὶ αὗται τὴν ἀρχὴν ἐκ τῶν ἑορτῶν τοῦ Διονύσου, διότι ὁ χορὸς τῶν διθυράμβων καὶ ὁ κῶμος ὁ ᾄδων τὰ φαλλικὰ ᾄσματα ὑπεδύοντο τὸ σχῆμα καὶ τὴν μορφὴν τῶν Βακχῶν καὶ Σατύρων.

Μετὰ τὴν ἔκθεσιν τῶν γενικῶν τούτων ἰδεῶν, ἐξιστόρησεν ὁ Κ. Βασιάδης τὸν χαρακτῆρα τῆς παλαιᾶς κωμῳδίας καὶ τὰς ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἐπελθούσας καινοτομίας καὶ μεταβολάς, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τῶν σκέψεων αὐτοῦ ἐποιήσατο τὴν φιλολογικὴν ἀνάλυσιν τῶν *Ἱππέων* τοῦ *Ἀριστοφάνους*. Οἱ Ἱππεῖς, λέγει, μετέχουσι μᾶλλον Ἀρχιλοχείου χολῆς καὶ πικρίας ἢ Διονυσιακῆς εὐθυμίας καὶ φαιδρότητος, παριςῶντες παλαίσραν πολιτικῆς μονομαχίας, ἀγῶνα πολιτικῶν ἀθλητῶν περὶ ζωῆς καὶ θανάτου μαχομένων. Τὰ πρόσωπα τῆς κωμῳδίας εἰσὶν ὀλίγα, τὸ ὑπόκωφον γερόντιον, ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων, τρεῖς αὐτοῦ δοῦλοι, ὁ Νικίας, ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ νεώνητος Παφλαγὼν (ὁ Κλέων), ὃς ἀπολαύει τῆς εὐνοίας τοῦ γεροντίου, καὶ ὁ Ἀγοράκριτος, προωρισμένος νὰ ἐκθρονίσῃ τὸν Κλέωνα καὶ καταλάβῃ τὴν θέσιν αὐτοῦ, ὅς ἐστι καὶ τὸ μόνον πρόσωπον τῆς ἐπινοίας τοῦ ποιητοῦ. Ἀλλὰ καὶ ὁ χορὸς οὐδὲν ἔχει τὸ φαντασιῶδες, ὡς ἐν ταῖς Νεφέλαις, Ὄρνισι, Σφηξίν, ἀλλ' ἔστι συγκείμενος ἐκ τῆς τάξεως τῶν Ἱππέων, δυσμενῶς ἐχόντων πρὸς τὸν Κλέωνα. Ἐν τῇ κωμῳδίᾳ ταύτῃ τὸ πολιτικὸν μέρος ἐστὶ τὸ κύριον καὶ πρωτεῦον, τὸ δὲ κωμικὸν ἄλας καὶ οἱ εὐφυεῖς χαριεντισμοί εἰσι καρύκευμα τοῦ πρώτου.

Ἐν δὲ τῇ περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ συστάσεως τοῦ Σατυρικοῦ δράματος διαλέξει αὐτοῦ ὁ Κ. Βασιάδης τὸ Σατυρικὸν δρᾶμα, ὡς ἄμεσον ἐπιγέννημα τῶν διθυράμβων, πενθίμων ἅμα καὶ ἱλαρῶν ὄντων, ἐθεώρησεν αὐτὴν τὴν πρώτην τῆς τραγῳδίας μορφὴν ἐπὶ Θέσπιδος, ἱλαρὸν ἅμα καὶ σπουδαῖον ἔχουσαν χαρακτῆρα· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ἐκ ταύτης ἀπεσπάσθη, καὶ ἡ μὲν ἀπέβη ὅλως σπουδαία καὶ σεμνή, τὸ δὲ ἀπετέλει ἰδίας αὐτοτελεῖς παραστάσεις, ἔντεχνον λαβὸν μορφὴν ὑπὸ τοῦ ἐκ Φλιοῦντος Πρατίνα. Διήρκεσεν ὅμως ὀλίγον ὡς αὐτοτελές, καὶ ἐπανῆλθεν αὖθις εἰς τὴν τραγῳδίαν, προσεθὲν ἐν τοῖς δραματικοῖς ἀγῶσι τῶν τετραλογιῶν ὡς τέταρτον καὶ τελευταῖον μέρος. Ἐν τῷ Σατυρικῷ δράματι, σπουδαίῳ ἅμα

ὄντι καὶ κωμικῷ, ὡς εἴρηται, τὸ μὲν σπουδαῖον παριστῶσι τὰ πρόσωπα τῶν θεῶν καὶ ἡρώων, φυλαττόντων τὸ ὑψηλὸν αὐτῶν ἦθος καὶ χαρακτῆρα, τὸ δὲ κωμικόν, τὸ ταπεινὸν καὶ βωμολόχον, ὁ ἀπαραίτητος χορὸς τῶν Σατύρων καὶ τοιαῦτα πρόσωπα γελοῖα καὶ κωμικά, οἷα οἱ Κένταυροι, οἱ Κύκλωπες, οἱ Σίσυφοι, οἱ Προκροῦσται. Ἡ ἀντίθεσις λοιπὸν τῶν χαρακτήρων, κατὰ τὸν Κ. Βασιάδην, καὶ ἡ ἀνάμιξις ἐν τῷ αὐτῷ δράματι τοῦ σπουδαίου καὶ γελοίου, τοῦ ὑψηλοῦ καὶ ταπεινοῦ οὐκ ἔστιν ἐπινόημα τῶν νεωτέρων, ὡς πολλοὶ νομίζουσι.

Τοῦτο ψηλαφητὸν καὶ ἀναμφισβήτητον καθίστησιν ἡ φιλολογικὴ ἀνάλυσις τοῦ μόνου περισωζομένου Σατυρικοῦ δράματος, τοῦ *Κύκλωπος* τοῦ *Εὐριπίδου*. Ἐν αὐτῷ ὁ μὲν χαρακτὴρ τοῦ Ὀδυσσέως ἐστὶ σπουδαῖος καὶ σεμνός, ὡς ἐν τῇ τραγῳδίᾳ, ὁ δὲ τοῦ Κύκλωπος, τοῦ Σειληνοῦ καὶ τῶν Σατύρων, κωμικός, ἱλαρός, φορτικός. Ταῦτα μὲν περὶ τῶν φιλολογικῶν ἀναλύσεων τῶν ἀρχαίων δραμάτων.

Ὁ δὲ Κ. Βασιάδης καί τινας *Παραλλήλους Βίους τοῦ Πλουτάρχου* ἀνέγνωσεν ἐν τῇ ἁπλῇ γλώσσῃ μετὰ ἱστορικῶν ἀναπτύξεων, σκοπὸν προθέμενος νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ παράφρασις ἐν τῇ ἁπλῇ γλώσσῃ καὶ διάδοσις τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων πρὸς κοινὴν ἀνάγνωσιν τοῦ λαοῦ τοσαύτας παρέξει ὠφελείας εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν τοῦ ἔθνους προαγωγήν, ὅσας βλάβας προξενοῦσι τὰ λαοφθόρα μυθιστορήματα. Τῶν Ἑλλήνων δὲ συγγραφέων ὁ Κ. Βασιάδης προετίμησε τὰ τοῦ Πλουτάρχου συγγράμματα, θεωρῶν αὐτὰ ὡς τὴν κολυμβήθραν τῆς ἠθικῆς ἡμῶν ἀναβαπτίσεως καὶ ἀναγεννήσεως· ὅταν ἡ ἀνάγνωσις, λέγει, τῶν *Παραλλήλων Βίων* καταζῇ τοσοῦτον κοινή, ὥστε οἱ ξένοι περιηγούμενοι τὰς ἐπαρχίας καὶ ἐπισκεπτόμενοι τὰς καλύβας τῶν χωρικῶν νὰ καταλαμβάνωσιν αὐτοὺς ἀναγινώσκοντας πρὸς ἀναψυχὴν τὸν Πλούταρχον, τότε τὸ ἔθνος ἡμῶν ἀφιχθήσεται εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως.

Μὴ δυνάμενος νὰ ἀναφέρω ἐνταῦθα ὅσα ὁ Κ. Βασιάδης καλῶς καὶ εὐφραδῶς εἶπε περί τε τῶν ἀρχαίων δραμάτων καὶ περὶ τοῦ βίου τοῦ Πλουτάρχου, περὶ τῶν λεκτικῶν καὶ πραγματικῶν ἀρετῶν τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, καὶ ὅσας ὡραίας ἱστορικὰς ἀναπτύξεις προσέθηκεν ἀναγινώσκων τὸν βίον τοῦ Ἀριστείδου καὶ Περικλέους, εὔχομαι, ἵνα καὶ ταύτας δημοσιεύσῃ τὰς διαλέξεις καὶ τὰς φιλολογικὰς αὐτοῦ ἀναλύσεις.

Ὁ δὲ Κ. Χ. Παππαδόπουλος, ἐν τῇ *Περὶ Ὕψους τοῦ Ἑλληνικοῦ λόγου* διαλέξει αὐτοῦ, ἀναπτύξας τὸν κατὰ τὸν ἡμέτερον κριτικὸν Λογγῖνον ὁρισμὸν τοῦ Ὕψους, ὑπεστήριξεν, ὅτι τὰ ἐκ τοῦ Ὕψους προϊόντα τῆς διανοίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἦσαν προωρισμένα ἐξ ὑπερτάτης τινὸς Ἀρχῆς, ἵνα παράσχωσι τοῖς μεταγενεστέροις τὴν προώθησιν καὶ τὸν θρίαμβον πασῶν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, καὶ πολιτίσωσιν ἐν γένει τὴν ἀνθρωπότητα. Περιγράψας δὲ τὰς πηγὰς τοῦ Ὕψους, τὰ φύσει ὑψηλὰ καὶ τὰς σχέσεις τούτων πρὸς τὸ καλῶς γράφειν, διάφορα ἀνέφερε παραδείγματα ἔκ τε τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νέας Διαθήκης, ἐξ ὧν ἐξήγαγεν ὁ Κ. Παππαδόπουλος τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἐξαισίου τοῦ Προφητάνακτος Δαβὶδ φαντασίας ἐπὶ τῆς τοῦ Πινδάρου, Ὁμήρου καὶ Θεοκρίτου. Τέλος δὲ ἀπηρίθμησε περικοπάς τινας ὑψηλὰς ἐκ μὲν τῶν ποιητῶν τοῦ Ὁμήρου, τῆς Σαπφοῦς, τοῦ Πινδάρου, τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Εὐριπίδου. Ἐκ δὲ τῶν πεζογράφων τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Θουκυδίδου, τοῦ Ἡροδότου, τοῦ Δημοσθένους. Ἐκ δὲ τῶν Βυζαντινῶν τοῦ Προκοπίου, Ζωναρᾶ, Ζωσίμου, Βρυεννίου, Φωτίου, Ἀλεξιάδος Κομνηνῆς καὶ λοιπῶν. Ἐκ δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων τοῦ Ἀθανασίου, Βασιλείου, Γρηγορίου, Χρυσοστόμου. Περαίνων δὲ τὸν λόγον, ἀπέτεινε τὴν προτροπὴν πρὸς τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν διὰ τὴν σύντονον μελέτην τῶν προγονικῶν ἡμῶν συγγραμμάτων καὶ ἀποφυγὴν τῶν κακῶς ἐννοουμένων Εὐρωπαϊσμῶν.

Ὁ δὲ Κ. Ι. Ἀριστοκλῆς ἐπραγματεύθη *Περὶ τοῦ Ὡραίου* ἐν τρισὶ διαλέξεσι. Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ὥρισε διὰ τῆς πειραματικῆς ἀναλύσεως καὶ ἐρεύνης τὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν συνίσταται τὸ Ὡραῖον. Λαβὼν ὑπ' ὄψιν διάφορα ἀντικείμενα ἐκ τῶν ἀποκαλουμένων ὡραίων, ἔκ τε τῆς ἀνοργάνου, ὀργανικῆς καὶ πνευματικῆς φύσεως, καὶ ἀναλύσας αὐτὰ εἰς τὰ ἐξ ὧν συντίθενται στοιχεῖα, ἐξήγαγεν, ὅτι τὸ Καλὸν οἱουδήτινος ὄντος δὲν συνίσταται ἐν τῇ ἐξωτερικῇ αὐτοῦ μορφῇ, ἀλλ' ἐν τῇ ἐσωτερικῇ αὐτοῦ ὑποςάσει, ἤτοι δὲν ὑποπίπτει εἰς τὰς αἰσθήσεις, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ λόγου νοεῖται. Ὁρίσας λίαν ἐπιτυχῶς ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ διαλέξει τὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν πρεσβεύει, ὅτι τὸ Καλὸν συνίσταται, ἀκολούθως προέβη ὁ Κ. Ἀριστοκλῆς ἐν τῷ δευτέρῳ αὐτοῦ μαθήματι εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν παρ' αὐτοῦ ὁρισθέντων. Διὸ καὶ διεξελθὼν ἀναλυτικῶς τὰς διαφόρους τῆς δημιουργίας τάξεις καὶ ἰδίως τὸν ἄνθρωπον, ἐφήρμοσε τοὺς ὁρισμοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῶν διαφόρων φαινομένων τῆς νοητικῆς, αἰσθητικῆς καὶ βουλητικῆς τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεως, ἅτινα διεγείρουσιν ἐν ἡμῖν τὴν ἰδέαν καὶ τὸ αἴσθημα τοῦ

Ὡραίου, ἀπαριθμήσας διάφορα ἱστορικὰ παραδείγματα. Ἐπέρανε δὲ τὸ μάθημα τοῦτο, ἀναγνωρίσας τὴν ὑπεροχὴν τοῦ πνευματικοῦ κάλλους τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ τῶν ἄλλων τῶν καθ' ἡμᾶς δημιουργημάτων. Ἐν δὲ τῇ τρίτῃ διαλέξει ὡμίλησε περὶ τῆς ποιήσεως τοῦ Καλοῦ, ἤτοι τῆς Καλλιτεχνίας. Καὶ στοιχεῖα μὲν τοῦ ποιητικοῦ Καλοῦ ὥρισεν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι καὶ τὸ φυσικὸν Καλόν, σκοπὸν δὲ τῆς Καλλιτεχνίας ἔθετο ἐν γένει τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἰδανικοῦ Ὡραίου· ταύτην δὲ διῄρεσεν εἰς τὰς ἑπομένας γενικὰς ὡραίας τέχνας, τὴν ἀρχιτεκτονικήν, τὴν γλυπτικήν, τὴν ζωγραφικήν, τὴν μουσικὴν καὶ τὴν ποίησιν, αἵτινες, ὡς παρατηρεῖ λίαν ὀρθῶς ὁ Κ. Ἀριστοκλῆς, ἔχουσαι μεγάλην πρὸς ἀλλήλας σχέσιν, διίστανται οὐχ ἧττον, καθ' ὅτι ἡ μὲν ἀρχιτεκτονικὴ ἰδίως ἐστὶν ἐκφραστικὴ γενικῶν ἐννοιῶν, οἷον θρησκευτικῶν, ἐθνικῶν καὶ τῶν παραπλησίων, ἡ δὲ γλυπτικὴ ἀτομικῶν, ἡ δὲ ζωγραφική, αὐλώτερον ἐκφράζουσα τὸ πνεῦμα καὶ τὴν φύσιν, ποιεῖται χρῆσιν μόνης τῆς ἐξωτερικῆς κεχρωματισμένης ἐπιφανείας. Πρὸς βεβαίωσιν δὲ τῶν λόγων αὐτοῦ ἀνέφερε παραδείγματά τινα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ χριστιανικῆς καλλιτεχνίας, τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ποιήσεως, τῆς ὁποίας ὑπέδειξε τὴν ὑπεροχὴν ἀπέναντι τῶν λοιπῶν ὡραίων τεχνῶν, προσθεὶς πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης αὐτοῦ ταύτης τὴν ἀκόλουθον παρατήρησιν, ὅτι ὁ λόγος ἐστὶ τὸ ἰδιάζον αὐτῇ ἐκφραστικὸν μέσον. Μεθ' ὅλα δὲ ταῦτα ὁ Κ. Ἀριστοκλῆς, συγκεφαλαιῶν τὰς περὶ Ὡραίου ἰδέας αὐτοῦ, πηγὴν τούτου καὶ ἑξίαν κατέδειξε τὸ τέλειον Ὄν, τὸν Θεόν, τὴν δὲ ἀνθρωπότητα παρέστησε βαίνουσαν προοδευτικῶς διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀναπτύξεως, τῆς κατεργασίας τοῦ ἀγαθοῦ καὶ πρὸ πάντων τῆς ποιήσεως τοῦ Καλοῦ πρὸς τὸ αὐτάληθες, αὐτάγαθον καὶ αὐτόκαλον ἐκεῖνο Ὄν, ἤτοι τὸ Τέλειον.

Ἐν τῇ *Περὶ τῆς καθ' Ὅμηρον ἠθικῆς* διαλέξει αὐτοῦ ὁ Κ. Μ. Παρανίκας, ἐρειδόμενος ἐπ' αὐτοῖς τοῖς συγγράμμασι τοῦ δαιμονίου πατρὸς τῆς ποιήσεως, ἀπεφήνατο, ὅτι, ἐὰν μετὰ πλείστης ἐπιστασίας ἐγκύψωμεν εἰς αὐτά, θέλομεν ἀνεύρει πολυτίμους θησαυροὺς ἠθικῆς, οἵτινες καὶ τὴν σήμερον φαίνονται χρησιμώτατοι, καίτοι τοῦ νεωτέρου ἡμῶν πολιτισμοῦ τὰ μάλιστα διαφέροντος τοῦ τῶν ἀρχαίων. Ἑπομένως μετὰ βραχεῖαν ἐξιστόρησιν τῆς καταγωγῆς καὶ τῶν ἠθῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ὁ Κ. Παρανίκας ἔφθασεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς Ὁμηρικῆς ἐποχῆς. Εἶπεν, ὅτι οἱ ἥρωες τοῦ Ὁμήρου βεβαίως εἶχον τὰς ἐλλείψεις αὐτῶν, ὡς καὶ ὅλων τῶν αἰώνων οἱ ἄνθρωποι, οὐδαμοῦ ὅμως τῶν Ὁμηρικῶν ποιημάτων ἐπαινεῖται ὁ κακὸς ἄνθρωπος καὶ ἡ κακία, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ὁ εὐσεβής, ὁ ἀγαθός, ὁ ἐσθλός· πανταχοῦ δὲ κατηγορεῖται ὁ ψεύστης, ὁ αὐθάδης, ὁ ἀλαζὼν καὶ ὁ λαίμαργος. Οἱ ἥρωες αὐτοῦ, ὡς καταφαίνεται ἔν τε τῇ Ἰλιάδι καὶ τῇ Ὀδυσσείᾳ, εἰσὶ λίαν εὐσεβεῖς πρὸς τοὺς θεούς, τὰ πάντα παρὰ τῶν θεῶν προσδόκων, τὰ μέγιστα ἐφοβοῦντο μήπως παραβῶσι τὰ διατάγματα αὐτῶν, καὶ ἐφελκύσωσιν εἰς ἑαυτοὺς τὴν ὀργήν των. Τοὺς γονεῖς, λέγει ὡσαύτως ὁ Κ. Παρανίκας, ἐσέβοντο μεγάλως οἱ ἥρωες, ὑπακούοντες αὐτοῖς καὶ πειρώμενοι, ὅπως μὴ καταισχύνωσι τὸ γένος τῶν πατέρων, ἀλλὰ γείνωσιν ἐφάμιλλοι αὐτῶν καὶ ὁμνύοντες μάλιστα εἰς τὸ ὄνομά των· καὶ οὐ μόνον τοὺς γονεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν ἠγάπων πολύ, καὶ τοὺς οἰκείους ἐπίσης καὶ τοὺς πρεσβυτέρους, οὓς καὶ ἐθεώρουν φρονιμωτέρους τῶν νέων, ἀρίστους ἐπόπτας τῶν οἴκων, ἐμπείρους καὶ ἀψευδεῖς, καὶ παρ' αὐτῶν τῶν θεῶν τιμωμένους. Πρὸς τούτοις δὲ ὑποδείκνυσιν ὁ Κ. Παρανίκας τὴν μεγάλην ἧς ἠξίουν τοὺς παιδαγωγοὺς των τιμὴν καὶ τὴν πρὸς τοὺς φίλους ὑπερβολικὴν αὐτῶν ἀγάπην, ἀναφέρων ἐξ αὐτῶν τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ Ποιητοῦ πολλὰ καὶ λαμπρὰ παραδείγματα, ὡς τὸ τοῦ πρωτίστου ἥρωος Ἀχιλλέως καθ' ὑπερβολὴν ἀγαπῶντος τὸν πιστὸν αὐτοῦ φίλον Πάτροκλον. Ἀκολούθως ὁ Κ. Παρανίκας ἀνέπτυξε τὴν πρὸς τοὺς ξένους καὶ πτωχοὺς καὶ ἱκέτας εὐσέβειαν τῶν ἡρώων, τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν ἀρετήν, τὴν φιλοξενίαν καὶ τὸ φιλόπατρι αὐτῶν πρός τε τὴν καθόλου πατρίδα ἐν γένει καὶ πρὸς τὸ πάτριον ἔδαφος ἰδίως. Ἀπαριθμήσας δὲ τὰς ἀρετάς, αἵτινες ἐπαινοῦνται παρ' Ὁμήρῳ, οἷον τὴν εὐγνωμοσύνην, τὴν εὐποιΐαν, τὴν σωφροσύνην, τὴν ἱερότητα τοῦ ὅρκου καὶ πλείστας ἄλλας, ὡς καὶ τὰς κατηγορουμένας παρ' αὐτῷ κακίας, οἷον τὸ ψεῦδος, τὴν μέθην, τὸν φθόνον καὶ λοιπάς, ἐπέρανε τὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν ταύτην διάλεξιν λέγων, ὅτι πᾶς τις καὶ τέρψιν καὶ ὠφέλειαν δύναται νὰ εὕρῃ παρ' Ὁμήρῳ ἕνεκα τῶν πλείστων ἠθικῶν παραδειγμάτων, ὧν γέμουσι τὰ ἀριστουργήματα τοῦ δαιμονίου ποιητοῦ.

Ὁ Κ. Πεταλίδης, ἐν τῇ *Περὶ πολιτικῆς Κοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ ἠθικὴν καὶ φυσικὴν ἔποψιν* διαλέξει αὐτοῦ, ὁρμώμενος ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐξετάζων αὐτὸν φυσικῶς, εὑρίσκει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι φύσει κοινωνικός. Ἑπομένως αἰτίαν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου ὑπέδειξεν αὐτὴν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὑποστηρίξας πρῶτον, ὅτι

ἔχει τὴν ἀρχήν της εἰς τὴν ἔμφυτον ἐκείνην τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ὅμοιόν του ὁλκήν, ἕνεκα τῆς ὁποίας εἶναι καὶ λέγεται φύσει κοινωνικός, δεύτερον, ὅτι καθίσταται ἀναγκαία ἕνεκα τῶν φυσικῶν χρειῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἐπειδὴ ἕκαστος χρείαν ἔχει τῆς συνεργείας τῶν ἄλλων πρὸς φυσικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν. Ἔπειτα ἐξετάσας αὐτὴν κατὰ τὴν ἰδεώδη αὐτῆς ὄψιν καὶ εὑρών, ὅτι καὶ ὑπὸ τοῦ λογικοῦ ἀπαιτεῖται, ἐπραγματεύθη περὶ τῶν διαφόρων παρὰ τοῖς ἀνθρώποις κοινωνιῶν, ὧν τὰς πλείστας ὑπέδειξε τυχαίας καὶ ἐπουσιώδεις εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ χρησίμους μόνον ἐν μέρει εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἕνεκα τῶν ἰδιαιτέρων αὐτῶν περιςάσεων, ὧν μεταβαλλομένων, παύει καὶ ἡ χρησιμότης αὐτῶν. Ἐπὶ τέλους δὲ ὁ Κ. Πεταλίδης ἐπέστησε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὰς τρεῖς οὐσιώδεις τῶν ἀνθρώπων κοινωνίας, τὴν θρησκευτικήν, τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν συζυγικήν, καὶ λίαν ἐπιτυχῶς ἀναπτύξας αὐτάς, εἶπεν, ὅτι ἡ μὲν πρώτη εἶναι ἀναγκαία εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ τελειοποίησιν καὶ τὴν πρὸς τὸν ὑψηλὸν αὐτοῦ προορισμὸν διεύθυνσιν, ἡ δὲ δευτέρα, εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν διὰ συνεργείας πολλῶν προαγωγὴν τῆς εὐημερίας, ἡ δὲ τρίτη, εἰς τὴν συντήρησιν τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς ἐν αὐτῇ γεννωμένου, τρεφομένου καὶ παιδευομένου τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν εἴδει δ' ἐπιλόγου, ἐπισυνάπτει ὁ Κ. Πεταλίδης καὶ σύντομον μὲν εὐφραδῆ δὲ ἀπόδειξιν τῆς φυσικῆς εὐγενείας τῶν Ἑλλήνων, οὐχὶ ἐκ τῆς ἱστορίας, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους.

Ὁ Κ. Α. Ῥογγίδης ἐποιήσατο διάλεξιν *Περὶ Ἀνατροφῆς καὶ Παιδεύσεως*, ἐν ᾗ ἀναγνωρίζει, ὅτι ἡ ἀνατροφὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐν νουθεσίᾳ καὶ φόβῳ Κυρίου ἄγει αὐτὸν πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν, ἥτις προώρισαι αὐτῷ ἐπὶ τῆς γῆς, διότι ὁ προορισμὸς αὐτοῦ ἐστι τὸ νὰ ζῇ μὲν εὐτυχής, ὅσον τῇ φύσει αὐτοῦ ἐπιτρέπεται, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξασκῆται διὰ τὴν αἰωνιότητα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν ἐξάσκησις τῆς ψυχῆς κατὰ τὸν ἐν χρήσει σήμερον τρόπον τῆς ἀνατροφῆς, ἐπιφέρει τὴν δυστυχίαν τοῦ πλείστου τῶν ἀνθρώπων, ἀπαιτεῖται νὰ ἀποσπασθῇ ὁ ἄνθρωπος τοῦ ψεύδους καὶ οὕτω νὰ ὁδηγηθῇ πρὸς τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν. Τοῦτο, παρατηρεῖ πολλὰ ὀρθῶς ὁ Κ. Ῥογγίδης, οὐδαμῶς ἄλλως ἐπιτυγχάνεται ἢ διὰ τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ἀνατροφῆς τοῦ γυναικείου φύλου, καὶ τοὐναντίον ἡ τοῦ συρμοῦ σήμερον ἀνατροφὴ ἐστιν ἐλλειπής, ὡς μὴ ἐμπνέουσα, λέγει, τὸ θρησκευτικὸν καὶ ἠθικὸν αἴσθημα. Συμβουλεύει δὲ εἰς τὰς Ἑλληνίδας νὰ ἐκπαιδεύωνται διὰ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, ἀτελῶς κατὰ δυστυχίαν διδασκομένης ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις ἐκπαιδευτηρίοις. Μετὰ τὴν εὐμέθοδον ταύτην προεισαγωγήν ὁ Κ. Ῥογγίδης προέβη εἰς τὸν ὁρισμὸν καὶ διαίρεσιν τῆς ἀνατροφῆς. Παρετήρησεν, ὅτι ἡ φυσικὴ ἀνατροφὴ τὴν σήμερον παραμελεῖται, ἐνῷ τὸ πάλαι ἐθεωρεῖτο πολλοῦ λόγου ἀξία καὶ ἐπεβάλλετο μάλιστα καὶ παρὰ τῶν νόμων τῆς πολιτείας, ὅτι ἡ ἠθικὴ ἀνατροφὴ διαφέρει τῆς διανοητικῆς ἢ τῆς παιδεύσεως, διότι ἡ μὲν τείνει εἰς μόρφωσιν τῆς καρδίας, ἡ δὲ παίδευσις πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας καὶ ὅτι ἡ ἠθικὴ ἀνατροφή, ἐμπνεομένη, κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ἐστὶν ἔργον τῶν μητέρων, αἵτινες, ἀναδεχόμεναι αὐτήν, βοηθοῦνται διὰ μὲν τὴν φυσικὴν παρὰ τῶν παιδαγωγῶν, διὰ δὲ τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν παρὰ τῶν διδασκάλων. Περαίνων δὲ τὴν ἀρίστην αὐτοῦ διάλεξιν, ὁ Κ. Ῥογγίδης ἔφθασεν εἰς τὸ ἀκόλουθον συμπέρασμα, ὅτι ἡ μακρὰν τῶν γονέων ἀνατροφή ἐστι παρὰ τὴν φύσιν καὶ ἐπικίνδυνος διὰ τὰ παιδία, ὡς στερούμενα οὕτω τῆς μητρικῆς ἐπαγρυπνήσεως.

β'.) Ἱστορικά.

Ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης ἐποιήσατο *Περὶ δίκης καὶ καταδίκης τοῦ Σωκράτους* δημοσίαν διάλεξιν, ἐν ᾗ προεισαγωγικῶς ἐπραγματεύθη περὶ τοῦ αἰωνίου καὶ ἀπαραβάτου τῆς φύσεως νόμου, καθ' ὃν τὰ πάντα γεννῶνται, ἀκμάζουσι καὶ παρακμάζουσιν, ἀφ' οὗ δὲ ἀνέφερέ τινα περὶ μεγάλων ἱστορικῶν γεγονότων, ἅτινα ἦλθον καὶ παρῆλθον, καταπλήξαντα τὴν οἰκουμένην, ἀνέπτυξεν ἰδίως τὰ αἴτια τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς παρακμῆς τῆς Ἑλλάδος· ἐνδιατρίψας δὲ μᾶλλον περὶ τὴν πολιτικὴν τοῦ Περικλέους καὶ περὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν σοφιστῶν, καὶ τὴν τότε νοσηρὰν ἠθικήν τε καὶ πολιτικὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος ζωηρότατα καταδείξας, εἰσῆλθεν εἰς τὸ κύριον αὐτοῦ θέμα. Παραλαβὼν ὁ Κ. Ἰωαννίδης τὸν Σωκράτην ἐκ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, διῆλθε τὴν ἀνατροφήν, τὰς φυσικὰς καὶ ἠθικὰς ἰδιότητας καὶ τὸν ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον βίον τοῦ δαιμονίου τούτου ἀνδρός, παραστήσας ἐν μεγάλῳ πίνακι καὶ τοὺς προσωπικοὺς αὐτοῦ χαρακτῆρας. Ἀκολούθως ὁ Κ. Ἰωαννίδης διέγραψε τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον τοῦ Σωκράτους, τὸν μακρὸν βίον, ὃν διεξήγαγεν ἐν τῇ ἐσχάτῃ πενίᾳ δημοσίως καὶ μετὰ παῤῥησίας διαλεγόμενος, τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ θρησκευτικὴν πεποίθησιν, ὅτι

ἔπραττε κατὰ θείαν ἀποστολήν, χειραγωγούμενος ὑπὸ τοῦ δαιμονίου αὐτοῦ, ἀνέπτυξε τὰς θεωρίας τοῦ Σωκράτους περὶ τῆς μοναδικῆς θεότητος καὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, καὶ ἐπέρανε τὴν φιλοσοφικωτάτην αὐτοῦ διάλεξιν διὰ τῆς θλιβερᾶς καὶ σπαραξικαρδίου ἀναμνήσεως τῆς διὰ τριῶν κατηγόρων παραπομπῆς εἰς ἐγκληματικὸν δικαστήριον τοῦ ἐναρέτου τούτου ἀνδρός.

Ὁ κύριος Χ. Παππαδόπουλος πραγματευθεὶς *Περὶ τῆς Ἱστορίας τῆς Βιθυνίας* προεισαγωγικῶς μὲν ὡμίλησε περὶ τῆς Ἱστορίας ἐν γένει, εἰσερχόμενος δὲ εἰς τὸ κύριον αὐτοῦ θέμα, μετὰ λεπτομερῆ περιγραφὴν τῆς θέσεως τῆς Βιθυνίας καὶ ἀκριβῆ τοπογραφίαν, ἐξέθηκε τὴν ἱστορίαν τῆς χώρας, καταδείξας τοὺς πρώτους αὐτῆς κατοίκους, τὴν ἀρχαίαν κατάςασιν, τοὺς Ἡγεμόνας αὐτῆς μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καθυποτάξεως. Ἀκολούθως ὁ Κ. Παππαδόπουλος ἀνέφερε τὰς ἀρχαιοτέρας κλάσεις πόλεών τινων, περιέγραψε δὲ καὶ τὰ ἐν Βιθυνίᾳ ἰαματικὰ ὕδατα. Ἐν εἴδει δ' ἀπολόγου, ἀπέτεινε πρὸς ἅπαντας τοὺς λογίους Βιθυνοὺς διδακτικωτάτην προτροπὴν ὑπὲρ τῆς συγγραφῆς τῆς ἱστορίας τῆς πατρίδος αὐτῶν καὶ ἀντιπαραθέσεως τῆς πάλαι καταστάσεως αὐτῆς πρὸς τὴν νῦν.

Ὁ Κ. Γ. Σοφοκλῆς, ἐποιήσατο δημοσίαν διάλεξιν, ἀντικείμενον ἔχουσαν τὴν *Ἱστορίαν τῆς Ἀρμενίας*, ἐν ᾗ προοιμιακῶς ἀνεγνώρισεν, ὅτι εἰς τὴν διαφώτισιν τῆς Μετὰ Χριστὸν ἰδίως ἱςορίας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους οὐ μικρὸν συντελεῖ καὶ ἡ ἱστορία τῶν μεθ' ὧν συμβιοῦμεν ἐθνῶν, ἰδίως δὲ ἡ τοῦ Ἀρμενικοῦ ἔθνους, μεθ' οὗ συνδεόμεθα δι' ἀμοιβαίων πολιτικῶν, θρησκευτικῶν, φιλολογικῶν καὶ κοινωνικῶν σχέσεων ἐπὶ δισχίλια ἤδη ἔτη, ἔθνους ὁμοιοπαθοῦς ἡμῖν ἐν πολλοῖς καὶ ἀξίου νὰ ἑλκύσῃ τὴν συμπάθειαν ὅλων διὰ τὴν καρτερίαν αὐτοῦ. Παρατηρήσας δὲ λίαν ὀρθῶς ὁ Κ. Σοφοκλῆς, ὅτι μέχρι τοῦδε οὐδεὶς τῶν ἡμετέρων ἐπελήφθη τῆς ἱστορίας ταύτης, ἀλλὰ τοὐναντίον μόνον ἡμεῖς μεταξὺ τῶν Εὐρωπαίων λαῶν εἰς παντελῆ σχεδὸν εὑρισκόμεθα ἄγνοιαν τῶν τοῦ ἔθνους τούτου περιπετειῶν, εἰσῆλθεν εἰς τὸ κύριον αὐτοῦ θέμα. Μετὰ τὴν διαίρεσιν τῆς Ἀρμενίας εἰς μεγάλην καὶ μικράν, παραλείψας τὸ περὶ κλίματος, ὀρίων, κοιλάδων, ποταμῶν, πόλεων κτλ., περιέγραψε τὸν χαρακτῆρα τῶν Ἀρμενίων καὶ τὰς ἐθνικὰς αὐτῶν παραδόσεις, ἀνέφερε δὲ καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους αὐτῶν ἱστορικοὺς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν ἐσχάτων, ὡς καὶ τὰς πηγὰς, ἀφ' ὧν ἀρύονται οὗτοι τὰς γνώσεις αὐτῶν. Παραδεχθεὶς δὲ τὴν μεθοδικωτάτην διαίρεσιν τῆς ὕλης κατὰ δυναστείας, ἐπραγματεύθη μόνον περὶ τῆς πρώτης δυναστείας τῆς τοῦ οἴκου Χαΐκ, βασιλευσάσης ἀπὸ τὸ ἔτος 2107 Π. Χ. μέχρι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ ἑξήκοντα ἀριθμούσης ἡγεμόνας, ἐξ ὧν δέκα καὶ ὀκτὼ μόνον ἦσαν ἀνεξάρτητοι, οἱ δὲ λοιποὶ φόρου ὑποτελεῖς, τοῖς μὲν Ἀσσυρίοις τριάκοντα καὶ πέντε, ἑπτὰ δὲ τοῖς Πέρσαις. Τῶν δ' ὑπὸ τὰς λοιπὰς ἀκολούθους δυναστείας γεγονότων τὴν ἐξιστόρησιν, τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρουσαν διά τε τὴν διάδοσιν τοῦ χριςιανισμοῦ ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ, καὶ διὰ τὰς πολυειδεῖς τῶν Ἀρμενίων σχέσεις μετὰ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐκκλησιαστικάς τε καὶ πολιτικάς, ἐπεφυλάχθη νὰ συμπληρώσῃ ὁ Κ. Σοφοκλῆς ἐν ταῖς ἀκολούθοις αὐτοῦ διαλέξεσιν.

Ὁ Κ. Γ. Λαζόπουλος ἐποιήσατο δύο διαλέξεις *Ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς Ἱστορίας*, πραγματευθεὶς ἰδίως τὴν βασιλείαν Ἡρακλείου. Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἐκάκισεν ἐν προοιμίοις ἡμᾶς αὐτοὺς διότι ἐγκατελείψαμεν τὴν βυζαντινὴν ἱςορίαν εἰς τοὺς ξένους, ὅπως οὗτοι ἐρευνήσωσι τὰ μυστήρια τῆς κατὰ τὸν Μέσον Αἰῶνα ἐθνικῆς ἡμῶν ζωῆς. Ἐπομένως ἐκθέσας συνοπτικῶς τὰ τῶν προηγουμένων αὐτοκρατόρων, ἐπελήφθη τῆς Βασιλείας τοῦ Ἡρακλείου, ὀνομάσας αὐτὴν μίαν τῶν ἐνδόξων ἐποχῶν τοῦ Ἑλληνο-χριστιανισμοῦ καὶ παρομοιάσας τῇ βασιλείᾳ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, διότι, ὡς οὗτος διέτρεξε τὴν Περσίδα νικῶν καὶ πανταχοῦ ἐγείρων τρόπαια, οὕτω καὶ ἐκεῖνος. Εἰσερχόμενος δὲ εἰς τὸ κύριον αὐτοῦ θέμα, ὁ Κ. Λαζόπουλος ἐξιστόρησεν ἀκριβέστατα πάντα τὰ λαμπρύναντα τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀπὸ τοῦ ἔτους 610 Μ. Χ. καθ' ὃ νικήσας τὸν τύραννον Φωκᾶν ἀνέβη τὸν θρόνον ὁ Ἡράκλειος, μέχρι τοῦ 628ου, καθ' ὃ ἀνεχώρησε τῆς πρωτευούσης καὶ ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔνθα κατέθεσε μετὰ τῆς μεγαλητέρας πομπῆς τὸ Τίμιον Ξύλον. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ αὐτοῦ μαθήματι ποιησάμενος λόγον ὁ Κ. Λαζόπουλος καὶ περὶ τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ Ἡρακλείου, ἐξιστόρησεν ὡσαύτως λίαν ἐπιτυχῶς τὰ τῶν διαδόχων αὐτοῦ μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν, τοῦ Θεοδοσίου λαβόντος τὸν λόγον τῆς Συγκλήτου καὶ τοῦ Πατριάρχου περὶ τῆς ἀσφαλείας του, καὶ παραιτηθέντος τοῦ θρόνου, καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα περιβληθέντος, πάντες ἔστρεψαν τὰ βλέμματα πρὸς Λέοντα τὸν Ἴσαυρον, καὶ προσεκάλεσαν αὐτὸν εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

Ἐν τῇ δημοσίᾳ αὐτοῦ διαλέξει, ἀντικείμενον ἐχούσῃ τὴν *Βιογραφίαν τοῦ Ποιητοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου* ὑπὸ φιλολογικὴν καὶ ἱστορι-

κὴν ἔποψιν, ὁ Κ. Ε. Ἰωαννίδης ὡμίλησε πρῶτον μὲν περὶ τῶν γεννητόρων αὐτοῦ, τῆς ἐποχῆς τῆς γεννήσεώς του καὶ τῶν πρώτων αὐτοῦ σπουδῶν, εἶτα ἐξιστόρησε τὴν διηνεκῆ πάλην τοῦ ἀνδρὸς ὑπὲρ τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐκθέσας ἅμα τὰς θυσίας καὶ τὰς δοκιμασίας, ἃς ὑπέστη ὁ Ἀλέξανδρος Σοῦτσος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1827 μέχρι τοῦ 1862. Πρὸς τούτοις ὁ Κ. Ἰωαννίδης ἀνέφερε κατὰ χρονολογικὴν τάξιν τὰ διανοητικὰ ἔργα τοῦ ἀνδρὸς τὴν ὀρθὴν ποιήσας παρατήρησιν, ὅτι δυστυχῶς πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἀγνοοῦσι τὰ ἀριστουργήματα τοῦ ἐξόχου τούτου ποιητοῦ.

γ΄) Γεωγραφικά.

Ὁ Κ. Α. Πασπάτης, ἐν ταῖς δημοσίαις αὐτοῦ διαλέξεσιν *Ἐπί τινων νεωτέρων περιηγήσεων εἰς τὴν Ἀφρικήν*, λόγον ποιησάμενος περὶ τῶν περιηγήσεων τοῦ Δυσαΐλλου (**Du Chaillu**), περιέγραψε τὸν παράδοξον τρόπον τῆς ἐμπορίας μεταξὺ τῶν φυλῶν τῆς παραλίας καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ, τὰς κακοπαθείας τῶν ἐν τῇ Ἰσημερινῇ Ἀφρικῇ περιηγητῶν, τὰς κακοήθεις νόσους καὶ τὰς ἀλληλομαχίας τῶν ἀγρίων φυλῶν, ἐπέσυρε δὲ τὴν τῶν ἀκροατῶν προσοχὴν ἐπὶ τῆς ζωγραφικωτάτης περιγραφῆς τοῦ πίθηκος Γορίλλης, ὑποδείξας καὶ τὸν τρόπον τῆς θήρας αὐτοῦ. Διηγούμενος δὲ τὰς παραδόξους συνηθείας τῶν Φάνων, φυλῆς ἀγρίας κατοικούσης μίλια τριακόσια εἰς τὸ ἐνδότερον ἐπὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ, κατέδειξεν, ὅτι οἱ Φάνοι ὄχι μόνον εἰσὶν ἀνθρωποφάγοι, ἀλλὰ καὶ νεκροφάγοι, ἢ μᾶλλον ὅτι τρώγουσι τοὺς ἐκ νόσου τελευτῶντας καὶ τοὺς ἐν νεκροταφείοις ταφέντας, καὶ παρετήρησεν, ὅτι ὁ Δυσαΐλλος περιέγραψε κάλλιστα τὴν ἀγρίαν καὶ φιλοπόλεμον ταύτην φυλήν, διότι πλησίον εἰς τὰ ὄρη αὐτῆς περιφέρεται ἡ Γορίλλα, ἣν καὶ ἐθήρευε. διηγηθεὶς δὲ τὴν τοῦ Δυσαΐλλου ἐπίσκεψιν εἰς τὸ ἀκροατήριον Λόπεζ (**Lopez**), ἐξίαν τῆς δουλεμπορίας, ὁ Κ. Πασπάτης ἐξιστόρισε τοῦ ἐπαράτου τούτου καὶ ἀπανθρώπου ἐμπορίου τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν πορείαν, μακαρίσας ἐν τέλει τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, οὗ ἡ σημαία οὐδέποτε ἐχρησίμευσεν εἰς τὸ αἰσχρὸν τοῦτο ἐμπόριον.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ.

α΄) Φυσική.

Ὁ Κ. Κ. Καραθεοδωρῆ ἱκανὰ δημόσια Φυσικῆς μαθήματα ποιησάμενος εἵλκυσε πολυπληθὲς ἀκροατήριον διὰ τῶν ὡραίων πειραμάτων, ἅτινα προσήνεγκε τῇ περιεργείᾳ τοῦ δημοσίου, καὶ διὰ τοῦ εὐμεθόδου τῶν διαλέξεων αὐτοῦ. Τούτων ἀρχόμενος, ὁ Κ. Καραθεοδωρῆ ὡμίλησε περὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐν γένει, περὶ τῆς διαιρέσεως αὐτῶν καὶ περὶ τῆς ὠφελείας, ἣν αἱ γνώσεις αὐτῶν παρέχουσιν εἰς ἅπαντας. Ὁμιλήσας δ' ἐν μέρει περὶ τῆς φυσικῆς, εἶπεν, ὅτι ἡ σπουδὴ αὐτῆς χρησιμεύει εἰς τὴν ἐξάλειψιν πολλῶν προλήψεων καὶ ἐσφαλμένων ἰδεῶν, ἐπραγματεύθη δὲ καὶ περὶ τῶν σωμάτων, τῆς συστάσεως, διαιρέσεως καὶ τῶν γενικῶν ἰδιοτήτων αὐτῶν.

Εἰσερχόμενος δὲ εἰς τὸ κύριον αὐτοῦ θέμα, ἤτοι τὴν *Ἠλεκτρικήν*, ἐποιήσατο ἐν ὀλίγοις τὴν ἱστορίαν αὐτῆς, ὡμίλησε περὶ τῆς ταχύτητος τῶν ἠλεκτρικῶν ρευστῶν, περὶ τῆς στατικῆς καὶ δυναμικῆς ἠλεκτρικῆς, περὶ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς διὰ τῆς τριβῆς, περὶ τοῦ ἐκκρεμοῦς ἠλεκτρικοῦ, περὶ τῶν ἀγωγῶν καὶ μὴ ἀγωγῶν σωμάτων, περὶ τῶν ἀπομονωτικῶν, καὶ ἐξέθηκε τὰ δύο εἴδη τῆς Ἠλεκτρικῆς καὶ τὰς θεωρίας τοῦ Σύμμαρ καὶ Φραγκλίνου. Ἀκολούθως μετέβη εἰς τὴν καταμέτρησιν τῆς ἠλεκτρικῆς ἰσχύος, εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας συσσώρευσιν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρευστοῦ, εἰς τὴν ἐπίῤῥοιαν τοῦ σχήματος τῶν σωμάτων πρὸς τὴν συσσώρευσιν αὐτὴν, εἰς τὴν ἐν τῷ ἀέρι καὶ ἐν τῷ κενῷ ἐκφυγὴν τῆς ἠλεκτρικῆς. Ἐπομένως ὁ Κ. Καραθεοδωρῆ ἐπραγματεύθη περὶ τῆς ἐξ ἐπενεργείας ἠλεκτρικῆς καταδείξας ἐνταὐτῷ καὶ τὸ τοῦ Κουλόμβου ἠλεκτροσκόπιον, ὡς καὶ τὸν ἠλεκτροφόρον τοῦ Βόλτα. Μετὰ ταῦτα ἐξήγησε τὴν ἠλεκτρικὴν μηχανήν, ὡμίλησε περὶ τῆς τάσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρευστοῦ, περὶ τῆς φιάλης τῆς Λεύδης, περὶ τοῦ ἐκκενωτῆρος, περὶ τῆς ἠλεκτρικῆς συστοιχίας, περὶ τῆς θεωρίας τῆς χαλάζης, περὶ τοῦ κεραυνοῦ καὶ τοῦ ἀλεξικεραύνου. Μετὰ τὴν ἀποπερᾶτωσιν τῶν μαθημάτων τούτων, ὁ Κ. Καραθεοδωρῆ ἐπελήφθη τῆς δυναμικῆς ἠλεκτρικῆς. Καὶ πρῶτον μὲν τὴν ἱστορίαν ἐποιήσατο τοῦ Γαλβανισμοῦ· ἀκολούθως, μετὰ τὸ πείραμα τοῦ βατράχου, ἀνέπτυξε τὰς θεωρίας τοῦ Γαλβάνη καὶ τοῦ Βόλτα, ἐξήγησε τὴν Βολταϊκὴν στήλην, ὡς καὶ τὰς στήλας τοῦ Δανιὴλ καὶ τοῦ Βούνσεν διὰ διαφόρων φωτοειδῶν πειραμάτων καὶ τέλος ἐξήγησε τὴν ἠλεκτρομαγνήτιδα καὶ τὸν Τηλέγραφον λεπτομερέστατα. Περαίνων δὲ τὰς διαλέξεις αὐτοῦ ὁ Κ. Καραθεοδωρῆ, ἐν εἴδει ἐπιλόγου, ἐξέφρασε καί τινας εἰκασίας ἐπὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρωπίνου νοός.

Ὁ Κ. Ἀ. Σπαθάρης, ἐπιφορτισθεὶς τὴν διδαχὴν ἑτέρου τῆς Φυσικῆς κλάδου, ἐποιήσατο δημόσια μαθήματα *Περὶ τοῦ ἀέρος*. Ἀναπτύξας μεθοδικώτατα πάντα τὰ ἀφορῶντα τὸ μέρος τοῦτο τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης ὁ Κ. Σπαθάρης ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν τοῦ πολυπληθοῦς αὐτοῦ ἀκροατηρίου διά τε τῆς ἀρίστης ἐκλογῆς τῶν πειραμάτων καὶ διὰ τοῦ λίαν εὐφραδοῦς αὐτοῦ λεκτικοῦ.

Πρὶν ἢ μεταβῶ εἰς ἀνάλυσιν ἑτέρων ἐπιστημονικῶν διαλέξεων, ἐπιτραπήτω μοι, Κύριοι, ὅπως ἀναγνωρίσω κἀγὼ δημοσίως, ὅτι ἡ μετὰ ζήλου καὶ εὐφυΐας σύμπραξις τοῦ Κ. Μ. Καμάρα οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν τῆς Φυσικῆς μαθημάτων.

β΄) Γεωμετρία ἐφηρμοσμένη εἰς τὰς τέχνας.

Ἐν ταῖς διαλέξεσι ταύταις ὁ Κ. Α. Σπαθάρης ἀνέπτυξε καὶ κατέστησε καταληπτὰ τοῖς πᾶσι τὰ δυσκολώτερα ζητήματα τοῦ θέματος τούτου, καταδεικνύων συνάμα καὶ τὴν μεγίστην ὠφέλειαν, ἥτις προκύπτει *ἐκ τῆς Γεωμετρίας ἐφαρμοζομένης εἰς τὰς Τέχνας*. Εὐχῆς ἔργον ἦθελεν εἶσθαι νὰ λάβωσιν ὑπὸ σπουδαίαν σκέψιν οἱ ἡμέτεροι τεχνῖται τὰς καρποφόρους ἰδέας τὰς ἐκφρασθείσας ἐν τῷ πρακτικωτάτῳ τούτῳ μαθήματι τοῦ Κ. Σπαθάρη.

γ΄) Ὑγιεινή.

Ὁ Κ. Ξ. Ζωγράφος, ἀρχόμενος τοῦ μαθήματος τῆς *Ὑγιεινῆς*, διεῖλεν αὐτὴν εἰς τρία κεφάλαια. α) εἰς ὑποκείμενον, β) εἰς ἀντικείμενον καὶ γ) εἰς τὰς τοῦ ὑποκειμένου πρὸς τὸ ἀντικείμενον σχέσεις, λέγων, ὅτι ὑποκείμενον μὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ἀντικείμενον, πάντα τὰ τὸν ἄνθρωπον περικυκλοῦντα στοιχεῖα καὶ ἐπίῤῥοιαι, αἱ δὲ σχέσεις αὐτῶν πρὸς ἐκεῖνον τὸ τρίτον ἀποτελοῦσι μέρος τῆς Ὑγιεινῆς. Ἀρχόμενος δὲ ἀπὸ τῆς σπουδῆς τοῦ ἀνθρώπου, δὲν περιωρίσθη εἰς τὴν ξηρὰν ἐξήγησιν τῶν ὑγιεινῶν παραγγελμάτων, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς ἠθικὰ ἐνέμεινε παραγγέλματα, θεωρῶν τὴν ἠθικὴν ὑγιείαν προτιμοτέραν τῆς σωματικῆς, καθόσον, λέγει, τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἐκείνης πρὸ πάντων ἔχει ἀνάγκην. Διελθὼν δὲ τὰς ἡλικίας ὁ Κ. Ζωγράφος καὶ ἐπὶ τῆς ἠθικῆς τῶν παίδων ἀνατροφῆς οὐκ ὀλίγον ἐνδιέτριψε, παρατηρήσας ὀρθῶς, ὅτι κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ὁ ἄνθρωπος διαπλαττόμενος ῥυθμίζεται πρὸς τὸ καλὸν ἢ τὸ κακόν, ὡς πρὸς τὸ εὔρωστον ἢ τὸ νοσηρόν. Πραγματευθεὶς δὲ καὶ περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν φύλων παρέσχε τῇ γυναικὶ οὐ μόνον τὴν ἰδίαν αὐτῆς σωματικὴν διοργάνωσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ καθήκοντα ὅσα ἐκλήθη νὰ ἔχῃ κατὰ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ βίον αὐτῆς. Ἀκολούθως ὁ Κ. Ζωγράφος περιέγραψεν ἄριστα τοὺς κακὰς ἀποκτήσαντας ἕξεις, τὸν μέθυσον, τὸν ὀπιοφάγον, τὸν ψεύστην, τὸν ὑβριστὴν, τὸν καυχηματίαν καὶ πολλοὺς ἄλλους, διαιρέσας τὰς ἕξεις εἰς ἐνεργητικὰς, καθ' ἃς διατηρεῖ εἰσέτι ὁ ἄνθρωπος τὴν θέλησίν του, καὶ παθητικὰς, καθ' ἃς καὶ θέλησις καὶ αἰσθήσεις ἐγκαταλιμπάνουσιν αὐτόν. Παραστήσας τὴν ἕξιν ὡς πηγὴν πάσης ἀγαθῆς ἢ κακῆς διαθέσεως τοῦ ἀνθρώπου, εὐρώστου ἢ νοσηρᾶς καταστάσεως τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὁ Κ Ζωγράφος ἐπέρανε τὰς ἐπὶ τερπνότητι διακριθείσας αὐτοῦ διαλέξεις διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ ἀτόμου εἰς τὰς κοινωνίας καὶ εἰς τὰ ἔθνη ἐν γένει ἐφαρμογῆς τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ, ὑποστηρίξας αὐτὴν διὰ καταλλήλων παραδειγμάτων.

Ὁ Κ. Βεγλερῆς, δημόσιον ποιησάμενος μάθημα *Περὶ Θηλάσεως καὶ περιθάλψεως, περὶ ὀδοντοφυΐας καὶ ἀπογαλακτώσεως τῶν Νεογνῶν, ὡς καὶ περὶ τῶν νοσημάτων αὐτῶν μέχρις ἡλικίας δύω ἐτῶν*, προεισαγωγικῶς μὲν ὡμίλησε περὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐν γένει ὑπὸ φιλοσοφικὴν καὶ φυσιολογικὴν ἔποψιν, ἐπιλαμβανόμενος δὲ τοῦ κυρίου αὐτοῦ θέματος, κατέδειξε τίνι τρόπῳ δέον νὰ τρέφηται τὸ βρέφος, καὶ ὁποία νὰ ἦναι ἡ κατ' ἀνάγκην τὴν μητέρα ἀναπληροῦσα τροφός. Μεταβαίνων δὲ εἰς τὸ περὶ περιθάλψεως κεφάλαιον, ὁ Κ. Βεγλερῆς ὑπέδειξε πᾶν οὗτινος χρείαν ἔχει τὸ νεογέννητον. Ἀκολούθως εἶπε πότε ἄρχεται ἡ ὀδοντοφυΐα, πότε συμπληροῦται καὶ ποῖα τὰ σύγχρονα αὐτῆς περιστατικά. Ὑποδείξας δὲ καὶ τὴν κατάλληλον ἐποχὴν τῆς ἀπογαλακτώσεως, ὁ Κ. Βεγλερῆς μετέβη εἰς τὸ περὶ παθολογίας τῶν νεογνῶν. Ἐπέρανε δὲ τὴν διδακτικωτάτην ταύτην διάλεξιν, μεμφόμενος τὰς ἐντοπίους μαίας διὰ τὴν συνήθειαν τοῦ ἁλατίζειν καὶ χαράζειν τὰ νεογνά.

—

Ἰδού, Κύριοι, αἱ δημόσιαι διαλέξεις, ἃς ἐποίησαν οἱ Σύλλογοι κατὰ τὴν ἑξαμηνίαν ταύτην ἐνώπιον τοῦ φιλομούσου κοινοῦ τῆς ἡμε-

τέρας πόλεως. Πρόθεσιν δὲν ἔχω ν' ἀναφέρω ὑμῖν πάντα ὅσα ἤκουσα ἢ ἀνέγνων κατὰ ἢ ὑπὲρ αὐτῶν· τὸ τοιοῦτον ἐθεώρησα ἀνωφελές, ἄσκοπον, μηδεμίαν δυνάμενον νὰ παράσχῃ εὐχαρίστησιν, δυνάμενον τοὐναντίον νὰ ἐγείρῃ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ καρδίᾳ δυσαρέσκειαν, καταβιβάζον τὰ πνεύματα ὑμῶν καὶ τὰς ἀκοὰς μέχρι προσωπικοτήτων καὶ μικρολογιῶν. Ἀλλ' ἐν τοσούτῳ συγχωρήσατέ μοι, πρῶτον μὲν νὰ παραπέμψω ὑμᾶς εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ Κ. Δραγούμη περὶ τῶν ἡμετέρων δημοσίων μαθημάτων (1) καὶ εἰς τὴν κατ' ἐμὲ ἐπιτυχῆ ἀπολογίαν αὐτῶν παρὰ τοῦ ἀξιοτίμου συναδέλφου ἡμῶν Κ. Ἡρ. Βασιάδου (2)· δεύτερον δὲ νὰ εἴπω ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς ἐν τῷ προγράμματι συμβάσης ἀταξίας. Τινὲς τῷ ὄντι ἐκ τῶν ἐγγραφέντων δὲν ἐτήρησαν τὴν ὑπόσχεσιν αὐτῶν, εἴτε ἐξ ἀνάγκης, εἴτε, χρεωστῶ νὰ τὸ ὁμολογήσω διὰ νὰ ἦμαι ἐν τῇ ἀληθείᾳ, ἐκ μικροφιλοτιμιῶν κινούμενοι. Λαμβάνω λοιπὸν τὴν τόλμην νὰ συστήσω πᾶσιν ὑμῖν, Κύριοι, τὴν μεγαλητέραν ἀκρίβειαν διὰ τὰ ἐλευσόμενα ἔτη, διότι μυρία ὅσα ἐγέννησε παράπονα ἡ τοῦ προγράμματος ἀταξία. Καὶ ὅμως τὰ μαθήματα κατὰ τὴν ἐξαμηνίαν ταύτην ἐγένοντο πλείονα καὶ εἵλκυσαν ἱκανὸν ἀκροατήριον, θελχθὲν ὑπὸ τῆς πολυμαθείας τῶν ὁμιλησάντων καὶ ὑπὸ τῆς φυσικῆς ὡραιότητος τῶν ἐπιστημονικῶν πειραμάτων. Ἐὰν πρὸς τὸ παρὸν φοιτῶνται ταῦτα χάριν περιεργείας, ἴσως δὲ καὶ διασκεδάσεως χάριν, ἡ μετ' ἀκριβείας καὶ ζήλου ἐπιμονὴ τῶν Ἑλληνικῶν Συλλόγων θέλει καταστήσει αὐτὰ τοσοῦτον ἀναγκαῖα καὶ τερπνά, ὥστε ἡ ἔλλειψις αὐτῶν νὰ φαίνηται ἐπαισθητοτέρα καὶ αὐτῆς τῆς τῶν χορῶν, τῶν θεατρικῶν παραστάσεων καὶ τῶν μουσικῶν συμφωνιῶν, διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ὁποίων τοσαῦται προσπάθειαι καταβάλλονται, καὶ τηλικαῦται ἐπιβάλλονται θυσίαι παρά τε ἡμῶν αὐτῶν καὶ παρὰ τοῦ ὡραίου φύλου ἔτι μᾶλλον. Πρὸς ἐπίτευξιν λοιπὸν τούτου τοῦ σκοποῦ, χρεωστοῦσιν οἱ Σύλλογοι νὰ σκεφθῶσι πῶς δύνανται νὰ καταστήσωσι τὰς δημοσίας διαλέξεις ὅσον ἔνεστι ὠφελιμωτέρας καὶ θελκτικωτέρας, εὐχάριστον ἀποτέλεσμα, εἰς τὸ ὁποῖον ὅμως ἀδύνατον, νομίζω, νὰ φθάσωμεν ἄνευ προθυμίας, τάξεως, ἀκριβοῦς ἐκτελέσεως τοῦ καθήκοντος, πρὸ πάντων δὲ ἄνευ ἀδιακόπων προσπαθειῶν, τὰς ὁποίας δέον νὰ καταβάλλωμεν πάντες μετὰ ζήλου καὶ πόθου πρὸς πλουτισμὸν τῆς τε Βιβλιοθήκης ἡμῶν καὶ τῆς Ὀργανοθήκης. Ἔχοντες ὑπ' ὄψιν, ὅτι πρῶτοι ὑμεῖς, φιλομαθεῖς ἀπόγονοι ἐνδόξων προγόνων, εἰσηγάγετε ἐν τῇ Ἀνατολῇ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους τὸν δημοτικώτατον τοῦτον τρόπον τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων, μὴ ἀποθαρρύνεσθε, φίλτατοι συνάδελφοι, ἀλλὰ τοὐναντίον, πᾶν πρόσκομμα πρὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν εὑρισκόμενον παραγκωνίζοντες, βαδίζετε θαρραλέως ἐκτελοῦντες τὴν θεάρεστον καὶ λαοσωτήριον ἐντολὴν τῆς δι' ἀκαμάτου διδασκαλίας ἐξαπλώσεως τῶν φώτων, τὸ ἁπλοῦν ἅμα καὶ ἐνθαρρυντικὸν τοῦτο σύμβολον τῶν ἐπὶ Ἱπποκρατικῇ ἐπιστήμῃ διαπρεπόντων ἀδελφῶν παραδεχθέντες ἅπαντες,

Θαρσεῖν χρή· τάχ' αὔριον ἔσετ' ἄμεινον.

(1) Ἰδ. Φιλ. Σύλλογον. Ἔτος Β'. 1864—1865. σελ. 275.

(2) Αὐτόθι σελ. 279.

ΠΕΡΙ
ΘΡΑΚΙΚΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ.

β) Ἡ Χερσόνησος ὑπὸ Μιλτιάδῃ τῷ Ἀθηναίῳ (*). Π. Χ. 560]59—494).

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΡΝΔ' Συνεδριάσει.)

(Συνέχεια Τόμ. Β'. σ. 221.)

§. 32. Οἱ οὖν Δόλογκοι τὸ τότε πολέμῳ ὑπὸ Ἀψινθίων ταλαιπωρούμενοι καὶ τί κακὸν οὐ πάσχοντες, εἰς Δελφοὺς τοὺς βασιλέας περὶ τοῦ πολέμου χρησομένους πέμπουσιν. Ἀνεῖλε δ' αὐτοῖς ὁ θεὸς τοῦτον οἰκιστὴν καὶ ἡγεμόνα κράτιστον ἐπαγαγέσθαι, ὃς ἂν αὐτὸς ἀπὸ τοῦ μαντείου ἐπανιόντας ἐπὶ ξενίαν καλέσῃ. Ἐπανιόντας δὲ διὰ τῆς οὕτω καλουμένης ἱερᾶς ὁδοῦ οὐδεὶς ἐκάλεσεν, εἰς δὲ Ἀθήνας τραπομένους Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου (1) ἐπὶ θύραις ὢν ἐνέτυχε καὶ ἐπὶ

(*) Αἱ §§ 9.—14 οὐ καλῶς τῶν §§ 15—31 προταχθεῖσαι μετὰ ταύτας νοείσθωσαν κείμεναι.

(1) Μαρκελλῖνος (ἐν Βίῳ Θουκυδίδου 3) ὧδε Μιλτιάδην ἐγενεαλόγησε: « Φιλαίας δὲ ὁ Αἴαντος οἰκεῖ ἐν Ἀθήναις· ἐκ τούτου δὲ λέγεται Δάϊκλος, τοῦ δὲ Ἐπίδυκος, τοῦ δὲ Ἀκέστωρ, τοῦ δὲ Ἀγήνωρ, τοῦ δὲ Ὄλιος, τοῦ δὲ Λύκης, τοῦ δὲ Τύφων, τοῦ δὲ Λάϊος, τοῦ δὲ Ἀγαμήστωρ, τοῦ δὲ Τίσανδρος (ἐφ' οὗ ἄρχοντος ἐν Ἀθήναις *) (ἔνθα Poppo, Woemel καὶ ἄλλοι ὀρθῶς προγραπτέον εἶναι διὰ τό που ἐκρυὲν εἴκασαν καὶ Κύψελος), τοῦ δὲ Μιλτιάδης, τοῦ δὲ Ἱπποκλείδης, ἐφ' οὗ ἄρχοντος Παναθήναια ἐτέθη, τοῦ δὲ Μιλτιάδης, ὃς ᾤκισε Χερσόνησον. » Μιλτιάδης δ' ἔσχεν ἀδελφὸν ὁμομήτριον Κίμωνα τὸν δι' εὐήθειαν κληθέντα Κοάλεμον υἱὸν Στησαγόρα· Κίμων δὲ υἱεῖς ἔσχε Στησαγόραν, τὸν Μιλτιάδην πρῶτον οἰκιστὴν Χερσονήσου διαδεξάμενον, καὶ Μιλτιάδην τὸν Μαραθώνιον· ὅρα δέ μοι Ἡροδ. VI, 36. 103 ed. K. Abicht.

(1) Ἡροδ. VI, 34. 35. πρβλ. Μαρκελλ. Βίῳ Θουκ. 7. Cornel. Nepot. Milt. I, ὃς τὰ ἀμφοῖν τοῖν Μιλτιάδαιν πεπραγμένα ἐνὶ συγγέας παρασχεῖν φαίνεται. Διογένης δ' αὖ ὁ Λαέρτιος (1, 2) τὴν ἀποικίαν Σόλωνος γνώμῃ γενέσθαι εἴρηκε (Π. Χ. 559). Ὅτι δὲ Καρδίᾳ ἀποίκους ἐπέβαλε Σκύμνος φησὶ (στίχ. 704—). Στράβων (VII Epit. 52 Cram.) Πακτύῃ (Σκύμν. 711). Κρηθωτῇ (Ἔφορος παρ' Ἁρποκρατίωνι ἐν λ. Σκύμν. στίχ. 711. Σουΐδας ἐν λ.) Ἀλωπεκοννήσῳ (Ἐτυμολογ. Μέγα ἐν λ.) Παρβλ. καὶ τὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν περὶ τῶν πόλεων ἑκάστων.

(2) Ἡροδ. VI, 37.

(3) Αὐτόθι.

ξενίαν ἐκάλεσέ τε καὶ ξυνήγαγεν. Ἦρχε δὲ τηνικαῦτα Ἀθηναίων μὲν Πεισίστρατος, Λυδῶν δὲ Κροῖσος· μετὰ δὲ Πεισίστρατον Ἀθήνησιν ἴσχυε Μιλτιάδης, ὃς τούτους ἰδὼν πλανητῶν ἔχοντας στολὴν καὶ οὐκ ἐγχωρίων ἐπὶ ξενίαν καλεῖ· οἱ δ' οὖν Δόλογκοι ξενιζόμενοι τὸ μαντεῖόν οἱ ἐξέφηναν δεόμενοι ἅμα τῷ θεῷ πείθεσθαι καὶ ἀναλαβεῖν τὴν ἡγεμονίαν. Ταῦτα Μιλτιάδης ἀκούσας ἐπείθετο ἄχθει τὸ πλεῖστον τῇ Πεισιστράτου ἀρχῇ. Καὶ δὴ αὐτίκα μάλα εἰς Δελφοὺς ἀπῆλθε χρησόμενος τὰ περὶ τούτου, θεοῦ δὲ συναινοῦντος, γνώμῃ δὲ ὥς φασιν ἔνιοι καὶ Πεισιστράτου, παραλαβὼν Ἀθηναίων τὸν βουλόμενον μετὰ δυνάμεως ἔπλει εἰς Χερσόνησον· οἳ τὸν ἰσθμὸν ἀπὸ Καρδίας μέχρι Πακτύης ἀποτειχίσας, τρόπῳ δὲ τοιῷδε τοὺς Ἀψινθίους τὴν χώραν ἐπινεμομένους ἀπωσάμενος, ταῖς δὲ τῶν πόλεων Καρδίᾳ καὶ Πακτύῃ, Κρηθωτῇ καί που καὶ Ἀλωπεκοννήσῳ ἀποίκους ἐπιβαλών, οἰκιστής τε ἐγένετο καὶ τύραννος ὑπ' αὐτῶν τούτων καταστὰς τῶν ἐπαγαγομένων (Π. Χ. 560]59) (1). Μετὰ δὲ τὸν ἀποτειχισμὸν πρώτοις τῶν λοιπῶν Μιλτιάδης ἐπολέμησε, Λαμψακηνοῖς ὑφ' ὧν μέν τοι ἐνέδρᾳ ζωγρεῖται, μόνον δὲ διὰ Κροῖσον λύεται τὸν Λυδῶν ἐκείνοις συνήθη τυγχάνοντα (2). Καὶ πρὸς ἕτερους πόλεμον ἐξήνεγκεν ὁ Μιλτιάδης, καὶ πρὸς Ἄρατον δοκεῖ τινα, ὡς τὸ μὲν Ἡρόδοτος ὑποδηλοῖ φὰς « τῶν λοιπῶν πρώτοισι ἐπολέμησε τοῖσι Λαμψακηνοῖσι (3), » τὸ δὲ Παυσανίας μεμνημένος Διὶ τῷ Ὀλυμπίῳ ἀναθήματος, ἐφ' ᾧ ἐπεγέγραπτο τάδε·

» Ζηνὶ μ' ἄγαλμ' ἀνέθηκαν Ὀλυμπίῳ ἐκ Χερσονήσου Τεῖχος ἑλόντες Ἀράτου· ἐπῆρχε δὲ Μιλτιάδης σφίν (1). »

§. 33. Ἅπαις δὲ μετὰ ταῦτα τελευτήσας τήν τε ἀρχὴν κατέλιπε καὶ τὰ χρήματα πάντα Στησαγόρᾳ Κίμωνος ἀδελφοῦ ὁμομητρίου (2)· θύουσι δέ οἱ τελευτήσαντι Χερσονησῖται, τιμαῖς δὲ οἷα οἰκιστὴν καὶ ἀγῶσι γεραίρουσιν, ἐν οἷς πλὴν Λαμψακηνῶν, πρὸς οὓς ἐκεῖνος πόλεμον ἐξενηνόχει, πᾶσιν ἦν ἀγωνίζεσθαι· ἀλλὰ μὴν καὶ Στησαγόρας πάλιν αὖ Λαμψακηνοῖς πολεμῶν ἅπαις τὸν βίον κατέστρεψεν ὑπό του αὐτομόλου μὲν λόγῳ, ἔργῳ δὲ πολεμίου τὴν κεφαλὴν πελέκει βληθεὶς ἐν τῷ Πρυτανείῳ (3). Τρόπῳ δὲ τοιῷδε καὶ Στησαγόρα τελευτήσαντος οἱ Πεισιστρατίδαι Μιλτιάδην Β' τὸν Κίμωνος, Στησαγόρᾳ ὁμοπάτριον ἀδελφὸν καὶ ὁμομήτριον, τὸν Μαραθώνιον, ἐπὶ Χερσόνησον πέμπουσιν οἷον ἐπὶ κτῆσιν βεβαίαν. Ὁ δ' οὖν Μιλτιάδης ἀφικόμενος, ὁρῶν δὲ Χερσονησίτας ἐπὶ τῇ τῶν ξένων ἀρχῇ δυσφοροῦντας, ἔνδον ὡς τὰ πολλὰ διῆγεν ἐπὶ τῇ τοῦ ἀδελφοῦ ξυμφορᾷ βαρέως δῆθεν φέρων· ὃ δὴ Χερσονησῖται πυθόμενοι ἐξ ἁπασῶν οἱ ἄριστοι τῶν πόλεων ξυλλυπηθησόμενοι παρεγένοντο. Μιλτιάδης δὲ δήσας ἐγκαθεῖρξέ τε καὶ τῆς Χερσονήσου κρατήσας (Π. Χ. 515) πεντακοσίους εἶχεν ἑαυτῷ ἐπικούρους, Ὀλόρου δὲ τοῦ Θρᾳκῶν βασιλέως τὴν θυγατέρα Ἡγησιπύλην εἰς γάμον ἠγάγετο (4)· βασιλικῇ δὲ χρώμενος δυνάμει εἰ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν μὴ περιεβέβλητο, ἀλλὰ μὴν ἐτυράννευσε δικαίως (5), τείχεσί τε ἐχυροῖς τὴν χώραν ἀσφαλῆ ἀπεργασάμενος, τοὺς ἑκάστοτε ἐπιτρέχοντας Θρᾷκας καὶ ληΐζομένους Ἀθηναίοις, οὓς Ἀθήνηθεν συνεπηγάγετο, εὐχερῶς ἀπεώσατο, ταῖς δ' ἐπιδρομαῖς συνεχῶς γιγνομέναις τούτους ἐπλούτισε, Λῆμνον δὲ τὴν νῆσον δόλῳ ἑλὼν Ἀθηναίοις ἐδωρήσατο τοῖς ἐκπέμψασι (6).

§. 34. Μετὰ δὲ τὴν τῶν Ἰώνων κατάληψιν τῆς κατ' Ἀσίαν Ἑλλησποντιακῆς ἀκτῆς ὑποφόρου

(1) Παυσαν. VI, 19. 6.

(2) Ἡροδ. VI, 103.

(3) Ἡροδ. VI, 38.

(4) Ἡροδ. VI, 39. Μαρκελλῖνος δὲ (Βίῳ Θουκ. 12) φησὶ « Μιλτιάδης οὖν, ὄντων αὐτῷ παίδων ἐξ Ἀττικῆς γυναικός, ὅμως ἐπιθυμῶν δυναστείας λαμβάνει Θρᾳκῶν βασιλέως Ὀλόρου θυγατέρα Ἡγησιπύλην. »

(5) Cornel. Nepot. Miltiad. II.

(6) Ἡροδ. VI, 140. Cornel. Nepot. Miltiad. I.

τῷ βασιλεῖ γενομένης, καὶ τὸν Χερσονήσου ἀνάγκη τύραννον, καί περ Ἀθήνηθεν, ἐπικουρεῖν Πέρσαις κατὰ τὸ ἐνόν (1). Δαρείῳ γὰρ τῷ Ὑστάπους ὀλίγῳ ὕστερον τοὺς μέσον Ἴστρου καὶ Τανάΐδος Σκύθας καταστρέψασθαι ἐφιεμένῳ καὶ στρατεύσαντι, ἄλλοι τε ἐν τῇ στρατείᾳ ἔσποντο τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἑλληνίδων πόλεων τύραννοι, καὶ δὴ καὶ Μιλτιάδης Χερσονήσου (2), οἷς ἡ φυλακὴ τῆς γεφύρας ἐπετράπη τῆς ἐπὶ Ἴστρον. Τῶν δὲ Σκυθῶν τοῖς Ἕλλησι μηχανωμένων τὴν τῆς σχεδίας κατάλυσιν, Μιλτιάδης μὲν τοῦ πράγματος ὑπερεμάχησεν, Ἰστιαῖος δὲ ὁ Μιλήτου τῆς Ἰωνικῆς ἐνέζη ἄλλα τε προβαλλόμενος, καὶ τὴν ἑαυτῶν μετὰ τοῦτο κατάλυσιν ὑπὸ τῶν οἰκείων (3). Ὁ δὲ βασιλεὺς δεδυστυχηκὼς ἐν τῇ στρατείᾳ εἰς Σηστὸν ὑποστρέφει, ἐκεῖθεν δ' εἰς Ἀσίαν, Μεγάβαζον ἐν Εὐρώπῃ καταλιπών, ὅπως τὴν Θράκην πᾶσαν ὑπὸ Πέρσαις ποιήσεται· μεθ' ὃ Μεγάβαζος τὴν ἐπὶ Σάρδεις τρέπεται καταλιπὼν Ὀτάνην ὕπαρχον καὶ τῆς στρατηγίας διάδοχον, τότε Βυζαντίους ἑλόντα καὶ Χαλκηδονίους, Ἀντανδρόν τε τὴν ἐν Τρῳάδι γῇ, καὶ Λαμπώνιον, νησὶ δὲ παρὰ Λεσβίων Λῆμνον καὶ Ἴμβρον ἔτι τότε ὑπὸ Πελασγῶν οἰκουμένας (4). Τὸ τηνικαῦτα δὴ οἱ Σκύθαι βαρέως φέροντες καὶ ἐπ' αὐτὴν ἥλασαν λῃσόμενοι τὴν Χερσόνησον· οὓς περ Μιλτιάδης ἑαυτὸν ὁρῶν οὐ μενοῦντα, ἀπεχώρει μὲν τῆς χώρας, οὐ πολλῷ δ' ὕστερον ὑπ' αὐτῶν κατάγεται τῶν ἐνοίκων μετὰ τὴν Σκυθῶν ἀπαλλαγήν, αὐτόθι δ' ἔτη τρία παρέμεινε (5). Ἐν δὲ τούτῳ καὶ τῶν κατ' Ἴωνας γενομένων ὁ Μιλτιάδης ἐν Χερσονήσῳ τὸν Περσικὸν πυνθανόμενος στόλον παραπλεῖν εἰς Τένεδον (Π. Χ. 494) ἐν οὐκ ἀσφαλεῖ ὁρῶν ἑαυτὸν διὰ τὴν εἰς Ἴστρον βουλήν, πέντε ὧν εἶχε χρημάτων νῆας πληρώσας, ἀπέπλει ἐκ Καρδίας διὰ τοῦ Μέλανος Ἀθήναζε, μόγις κατὰ τὸν διάπλουν ἐκφυγὼν τὸν θάνατον· οἱ γὰρ τῷ στόλῳ ἐφεστῶτες Φοίνικες περιπεσόντες, αὐτὸν μὲν ταῖς τέσσαρσιν εἰς Ἴμβρον καταφυγεῖν ἠνάγκασαν, τὸν δ' υἱὸν Μητίοχον τῆς πέμπτης ἄρχοντα ἅμα ταύτῃ κατέλαβον (1). Μέχρι μὲν ὧδε ἡ Χερσόνησος ὑπ' Ἀθηναίοις ἦν.

(1) Ἡροδ. III, 90. πρβλ. 96. Καὶ τύραννοι δὲ ὑπὸ βασιλέως ταῖς πόλεσιν ἐτάχθησαν, Δάφνις Ἀβύδῳ, Ἱπποκλος Λαμψάκῳ, Ἡρόφαντος Παρίῳ, Μητρόδωρος Προικονήσῳ, Ἀρισταγόρας Κυζίκῳ, Ἀρίστων Βυζαντίῳ. Ἡροδ. IV, 138.
(2) Ἡροδ. IV, 137. Cornel. Nepot. Miltiad. III.
(3) Ἡροδ. IV, 137. πρβλ. IV, 98.
(4) Ἡροδ. IV, 143. πρβλ. V, 2. 23. 25. 26. 123.
(5) Ἡροδ. VI, 40.

γ') Ἡ Χερσόνησος ὑπὸ Πέρσαις. (Π. Χ. 494—469).

§. 35. Μιλτιάδου δὲ διαδράντος ἡ Χερσόνησος καταληφθεῖσα οὕτω δὴ καὶ πόλ' ὑπὸ Φοινίκων πυρὶ καὶ σιδήρῳ παθοῦσα (2), ὑπὸ Πέρσαις ἐγένετο ὑπάρχους ἐν αὐτῇ καταστήσασι πανταχῇ (3) (καὶ αὐτῆς Καρδίας προσχωρησάσης ὕστερον). Διόπερ Μαρδόνιον πρῶτον ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεύσαντα οἱ Χερσονησῖται διὰ τῆς ἑαυτῶν ἐθεάσαντο (Π. Χ. 492), οὐ πολλῷ δ' ὕστερον εἰς Ἀσίαν διχῇ ἐν τῇ στρατείᾳ προσπταίσαντα, ναυσὶ μὲν πρὸς Ἄθω, πεζῇ δὲ πρὸς Βρίγας τοὺς ἐν Θράκῃ (4). Ἐφεξῆς δὲ Δάτιδος καὶ Ἀρταφέρνους τῶν στρατηγῶν ἐν Μαραθῶνι ἀτυχησάντων (Π. Χ. 490), ἡ τρίτη ἐπεγένετο στρατεία δεινὴ κατά τε γῆν καὶ θάλασσαν αὐτοῦ Ξέρξου μετὰ Δαρεῖον θανόντα ἡγουμένου. Ὅτε δὴ τοῦ μὲν στόλου εἰς Ἐλαιοῦντα προσορμισαμένου (5), ὁ τὴν Χερσόνησον πρὸς ἠῶ περιῤῥέων *ἅλιος πρὼν* σχεδίαις δυσὶ νηῶν ὑπ' Αἰγυπτίων καὶ Φοινίκων ἐζεύγνυτο, ἔωθεν μὲν ἐξ Ἀβύδου ἀρχομέναις, δυσμόθεν δ' εἰς τὸ τῇδε κατέναντι Χερσονήσου πετρῶδες καθηκούσαις ἀκρωτήριον, Σηστοῦ μέσον καὶ Μαδύτου κείμεναι (Π. Χ. 480)· ὧν τῇ μὲν πρὸς Πόντον οἱ ἄνδρες, τῇ δὲ πρὸς Αἰγαῖον τὰ ὑποζύγια καὶ ἡ θεραπεία διέβαινον (6)· τῶν δὲ πρῶτον λυθεισῶν σφοδραῖς ἀνέμων πνοαῖς, ἕτεραι ἐπάγησαν εὐσταθέστεραι (7). Ἡ οὖν στρατιὰ ἐν ἡμέραις ἑπτὰ καὶ ἴσαις νυξὶ διὰ τῶν ζευγμάτων βαίνοντες διὰ Χερσονήσου τὴν ὁδὸν ἐποιοῦντο πρὸς ἠῶ τε καὶ ἀνατολὰς ἡλίου, ἐν μὲν δεξιᾷ τὸν τάφον ἔχοντες Ἕλλης τῆς Ἀθάμαντος, Καρδίαν δὲ λαιᾷ πόλιν, διὰ μέσης πορευόμενοι πόλεως, ᾗ ἐπίκλησις Ἀγορά· ἐκεῖθεν δὲ πρὸς Θράκην ἦεσαν καὶ Ἑλλάδα (1). Ταῦτα δὲ τῶν τις Χερσονησιτῶν (Ἑλλησπόντιος) ὁρῶν εἰπεῖν λέγεται θάμβει συνεχόμενος « ὦ Ζεῦ, τί δὴ ἀνδρὶ εἰδόμενος Πέρσῃ καὶ οὔνομα ἀντὶ Διὸς Ξέρξεα θέμενος ἀνάσατον τὴν Ἑλλάδα ἐθέλεις ποιῆσαι, ἄγων πάντας ἀνθρώπους; καὶ γὰρ ἄνευ τούτων ἐξῆν σοι ποιέειν ταῦτα (2). »

(1) Ἡροδ. 41. Μαρκελλ. ἐν Βίῳ Θουκ. 12. Μητίοχον οὐδὲν ὁ Δαρεῖος κακὸν ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ οἶκον καὶ κτῆσιν ἔδωκε καὶ Περσίδα γυναῖκα, ἐκ τῆς οἱ τέκνα ἐγένετο, τὰ εἰς Πέρσας κεκοσμέαται. Ἡροδ. αὐτόθι.
(2) Ἡροδ. VI, 33. « Οἱ δὲ Φοίνικες κατακαύσαντες ταύτας τὰς χώρας τὰς καταλεχθείσας τρέπονται ἐπί τε Προκόννησον καὶ Ἀρτάκην... »
(3) Ἡροδ. VII, 106.
(4) Ἡροδ. VI, 43. 45.
(5) Ἡροδ. VII, 21.
(6) Ἡροδ. VII, 33. 36. 55.
(7) Αὐτόθι VII, 34. 36.

§. 36. Ὑπὸ γοῦν Πέρσαις οἱ Χερσονησῖται (ἐτυράννευον γὰρ Ξέρξου ὕπαρχοι, Ἀρταΰκτης ὁ Χεράσμιος Σηστοῦ) (3) ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καὶτοὶ ἦεσαν τοῖς δεσπόταις συντασσόμενοι, μᾶλλον δὲ ἐν ταῖς ναυσὶν ὑπηρέτουν, ἐσκευασμένοι ὡς Ἕλληνες, ἅτε χώραν θαλάσσῃ περιῤῥεομένην ἔχοντες καὶ τοῖς ναυτικοῖς πλέον ἐπιδεδωκότες (4). Μετὰ δὲ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν (Π. Χ. 480), ἐν ᾗ τό τε βαρβαρικὸν ἡττήθη καὶ βασιλεὺς ὁ Περσῶν τὴν πρὸς Ἀσίαν ἐτράπετο καταναυμαχηθείς (5), ἔτει δ' ἐνὶ ὕστερον καὶ τῆς Πλαταιᾶσι γενομένης πεζομαχίας καὶ τῆς παρὰ Μυκάλην (6), ἡ Χερσόνησος μετ' οὐ πολὺ τοῦ Πέρσαις τελεῖν ἀπηλλάγη, Ἀθηναίοις τοῖς πρότερον ἄρχουσι προστεθεῖσα. Ὁ γὰρ παρὰ Μυκάλην ναυλοχῶν τῶν Ἑλλήνων στόλος ἐπὶ Ἑλλήσποντον πρὸς τῶν γεφυρῶν τραπόμενος τὴν διάλυσιν, ταύτας τοῖς κύμασιν εὑρὼν λελυμένας, διχῇ ἀπεσχίσθη, τῶν μὲν Λακεδαιμονίων οἴκαδε καὶ τῶν ξυμμάχων, τῶν δ' αὖ Ἀθηναίων Ξανθίππου ἡγουμένου ἐπὶ τὴν πάλαι τραπομένων περισπούδαστον Χερσόνησον· ἣν μέντοι οὐκ ἐκ τοῦ παραχρῆμα κατέσχον, Σηστὸν δὲ τὴν τῶν ταύτῃ καιριωτέραν πόλεων ἐπολιόρκουν ἀντέχουσαν, ἀμυνομέων Αἰολέων τῶν ἐγχωρίων καὶ Περσῶν ἅμα τούτοις τῶν κρατούντων, Ἀρταΰκτου ἄρχοντος, δυσσεβοῦς ἀνδρὸς, πόλλ' Ἐλαιουσίοις δυσσεβήσαντος ἐν αὐτῷ τῷ Πρωτεσιλαείῳ πρότερον Ξέρξου ἐν Ἑλλάδι πολεμοῦντος (1). Ἦκε δ' ἐπίκουρος Οἰόβαζος ἀνὴρ Πέρσης ἐκ Καρδίας. Οὗτοι Ἕλληνας ἐπελθόντας πυθόμενοι, καί τοι παρασκευῆς οὐκ οὔσης, ἐκλείοντο ἐν αὐτῇ ἀμυνόμενοι. Τῆς δεπολιορκίας παρατεινομένης καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἐπιλιπόντων τοῖς ἔνδον, ἔδοξεν αὐτοῖς νύκτωρ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ ὄπισθεν τοῦ τείχους· καὶ δὴ ἐξῆλθον Πέρσαι τε καὶ Οἰόβαζος. Πρῶτας δὲ γενομένης παρὰ τῶν ἐν πύργοις φρουρούντων Χερσονησιτῶν ἀγγέλλεται Ἀθηναίοις ἡ Περσῶν ἐκφυγὴ, παρ' αὐτὰ τοὺς βαρβάρους ἀπελάσαι πορευθεῖσιν. Καὶ Οἰόβαζον μὲν φεύγοντα Ἀψίνθιοι αἱροῦσιν καὶ τῷ σφετέρῳ θεῷ Πλειστώρῳ θύουσιν, ὡς δ' οὕτως Ἀρταΰκτην διώκοντες καταλαμβάνουσιν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς καί περ ἐπὶ μακρὸν ἀντισάντα· τοῦτον δὲ δείσεσιν οἷς ἠσεβήκει Ἐλαιουσίων ἀνεκρέμασαν ἐπὶ τὸ πετρῶδες τῆς Χερσονήσου ἀκρωτήριον, ἢ, ὡς ἕτεροι, ἐπὶ τὸν ἄνω Μαδύτου κολωνὸν, λαβόντα οὕτω τὰ τῆς δυσσεβείας ἐπιτίμια (2). Ἀλλ' ὅμως καί τοι Σηστοῦ ἁλούσης καὶ φρουρᾶς Ἀθηναίων ἐν αὐτῇ καταλειφθείσης (3) καὶ τῶν πλείστων βασιλέως ἀποσάντων, ἡ Χερσόνησος οὐ πᾶσα ὑπ' Ἀθηναίοις ἐγένετο, ὡς οὗτοι ἀπηλλάγησαν (4). Βραχύ τι γὰρ ὕστερον Πέρσαι τῶν Θρᾳκῶν ἀρήγειν προθυμουμένων τὴν Σηστὸν ἀνεκτήσαντο (5), ἕως Κίμων ὁ Μιλτιάδου, ἐπεὶ τῶν Περσῶν τινες τὴν Χερσόνησον ἐκλιπεῖν οὐκ ἠβούλοντο, Θρᾳκῶν τῶν προσβόρων ἐπ' ὠφελίᾳ καλουμένων, ὀλίγαις τισὶν μετὰ τὴν ἐπ' Εὐρυμέδοντι μάχην ἐκπλεύσας τριήρεσιν αὐτῶν τε καὶ Θρᾳκῶν ἐκράτησε, τὴν δὲ Χερσόνησον Ἀθηναίοις περιεποίησε (Π. Χ. 449) (6).

(1) Αὐτόθι VII, 56. 58.
(2) Αὐτόθι.
(3) Ἡροδ. VII, 33. 78. « Μάκρωνας καὶ Μοσυνοίκους (συνέτασσεν) Ἀρταΰκτης ὁ Χεράσμιος, ὃς Σηστοῦ τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ ἐπετρόπευε. » Καὶ ὁ αὐτὸς IX, 116. « Ἐτυράννευε δὲ τούτου τοῦ νομοῦ Ξέρξου ὕπαρχος Ἀρταΰκτης »· καὶ Καρδίης ὕστερον δοκεῖ Οἰόβαζος εἶναι ὕπαρχος· αὐτόθι IX, 115.
(4) Ἡροδ. VII, 95. Ἑλλησπόντιοι δὲ πλὴν Ἀβυδηνῶν (Ἀβυδηνοῖσι γὰρ προσετέτακτο ἐκ βασιλέως κατὰ χώραν μένουσι φυλάκους εἶναι τῶν γεφυρέων) οἱ δὲ λοιποὶ οἱ ἐκ τοῦ Πόντου στρατευόμενοι παρείχοντο μὲν ἑκατὸν νέας, ἐσκευασμένοι δὲ ἦσαν ὡς Ἕλληνες· οὗτοι δὲ Ἰώνων καὶ Δωριέων ἄποικοι. » Οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ Κύζικον οἰκοῦντες καὶ Προικόννησον καὶ Λάμψακον, Πέρινθόν τε καὶ Ἄβυδον Ἰώνων ἄποικοι· Δωριέων δὲ δὲ οἱ Χαλκηδόνα οἰκοῦντες, Σηλυβρίαν καὶ Βυζάντιον. Ὅρα τὸ αὐτόθι τοῦ Abicht σχόλιον.
(5) Ἡροδ. VIII, 117. πρβλ. IX, 114. 115.
(6) Ἡροδ. IX, 114.

δ') Ἡ Χερσόνησος ὑπ' Ἀθηναίοις. (Π. Χ. 469—405).

§. 37. Ἐν τούτῳ δὲ συνεχῶς ἡ Χερσόνησος ὑπὸ Θρᾳκῶν τῶν ὁμόρων πόλ' ὑφίστατο καὶ πολέμους εἶχε συχνοὺς καὶ βαρεῖς. Ἵνα οὖν οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐνοικοῦντας ἐξ Ἑλλήνων τὸ πλεῖζον, Ἀθηναίων μάλιστα, τὸ γένος ἔλκοντας, τῶν ξυμφορῶν ἀποσπάσωνται, στρατηγίαν ἐκεῖσε διὰ Περικλέους πέμπουσι Χερσονησίταις λυσιτελῆ τὰ

(1) Ἡροδ. IX, 114—.
(2) Ἡροδ. IX, 118. 119. 120. πρβλ. VII, 33.
(3) Διοδ. XI, 37.
(4) Ἡροδ. IX, 120. Θουκ. 1, 89, 2. Διοδ. αὐτόθι.
(5) Πολυαίν. 1, 3.
(6) Πλουτ. Κίμ. Πολυαίν. αὐτόθι.

μάλιστα, ἔτι δ' ἐποίκους χιλίους, κληρούχους οὓς φασι, καὶ τὸν ἰσθμὸν αὖθις τειχίζουσιν ἐκ θαλάσσης εἰς θάλασσαν, ἔρκος ταῖς Θρᾳκῶν ἐπιδρομαῖς (1). Οὕτω δὲ (Π. Χ. 452) Ἀθηναίοις ὑπόφορος ἐγένετο (2), ὡς ἐν τοῖς φορολογικοῖς δηλοῦται πίναξι, ἐν οἷς Ἀλωπεκόννησος, Καλλίπολις, Ἐλαιοῦς, Λίμναι, Μάδυτος, Σηστὸς, Ἀγορὰ ἡ Χερρόνησος συγκατειλεγμέναι κεῖνται ἅμα, ὡς εἰκὸς, ταῖς ἐλάσσοσιν, ὧν μόνη Καρδία, ἀνθ' ὅτου δὲ οὐκ ἴσμεν, ἐξηρημένη φαίνεται (3). Ἡσυχάσασα οὖν καὶ οὐκ ὀλίγον ἐπιδοῦσα, ἐνεπλάκη ἄκουσα ταῖς ἄρκυσι τοῦ ὕστερον τὴν Ἑλλάδα ξύμπασαν ἀνακυκάσαντος ὀλεθριωτάτου πολέμου, τοῦ Πελοποννησιακοῦ, οἷς ἐτέλει Ἀθηναίοις ἄνδρας παρεχομένη καὶ χρήματα (4). (Π. Χ. 431).

§. 38. Ἀτυχησάντων δὲ τῶν Ἀθηναίων ὕστερον περί τε Σικελίαν καὶ ἀλλαχῆ, ἔτει τοῦ πολέμου πρώτῳ καὶ εἰκοστῷ (Π. Χ. 411), πολλῶν δὲ τῶν ξυμμάχων ἀφισταμένων, αὐτοῦ δὲ τοῦ πολέμου περὶ Ἑλλήσποντον ὡς τὰ πολλὰ διαπραττομένου, οὐκ ὀλίγα τῇ Χερσονήσῳ κήδε' ἐπεκρέματο. Ἡ μὲν γὰρ Λάμψακος ἀντίον Χερσονήσου κατ' Ἀσίαν καὶ Ἄβυδος ἐλθόντος Δερκυλλίδα τοῦ Λακεδαιμονίου ἐκ Μιλήτου εἰς Ἑλλήσποντον ἐνιαυτῷ τῷδε ἀπέστησαν πρὸς τοῦτον καὶ Φαρνάβαζον· οὐ πολλῷ δὲ ἐπελθόντος Στρομβιχίδου ναυάρχου Ἀθηναίων ἥ τε Λάμψακος αὐτοβοεὶ ἀνεκτήθη, καὶ Σηστὸς, πόλις Χερσονησῖτις, φρούριον κατέσχε καὶ φυλακὴ παντὸς τοῦ Ἑλλησπόντου (5). Λακεδαιμόνιοι δὲ παραυτίκα ναυσὶν ἑκκαίδεκα Ἑλλήσποντον εἰσέπλευσαν καὶ Χερσονήσου μοῖραν ἐπέδραμον (6). Ἐν τούτῳ δὲ Ἀλκιβιάδης φεύγων τρία περὶ Πακτύην ἐχυρὰ κατεστήσατο φρούρια, ἀφ' ὧν Θρᾳξὶ τοῖς ὁμόροις τὴν χώραν ἐπινεμομένοις ἤϊεν (7).

(1) Πλουτ. Περικλ. ΙΑ'. Διοδ. XI, 88.
(2) Θουκ. Η', 9, 3. « καὶ ἄλλαι πόλεις αἱ ὑποτελεῖς οὖσαι. . . . Ἑλλήσποντος. » (Hoc nomen omnes urbes graecas tam Asiae, quam Europae ad hoc fretum, Propontidem, et Bosphorum sitas complecti videtur. E. F. Poppo).
(3) Boeckh' s Staatshaushalt. II, 659.
(4) Θουκ. Β', 9, 5. « Τούτων (ξυμμάχων) ναυτικὸν παρείχοντο Χῖοι, Λέσβιοι, Κερκυραῖοι· οἱ δὲ ἄλλοι πεζὸν καὶ χρήματα. » πρβλ. Ξεν. Ἑλλ. I, 3, 8. Διοδ. XIII, 66. Πλουτ. Ἀλκιβ. 30.
(5) Θουκ. Η', 62.
(6) Αὐτόθι Η', 99, 3.
(7) Πλουτ. Ἀλκιβ. 36. Λύσανδρ. 10. Ξενοφ. Ἑλλην. 1, 5, 17. Διοδ. XIII, 74. Cornel. Nepot. Alcibiad. 7.

Εἶτα δὲ Ἀθήνησι τῆς καθόδου ψηφισθείσης ἄλλων τε καὶ Ἀλκιβιάδου, τὰ περὶ τούτου οἱ Λακεδαιμόνιοι πυθόμενοι, ἅμα δὲ καὶ τῇ Τισσαφέρνους ἀπιστίᾳ ἀχθόμενοι (ὑπισχνεῖτο γὰρ αὐτοῖς τοὺς μισθοὺς), ναύαρχον ἀντὶ Ἀστυόχου Μίνδαρον ἐπέστησαν, πρὸς δὲ Φαρνάβαζον ἐν Ἑλλησπόντῳ ἔπεμψαν· ὃς σπουδῇ πρὸς Ἑλλήσποντον ἔπλει τὸν περὶ Ἐρεσσὸν τῆς Λέσβου τῶν Ἀθηναίων ὑπεκφεύγων στόλον. Οἱ δ' αὖ Ἀθηναῖοι τὴν τούτου πυθόμενοι ὑπεκφυγὴν, τὴν δ' Ἐρεσσοῦ πολιορκίαν λύσαντες, ὡς εἶχον τάχους εἰς Ἑλλήσποντον ἔπλεον, εἰς δ' Ἐλαιοῦντα ὁρμισάμενοι, ναυμαχῆσαι παρεσκευάζοντο· καὶ ἐναυμάχησαν ἀντιπαραταξάμενοι ἀπὸ Σηστοῦ μέχρι Κυνοσήματος, τῶν πολεμίων ἀντιπέραν κατ' Ἄβυδον μέχρι Δαρδάνου τεταγμένων· ἐνίκησαν δὲ ναυμαχοῦντες Ἀθηναῖοι, τροπαῖον δ' ἐπὶ τῆς Κυνοσήματος ἄκρας ἔστησαν τὴν Χερσόνησον οὕτως ἑαυτοῖς ἀσφαλισάμενοι (1). Ἐκεῖθεν δὲ οἱ μὲν εἰς Σηστὸν μετέστησαν καὶ Κύζικον, οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι τοὺς Ἀθηναίους ἀπιόντας αἰσθόμενοι, Ἀβυδόθεν εἰς Ἐλαιοῦντα (2) κατάγουσιν, ἔνθα Θυμοχάρην Ἀθήνηθεν ὀλίγαις τισὶ ναυσὶν ἐρχόμενον νικῶσι (3). Ὀλίγῳ δ' ὕστερον Λακεδαιμονίων μοῖρα Δωριέως Ῥοδίου ἡγουμένου εἰσέπλει εἰς Ἑλλήσποντον χειμῶνος ἀρχομένου· ὃ ἀπὸ Κυζίκου, ἧ μικρὸν παρέμειναν, Ἀθηναῖοι ἡμεροσκόποις πυθόμενοι, ἀντανήγοντο· καὶ Δωριεὺς μὲν ἔφυγεν εἰς Ῥοίτειον, Ἀθηναῖοι δὲ οὐδὲν πλέον πράξαντες ἐπέπλευσαν εἰς Μάδυτον τῷ στρατεύματι συμμίξοντες (4).

§. 39. Ταῦτα δὲ Μίνδαρος ἀπ' Ἰλίου κατιδὼν (ἔτυχε δὲ θύων τῇ Ἀθηνᾷ) ἐβοήθει κατὰ τάχος, ὡς δ' αὖτως Ἀθηναῖοι, ὥστε ναυμαχῆσαι περὶ Ἄβυδον ἔωθεν ἄχρι δείλης. Τῆς δὲ μάχης ἀμφιῤῥόπου οὔσης, Ἀλκιβιάδης ἐπεισπλεῖ, ἔνθεν τοι φυγὴ τῶν Πελοποννησίων ἐγένετο πρὸς Ἄβυδον, καί περ πανσθενεὶ βοηθοῦντος Φαρναβάζου (5)· ἐφεξῆς δὲ καὶ ἡ περὶ Κύζικον ἐγένετο ναυμαχία (Π. Χ. 410), ὅτε Ἀθηναίων νικώντων, καὶ Μίνδαρος ἀπέθανεν. Ἀπόντων δὲ Ἀθηναίων ὀλίγαι τινὲς ἐλελοίπεσαν νῆες εἰς τὴν Ἑλλησπόντου φυλακὴν, αὐτὴ δὲ ἡ Σηστὸς κενὴ ἦν, ὥστε Κλέαρχον Λακεδαιμόνιον φεύγοντα αὐτόθι καταφυγεῖν (1). Τοῦ δ' ἐρχομένου ἔτους (Π. Χ. 409) παρὰ Σηστὸν ὁ ξύμπας Ἀθηναίων στόλος ἐναυλόχει, ἡ δὲ Χερσόνησος Ἀθηναίων ἐγένετο (2). Ἦρι δὲ τῷ ἐπιόντι (Π. Χ. 408) Ἀλκιβιάδης εἰς Ἑλλήσποντον ἠργυρολόγει καὶ Σηλυβρίαν ἑλὼν φρουρὰν κατέστησεν (3)· ἡττηθέντος δ' Ἀντιόχου παρὰ Νότιον (Π. Χ. 406) τῆς στρατηγίας στερηθεὶς εἰς Χερσόνησον ἀνέκαμψεν εἰς τὰ αὐτοῦ κτήματα (4). Ἔτει δὲ ἕκτῳ καὶ εἰκοστῷ τοῦ πολέμου (Π. Χ. 405) Λύσανδρος Λακεδαιμονίων ναύαρχος, παρακλήσεσι καταστὰς τῶν συμμάχων, ἐξ Ἐφέσου μετὰ τοῦ στόλου παντὸς εἰς Ἑλλήσποντον ἔπλει, ἐκ δ' Ἀβύδου παρέπλει εἰς Λάμψακον, ξύμμαχον οὖσαν Ἀθηναίων, ἣν καταστρεψάμενος, ἐναυλόχει. Ἀθηναῖοι δὲ πρῶτα μὲν εἰς Ἐλαιουντα ὁρμίζονται, ᾗ ἀριστοποιουμένοις τὰ κατὰ Λάμψακον ἀγγέλλεται, ὡς δ' εἶχον τάχους εἰς Σηστὸν ἀναχθέντες καὶ ἐπισιτισάμενοι εἰς Αἰγὸς ποταμοὺς ἔπλευσαν Λαμψάκου κατέναντι, πρὸς δὲ πόλει οὐδεμιᾷ· ὁπόθεν ἑκάστοτε ἐπὶ Λακεδαιμονίους ἔπλεον, οὐ μέντοι ἀνταναγομένους. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα πέμπτη ἦν αὐτοῖς ἐπιπλέουσι, Λυσάνδρου καταφρονοῦντες, ὅτι ἠρέμει, διεσκεδάνυντο κατὰ Χερσόνησον. Οὑτωσὶ δ' ἔχουσιν ἐπιπλεῖ Λύσανδρος καὶ αἱρεῖ κατὰ κράτος, ἀνδρῶν τε τοὺς πλείστους ξυλλαβὼν καὶ τὰς τριήρεις, πλὴν τῶν Κόνωνος καὶ τῆς Παράλου· ὁ μὲν γὰρ πρὸς Εὐαγόραν εἰς Κύπρον ἀπέπλει, ἡ δ' Ἀθήναζε ἀγγελοῦσα τὰ γενόμενα (Π. Χ. 405) (5).

§. 40. Ἐφθαρμένων τοιγαροῦν τῶν Ἀθηναίων ἄλλοι τε τῶν ξυμμάχων ἀφίσταντο, καὶ Χερσόνησος τῶν ἐναντίων γενόμενα· οἳ τὰς πολιτείας καταλύοντες εἰς ὀλιγαρχίας ἁρμοστὰς ἐγκαθίσαν· Σηστὸς δὲ ἀνάστατος ἂν ὑπὸ Λυσάνδρου ἐγένετο, εἰ μὴ Λακεδαιμόνιοι ἐνίσταντο (6).

(1) Ξεν. Ἑλλ. I, 1, 36.
(2) Αὐτόθι 1, 2, 13.
(3) Αὐτόθι 1, 3, 8, 10. Διοδ. XIII, 66· Πλουτ. Ἀλκιβ. 30.
(4) Ξεν. Ἑλλ. 1, 5, 17, Διοδ. XIII, 74. Πλουτ. Ἀλκιβ. 36· Λυσάνδρ. 10.
(5) Ξεν. Ἑλλ. II, 1, 17—18. Διοδ. XIII, 105—106. Πλουτ. Ἀλκιβ. 36—. Λυσάνδρ. 10. Cornel. Nepot. Alcibiad. I.
(6) Πλουτ. Λυσάνδρ. 13. 14.

έ.) Ἡ Χερσόνησος ὑπὸ Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς Θρᾳκῶν βασιλεῦσιν ἄχρι τῆς ὑπ' Ἀθηναίων ἀνακτήσεως. (Π. Χ. 405—353).

§. 41. Ἐν τούτῳ ὀλίγον Λακεδαιμονίων τῇ Χερσονήσῳ τὸν νοῦν προσεχόντων, οὕτω συνεχεῖς αἱ ἐπ' αὐτὴν τῶν Θρᾳκῶν ἐπιδρομαὶ καὶ δηώσεις ἐγίγνοντο, ὥσθ' ἑκοῦσαι αἱ Ἑλλησποντιακαὶ πόλεις Κλεάρχῳ τῷ Λακεδαιμονίῳ, πρότερον ἐν Βυζαντίῳ ἁρμοστῇ, πολεμοῦντι πρὸς Θρᾷκας χρήματα συνεβάλλοντο, τροφὴν τῷ στρατεύματι (Π. Χ. 402) (1). Ἐξαιτησαμένων δὲ Λακεδαιμονίους τῶν ἐν Ἰωνίᾳ διὰ τὴν πρὸς Τισσαφέρνην ἀλλοτριότητα, ἐπεὶ πάσης ἦσαν τῆς Ἑλλάδος προστάται, καὶ αὐτῶν δὴ ἐπιμεληθῆναι, ὅπως ἥ τε χώρα μὴ δηοῖτο καὶ αὐτοὶ εἶεν ἐλεύθεροι, Θίμβρωνα Λακεδαιμόνιον ἁρμοστὴν αὐτοῖς πέμπουσιν· ἀνθ' οὗ μετ' οὐ πολὺ κατηγορηθέντος Δερκυλλίδας πέμπεται, ἀνὴρ μηχανικὸς πολλὰ, πολεμήσων πρὸς Φαρνάβαζον. Εἰρήνης δὲ γενομένης τούτῳ τε κἀκείνῳ, ἀφικνεῖται Δερκυλλίδας εἰς Λάμψακον· ὅτε πρέσβεις οἱ Χερσονησῖται εἰς Σπάρτην ἐκπεπόμφεσαν δεησομένους μὴ περιορᾶν σφας ὑπὸ Θρακῶν κακουμένους. Ταῦτα Δερκυλλίδας παρ' Ἀράκου, Ναυάτου καὶ Ἀντισθένους ἀπὸ Σπάρτης ἰκομένων πυθόμενος, διὰ Θρᾴκης ἦει εἰς Χερσόνησον, ἣν ἱκανὰς πόλεις εὐρὼν ἔχουσαν, αὐτῶν δὲ Λακεδαιμονίων ἀποίκους καὶ ἁρμοστὰς, γῆν δὲ ἀρίστην, κεκακωμένην μέντοι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, οὐ περιεῖδεν, ἀλλὰ τὸν Ἰσθμὸν ἐτείχισεν ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν, ἔνδεκα τῷ τείχεῖ ἐγκλείσας πόλεις, Καρδίαν, Ἀγορὰν, Πακτύην, Κριθωτὴν, Καλλίπολιν, Αἰγὸς ποταμοὺς, Σηστὸν, Μάδυτον, Ἐλαιοῦντα καὶ Ἀλωπεκόννησον, τοὺς δὲ Θρᾷκας ἐξελάσας τὰ μάλιστα Χερσονησίταις ἐλυσιτέλησε. (Π. Χ. 398) (2).

§. 42. Ὅτε δὲ Κόνων τοῦ Περσῶν ναυαρχῶν στόλου Λακεδαιμονίους περὶ Κνίδον κατεναυμά-

(1) Ξεν. Ἑλλ. I, 1, 9. I, 3, 15. Κατὰ δὲ τὴν τῶν μυρίων ἐπάνοδον ἡ Χερσόνησος Λακεδαιμονίοις ἐτέλει Ξεν. Κύρ. Ἀναβ. VII, 1, 13. « Λαβόντες δὲ πορεύεσθε εἰς τὴν Χερσόνησον· ἐκεῖ δὲ Κυνίσκος (στρατηγός τις Λακεδαιμόνιος) ὑμῖν μισθοδοτήσει. » Ἔτι δὲ αὐτόθι 2, 2. « Νέων δὲ (βουλόμενος ἄγειν τοὺς ἐπανελθόντας) εἰς Χερσόνησον, οἰόμενος, εἰ ὑπὸ Λακεδαιμονίοις γένοιντο, παντὸς ἂν προεστάναι τοῦ στρατεύματος. »
(2) Ξεν. Ἑλλ. III, 2, 6—11. Διοδ. XIV, 38

χησε, τὰ δ' Ἀθηναίων ἐφθαρμένα ἐν βραχεῖ ἠνώρθωσε (Π. Χ. 394), τῶν δ' ὑπ' ἐκείνοις πολλὰ τὴν δουλοσύνην μὴ φέροντα ἀπὸ Κνίδου εἰς Βυζάντιον φίλι' Ἀθηναίοις καὶ Φαρναβάζῳ ἐγίγνετο, Δερκυλλίδας ἐν Ἀβύδῳ ὢν, αὐτὸς τῶν ἁρμοστῶν ἐνέμεινεν, Ἄβυδόν τε ἔσχε καὶ Σηστὸν ὠχύρου πρὸς Φαρνάβαζον καὶ Κόνωνα· ἦν ἐχυρώτατον τῶν τῇδε χωρίον εὑρὼν Φαρνάβαζος καὶ δυσπολιορκητότατον, Σηστίοις μὲν ἐκπέμψαι τοὺς Λακεδαιμονίους προηγόρευσεν· ἐκείνων δ' ἀπειθούντων Κόνων μὲν κωλύειν αὐτοὺς πλεῖν προσετάχθη τὴν θάλασσαν, ὁ δ' αὖ σατράπης τὴν Ἀβυδηνῶν ἐδῄου. Ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐγίγνετο, αὐτὸς μὲν ἀπῆλθεν οἴκαδε, Κόνωνα δὲ καταλιπὼν εὐτρεπίζεσθαι, ἐκέλευε τὰς καθ' Ἑλλήσποντον πόλεις ἕως ἦρος ἐπιόντος μετὰ μείζονος ἐπέλθῃ τῆς δυνάμεως (1)· ἀλλ' ἐπὶ Μῆλον ἦρι ἐστράτευσε Λακεδαιμονίων οὖσαν· ὥσθ' ἥ τε Σηστὸς καὶ δὴ καὶ Χερσόνησος πᾶσα Λακεδαιμονίοις παρέμεινε. Τοῦ δὲ ξυμμαχικοῦ ἐκραγέντος πολέμου Λακεδαιμόνιοι δεδιότες μὴ Ῥόδος ἡ νῆσος Ἀθηναίων γένοιτο, ἐπικουρίαν Ῥοδίων τοῖς τὰ μείζω κεκτημένοις καὶ ἐκβληθεῖσιν ἔπεμψαν· Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς τούτους Θρασύβουλον ἀντεκπέμπουσι τὸν Στειριέα μετὰ δυνάμεως· ἀλλὰ μὴν οὗτος τῆς εἰς Ῥόδον ἀποσχόμενος, πρὸς Ἑλλήσποντον ἔπλει, ἔνθ' οὐθενὸς ἀντιπάλου ἀγαθόν τι τῇ πόλει δι' ἐλπίδος εἶχε διαπράξασθαι. Πυθόμενος γὰρ Μήδοκον τὸν Ὀδρυσῶν βασιλέα καὶ Σεύθην ἐπὶ θαλάσσῃ ἄρχοντα στασιάζοντας, αὐτοὺς μὲν διήλλαξε, τὰς δ' ἐπὶ Θρᾴκης πόλεις φιλίας καὶ Ἀθηναίοις τὸν νοῦν προσέχειν ἐποίησεν· εἰς δὲ Βυζάντιον ἀπελθὼν οὐδὲν ἔλαττον ὑπὲρ τῆς πόλεως διεπράξατο τὴν ὀλιγαρχίας κατάλυσιν καὶ τὸν Ἑλλήσποντον Ἀθηναίων κατήκοον, τὰς δὲ Χερσονησίτιδας πόλεις εἰ μὴ ὑποτελεῖς, ἀλλὰ γοῦν φιλίας ποιῆσαι φαίνεται (2). Ὕστερον δὲ εἰς Ἄσπενδον τὴν ἐπ' Εὐρυμέδοντι πλεύσας ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων κτείνεται. Οἱ οὖν Λακεδαιμόνιοι πυνθανόμενοι τὰ καθ' Ἑλλήσποντον καὶ Βυζάντιον Θρασυβούλῳ εἰργασμένα, ἐπεμελήθησαν, Ἀναξίβιον δὲ ἀντὶ Δερκυλλίδα ἁρμοστὴν εἰς Ἄβυδον πέμπουσιν Ἀθηναίοις, εἰ δέοι, πολεμήσοντα· Ἀθηναῖοι δ' αἰσθόμενοι, δείσαντες δὲ μὴ ταῦτα διαφθαρείη, Ἰφικράτην μετὰ δυνάμεως ὀκτὼ μὲν τριήρεων, πελταστῶν δὲ διακοσίων καὶ χιλίων ἀντεκπέμπουσιν, κατὰ τάχος μὲν ἐλθόντα εἰς Χερσόνησον, τὸν δ' Ἀναξίβιον περὶ Ἄβυδον ἐνέδρᾳ ἀποκτείναντα σὺν ἁρμοστῆρσι Λακεδαιμονίων ἐκ τῶν πόλεων δώδεκα καὶ ἑτέρων οὐκ ὀλίγους, οὕτω δὲ Ἀθηναίοις βεβαιωσάμενον Χερσόνησον. Ἀλλὰ βραχύ τι ὕστερον Λακεδαιμονίοις πολεμοῦντες, δεδιότες δὲ μή τι χεῖρον γένηται τούτοις καὶ βασιλέως συμμάχου γεγενημένου, ἐκ δ' Αἰγίνης λῃσταῖς πολιορκούμενοι, ἰσχυρῶς τῆς εἰρήνης ἐπεθύμουν, ἣν Ἀνταλκίδου διαπραξαμένου ὁ βασιλεὺς κατέπεμψε τοῖς Ἕλλησιν. Οὕτω δὲ κατὰ τὰ γεγραμμένα οἵ τε Λακεδαιμόνιοι τοὺς ἁρμοστὰς ἀνεκάλουν τῶν πόλεων, Ἀθηναῖοι δὲ τοὺς φρουροὺς καὶ στρατηγούς, καὶ δὴ καὶ Ἰφικράτη Χερσονησόθεν, ἢ ἀποστάντων Ἀθηναίων αὐτονομουμένη καὶ ἀτυράννευτος ἔμεινε (Π. Χ. 387) (1).

§. 43. Μετὰ δὲ τὴν εἰρήνην ἔτει εἰκοστῷ (Π. Χ. 367) Τιμόθεος, Ἀθηναίων στρατηγὸς, εἰς τὴν Χερσονήσου ἀνάληψιν τὸν δῆμον ὦτρυνε τρόπῳ τοιῷδε. Ἀριοβαρζάνης σατράπης ὑπὸ βασιλέως καταστὰς τῆς Λυδίας, Ἰωνίας τε καὶ Φρυγίας ἁπάσης (2), κρύφᾳ δὲ ἀποστασίαν ἀπὸ βασιλέως βουλευόμενος, Φιλίσκον τινὰ Ἀβυδόθεν τῶν μισθοφόρων ὕπαρχον κατέστησεν· ὃς τῇ παρ' Ἀριοβαρζάνῃ ἀρχῇ χρώμενος πολλούς τινας ἐκ Περίνθου μισθοφόρους συλλέξας, Χερσόνησόν τε καὶ ἑτέρας ἔστιν ἃς πόλεις παρ' Ἑλλήσποντον κατέλαβε καὶ τῷ σατράπῃ ὑπέβαλεν (3). Ἐβοήθουν δ' Ἀριοβαρζάνῃ καὶ ἐξ Ἑλλάδος, ἐκ μὲν Λακεδαιμονίων Ἀγησίλαος, ἐξ Ἀθηναίων δὲ Τιμόθεος, σπονδὰς μέν τοι τὰς πρὸς βασιλέα μὴ λύων τῆς πόλεως (4). Τούτων εἰς Ἀσίαν ἡκόντων παρ' Ἀριοβαρζάνην, αὐτοῦ δ' ἐν Ἄσσῳ ὑπ' Αὐτοφραδάτου πολιορκουμένου, Κότυς ὁ Ὀδρυσῶν βασιλεὺς, Σηστὸν πολιορκεῖ ὑπὸ τῷ σατράπῃ τελοῦσαν (5). Τιμόθεος οὖν Ἀριβαρζάνην μὲν φανερῶς ὁρῶν ἀφεστάναι βασιλέως πειρώμενον, Σάμον δὲ ὑπὸ Κυπριθέμιδος φρουρουμένην, ὃν Τιγράνης κατέστησεν ὁ βασιλέως ὕπαρχος, ἐκείνῳ μὲν βοηθεῖν ἀπέγνω, τὴν δὲ προσκαθεζόμενος καὶ βοηθήσας ἠλευθέρωσεν. (6). Ἀγησίλαος δὲ τὴν ταχίστην εἰς Ἄσσον πορεύεται, ἔνθ' ἁπλῇ τῇ φήμῃ τῆς ἐλεύσεως ἀποστῆναι τῆς

(1) Ξεν. Ἑλλ. IV, 8, 5—.
(2) Ξεν. Ἑλλ. IV, 8, 26—28, 31. Διοδ. XIV, 94. Δημοσθ. πρὸς Λεπτίν. σελ. 475.

(1) Ξεν. Ἑλλ. V, I, 25—29. 31. Διοδ. XIV, 110.
(2) Cornel. Nepot. Datam. II.
(3) Δημοσθ. κατὰ Ἀριστοκράτ. σελ. 666.
(4) Δημοσθ. περὶ τῆς Ῥοδίων ἐλευθερίας σελ. 192. Cornel. Nepot. Timoth. I.
(5) Στράβ. VII, Epit. 48 Cram. Ξεν. Ἀγησ. Ἐγκώμ. II, 26.
(6) Δημοσθ. περὶ τῆς Ῥοδ. ἐλευθ. σ. 192.

πολιορκίας Αὐτοφραδάτην ἠνάγκασε, Κότυν τε ἅμα Σηστὸν καταλιπεῖν, ὡς δ' αὖτως Μαύσωλον Καρῶν δυνάστην ἑκατὸν ναυσὶ ταύτην πολιορκῆται ἐρχόμενον (1). Ὁ δ' αὖ σατράπης λυθεὶς τῆς πολιορκίας δώροις μὲν πολλοῖς Ἀγησίλαον ἐτίμησεν, Σηστὸν δὲ καὶ Κριθωτὴν πόλεις χερσονησίτιδας Τιμοθέῳ λαβεῖν ἐπέτρεψεν, οὕτω δ' Ἀθηναίους εἰς ξυμπάσης τῆς Χερσονήσου ἀνάληψιν τὸν νοῦν προσέχειν ἐποίησεν (2). (Π. Χ. 365).

§. 44. Κότυς δὲ ἑαυτῷ περιποιῆσαι τὴν Χερσόνησον βουλόμενος, Ἀθηναίοις Τιμόθεον στρατηγὸν ὕστερον πέμψαι μετὰ δυνάμεως πολεμῆσαι ὑπέμεινε (Π. Χ. 364)· ἔνθεν τοι μακρὸς Ἀθηναίοις καὶ τοῖς Θρᾳκῶν ἄρχουσι πόλεμος ἐγένετο. Τιμόθεος γὰρ ἐπὶ τόν δε τὸν πόλεμον Χαρίδημόν τινα ἄγων κρατερὸν μέν, ἀλλ' ἀπατεῶνα καὶ κίβδηλον, πόλλ' Ἀθηναίοις ἀτάσθαλα ποιήσαντα διὰ τὸ πονήρως ἔχειν φύσει καὶ εὐμεταβόλως (3), Ποτίδαιαν καταλαβὼν καὶ Τορώνην ἐπὶ Κότυν εἶσι καὶ οὐκ ἀτυχῆ πρὸς αὐτὸν ἀνελόμενος πόλεμον καταλαμβάνει Ἐλαιοῦντα, ὡς δὲ λόγος, καὶ τῇ πόλει διακόσια πρὸς χιλίοις προσήνεγκε τάλαντα. Ἐργόφιλος δ' ὁ τούτου διάδοχος (Π. Χ. 363) ἐν Χερσονήσῳ τὸν πόλεμον ἦγεν, ὅτε Μιλτοκύθης ἀποστὰς Κότυος τὴν Ἀθηναίων ἠτήσατο ξυμμαχίαν ἐπὶ τῷ παραδοῦναι αὐτοῖς Χερσόνησον ὑπὸ Θρᾳκας τὸ πλεῖστον οὖσαν (Π. Χ. 362). Τούτῳ οὖν Ἀθηναῖοι ἀγόμενοι, πρὸς δὲ Προικοννησίοις ὑπὸ Κυζικηνῶν πιεζομένοις βοηθῆσαι βουλόμενος, ἐλευθέραν δὲ καὶ τὴν τοῦ σίτου ἐκ Πόντου διαπομπὴν παρά τε Βυζαντίων καὶ Χαλκηδονίων, ἀπόστολον τὴν ταχίστην παρεσκευάσθαι ἐψηφίσαντο (4). Ἀτυχήσαντος δ' Ἐργοφίλου Αὐτοκλῆς στρατηγὸς τῶν Μιλτοκύθῃ βοηθησόντων ἐπέστη· ἀλλὰ καὶ τούτου τῇ Ἀθηναίων δυσβουλίᾳ τῆς ἀρχῆς ἐκβληθέντος, Κότυος δὲ τοῦ Ἱεροῦ καλουμένου ὄρους καὶ τῶν θησαυρῶν κρατήσαντος, Μένων στρατηγὸς ἐκπέμπεται (Π. Χ. 361), οὐ πολλῷ δ' ὕστερον Τιμόμαχος. Ταῦθ' ὁρῶν Κότυς, πρὸς μὲν Μιλτικύθην πολεμίως ἔχων, τὴν Ἀθηναίων φιλίαν ὑπούλως ἐξητεῖτο, πᾶσαν δ' ὕστερον καταλαβὼν τὴν ἀρχὴν, τὰς αὐτῶν ἐν Χερσονήσῳ κτήσεις ἐπεξελθεῖν ἐτόλμησεν (5), πρώτην δὲ Σηστὸν Ἀβυδηνῶν βοηθούντων ἀπὸ Τιμομάχου πολεμῶν ἔλαβεν (Π. Χ. 360)· ὁ δ' αὖ Χαρίδημος πρότερον ἀπιστίᾳ (Π. Χ. 364) καταλαβὼν Ἴλιον, Σκῆψιν, Κεβρήνην, πόλεις Τρωϊκὰς, ὑπ' Ἀρταβάζου φρουρᾷ δεινῇ κατείχετο. Οὕτω δ' ἔχων Κηφισσοδότῳ ἐπιστέλλει Ἀθήνησι βοήθειαν ἐξαιτούμενος τῆς πόλεως ἐπὶ τῷ ἀποδοῦναι Χερσόνησον· τούτῳ δ' Ἀθηναῖοι ἀγόμενοι Κηφισσόδοτον Κότυϊ πολέμιον καὶ Ἰφικράτει μετὰ δυνάμεως ἐκπέμπουσιν εἰς Χερσόνησον· ὁ μέν τοι Χαρίδημος ἀπολυθεὶς, ἀντὶ τοῦ βοηθῆσαι Ἀθηναίοις, τοὔμπαλιν ξυμμαχήσας Κότυϊ ἐπολιόρκει ἃ μόνα Ἀθηναίοις ἐλέλειπτο, Κριθωτὴν καὶ Ἐλαιοῦντα (1).

§. 45. Ἐν δὲ τούτῳ Κότυος ὑπὸ Πύθωνος καὶ Ἡρακλείδου τῶν Αἰνίων ἀναιρεθέντος (Π. Χ. 360), τρεῖς ἀνθ' ἑνὸς ἦρχον τῆς Θρᾴκης, Κερσοβλέπτης, Ἀμάδοκος καὶ Βηρισάδης· ὧν Κερσοβλέπτῃ μὲν ἦν στρατηγὸς καὶ τρόπον δή τινα τῶν πραγμάτων ἐφεστὼς Χαρίδημος ὁ Ὠρείτης, Ἀμαδόκῳ δὲ Σίμων καὶ Βιάνωρ, Βηρισάδῃ δὲ Ἀθηνόδωρος Ἀθηναῖος Ἀλωπεκῆθεν. Ὁ οὖν Κηφισσόδοτος ἐπὶ Χερσόνησον ἐκπλεύσας εἰς Πέρινθον ὁρμίζεται (2), ἔνθα Χαρίδημον, ᾧ παρεγένετο ἐπικουρήσων, εἶναι ἐπύθετο· ἀλλὰ μὴν οὗτος πόλεμον ἦγε φανερῶς Κηφισσοδότῳ καὶ εἰρήνην ἠνάγκασε γενέσθαι Ἀθηναίοις οὐκ ἔντιμον· πρῶτον μὲν γὰρ δέκα Ἀθηναίων τριήρεων εἰς Πέρινθον ὡρμισμένων, ἀριστοποιουμένους φυλάξας τοὺς στρατιώτας, ἱππέας ἔχων καὶ ψιλούς τινας ἐπεχείρησεν αὐτῶν τὰ σκάφη λαβεῖν, πολλοὺς δὲ τῶν ναυτῶν ἀπέκτεινε, κατήραξε δὲ εἰς τὴν θάλασσαν ἅπαντας· μετὰ δὲ ταῦτα Κηφισσοδότου ἐπ' Ἀλωπεκόννησον πλεύσαντος, μεστὴν οὖσαν λῃστῶν καὶ ἀνδραποδιστῶν, καὶ πολιορκοῦντος, ὁ Χαρίδημος ἀνὰ τὴν Χερσόνησον ἰὼν, Ἀθηναίους μὲν προσέβαλλεν, ἐβοήθει δὲ λῃσταῖς καὶ ἀνδραποδισταῖς, Κηφισσόδοτον δὲ εἰρήνην ὁμολογῆσαι ἠνάγκασεν, ὑπὲρ ἧς Ἀθηναῖοι οὕτως ἠγανάκτησαν καὶ χαλεπῶς ἤνεγκαν, ὥστε τὸν μὲν στρατηγὸν ἀποχειροτονήσαντες πέντε ταλάντοις ἐζημίωσαν, τρεῖς δὲ μόναι ψῆφοι διήνεγκαν τοῦ μὲν θανάτου τιμῆσαι (3). Ἀλλὰ καὶ Χαρίδημος αὐτὸς ὕστερον οὐ πολλῷ τοῦ ταῦτα πράττειν ἐπαχθὴς τοῖς Θρᾳξὶν ἐγένετο, ὁπηνίκα μάλιστα τὸν Μιλτοκύθην ἐκεῖνον, εὖνουν Ἀθηναίοις, ὑπὸ Σμικυθίωνος προδεδομένον Καρδιανοῖς, ἐχ-

(1) Ξεν. Ἀγησ. Ἐγκώμ. αὐτόθι. Cornel. Nepot. Timoth. I.
(2) Cornel. Nepot. αὐτόθι. Ἰσοκρ. περὶ ἀντιδ. I. 112.
(3) Δημοσθ. κατὰ Ἀριστοκράτ. σ. 668, 669, 671.
(4) Αὐτόθι σ. 665.
(5) Αὐτόθι σ. 658.

(1) Αὐτόθι σ. 671, 672.
(2) Αὐτόθι σ. 674.
(3) Αὐτόθι σ. 675, 676.

θροῖς Ἀθηναίων ὅτι μάλιστα, ἐπὶ τῷ διαπράξασθαι παρέδωκεν· ἐφ' ᾧ τῶν Θρᾳκῶν ἁπάντων χαλεπῶς ἐνεγκάντων, τοῦ τε Βηρισάδου καὶ Ἀμαδόκου συστραφέντων, Ἀθηνόδωρος Ἀθηναῖος ξυμμαχίαν τούτοις ποιησάμενος, οἷός τ' ἦν Χαριδήμῳ ἅμα πολεμεῖν καὶ Κερσοβλέπτῃ (1), ὃς φόβῳ τὸν πόλεμον λῦσαι ἀναγκάζεται καὶ ὁμόσαι πρός τε Ἀθηναίους καὶ τοὺς βασιλέας εἶναι μὲν τὴν ἀρχὴν τῆς Θρᾴκης κοινὴν τοῖς τρισί, (Κερσοβλέπτῃ δῆλα δή, καὶ Βηρισάδῃ καὶ Ἀμαδόκῳ), πάντας δ' ἀποδοῦναι Ἀθηναίοις τὴν Χερσόνησον, πλὴν Καρδίας (2).

§. 46. Ἐπεὶ δὲ Ἀθηνοδώρῳ τῷ ταῦτα διαπραξαμένῳ συνέβη δι' ἀχρηματίαν διαφεῖναι τὴν δύναμιν, Χαβρίας δ' ὁ ἐπὶ ταύτην μιᾷ νηὶ μόνῃ ἐπιπλεύσας διακατέχειν οὐκ ἴσχυεν, ἔξαρνος ὁ Κερσοβλέπτης τῶν συνθηκῶν γίγνεται Χαριδήμῳ πειθόμενος, ἑτέρας δέ τινας τῶν πρὶν ταπεινοτέρας πρὸς Χαβρίαν γράφει ἐπὶ τῷ τὰ τέλη καὶ τὰς δεκάτας αὐτὸν λαμβάνειν καὶ τοὺς δεκατηλόγους τοὺς αὑτοῦ τῶν τελῶν εἶναι κυρίους, αἷς Χαβρίας χρήματα καὶ δύναμιν οὐκ ἔχων στέργειν ἠναγκάζετο (3). Ἐπὶ δὲ τούτοις Ἀθηναῖοι ἀγανακτοῦντες πρέσβεις Γλαύκωνος εἰπόντος αἱροῦνται δέκα, τὸ μὲν πρῶτον πρὸς Κερσοβλέπτην, ἂν μὲν ἐμμένῃ ταῖς πρὸς Ἀθηνόδωρον συνθήκαις, ὁμόσαι πάλιν αὐτὸν, εἰ δὲ μή, παρὰ μὲν τοῖν δυεῖν βασιλέοιν ἀπολαβεῖν τοὺς ὅρκους, πρὸς δ' ἐκεῖνον ὅπως πολεμήσουσι βουλεύεσθαι (4). Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκπεπλευκότων τούτων καὶ τριβόντων, αὐτοκράτωρ στρατηγὸς εἰς Χερσόνησον Χάρης ἐξέπλει μετὰ ξένων (Π. Χ. 358), ὃς εἰς Ἑλλήσποντον εἰςπλεύσας καὶ Σηστὸν ἑλὼν ὑπ' Ἀβυδηνῶν κατειλημμένην (5), αὖθις συνθήκας Κερσοβλέπτην γράψαι ἀναγκάζει, Ἀθηνοδώρου παραγενομένου καὶ τῶν βασιλέων, αἳ ἄρισται ἦσαν καὶ δικαιόταται (6). Ἐν γὰρ αὐταῖς ὡμολόγει τὴν Χερσόνησον πᾶσαν, πλὴν Καρδίας, Ἀθηναίων εἶναι· ἀλλὰ μὴν καὶ ταύτας ἐτήρησεν ἐφ' ὅσον ἡ Ἀθηναίων δύναμις παρῆν εἰς Ἑλλήσποντον· ἔρημον γὰρ δυνάμεως ὁρῶν τοῦτον ἐπὶ τὴν Χερσόνησον σὺν Χαριδήμῳ τρέπεται (7) τῶν Ἀθηναίων περὶ τὸν συμμαχικὸν κληθέντα πόλεμον ἀσχόλων ὄντων, πόλεμον δ' ἀναιρεῖται Ἀμαδόκῳ καὶ τοῖς παισὶ Βηρισάδου, τούτοις μὲν Ἀθηνοδώρου βοηθοῦντος, ἐκείνῳ δὲ Σίμωνος διὰ τὸ ξυγγενὲς καὶ Βιάνορος (1). Τέλος δ' ἐπὶ πολὺ τοῦ πολέμου προβάντος, αὖθις ἡ Χερσόνησος Ἀθηναίων ἐγένετο (Π. Χ. 353). Χάρης γὰρ ὁ στρατηγὸς Ἀθηναίων καταλιπὼν Ἀρτάβαζον, εἰς Ἑλλήσποντον ἔρχεται, Σηστὸν ἐκπολεμεῖ, πολλοὺς δὲ κτείνας καὶ ἐξανδραποδισάμενος, αἱρεῖ Χερσόνησον, πλὴν Καρδίας, καὶ Κερσοβλέπτου αὐτοῦ παραδόντος, ἄλλως τε καὶ διὰ τὸ Φίλιππον τῇ Θρᾴκῃ ἀπειλεῖν τὸν Μακεδόνα, πολέμιον δυσπολέμητον, κληρούχους δὲ κατὰ τὴν χώραν ὁ δῆμος ἔπεμψεν εἰς τὰς πόλεις (2). Ὁ μέν τοι Χαρίδημος οὕτω τῶν πραγμάτων ἐχόντων οὐκ ἀπῆλπισεν, ἀλλ' ἐξαπατᾷν ἐπειρᾶτο Ἀθηναίους ἐπὶ τῷ Θρᾴκην τε καὶ Χερσόνησον ἐπαναγαγεῖν Κερσοβλέπτῃ. Ὅπως δὲ τοῦτ' ἄμεινον ἀπεργάσεται, δώροις δεκάσας ῥήτορας ἔστιν οὓς, τῆς τε πολιτείας τυγχάνει, καὶ δὴ χρυσῷ στεφάνῳ στεφανοῦται (3). Ἀριστόμαχος γὰρ Ἀλωπεκῆθεν ἄλλα τε ἠγόρευεν, καὶ Κερσοβλέπτην ἐπῄνει καὶ Χαρίδημον ἄνδρα λίαν φιλανθρώπως Ἀθηναίοις ἔχοντας, Κερσοβλέπτην δὲ μηδαμῶς εὐνοούμενον ἀποστερεῖν Χερσόνησον οὐδὲν αὐτῷ λυσιτελοῦσαν, εἰ καταλάβοι (4)· τέλος δὲ Ἀριστοκράτους λέγοντος ἐψηφίσαντο Ἀθηνόδωρον, Σίμωνα καὶ Βιάνορα τὰ ὅπλα καταθέσθαι ὑπὲρ Χαριδήμου στρατηγοῦ ἀναῤῥηθέντος αὐτοκράτορος (Π. Χ. 352)· ἀλλὰ μὴν Ἀριστοκράτους ὑπό τε Εὐθυκλέους καὶ Δημοσθένους φυγόντος δίκην παρανόμων, ἡ Χερσόνησος οὕτως Ἀθηναίοις παρέμεινεν.

(1) Αὐτόθι σ. 676, 623.
(2) Αὐτόθι σ. 677, 681.
(3) Αὐτόθι σ. 671. 679.
(4) Αὐτόθι σ. 678, 680.
(5) Αὐτόθι σ. 672.
(6) Αὐτόθι σ. 678, 680.
(7) Αὐτόθι σ. 680.

(1) Αὐτόθι σ. 624.
(2) Διοδ. XVI, 34.
(3) Δημοσθ. κατὰ Ἀριστοκρ. σ. 670, 666, 688.
(4) Αὐτόθι σελ. 624, 625, 657.
(5) Αὐτόθι σ. 681.

ς΄) Ἡ Χερσόνησος ὑπ' Ἀθηναίοις ἄχρι τῆς ὑπὸ Φιλίππου ἀντιποιήσεως. (Π. Χ. 353—338).

§. 47. Δεινὸς τῇ Χερσονήσῳ ἐφύετο πολέμιος Φίλιππος ὁ Μακεδών· ὃς τὴν Ἀθηναίων καταβαλεῖν πειρώμενος δύναμιν πάσῃ τέχνῃ, προῦβη εἰς Μαρώνειαν (Π. Χ. 353), ἐκεῖθεν δ' ἀπιστίᾳ Χαριδήμου Καρδίας κρατήσας καὶ τὴν λοιπὴν ἠβούλετο καταστρέψασθαι, εἰμὴ Ἀμάδοκος ἀπεῖπε τὴν οἰκείαν φυλάττων (5). Τῶν γὰρ Πυλῶν διωχθεὶς ὁ Φίλιππος (Π. Χ. 352) (1), ἐπὶ Μακεδονίαν ἀναζεύγνυσιν, ἐκεῖθεν δ' ἐπὶ Θρᾴκην, ἔνθα τοὺς μὲν ἐκβαλὼν τῶν βασιλέων, τοὺς δὲ καταστήσας, ἡσθένησεν. Ὅτε δὲ Ἠαῖον τεῖχος παρὰ Πέρινθον πολιορκῶν τῇ Χερσονήσῳ ἠπείλει, Ἀθηναῖοι τοῦ τέως ληθάργου ἀνανήψαντες, τεσσαράκοντα μὲν τριήρεις καθέλκειν ἐψηφίσαντο, τοὺς δὲ μέχρι πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἐτῶν αὐτοὺς ἐμβαίνειν καὶ τάλαντ' εἰσφέρειν ἑξήκοντα (2). Φιλίππου δ' ἀγγελθέντος ἀσθενοῦντος ἢ τεθνηκότος ἀφεῖσαν τὸν ἀπόστολον, ἔτει δὲ τῷ ἐφεξῆς Χαρίδημον πέμπουσι στρατηγὸν ναυσὶ θέκα καὶ πέντε ἀργυρίου ταλάντοις εἰς Χερσόνησον (3)· τοῦ δὲ βασιλέως ῥᾳΐσαντος καὶ ἐπεισπεσόντος Ὀλυνθίους, Χαρίδημος Χερσόνησον καταλιπὼν ἀβοήθητον εἰς Ὄλυνθον βοηθήσων ἔδραμεν (4)· ἀλλὰ καὶ ἄφνω (Π. Χ. 349) ἐπιτρέχει τὴν Χερσόνησον στόλῳ εἰς Ἑλλήσποντον φανέντι ἐτησίων πνεόντων, ἵνα μὴ Ἀθηναῖοι πλεῦσαι ἔχοιεν ἐπὶ τὴν χώραν βοηθήσοντες. Ταύτην Φίλιππος διαδραμὼν καὶ τὰς νήσους, ἀπῄει (5). Καταλαβὼν δὲ Ὄλυνθον θρασὺς ἐπὶ μᾶλλον τοῖς Ἀθηναίοις ἐγίγνετο, τὰς δ' αὐτῶν κτήσεις θαῤῥαλεώτερον ἐπήρχετο, ὅτε Χάρης ὁ ἐπ' αὐτὸν σταλεὶς στρατηγὸς ἀμελέστερον εἶχεν· διόπερ οἱ μὲν τῶν Ἀθηναίων κληροῦχοι τὴν χώραν κατέλιπον, Ἀθήνησι δὲ πολλοῦ θορύβου γενομένου, ὁ δῆμος τὴν ταχίστην Ἀντιοχόν τινα τῶν ἐπὶ τῶν ὑπηρετικῶν ἀπελθεῖν εἰς Χερσόνησον ἐκέλευσαν καὶ ζητεῖν τὸν στρατηγὸν, τὸν ἐπὶ τῇ δυνάμει τεταγμένον· κἂν ἐντύχῃ που, φράζειν, ὅτι θαυμάζει ὁ δῆμος Ἀθηναίων εἰ Φίλιππος μὲν ἐπὶ Χερσόνησον τὴν Ἀθηναίων πορεύεται, Ἀθηναῖοι δὲ οὐδὲ τὸν στρατηγὸν ἴσασιν, οὐδὲ τὴν δύναμιν, ἣν ἐξέπεμψαν, ὅπου ἐστίν· ἅμα δὲ λόγοι περὶ εἰρήνης Ἀθηναίοις πρὸς Φίλιππον ἦσαν δέκα ἐπὶ τούτῳ πρέσβεις πέμψασιν εἰς Μακεδονίαν (Π. Χ. 347) (6). Ἐν δὲ τούτῳ καταβαλόντος Φιλίππου Κερσοβλέπτην, Δορίσκον δὲ καὶ Θρᾴκην, Τὰ ἐπὶ τειχῶν, Ἱερὸν ὄρος καὶ ἄλλα, ἐπὶ μᾶλλον τῇ Χερσονήσῳ προσήγγιζε (7). Διὸ, εἰ μὴ πάμπαν τῆς χώρας ἐν τῇ δὴ φιλοκρατείῳ κληθείσῃ εἰρήνῃ ἐμνημόνευσαν, πλὴν ἀλλὰ μετ' αὐτὴν Φίλιππος εὐφυῶς Καρδιανοὺς τῶν Χερσονησιτῶν ἑαυτῷ προσεπηγάγετο φίλους ποιήσας καὶ ξυμμάχους (1)· τότε δὴ τῆς χώρας ἐν κινδύνοις οὔσης κληρούχους Ἀθηναῖοι πέμπουσιν ἄνδρας ἐνόπλους Διοπείθους ἡγουμένου, ὅπως Φίλιππον ἐπιβῆναι πειρώμενον ἀπώσονται (2). Τούτους οἱ Χερσονησῖται πλὴν Καρδιανῶν ἄσμενοι ἐδέξαντο καὶ οἰκιῶν αὐτοῖς καὶ γῆς μετέδοσαν· Καρδιανοῖς δὲ ὑπὸ Φιλίππῳ μείνασι μετὰ τὴν Κερσοβλέπτου κατάλυσιν καὶ ἀνθισταμένοις Διοπείθης μὲν πόλεμον ἦγεν, Φίλιππος δὲ δυσχεραίνων ἐπὶ τούτῳ Ἀθηναίοις ἐπιστέλλει Καρδιανοὺς μὴ βιάζεσθαι αὐτῷ προσήκοντας, ἀλλὰ δικάσασθαι, μεθ' ὃ βοήθειαν αὐτοῖς ἔπεμψε μὴ ἀκουόντων Ἀθηναίων (3). Ἐπὶ τούτοις δυσφορῶν Διοπείθης κατέδραμε καὶ ἐπόρθει τὴν παραλίαν Θρᾴκην Φιλίππῳ τελοῦσαν, πρὶν δ' ἐπανελθεῖν Φίλιππον ὤφθη ἀπελθὼν εἰς Χερσόνησον (4). Τοῦτον ὅπλοις ἀμύνασθαι μὴ ἔχων Φίλιππος, αὖθις ἐπιστέλλει Ἀθηναίοις ἐγκλήματα φέρων ἄλλα τε καὶ ὡς Διοπείθης παρεβεβήκει τὴν εἰρήνην ἄντικρυς, τὰ δὲ διάφορα διαιτηταῖς ἐπιτρέψαι εἶναι δίκαιον· ὧν ἀναγνωσθέντων Ἀθήνησιν, οἱ μὲν καταγνῶναι Διοπείθους, ὡς πόλεμον ἐγείροι καὶ βίᾳ πρὸς τροφὴν χρῷτο τῷ στρατεύματι, οἱ δὲ ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ στρατηγὸν ἐκπέμψαι ἠβούλοντο, εἰ μὴ Δημοσθένης τούτοις μεμφόμενος ὑπερεμάχει Διοπείθους (Π. Χ. 342) (5).

§. 48. Ἀεὶ δ' ἐπὶ τὴν Χερσόνησον ἐποφθαλμίζων ὁ Φίλιππος καὶ θρασύτερον ἐπεμβαίνων, πόλεμον αὐτῷ ἐγεῖραι Πολυκράτους λέγοντος τοὺς Ἀθηναίους ἠνάγκασε διὰ τῶν ἐν αὐτῇ κληρούχων (6). Ἐπιτρέχων δὲ τῆς Προποντίδος πόλεις ἔστιν ἃς, τὸ στράτευμα διὰ Χερσονήσου ἔπεμψε τὰς εἰς Ἑλλήσποντον τριήρεις παραπέμψων, ὃ μέν τοι οὐ πολεμίως Ἀθηναίοις ποιῆσαι ἔφασκεν (Π. Χ. 341) (7). Οὐ πολλῷ δ' ὕστερον τὴν εἰρήνην φανερῶς διασπᾶν ἤρξατο Σηλυμβρίαν πολεμῶν ἐπὶ τῷ τὴν σίτου εἰς Ἀθήνας εἰςκομιδὴν παρακωλῦσαι, καὶ Πέρινθον πολιορ-

(1) Διοδ. XVI, 38.
(2) Δημοσθ. Ὀλυνθ. Α΄. σ. 12.
(3) Ὀλυνθ. Γ΄. σ. 29.
(4) Ὀλυνθ. Α΄. σ. 13.
(5) Δημ. Φιλιπ. Α΄. σ. 44, 51.
(6) Αἰσχίν. περὶ Παραπρεσβ. σ. 251.
(7) Δημοσθ. περὶ Παραπρεσβ. σ. 390. περὶ Ἀλονήσου σ. 85. περὶ στεφάνου σ. 234. Αἰσχ. κατὰ Κτησιφ. σ. 474.

(1) Δημοσθ. περὶ Παραπρεσβ. σ. 396.
(2) Αὐτόθι σ. 365. περὶ Χερσονήσου σ. 91. Φιλιπ. Γ΄. σ. 114.
(3) Δημ. περὶ Ἀλον. σ. 88. περὶ Χερσον. σ. 104, 105. Λιβανίου ὑπόθ. περὶ τῶν ἐν Χερσ.
(4) Δημ. περὶ τῶν ἐν Χερσ. σ. 92, 95—.
(5) Φιλίππου Ἐπιστ. σ. 106. Δημ. Χερσ. σ. 91, 96.
(6) Ὀλυνθ. Γ΄. σ. 129. Ὀλυνθ. Δ΄. Φιλίπ. Ἐπιστ. σελ. 163.
(7) Αὐτόθι.

κῶν (Π. Χ. 340) (1)· τῶν δὲ Περινθίων εὐθαρσῶς ἀμυνομένων ἐπὶ Βυζάντιον ἐστράτευσε, καὶ Χερσόνησον ἐπιβῆναι οὐδὲν εὐλαβήσατο Ἀθηναίων οὖσαν (Π. Χ. 339) (2)· τοῦθ' ὅπερ Ἀθηναῖοι παράβασιν ἡγησάμενοι πάντως τῶν σπονδῶν, Χάρητα μὲν πρῶτον, μὴ δεχομένων δὲ τῶν πόλεων, Φωκίωνα μετὰ δυνάμεως ἐπικουρῆσαι ἐξέπεμψαν, τήν τε πολιορκίαν ἔλυσαν καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου ἐκτὸς αἰσχρῶς γενέσθαι ἠνάγκασαν. Ἐφ' ᾧ Χερσόνησός τε καὶ Πέρινθος καὶ Βυζάντιον ἀνάλωτα μείναντα, καὶ τῶν ἀπλήστων τοῦ Φιλίππου χειρῶν καί τοι ἐπὶ μικρὸν ἀπαλλαγέντα, οὐκ ἠγνωμόνησαν, τιμαῖς δὲ καὶ στεφάνοις καὶ προνομίαις Ἀθηναίους ἐτίμησαν (3). Μετὰ γὰρ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην (Π. Χ.338) ἡττηθέντων Ἀθηναίων καὶ τὰς κτήσεις ἔχειν οὐχ οἵων τε, σὺν ἑτέροις Χερσόνησος ὑπὸ Φιλίππῳ ἐγένετο.

ζ') Ἡ Χερσόνησος ὑπὸ τοῖς Μακεδόνων βασιλεῦσι. (Π. Χ. 338—133.).

§. 49. Φιλίππου δὲ ἀναιρεθέντος (Π Χ. 335) Ἀλέξανδρος ὁ υἱὸς διεδέξατο τὴν ἀρχήν, ἐφ' οὗ Ἐκαταῖος τυραννεῖν ἐπὶ μακρὸν τῆς Καρδίας φαίνεται τὴν Ἀλεξάνδρου ἐπισπασάμενος εὔνοιαν (4). Ἐπὶ δὲ τὴν Ἀσίαν ἐκστρατεύων (Π. Χ. 334) διὰ Χερσονήσου διῆει μεθ' ἡμέρας εἴκοσιν ἀπὸ τῆς οἴκοθεν ἐξορμήσεως μέχρι Σηστοῦ. Εἰς δ' Ἐλαιοῦντα ἀφικόμενος ἔθυε Πρωτεσιλάῳ, ὁ δὲ νοῦς τῆς θυσίας ἦν, ἐπιτυχεστέραν οἱ τὴν εἰς Ἀσίαν γενέσθαι ἀπόβασιν ἢ Πρωτεσιλάῳ. Καὶ ἡ μὲν στρατιὰ τριήρεσι καὶ πλοίοις ἐκ Σηστοῦ εἰς Ἄβυδον διέβησαν, αὐτὸς δὲ, ὥς φασιν, Ἀλέξανδρος ἐξ Ἐλαιοῦντος εἰς τὸν Ἀχαιῶν κατῆρε λιμένα τὴν στρατηγίδα ναῦν κυβερνῶν. Κατὰ δὲ μέσον ὢν Ἑλλησπόντου ταῦρον σφάξας Ποσειδῶνι ἔσπεισε φιάλῃ χρυσῇ καὶ Νηρηίσιν εἰς τὸν πόντον, μετὰ δὲ αὐτὸς ἐκβῆναι λέγεται πρῶτος σὺν ὅπλοις εἰς τὴν γῆν, καὶ βωμοὺς ἱδρύσασθαι(5).

§. 50. Μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν Ἀλεξάνδρου τῶν Διαδόχων τὴν ἀρχὴν νειμαμένων τήν τε Χερσόνητον καὶ τὴν Θράκην πᾶσαν ἔλαχε Λυσίμαχος (6)· ὃς Θρᾷκας τοὺς προσβόρρους πολεμίως ἔχοντας Χερσονησίταις ἀπώσασθαι βουλόμενος, καὶ τοὺς ἐξ Ἀσίας τὴν χώραν λῃζομένους, πόλιν ὁμώνυμον ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ, Λυσιμάχειαν, τείχεσιν οἰκισάμενος, Καρδιανῶν καὶ Πακτυηνῶν συνειλεγμένων, ἐπιτείχισμα κατὰ Θρᾳκῶν ἤγειρε (Π. Χ. 309) (1). Κραταιῶς δὲ τῆς Θράκης ἄρχοντι τῷ Λυσιμάχῳ, τῆς δὲ Μακεδονίας ἱκανοῦ, Ἀσίας ἔτι τῆς Μικρᾶς οὐκ ὀλίγων, δυσχερῶς ἔφερε Σέλευκος ὁ τῆς Συρίας βασιλεὺς, καιροῦ δ' ἐπιλαβέσθαι ἐπ' αὐτῷ ἠφίετο, τοῦθ' ὅπερ ἐγένετο· Ἀρσινόη γὰρ ἡ Λυσιμάχου, Λυσάνδρας δὲ τῆς Ἀγαθοκλέους τοῦ Λυσιμάχου ἀδελφὴ δεδιεῖα ἐπὶ τοῖς παισὶ μὴ Λυσιμάχου θανόντος ὑπ' Ἀγαθοκλεῖ γένοιντο, ἐπιβουλεῦσαι τούτῳ λέγεται ἄλλα τε παρειποῦσα Λυσιμάχῳ, καὶ ὡς Ἀγαθοκλῆς τῷ πατρὶ ἐπιβουλεύοι διὰ τὸν θρόνον. Μετὰ δὲ τὴν Ἀγαθοκλέους ἀναίρεσιν Λυσάνδρα παρὰ Σέλευκον ἐκδιδράσκει μετά τε τῶν παίδων καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Πτολεμαίου, ᾧ Κεραυνὸς ἐπίκλησις, εἰς δὲ Βαβυλῶν' ἀναβᾶσα ἐξελιπάρει καταστῆναι Λυσιμάχῳ εἰς πόλεμον. Λυσίμαχος δὲ πυνθανόμενος ἔφθη διαβὰς εἰς Ἀσίαν, πρῶτος δὲ τοῦ πρὸς Σέλευκον ἀψάμενος πολέμου ἡττήθη τε καὶ ἀπέθανε (Π. Χ. 286) καὶ εἰς Λυσιμάχειαν θάπτεται, ἐν τῷ Λυσιμαχείῳ ὑπ' Ἀλεξάνδρου τοῦ υἱοῦ, τῶν δὲ αὐτοῦ κρατεῖ Σέλευκος (2).

§. 51. Θανόντος δὲ λάθρα καὶ τούτου Πτολεμαῖος Κεραυνὸς ὁ κτείνας Θρᾳκῶν ἦρξεν ἅμα καὶ Χερσονήσου καὶ ἃ πρότερον προσῆκε Λυσιμάχῳ (3). Μακεδονίας τε ὁ αὐτὸς οὐ πολλῷ ὕστερον ἐκράτησε καὶ Ἀντιόχῳ τῷ Σελεύκου ἐσπείσατο ἑαυτῷ τὰ ἐν Εὐρώπῃ βεβαιῶν τοῦ Λυσιμάχου κτήματα. Ἔτει δὲ μετὰ ταῦτα δευτέρῳ Γαλατῶν στίφη ἄφνω ἀπ' ἄρκτου Μακεδονίαν ἐπιτρέχουσιν, οἷς Πτολεμαῖος ἀντιστῆναι τολμήσας ἑάλω καὶ ἀπέθανεν (4). Οἱ οὖν Γαλάται ἐκ Μακεδονίας ὑπὸ Σωσθένους ἐκβληθέντες (Π. Χ. 280) Θράκην ἐπίασιν Λεονορίου καὶ Λουθαιρίου ἡγουμένων, καταβάντες δ' εἰς Ἑλλήσποντον ἁπάσης ἐκράτησαν Χερσονήσου ἀπάτῃ καταλαβόντες Λυσιμάχειαν. Εἶτα δὲ (Π. Χ. 279—278) ἔριδι ἐνταῦθα διαστάντες ἀπεχώρησαν, οἱ μὲν πρὸς Βυζάντιον, οἱ δὲ πρὸς Ἑλλήσποντον καὶ τὴν Ἀσίαν (5)· ἕτεροι δέ τινες τῶν ἐξ Ἑλλάδος ἰκομένων Γαλατῶν περὶ τὸν Εὔξεινον τὰς ἕδρας δοκοῦσι πήξασθαι, βασίλειον ἱδρύσαντες *Τύλη* καλούμενον (1). Εἰ δέ γε ὑπ' Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ ἐκβληθέντες παρὰ Λυσιμάχειαν πάντως κατέλιπον Χερσόνησον, οὐ δῆλον, παραμεῖναι δέ τινες φαίνονται (2). Ἀντίοχος γὰρ Α' ὁ Σελεύκου, εἰ καὶ παρ' Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ ἐν εἰρήνῃ τὰς πατρῴας κτήσεις ἀπολαβεῖν φαίνεται, οὐ μέν τοι καὶ Χερσονήσου ἄρξαι, ἀλλὰ πολεμῆσαι Γαλάταις ἐν Ἀσίᾳ, Ἀντιόχου τοῦ Β' τῇ οἰκείᾳ προσοικειωσαμένου Χερσόνησον (Π. Χ. 262) (3).

§. 52. Ἀντιόχου δὲ τοῦ Β' θανόντος (Π. Χ. 247) Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης Αἰγύπτου βασιλεὺς, Σύροις πολεμῶν, ἄλλα τε τῆς Ἀσίας κατεστρέψατο, καὶ δὴ καὶ Χερσόνησον (4). Ἧς ἐν τούτῳ τοῦ χρόνου ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἤνθει Λυσιμάχεια Αἰγυπτίων ἀποστᾶσα, Πτολεμαίου βασιλεύοντος τοῦ Φιλοπάτορος, πολλὰ δ' ὑφισταμένη Θρᾳξὶν ὑπ' Αἰτωλοῖς ἑαυτὴν ἔταξεν στρατηγὸν ἐκπέμψασι καὶ φρουράν, ἀσφαλῆ τῶν ἐπιδρομῶν καταστήσασι τούτοις τὴν Χερσόνησον πᾶσαν (5). Οὕτω δ' εἶχεν, ἕως Φίλιππος ὁ Γ' Μακεδὼν, ῥέκτης βασιλεὺς (Π. Χ. 202) Αἰτωλοῖς πολεμῶν, Λυσιμάχειαν εἶλε τὴν ξύμμαχον τοὺς στρατηγοὺς ἐκβαλὼν καὶ τοὺς φρουροὺς, πολλὰ δ' ἔτι τῆς τε Θράκης καὶ Χερσονήσου, Ἐλαιοῦντά φημι καὶ Ἀλωπεκόννησον, Καλλίπολίν τε καὶ Μάδυτον, ἑαυτῶν προδιδομένων, Σηστὸν δὲ βίᾳ ἑλὼν προσεποιήσατο (6). Ἡττηθέντος δὲ Φιλίππου παρὰ Κυνὸς Κεφαλαῖς (Π. Χ. 197) ἡ Χερσόνησος τούτου μὲν ἀπηλλάγη, δυσὶ δ' ἠπειλεῖτο μετ' οὐ πολὺ πολεμίοις, Θρᾳξὶ τοῖς ὁμόροις ἐπιτρέχουσι καὶ Λυσιμάχειαν κατασκάψασι (7), καὶ Ἀντιόχῳ τῷ Μεγάλῳ, Σύρῳ, ὃς (Π. Χ. 195) τὴν παππῴαν γλιχόμενος ἀρχὴν ἀνακτήσασθαι, διέβη εἰς Ἑλλήσποντον, καὶ Μάδυτον γῇ τε καταλαβὼν καὶ θαλάσσῃ τῆς Χερσονήσου πάσης ἐκράτησεν· οἷα δὲ πατὴρ ἄρχων Λυσιμάχειαν ἀνάστατον ὑπὸ Θρᾳκῶν γενομένην συνῴκιζε, τείχη καὶ οἰκίας ἀνοικοδομούμενος, καὶ πάντ' αὐτοῖς τὰ προσήκοντα πορίζων. Ὅπως δὲ ἀσφαλεστέρους ποιήσεται κατὰ Θρᾳκῶν, τὸ μὲν τῆς στρατιᾶς εἰς Θράκην ἦγε μεθ' ἑαυτοῦ, τὸ δ' ἐν Λυσιμαχείᾳ εἰς φυλακὴν κατέλιπεν (1). Βαρέως δὲ ταῦτα οἱ Ῥωμαῖοι ἤδη τοῖς Ἑλλήνων μισγόμενοι πράγμασι φέροντες, πρέσβεις πρὸς Ἀντίοχον πέμπουσι. Τοῦ δὲ περὶ τῶν ὅλων συνεδρίου γενομένου ἐπετάσσετο Ἀντίοχος παραχωρεῖν ὧν ἔφθη προειληφὼς πάντων. Οὗτος δὲ ἀποκρινόμενος ἠξίου μὴ σπουδάζειν αὐτοὺς καὶ πολυπραγμονεῖν τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν· οὔτε γὰρ αὐτὸς τὰ ἐκείνων περιεργάζεται. Εἰς δὲ Εὐρώπην ἔφασκε διαβεβηκέναι ἀνακτησόμενος τὰ κατὰ τὴν Χερσόνησον καὶ τὰς ἐπὶ Θράκης πόλεις ὡς αὐτῷ μᾶλλον προσηκούσας· εἶναι μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς τὴν δυναστείαν ταύτην Λυσιμάχου. Σελεύκου δὲ πολεμήσαντος καὶ κρατήσαντος τῷ πολέμῳ, πᾶσαν τὴν Λυσιμάχου βασιλείαν δορίκτητον γενέσθαι Σελεύκου· μετὰ δὲ ταῦτα κατὰ τοὺς τῶν αὐτοῦ προγόνων περισπασμοὺς ἐν τοῖς ἔξῆς χρόνοις, πρῶτον μὲν ἀφελόντα Πτολεμαῖον τὸν Κεραυνὸν σφετερίσασθαι τὰς πόλεις, δεύτερον δὲ Φίλιππον· Λυσιμαχεῖς δὲ παραλόγως ἀναστάτους ὑπὸ Θρᾳκῶν γενομένους οὐκ ἀδικεῖν Ῥωμαίους κατάγων καὶ συνοικίζων. Καὶ τότε μὲν ἐπὶ τούτοις διέλυσαν τὸν σύλλογον (2).

§. 53. Πολεμοῦντος δὲ μετὰ ταῦτα Ῥωμαίοις Ἀντιόχου, παρὰ δὲ Θερμοπύλας ἡττηθέντος (Π. Χ. 192), ὕστερον δὲ τὴν στρατιὰν ἀπὸ τῶν ἄνω σατραπειῶν ἐπὶ θάλασσαν σπουδῇ καλοῦντος καὶ τὰς ναῦς ἐπισκευάζοντος, τὴν δὲ Χερσόνησον ὀχυροῦντος, Σηστὸν δὲ καὶ Ἄβυδον κρατυνομένου, Λυσιμάχειαν δὲ ταμιεῖον ποιουμένου τῷ πολέμῳ (3), οἱ Ῥωμαῖοι οὐδὲν ἔλαττον κατὰ σπουδὴν αἱροῦνται ἐπὶ τὴν κατὰ τότε στρατηγίαν Λ. Σκιπίωνα, Π. Σκιπίωνα τὸν Ἀφρικανὸν σύμβουλον δόντες τὸν ἀδελφόν· οἳ σὺν Λιβίῳ τῷ Ῥωμαίων ναυάρχῳ κατὰ τάχος ἐπ' Ἀντίοχον ἠπείγοντο, οἱ μὲν διά τε Μακεδονίας καὶ Θρᾳκῶν ἐπ' Ἑλλήσποντον, ὁ δὲ τὴν αὐτῶν ὁδοιπορίαν πυθόμενος ἔπλει εἰς Ἑλλήσποντον, τὸν στρατὸν ὑποδεξόμενος· ἅμα δ' ἀφικομένῳ Ἐλαιοῦς αὐτῷ καὶ Σηστὸς καὶ ἄλλ' ἄττα προσε-

---

(1) Δημοσθ. περὶ στεφ. σ. 249, 274.
(2) Διοδ. XVI, 77. Ἰουστιν. IX, 1, 7.
(3) Δημ. περὶ στεφ. σ. 250, 252, 255. Πλουτ. Φωκ. 14. Διοδ. XVI, 77.
(4) Πλουτ. Εὐμέν. III. Διοδ. XVII, 5.
(5) Ἀρριαν. Ἀναβ. 1, 2.
(6) Ἀρρ. παρὰ Φωτίῳ σ. 216.

(1) Διοδ. XX, 29. Ἀππιαν. Συρ. 1. Παυσ. 1, 9, 8.
(2) Ἀππιαν. Συρ. 64. πρβλ. Παυσ. 1, 10, 8.
(3) Ἀππιαν. Συρ. 63. Παυσ. 1, 16, 2.
(4) Μέμνων παρὰ Φωτίῳ σ. 226.
(5) Liv. XXXVIII, 16. Μέμνων παρὰ Φωτίῳ σ. 227. Περὶ δὲ τοῦ χρόνου Παυσ. 10, 23, 9. « Δημοκλέους Ἀθήνησιν ἄρχοντος. »
(1) Πολυβ. IV, 46.
(2) Ἰουστιν. XXV, 1, 2. Διογ. Λαερτ. II, 140. Πολυβ. XVIII, 34.
(3) Αὐτόθι.
(4) Πολυβ. V, 34. XVIII, 34.
(5) Πολυβ. XV, 23. XVII, 3—. Liv. XXXII, 33.
(6) Liv. XXXI, 16. XXXII, 33. Πολυβ. XV, 23. XVI, 29. XVII, 2. 3. XVIII, 34.
(7) Πολυβ. XVIII, 34. Ἀππιαν. Συρ. 1. Liv. XXXIII, 38.

(1) Πολυβ. XVIII, 34. XXI, 12—. Ἀππιαν. Συρ. 1 καὶ 3. Liv. XXXIII. 38.
(2) Πολυβ. XVIII, 33—. Ἀππιαν. Συρ. 1 καὶ 3. Liv. XXXIII, 39.—.
(3) Ἀππιαν. Συρ. 21. Liv. XXXVI, 41.

γένετο (Π. Χ 191) (1). Ἐν δὲ τούτῳ γενομένης τῆς περὶ Μυόνησον ναυμαχίας (Π. Χ. 191) Πολυξενίδᾳ Ῥοδίῳ τὸν Ἀντιόχου στόλον διοικοῦντι καὶ Ῥωμαίοις, τῶν δὲ Σύρων ἡττηθέντων, ἐπιμελῶς Χερσόνησον καὶ Λυσιμάχειαν ὠχύρου ὁ Ἀντίοχος οὔπω τῆς ἥττης αἰσθόμενος· ἐπεὶ δὲ ᾔσθετο, ἐξεπλάγη καὶ ἐκταρασσόμενος Χερσόνησον ἐξέλιπεν ἀλογίστως πρὶν ἢ εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τῶν πολεμίων. Λυσιμαχεῖς δὲ παρεώρα ἀπολλυμένους καὶ ἅμα γυναιξὶ καὶ παισὶ συμφεύγοντας, τὰ δ' ἐπιτήδεια πάντα παρέλιπε τὰ κατὰ Ἄβυδον διάπλου μόνον μεμνημένος· ἀλλὰ μὴν καὶ τούτου ἠσχύνθη ὑπὸ θεοβλαβείας ἐπειχθεὶς εἰς τὴν μεσόγαιαν. Σκιπίωνε δὲ τοῦτον διαδράντα πυθομένω, Λιν[ί]ους καὶ Μαρωνίτας ἐπιδραμέτην καὶ Λυσιμάχειαν καταλαβέτην, τῶν δ' ἐν Χερσονήσῳ θησαυρῶν καὶ ὅπλων κρατήσαντε, εἰς Ἀσίαν δι' Ἑλλησπόντου φυλακῆς ἐρήμου ἐπὶ Σάρδεις ἐπορευέσθην πρὸς Ἀντίοχον (2).

§. 54. Μετὰ δὲ τὴν παρὰ Μαγνησίαν μάχην (Π. Χ. 190) δέκα Ῥωμαίων πρέσβεις Χερσόνησον πᾶσαν καὶ Λυσιμάχειαν καὶ τὰ φρούρια καὶ πάντα, Ἀντιόχου ἡττηθέντος, Εὐμένει ἐπετρέψαντο τῷ Περγαμηνῷ ξυμμάχῳ, φιλορρωμαίῳ (3). Ἀττάλου δὲ τοῦ Φιλαδέλφου μετὰ τὸν Εὐμένους θάνατον Περγάμου βασιλεύοντος (Π. Χ. 157), Διήγυλις, Καινίων Θρᾳκῶν ἄρχων, Προυσίᾳ τῷ Βιθυνῷ ἀγόμενος τὴν Χερσόνησον ἐπέδραμε, Λυσιμάχειαν δὲ πορθήσας καὶ ἐξανδραποδισάμενος πυρὶ παρέδοτο· αὖθις δὲ ὁ Ἄτταλος ἀνῳκοδομήσατο τὴν Χερσόνησον πᾶσαν ἑαυτῷ βεβαιωσάμενος (4), καὶ τοῖς μεθ' ἑαυτὸν, ἕως Ἄτταλος ὁ Γ' διαθήκαις μετὰ καὶ ἑτέρων Ῥωμαίοις κατέλιπε (Π. Χ. 133) (5).

ή) Ἡ Χερσόνησος ὑπὸ Ῥωμαίοις καὶ Βυζαντινοῖς. (Π. Χ. 133—1357 Μ. Χ.)

§. 55. Ῥωμαίων οὕτως ὑποτελὴς ἡ Χερσόνησος, τῇ Μακεδονίᾳ προσετέθη (Π. Χ. 57—55), ἐπαρχίᾳ πρότερον (Π. Χ. 146) Ῥωμαίων γενομένη (1). Μιθριδάτης ὁ Πόντου Ῥωμαίοις πολεμῶν (Π. Χ. 88) μοῖραν Χερσονήσου περιεῖλε μέν, ἀλλ' ἐπὶ μακρὸν κατασχεῖν οὐκ ἴσχυσεν ἡττηθείς (2). Παυσαμένων δὲ τῶν ἐμφυλίων πολέμων ἡ Χερσόνησος οὐκ ἴσμεν ὅπως κτῆσις ἀνεδείχθη Μ. Οὐϊσπασίου Ἀγρίππα (3), τούτου δὲ θανόντος (Π. Χ. 12) Αὐγούστου αὐτοκράτορος, ᾧ τε καὶ τοῖς ἐπιγενομένοις οἱονεὶ πατρῷος κλῆρος παρέμεινε. Τοῦ δ' αὐτοκράτορος μήτ' εὐθέως διακατασχόντος, μηδέ γε στρατὸν καὶ πρέσβεις πέμψαντος, Βολόγαισος Βησσὸς, Ῥασκοπορίδην Θρᾷκα βασιλέα νικήσας, Ῥοιμετάλκη δὲ διώκων τὴν χώραν ἐπέδραμε (Π. Χ. 11) καὶ ἐδήωσεν, ἕως Λ. Πίσων ἐκ Παμφυλίας ὁρμηθεὶς ἐξήλασε (4). Τιβέριος δ' Αὐτοκράτωρ (Μ. Χ. 19) τὴν Χερσονήσου ἐπιτροπείαν Τριβελλιανῷ ἀνέθετο Ῥούφῳ (5). Ῥωμαίων δ' ἐπαρχίας τῆς Θρᾴκης γενομένης (Μ. Χ. 46), τὰ Χερσονήσου οὐδὲν δοκεῖ μετατραπῆναι, ἡ δὲ φυλακὴ ἐπιτρόπῳ τοῦ Καίσαρος ἑκάστοτε ἀνετίθετο (6). Οὐεσπεσιανοῦ δὲ ὕστερον ἐπαρχίαν Εὐρώπην ἀναδείξαντος, μητροπόλεως οὔσης Περίνθου, ταύτῃ ὡς εἰκὸς προσετέθη Χερσόνησος (7). Ἀδριανὸς εὖ καὶ καλῶς τὰ Χερσονήσου διατάξας φαίνεται, Κοῖλα μὲν ἀναδείξας πόλιν ἰσοπολίτιδα, Καλλίπολιν δὲ πόλλ' εὖ ποιήσας, ἀνθ' ὧν μεγάλα ἐτιμήθη (Μ. Χ. 124).

§. 56. Βυζαντίου δὲ ἀναδειχθέντος μητροπόλεως Ῥωμαίων (Μ. Χ. 326) ἡ Χερσόνησος οἷον ἔρυμα καὶ προμαχὼν αὐτοῦ ἀνεδείχθη· διὸ ὑπὸ Γετῶν δηουμένη, τῶν Οὔννων τῇ ἀρχῇ ἀπειλούντων, Ἰουστινιανὸς ἐπὶ μᾶλλον ὠχύρου (8). Κοτριγούρων δὲ Οὔννων ὑπὸ Ζαβέργα ἐπιόντων (Μ. Χ. 558), Γερμανὸς ὑπερμαχῶν ἐφύλαξε (9). Ἐφεξῆς δὲ λεία ἀείποτε ξένων ἐπιτρεχόντων ἐγίγνετο διά τε τὸ τῆς θέσεως ἐπίκαιρον καὶ τῆς χώρας τὸ γόνιμον· οὐ γὰρ ἄπαξ, οὐδὲ μικρὸν ὑπὸ στιφῶν βαρβαρικῶν ἐπιόντων ἐτρέχετο (10),

(1) Ἀππιαν. Συρ. 23. Liv. XXXVII, 9.
(2) Ἀππιαν. Συρ. 28, 29, 39, 43. Διοδ. ἀποσπ. περὶ ἀρετ. καὶ κακ. σ. 574. Liv. XXXVII, 31, 33. πρόλ. Πολυβ. XXI, 12.
(3) Πολυβ, XXII, 5 καὶ 27. Liv. XXXVIII, 39.
(4) Στράβ. XIII, σ. 624. Ἀππιαν. Μιθριδ. 6. Διοδ. ἀποσπάσμ. περὶ ἀρετ. καὶ κακ. σ. 595.
(5) Πλουτ. Τιβ. Γράκχ. 14. Ἀππ. Μιθριδ. 62. Περὶ τοῦ ἐμφυλίου πολ. V, 4.

(1) Cic. Or. in Pis. 35, 86.
(2) Ἀππιαν. Μιθριδ. 13.
(3) Δίων. Κασσίου LIV, 29.
(4) Δίων. Κασσίου LIV, 34.
(5) Τακίτ. Χρον. II, 67.
(6) Τακίτ. Ἱστορ. I, 11.
(7) Μαλαλ. Χ. σελ. 262. Εὐσταθ. εἰς Διονυσίου περιήγ. στίχ. 270. Ἱεροκλ. Συνέκδ. σ. 631. Κωνς. Πορφυρογεν. περὶ θεμ. II, 2.
(8) Προκοπ. περὶ τῆς Ἰουστιν. οἰκοδ. IV, 10. Ζωσιμ. V, 19.
(9) Ἀγαθίου V, 11—.
(10) Θεοφ. Χρον. σ. 631. Κεδρ. σ. 451. Νικήτ. Χων. περὶ Ἰσαακ. Ἀγγέλ. II, 6.

καί ποτε Κροῦμος Βουλγάρων ἡγούμενος ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου Ἐξαμίλιον κατέχων εἰς Σηστὸν προῦβη λῃζόμενος, ἐκεῖθεν δ' εἶτ' εἰς Θρᾴκην ἀνέζευξε (Μ. Χ. 814) (1). Λατίνων δὲ σχόντων Βυζάντιον, Καλλίπολις Οὐενέτων ἐγένετο Μ. Δανδόλου καὶ Ἰακώβου Βιαδίου ἡγουμένων, ἅμα δ' αὐτῇ Χερσόνησος (Μ. Χ. 1204) (2). Τούτους δ' Ἰωάννου Δούκα τοῦ Βατάτση ἀφελομένου (3), ἑάλω αὖθις παρ' Ἱσπανῶν (4) Καλλίπολιν καταλαβόντων, Μάδυτον καὶ Ἐξαμίλιον ὑπ' Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Παλαιολόγου ἐπὶ Τούρκοις μετακληθέντων (Μ. Χ. 1306—1308). Ἐκ δὲ τούτου Τοῦρκοι ἐξ Ἀσίας Ἱσπανῶν προοδοποιησάντων ἐπήεσαν Χερσόνησον· ἧς πρῶτα μὲν τὰ περὶ Σηστὸν (Ζεμενὶκ Ἰσὰρ) ἐκπολεμήσαντες (Μ. Χ. 1357), ἐν δὲ βραχεῖ Καλλίπολιν καὶ Μάδυτον (5), τῆς Χερσονήσου ξυμπάσης οὕτως ἐκράτησαν ἐποίκους ἐπιβαλόντες, οὓς ἠβούλοντο (6).

θ') Ἡ Χερσόνησος μετὰ τὴν ἅλωσιν ἄχρι τοῦ νῦν. (Μ. Χ. 1357—).

§. 57. Τὰ ἐν Χερσονήσῳ ἀπό γε τῆς Βυζαντίου ἁλώσεως οὐχ ὅπως ἠλλοίωται, ἀλλὰ καὶ ἔμοιγε διὰ τὴν τῶν πηγῶν σπάνιν τέλεον ἄγνωστα· αἱ μὲν γὰρ πόλεις μικραὶ, πλὴν ὀλιγίσων, πολίχνια δὲ καὶ κωμύδρια ὡς τὰ πολλὰ ἔνεισι τῶν ἀρχαιοτέρων διάφορα τῇ τε ἐπικλήσει καὶ ταῖς θέσεσιν, ἀβέβαιον ὂν ὅπῃ κέοιτο τὸ μὲν, τὸ δ' οὔ· οἱ δ' ἔνοικοι τὸ πλεῖστον Ἕλληνες, Χριστιανοί εἰσιν ὀρθόδοξοι, ὑπὸ μόνῳ τῷ Καλλιουπόλεως καὶ Μαδύτων Ἐπισκόπῳ τελοῦντες, Ἑλλάδα φωνὴν ἱέμενοι, Ὀθωμανοῖς τοῖς κρατοῦσιν ἔστι που ἀνάμικτοι, καὶ Ἀρμενίοις ἦττον καὶ Ἰσραηλίταις ὀλιγίστοις, τὸ γένος ἀρίδηλον ἀρχαιόθεν ἔλκοντες ἐκ τῶν πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς χώρας ἐνοίκων καὶ πόλλ' ἐκείνων διασώζοντες, πλὴν γεωργίας καὶ ἐμπορίας δή τινος, καὶ τεχνῶν (γομφωτῆρες γὰρ καὶ λεπτουργοὶ ἐν τοῖς μάλιστα Χερσονησῖται, καὶ τούτων οἱ Μαδύτιοι), τὸ φιλογράμματον, πάντων ὡς εἰπεῖν Μούσαις δουλευόντων καὶ Μουσεῖα ἱκανὰ ἁδραῖς δαπάναις συντηρούντων.

§. 58. Διὰ δὲ τὸ τῆς θέσεως ἐπίκαιρον ἡ Χερσόνησος πάλαι τε καὶ ταυῦν ἱκανῶς τυγχάνει οὖσα εὐόχυρος, ἰδίᾳ δὲ ἀπὸ τῆς Μαστουσίας ἄκρας ἄχρι πρὸς Σηστὸν τὴν ἀρχαίαν, φρούρια κεκτημένη τὰ μὲν ἀρχαῖα, τὰ δὲ νεώτερα κατὰ τὰς ἑκάστοτε χρείας ἀνακαινιζόμενα. Καὶ ὡς μὲν καὶ ὁπότε ταῦτά τε καὶ αἱ πόλεις ἵδρυνται ἔμοιγε, ὡς ἔφην, ἄδηλον· διόπερ τὰ ὀνόματα μόνα καὶ τὰς θέσεις ἀμφοῖν, τῶν ἐνοίκων τὸ πλῆθος περίπου, ὡς μοι μαθεῖν αὐτῷ ἐξεγένετο, ὀνομήναντι, τέλος ἐπιθεῖναι τοὔργῳ δίκαιον.

§. 59. Ἄρξομαι δ' ἀπὸ τῶν νοτιωτέρων. Παρὰ τὴν πάλαι Μαστουνίαν ἄκραν φρούριον ἵδρυται ἐχυρὸν (Μ. Χ. 1659) (1) πρὸς νότον βλέπον καὶ θάλασσαν λαιᾷ τὸν Ἑλλήσποντον εἰσπλέοντι, καὶ κώμη παρ' αὐτῷ εὐλίμενος καὶ εὔορμος *Σεδὶλ-Μπαχὰρ* μὲν παρὰ τοῖς κρατοῦσιν, ἔσθ' ὅτε δὲ παρ' Ἕλλησι τοῖς περιοικοῦσιν καὶ *Νεόκαστρον* κλῆσιν εἰληφός (ἔνοικοι μωαμεθανοὶ ἑξακόσιοι)· τούτου προσβορρότερον ὥραν μίαν ἀφεστηκυῖα ἡ κώμη κεῖται *Κριθιὰ* (ἔνοικοι Χριστιανοὶ πεντήκοντα πρὸς χιλίοις)· τούτων δὲ ΒΑ. παρὰ τὴν θάλασσαν κατὰ τὸ ξενότατον τοῦ Ἑλλησπόντου τὸ φρούριον ἵδρυται [ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β' μετὰ τὴν Βυζαντίου ἅλωσιν (2)] *Κιλίδ-Μπαχὰρ* καὶ κώμη τῆς νῦν Δαρδανελλίων πόλεως κατέναντι (ἔνοικοι μωαμεθανοὶ πεντακόσιοι)· βραχύ τι ταύτης πρὸς νότον ὁ προμαχών ἐστι *Ναμαζιὰ-τάμπια* καλούμενος. Περὶ δὲ τέταρτον ὥρας *Κιλίδ-Μπαχὰρ* πρὸς ἄρκτον ἕτερος εὕρηται προμαχὼν τῷ εἰρημένῳ παρεμφερὴς παρὰ θάλασσαν *Δεϊρμὲν-μπουροὺν* καλούμενος, τοσοῦτον δ' αὖθις πρὸς ἄρκτον ἕτερος ὁ *Τσὰμ-μπουροὺν* ἐπ' ἴσης προμαχών. Τούτου δὲ ΒΔ. περὶ τὰ εἴκοσι λεπτὰ ἀφεστηκυῖα ἡ *Μάδυτος* πόλις, ὀλίγον ἄπο τῆς ἀρχαίας θέσεως, ὑπὸ χιλιάδων τεσσάρων Ἑλλήνων οἰκουμένη Χριστιανῶν, Ἀθηνᾷ δουλευόντων τῇ Ἐργάνῃ, Ἑρμῇ τε Ἐμπολαίῳ καὶ Λογίῳ, ᾧ τέμενος ἀριπρεπὲς δαπάναις ἵδρυται ἁδραῖς (1858) Στεφάνου τοῦ Γαϊτανάκη ἐκ Μαδυτίων τὸ γένος ἕλκοντος, ἐν δὲ Κωνσταντινουπόλει αὐτοκρατορικοῦ διατελοῦντος ἀρχιτέκτονος. Ταύτης δὲ ΒΑ. ὥραν μίαν ἀφέστηκεν ὁ προμαχὼν *Μποχαλὶ-τάμπια*· τούτου δὲ ΒΔ. κωμύδριον ὁμώνυμον *Μποχαλὶ* (ἔν. μωαμεθ. ὀγδοήκοντα).

(1) Συμ. Μαγίστρ. καὶ Λογοθ. IX, σ. 409.
(2) Χρον. Δαιδν. παρὰ Muratori Rer. Ital. XII, σελ. 328.
(3) Γ. Ἀκροπολ. 22. 33. Νικηφ. Γρηγορ. II, 3.
(4) Νικ. Γρηγ. VII, 3—. Γεωργ. Παχυμ. Ἀνδρ. Παλ. VI, κεφ. 3. VII, 6, 11, 36.
(5) Λαον. Χαλκοκονδ. I, σ. 12.
(6) Αὐτόθι II, σ. 53.

(1) Hammer's Geschichte des Osmanischen Reiches VI, 65.
(2) Αὐτόθι II, 73.

Ὀλίγον δ' ἄπο τούτου πρὸς μεσόγαιαν κωμύδριον εὕρηται *Κοτζὰ-ντερεσὶ* (ἔν. μωαμεθ. τεσσαράκοντα). Τούτου δὲ πρὸς Α. ὡσαύτως πρὸς μεσόγαιαν κωμύδριον *Γιαλόβα* (ἔν. μωαμεθ. ἑξήκοντα)· τούτου δὲ πρὸς Α. κωμύδριον *Μπαχτσέ-κιοϊ* (ἔν. μωαμεθ. τεσσαράκοντα), πρὸς Δ. ἕτερον *Κούμ-κιοϊ* (ἔν. μωαμεθ. τεσσαράκοντα), εἶτα *Ὀζοῦν-τερελῆ* (ἔν. μωαμεθ. εἴκοσι), μετὰ δὲ πρὸς Β. *Σίβλια* (ἔν. μωαμεθ. ὀγδοήκοντα), ΝΑ. δὲ *Ὀλγὰρ-τερεσὶ* (ἔν. μωαμεθ. ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν), εἶτα *Μπουρχάρ-κιοϊ* (ἔν. μωαμεθ. ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν), *Καρνάμπεη* (ἔν. μωαμεθ. εἴκοσι καὶ τριακόσιοι), *Τουρσούρ-κιοϊ* (ἔν. μωαμεθ. εἴκοσι πρὸς τοῖς ἑκατὸν), τούτων πρὸς Δ. *Ἀναφάρται* δύο, μικρὰ καὶ μεγάλη, ἑκάστη ἐν. μωαμεθ. εἴκοσι καὶ τριακοσίους περιέχουσα. Τοῦ δὲ Ὀλγὰρ ΒΑ. καὶ τοῦ Καρνάβεη Α. περὶ τὴν μίαν ἀφέστηκεν ὥραν ἡ παράλιος κώμη *Γαλατᾶς* (ἔν. Ἕλληνες διακόσιοι πρὸς χιλίοις)· τούτου δὲ ΒΔ. ἑτέρα καλουμένη *Μπαΐρι* (ἔν. Ἕλληνες χίλιοι)· τούτου πρὸς Δ. ἑτέρα *Ταξίρι* (ἔν. Ἕλληνες χίλιοι καὶ ἑπτακόσιοι)· πρὸς δὲ ἄρκτον ὀλίγῳ ἑτέρα *Μπεργὰζ* (ἔν. Ἕλληνες πεντήκοντα καὶ ἑπτακόσιοι). Ταύτης δὲ πρὸς Α. μίαν περίπου ὥραν παρὰ τὴν θάλασσαν κεῖται ἡ Καλλίπολις (ἔν. 15,000 ὧν τὸ πλεῖστον Ἕλληνες, τὸ τρίτον Μωαμεθανοί, ὀλίγιστοι Ἀρμένιοι καὶ Ἰουδαῖοι), ἕδρα Ἐπισκόπου καὶ Τοποτηρητοῦ τοῦ Διοικητοῦ Δαρδανελλίων, πολλῶν δὲ Πρακτόρων τῶν ξένων Δυνάμεων· ταύτης δὲ ΒΔ. οὐ μακρὰν ἡ κώμη κεῖται *Σεϊτάν-κιοϊ* (ἔν. Ἕλληνες πεντακόσιοι καὶ χίλιοι), ταύτης δὲ ΒΑ. ἑτέρα ἀφέστηκε *Γενί-κιοϊ* (ἔν. Ἕλληνες χίλιοι καὶ πεντακόσιοι), ταύτης δὲ ΒΑ. ἑτέρα *Πλαγιάρι* μίαν περίπου ὥραν ἀπέχουσα (ἔν. τοσοῦτοι ἕτεροι, ὧν τὰ $^2/_3$ Ἕλληνες, τὸ δ' ἕτερον μωαμεθανοί)· ταύτης πρὸς ἄρκτον ἐν τῷ ἰσθμῷ ἡ κώμη *Ἐξαμίλιον* κατὰ ταὐτὸν τοῖς ἑτέροις παραπλήσιον.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ Κ. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ.

ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΤΟΥ Β'.

Ἐπὶ τῆς Ἀγορᾶς Ταύρου.

—

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΡΜΖ' Συνεδριάσει.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Κ. Καλλιάδου).

Περὶ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου τοῦ 1865 ἔτους ἐπεσκέφθην τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, τὸ ὁποῖον ἀνῳκοδομήθη ἐσχάτως, ὑπὸ τὴν εὐφυᾶ διεύθυνσιν τοῦ K. Bourgeois, κατὰ τὸν νεώτερον ῥυθμὸν τῆς ἀνατολικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἐν ᾧ ἐκεῖ παρετηροῦμεν τεμάχια στύλων καὶ κιονοκράνων, ὁ υἱός μου μὲ προσεκάλεσε νὰ ἴδω ἓν τεμάχιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐφαίνοντο τέσσαρα γράμματα. Εἶναι δὲ τοῦτο τεμάχιον μαρμάρου λεῖον μέν, ἀλλὰ κάπως κυρτόν, ἔχει δὲ μῆκος 0,90 ἑκατοσομέτρων, ὕψος 0,59 καὶ βάθος 0,20· μολονότι τὸ τελευταῖον τοῦτο δὲν εἶναι ἀκέραιον, καὶ ἂν κρίνῃ τις ἀπὸ τὰ κάτωθεν καλύπτοντα αὐτὸ ἀραβουργήματα, ἴσως δύναται νὰ λογισθῇ 0.40. Τὸ τεμάχιον τοῦτο φέρει τὰ ἑξῆς πέντε γράμματα

C Φ A E C

τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον καὶ τὸ τελευταῖόν εἰσιν ἀτελῆ.

Ἀνεγνώρισα, ὅτι, ἂν ἀρχίσῃ τις ἀπὸ τὸ πρῶτον γράμμα, οὐδεμία λέξις εἶναι δυνατὸν νὰ σχηματισθῇ, ἀλλ' ἂν δοκιμάσω ἀπὸ τὸ δεύτερον, ἐπιτυγχάνω τῆς λέξεως *φαεσφόρος*, ποιητικοῦ χαρακτῆρος ἀντὶ τῆς λέξεως *φωσφόρος*, ἐπιθέτου ἀνήκοντος εἰς τὸν ἥλιον. Προσθέσας δὲ τὴν τελευταίαν ταύτην λέξιν, εὗρον *φαεσφόρος ἥλιος*, μέρος ἡρωϊκοῦ ἑξαμέτρου, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐνθυμήθην, ὅτι ἀνέγνωσα τὸ χωρίον τοῦτο ἐπὶ μιᾶς ἐπιγραφῆς εὑρισκομένης ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἀνθολογίᾳ, εἰς ἣν ἐρευνήσας εὗρον τὰ 175 γράμματα, τὰ καὶ ἐλλείποντα ἀπὸ τὸ ἡμέτερον τεμάχιον.

Εἶναι δὲ τὰ ἑξῆς πέντε ἑξάμετρα·

« Ἔκθορες Ἀντολίηθε ΦΑΕCφόρος ἥλιος ἄλλος,
» Θευδόσιε θνητοῖσι, πόλου μέσον, ἠπιόθυμε,
» Ὠκεανὸν παρὰ ποσσὶν ἔχων μετ' ἀπείρονα γαῖαν·
» Πάντοθεν αἰγλήεις, κεκορυθμένος, ἀγλαὸν ἵππον
» Ῥηϊδίως, μεγάθυμε, καὶ ἐσσύμενον κατερύκων. »

Ἄνω τούτων τῶν στίχων ἡ Ἀνθολογία, κατὰ

τὰς τότε ὑπαρχούσας χειρογράφους συλλογὰς δημοσιευθεῖσα, φέρει τὴν ἑξῆς μόνον ἐπιγραφήν· « Εἰς στήλην Θεοδοσίου βασιλέως· » τοῦτο δὲ ἴσως διότι ὁ ἀνθολογιστής, ὅτε ἀντέγραψε τοὺς στίχους, ἐφρόνει, ὅτι πᾶς τις ἠδύνατο νὰ τοὺς ἴδῃ ἐπὶ τοῦ μνημείου, τὸ ὁποῖον ἕκαστος ἐγνώριζε ποῦ εὑρίσκετο, καθὼς καὶ ὅτι λίαν γνωσὸν ἦτο, τίνα Θεοδόσιον τὸ ἄγαλμα παρίστανε. Πολὺ ἀπεῖχε τοῦ νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι μετά τινα χρόνον ἡ ἐπιγραφὴ ἤθελε καταστραφῆ ἐπὶ τοῦ μνημείου καὶ διασωθῇ μόνον ἐν τῷ χειρογράφῳ αὐτοῦ, ὥστε τὸ μνημεῖον κατήντησε, κατὰ τοὺς ἀμαθεῖς τούτους αἰῶνας, αἴνιγμα οὐχ ἧττον ἀνεξήγητον τοῦ αἰνίγματος τῶν στίχων, τοὺς ὁποίους δὲν ἤξευρέ τις εἰς τίνα ν' ἀποδώσῃ. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ μνημεῖον κατεστράφη ὑπὸ βαρβάρων Λατίνων ἀμαθεστέρων, ὥστε οἱ περὶ τῶν Πατρίων τοῦ Βυζαντίου συγγράψαντες οὐδεμίαν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐξέφρασαν σπουδαίαν σκέψιν. Ἡ διασάφισις τοῦ φιλολογικοῦ τούτου χάους εἶναι δυσκολωτέρα τῆς εὑρέσεως τῶν 175 γραμμάτων, καίτοι τρία μόνον ἐξ αὐτῶν τυχαίως διεσώθησαν.

Τὸ πρῶτον ζήτημα, ποῦ δηλ. εὑρίσκετο τὸ μνημεῖον τὸ φέρον τὴν ἐπιγραφήν, εἶναι λελυμένον σήμερον, διότι τὸ τεμάχιον ἀνεκαλύφθη εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, ὅπου ὑπῆρχεν ἡ ἀρχαία Ἀγορὰ Ταύρου, ἡ Ἀγορὰ Θεοδοσίου. Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ὑποστηρίζει καὶ ὁ τρίτος στίχος τῆς ἐπιγραφῆς, λέγων·

« Ὠκεανὸν παρὰ ποσσὶν ἔχων μετ' ἀπείρονα γαῖαν. »

Καὶ τῷ ὄντι ἀπὸ τὴν πλατεῖαν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν ἔχει τις παρὰ πόδας ἐκτεταμένην θέαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν περιχώρων αὐτῆς, τῶν δύο ἠπείρων, Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, ὡς καὶ τῆς διασχιζούσης αὐτὰς θαλάσσης.

Ἐπειδὴ τὸ ἡμέτερον τεμάχιον εὑρέθη ἐντὸς ὑπογείου τείχους μετὰ πλίνθων, οἵτινες ἔφερον τὴν γλυφίδα τοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ, δυνάμεθα νὰ ἱκάσωμεν, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ κατεχωρήθη εἰς συλλογὴν στίχων πρὸ τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος, καὶ ὅτι περὶ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος τούτου εἶχον ἐκλείψει κατὰ μέρος ἢ καὶ ὁλοκλήρως. Ἔκτοτε οὐδεμία παράδοσις ὑπελείκνυε, τίνα ἄνδρα ἀπεικόνιζε τὸ ἄγαλμα, οὔτε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοδοσίου ὑπῆρχε πλέον. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸν καιρὸν τῆς ὑπὸ τῶν Λατίνων Σταυροφόρων ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ 1204ον ἔτος, τινὲς μὲν ἐνόμιζον, ὅτι τὸ ἔφιππον τοῦτο ἄγαλμα ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἀγορᾶς Ταύρου, παρίστανε τὸν Βελλερεφῶντα ἐπὶ τοῦ Πηγάσου, τινὲς δὲ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ σταματοῦντα τὸν ἥλιον, τὸν Ἀδριανόν, ἢ αὐτοκράτορά τινα. Ἀκολούθως ἐλθόντες οἱ Λατῖνοι Σταυροφόροι κατέστρεψαν ὁλοσχερῶς τὸ ἄγαλμα διὰ τὸν λόγον, ὅτι ὁ ἵππος κατεπάτει ὑπὸ τὸν ἐμπρόσθιον αὐτοῦ ἀριστερὸν πόδα σχηματίζον γονυκλινὲς καὶ τοῦ ὁποίου αἱ χεῖρες ἦσαν δεδεμέναι ὄπισθεν τῆς ῥάχεως. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀνεγνώριζον πλέον τὸν Πέρσην, τὸν ὁποῖον τῷ ὄντι παρίστανε τὸ σχημάτιον, μὲ τὸν δερμάτινον αὐτοῦ μανδύαν κεκαλυμμένον· ἀλλ' οἱ μὲν Ἕλληνες τὸν ἐνόμιζον Βούλγαρον, Ῥῶσσον ἢ Γότθον, οἱ δὲ Λατῖνοι Σταυροφόροι ἐξέλαβον αὐτὸν ὡς συμπατριώτην των, καὶ ἵνα ἐκδικηθῶσι τοὺς περιφρονήσαντας δῆθεν αὐτόν, κατέστρεψαν τὸ μνημεῖον ὁλόκληρον. Ποσάκις κατέστρεψαν ἀριστουργήματα διὰ λόγους ἧττον ἰσχυρούς!

Νικήτας ὁ Χωνιάτης, σύγχρονος τῆς ὑπὸ τῶν Λατίνων Σταυροφόρων καταστροφῆς τοῦ μνημείου τούτου, λέγει (σελ. 848), ὅτι ἐπροσπάθησαν νὰ καταστρέψωσιν ὅλα τὰ μνημεῖα, καὶ πρὸ πάντων ὅσα ἔμαθον, ὅτι εἶχον οἰκοδομηθῆ ἐναντίον τοῦ ἔθνους των· « Ὅθεν . . . οὐδὲ τὴν » ἐμπροσθίαν εὐώνυμον χηλὴν τοῦ ἵππου ἀπε- » ριέργαστον εἴασαν, ὃς ἐπὶ λιθίνου λευκοῦ τε- » τραπλεύρου κατὰ τὸν λεγόμενον Ταῦρον χαλ- » κοῦς ἱσάμενος ἡρωϊκόν τινα τὴν ἰσχὺν ἄνδρα » καὶ τὸ εἶδος ἀξιοθέατον ἐπὶ τῶν νώτων ὀχεῖ, » μηδ' αὐτὸς ἀπέχων τοῦ ἄγασθαι διὰ τὴν ἐπὶ » πᾶσι τῆς τέχνης ἀκρίβειαν, ὁλοφάλαρος, φρι- » μάσσων καὶ τὸ οὖς ἀνιστῶν ὡς πρὸς σάλ- » πιγγα· τοῦτον οἱ μέν φασιν εἶναι Πήγασον » καὶ τὸν ἀναβάτην Βελλεροφόντην, οἱ δὲ τὸν » Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ ὀτῳδὴ ἐπικαθήμενον ἵππῳ· » καὶ δῆλον εἶναι τὸν ἄνδρα τῇ διασκευῇ τοῦ » εἰκάσματος πρὸς τὴν ἁρματηλασίαν ἡλίου καὶ » τὸν δρόμον τὸν σεληναῖον τὴν δεξιὰν χεῖρα » ἐκτείνοντα, ὡς σταῖεν τοῦ πρόσω χωρεῖν, » καὶ σφαιρικὸν ἐκ χαλκοῦ σχῆμα τῷ κοίλῳ τῆς » λαιᾶς χειρὸς ὑπανέχοντα· ἀναμοχλεύσαντες » τοίνυν ῥαιστῆρος τὸ πέλμα τὸ ἵππειον ἀνθρω- » πόμορφον εὑρίσκουσιν ἴνδαλμα ὑποκείμενον, » πλειόνως εἰκάζων ἐκ τοῦ τῶν Βουλγάρων τι- » νὰ γένους, ἐς τὸ διαμπερὲς ἐληλαμένον ἦλῳ » καὶ μολύβδῳ πάντῃ κατειλημμένον, ἢ γοῦν » Λατῖνον διατυποῦν, ὥσπερ δὴ καὶ πάλαι πρὸς » τῶν ὅλων διαπεφήμιστο· καὶ τὸ μὲν τῇ τῶν » ἀργυρογνώμων χωνίᾳ καθίεται. »

Ἀκολούθως (σελ. 858) ὁ Νικήτας ἐπαναλαμβάνει τὸ ἴδιον προσθέτων· « Ἦν γὰρ ὁ ἵππος ἀχά- » λινος, ὁποῖος ὁ Πήγασος παραδίδοται, ἄνετα

» κροαίνων κατὰ πεδίων. » Τὸ καθ' ἡμᾶς αἱ τελευταῖαι αὗται λέξεις ἀποδεικνύουσιν, ὅτι οἱ Λατῖνοι κατέστρεψαν μὲν τελειωτικῶς τὸ μνημεῖον, οὐχ ἧττον ὅμως, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες εἶχον ἤδη, πρὸ τῆς ὀφίζεως τῶν Λατίνων, ἀφαιρέσει ἀπὸ τὸν ἵππον πάσας τὰς χρυσᾶς αὐτοῦ ἱπποσκευάς.

Ὁ ἴδιος συγγραφεὺς ἀναφέρει μετέπειτα ἐπὶ τῆς θέσεως, ἣν κατεῖχε τὸ σχημάτιον ὑπὸ τὸν πόδα τοῦ ἵππου καὶ ἄλλην διήγησιν ἀπάδουσαν πρὸς τὴν πρώτην οὕτως· « Ἀλλὰ καὶ φήμη παλαίφατος εἰς ἡμᾶς διαβαίνουσα τοῖς τῶν ἁπάντων ἐνέκειτο στόμασιν, *ἐν* τῇ ἐμπροσθίῳ τοῦ ἵππου τοὐδε λαιᾷ χηλῇ ἀνδρείκελον *κεύθεσθαι*, τισὶ μὲν ἐκ τοῦ τῶν Βενετίκων γένους τινὸς εἶναι παραδιδόμενον, ἄλλοις δὲ τῶν μὴ ἐνσπόνδων Ῥωμαίοις ἐπιζεφυρίων ἐθνῶν ἢ καὶ τῶν Βουλγάρων ἑνός. πολλάκις οὖν ἡ τῆς χηλῆς ἐπεποιήθη ἀσφάλισις εἰς τὸ πάντῃ ἀφώρατον ὧν ἤδετο κρύπτειν ἔνδοθι. κατατεμαχισθέντος δὲ τοῦ ἵππου καὶ σὺν τῷ ἀναβάτῃ παραδοθέντος πυρὶ εὕρηται καὶ τὸ ἐν τῇ ὁπλῇ τοῦ ἵππου ἐντυμβευόμενον χαλκῆρες ἴνδαλμα, καὶ ἦν περικείμενον χλαῖναν ὁποίαν τῶν θρεμμάτων τὰ ἔρια πλέκουσιν. ὀλίγα δὲ τῶν ἐπ' αὐτῷ πεφρασμένων οἱ Λατῖνοι φρονήσαντες πυρὶ καὶ τοῦτο ἐνέβαλον. »

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο παρατηροῦμεν δύο τινά· πρῶτον μὲν τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν εἶχεν ὁ βυζαντινὸς ἱστορικὸς νὰ εὑρίσκῃ πανταχοῦ θαυμάσιόν τι καὶ μυστηριῶδες· δεύτερον δὲ τὰς προσπαθείας, ἃς κατέβαλεν ἵνα ἔτι μᾶλλον ἐνοχοποιήσῃ τὴν καταστρεπτικὴν βαρβαρότητα τῶν Λατίνων κατακτητῶν, ὑποδεικνύων, ὅτι δὲν εἶδον οὗτοι τὸν νομιζόμενον συμπατριώτην αὐτῶν γονυκλινῆ ἔχοντα τὰς ἑαυτοῦ χεῖρας δεδεμένας ὄπισθεν τῆς ῥάχεως καὶ σκληρῶς καταπατούμενον ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος. Ἄλλως τε τὴν γνώμην ταύτην συμμερίζεται καὶ ὁ Λαμβέκιος (**Lambeck**) εἰς τὰς περὶ τοῦ Κωδινοῦ σημειώσεις του. Ὁ βουλόμενος μολαταῦτα νὰ πιστεύσῃ τὸν μῦθον τοῦ Νικήτα χρεωστεῖ ἐπίσης νὰ φρονῇ, ἢ ὅτι ὁ ἵππος προφητεύει τὸ μέλλον τῆς πόλεως, ἐπειδὴ μὲ τὸν ἀριστερὸν αὐτοῦ πόδα δεικνύει τὰ κοιλανάγλυφα τῆς βάσεως ἢ τὴν ἐπιγραφήν, ἢ ὅτι ὁ ἱππεὺς εἶναι Θεοδόσιος ὁ Α′, ὁ καὶ Μέγας ἐπικαλούμενος, διὰ τὸν λόγον, ὅτι ἡ δεξιὰ αὐτοῦ χεὶρ οὕτω πως ἵστατο, ὥστε συνέπιπτε κατὰ τύχην μὲ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀγάλματος τοῦ αὐτοκράτορος τούτου, ὡς λέγει καὶ ὁ Κεδρηνὸς (σελ. 566) μὲ τὰς ἑξῆς λέξεις· « Καὶ ὁ » κατὰ τὸ ἄμφοδον δὲ ἑσὼς ἱππότης αὐτός ἐστιν » ὁ μέγας Θεοδόσιος χεῖρα τείνων δεξιὰν πρὸς » τὴν πόλιν, καὶ δεικνὺς τὰ ἐγγεγραμμένα τῷ » στύλῳ τρόπαια. » Εὐτυχῶς ὁ Κεδρηνὸς προσέθεσε τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον ἐνόμιζεν ἐσφαλμένως, ὅτι ἦτον ὁ Μέγας Θεοδόσιος.

Ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι ὁ βάναυσος τρόπος τοῦ παριστᾷν αὐτοκράτορα νικηφόρον καταπατοῦντα ἐχθρὸν ὑποτεταγμένον ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου του, ἢ καὶ ὑπὸ τοὺς ἰδίους αὐτοῦ πόδας, εἶναι λίαν κοινὸς κατὰ τὸν 4ον καὶ 5ον αἰῶνα, ὡς καθίσταται φανερὸν καὶ ἐκ τῶν πλείσων νομισμάτων τοῦ καιροῦ ἐκείνου. Τὸ ἄγαλμα ὅθεν τοῦτο εἶχε κατασκευασθῆ κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς ἐποχῆς.

Οἱ διάφοροι συγγραφεῖς τῶν « Πατρίων » τῆς Κωνσταντινουπόλεως διεφύλαξαν σημαντικὰς σημειώσεις ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου μνημείου, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς μετὰ τοῦ ψεύδους μεμιγμένη εὑρίσκεται ἡ ἀλήθεια.

Ἀλλ' ἴδωμεν πρῶτον, τί λέγει ὁ Κωδινός (σελ. 43)· « Ὑπερθεν δὲ τῶν περιβλέπτων μεγάλων » κιόνων τῶν τετραδισίων, μέσον δὲ τῆς αὐ» λῆς, ἔστιν ἔφιππος ὃν οἱ μὲν λέγουσιν Ἰησοῦν » τὸν Ναυῆ, ἕτεροι δὲ τὸν Βελλεροφόντην· ἤ» χθη δὲ ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας. τὸ δὲ » τετράπλευρον τοῦ ἐφίππου τὸ λιθόξεστον ἔ» χει ἐγγεγραμμένας ἱστορίας τῶν ἐσχάτων τῇ » πόλει, τῶν Ῥωσῶν μελλόντων πορθεῖν τὴν » αὐτὴν πόλιν. καὶ τὸ ἐμπόδιον ἀνθρωποειδὲς » χαλκούργημα βραχὺ παντελῶς καὶ δεδεμένον » γονυκλινὲς ἔχει. ὁ ποῦς ὁ εὐώνυμος τοῦ με» γάλου καὶ αὐτὸς σημαίνει ὅτι ἐκεῖσε ἐγγε» γραμμένον ἐστίν. »

Τὰ « Πάτρια » ἀναφέρουσιν ὅλως διόλου τὰ ἴδια· ἴδε Ἀνώνυμ. **Banduri** σελ. 17 καὶ 18, καὶ τὸ ἀνέκδοτον χειρόγραφον τῶν Ἀνακτόρων τοῦ Μιχαὴλ Ἀἰχμαλώτου, γεγραμμένον κατὰ τὰ 1474, καὶ οὗτινος ἐλάβομεν μετάφρασιν, ἀντικατασήσαντες μόνον διὰ τῆς λέξεως « **cheval** » τὴν λέξιν « μεγάλου », τὴν ὁποίαν ἐθεωρήσαμεν πρόδηλον λάθος.

Τὸ ἑξῆς κείμενον εἶναι λίαν διεφθαρμένον παρὰ τῷ Κωδινῷ, τοῖς γνωστοῖς « Πατρίοις » καὶ τῷ Μιχαὴλ Ἀἰχμαλώτῳ· μολοντοῦτο ὠφελούμενοι ἀπὸ τὸν τελευταῖον τοῦτον, ἐπανορθοῦμεν τὰ ἑξῆς· « Ὡσαύτως καὶ ὁ κοῦφος Κίων » ὁ μέγας (τοῦ Ταύρου) καὶ ὁ (κοῦφος κίων) τοῦ » Ξερολόφου ἔχουσι τὰς ἐσχάτας ἱστορίας τῆς » πόλεως, τὰς ἁλώσεις ἐνιστόρους. »

Κριτικῶς ἐξετάζοντες τὴν ἔκθεσιν ταύτην τοῦ Κωδινοῦ καὶ τῶν « Πατρίων », εὑρίσκομεν πρῶτον, ὅτι ὁ ἀρχαιότερος συγγραφεύς, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὅλοι οἱ ἱστορικοὶ τῶν Πατρίων ἐδανείσθησαν τὰς σημειώσεις αὐτῶν, ἔζη πρὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ μνημείου, ἀφοῦ μεταχειρίζεται τὴν λέξιν « ἐστίν ». Ἀλλ' οὐδεμία ἐπιγραφὴ ἀνέφερε τί παρίστανε τὸ μνημεῖον. Φαίνεται δὲ ἐκ τοῦ τεμαχίου περὶ τοῦ Τσυκανιστηρίου (ἴδε Ἀνών. **Band.** Α′ 63. καὶ Μιχ. Ἀἰχμάλ. σελ. 65), ὅτι οὗτος ἔζη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Κωνσταντίνου Δούκα (1057—1067). Ὅθεν, ὅσα τὰ ἀρχαῖα ταῦτα συγγράμματα ἀναφέρουσιν, ἔχουσι μεγάλην τὴν σημαντικότητα καὶ ὑποστηρίζουσι τὴν ἡμετέραν γνώμην περὶ τοῦ γονυκλινοῦς αἰχμαλώτου, ὅςις δὲν ἦτον ἄρα κεκρυμμένος ἐντὸς τῆς χηλῆς τοῦ ἵππου, ὅπως ἀναφέρει ὁ Νικήτας μετὰ ἕνα καὶ ἥμισυν αἰῶνα.

Ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης τῶν στύλων ἐξάγεται ἐπίσης, ὅτι ἦσαν μέγιστοι, ὅτι ἐφαίνοντο ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη καὶ ὅτι ἦσαν « τετραδύσιοι. » Τὴν ἔκφρασιν ταύτην, τὴν ὁποίαν οἱ μὲν τῶν ἀντιγραφέων γράφουσι διὰ τοῦ ει, οἱ δὲ διὰ τοῦ ι ἀντὶ τοῦ υ, γινώσκουσιν εἰς τοὺς στύλους ἐφηρμοσμένην μόνον οἱ συγγραφεῖς τῶν « Πατρίων » τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Παρὰ δὲ τῷ Κωδινῷ ἀπαντᾶται τρίς· πρῶτον μὲν ἐν τῷ ἡμετέρῳ τεμαχίῳ, δεύτερον δὲ ἀντὶ τῆς λέξεως « βωμός, » καὶ τρίτον εἰς τὴν σημασίαν τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς μεγάλης αἰθούσης, ἥτις εὑρίσκετο ἐν τῷ μέσῳ τῶν Βυζαντινῶν Ἀνακτόρων, καὶ τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευεν ὡς ἀκαδημία. Οἱ λατῖνοι μεταφρασταὶ δίδουσιν αὐτῇ σημασίαν τετραγώνου, ὡς καὶ Σκαρλάτος ὁ Βυζάντιος, ὁ δὲ K. **Labarte** προήχθη νὰ παραστήσῃ τὴν αἴθουσαν τῆς ἀκαδημίας, τὴν « ὀκτάγωνον τετραδύσιον » λεγομένην, ἔξωθεν μὲν τετράγωνον, ὀκτάγωνον δ' ἔσωθεν. Αἱ γνῶμαι αὗται μοὶ ἐφάνησαν κατὰ πρῶτον ἱκαναὶ πρὸς παραδοχὴν τῆς σημασίας ταύτης· ἀλλὰ πρέπει νὰ ὁμολογήσω, ὅτι τὰς πρώτας ἀντιλογίας ἀπηύθυνεν εἰς ἐμὲ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, ὅστις τοσούτους περιέχει διακεκριμένους σοφούς. Ἐν τῷ περιβόλῳ τούτῳ ἐνόμισαν, ὅτι ἡ κατάληξις « δύσιος » εἶχεν ἰδίαν ἔννοιαν καὶ ἠθέλησαν νὰ τὴν ἐξηγήσωσι διὰ τῆς ἀριθμητικῆς λέξεως « δύο, » ὡς νὰ ὑπῆρχον δύο στύλοι τετράκις συνδεδεμένοι. Τέλος πάντων μετὰ μακρὰς ἐρεύνας ἐπλησιάσαμεν εἰς τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τεμαχίου διαφυγόντος μέχρι τοῦδε τὴν προσοχὴν τῶν σοφῶν καὶ εὑρισκομένου παρὰ τῷ Ἀνωνύμῳ **Banduri**. Α′ 170 (Μιχ. Ἀἰχμαλ. σελ. 136), ὅπου εἶναι ἐν χρήσει ἡ λέξις αὕτη ὡς ἐπίθετον διόδου. Ὁ Κωδινὸς ἐνόμιζεν ἴσως, ὅτι ἡ σημασία ἦτο « τετράγωνον, » καὶ διὰ τοῦτο ἀφῆρεσε τὸ τεμάχιον τοῦτο, ἀνεξήγητον δι' αὐτόν· ἀλλ' ὁ ἴδιος « Ἔμβολος τετραδύσιος » ἀποκαλεῖται ἀλλαχοῦ « Ἔμβολος τετράπυλος, » ἤτοι δίοδός τις ἔχουσα τέσσαρας εἰσόδους ἢ τέσσαρας πύλας, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν δύναταί τις νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ διέλθῃ (δύειν) ἐκ τῶν τεσσάρων μερῶν. Τὸ ὀκτάγωνον τετραδύσιον ἦτο λοιπὸν αἴθουσα οὐχὶ τετράγωνος ἀλλ' ἀληθῶς ὀκτάγωνος, ἔχουσα τέσσαρας πύλας εἰσόδου· οἱ δὲ τετραδύσιοι βωμοὶ εἶχον βάσιν οὐχὶ εἰς εὐθεῖαν γραμμὴν ἀλλὰ τρυπημένην εἰς τὸ μέσον, ὥστε ἤγγιζον μόνον ἐπὶ τῶν τεσσάρων γωνιῶν.

Ἀλλ' ἴσως ἀντιπαραστήσῃ τις, ὅτι περὶ τοῦ μνημείου τούτου ὁμιλοῦντες ὁ Κωδινὸς καὶ οἱ λοιποὶ λέγουσι « κίονες τετραδύσιοι· » σημαίνει ὅθεν τοῦτο στύλους, ὧν ἡ βάσις εἶναι τρυπημένη; Εἰς τοῦτο ἀπαντῶμεν ναί, ἂν ἐξηγήσωμεν τὴν ἔκφρασιν κατὰ γράμμα, ἀλλ' εἶναι μᾶλλον « **pars pro toto** · » διότι ἡ λέξις « κίονες », ἐκφράζουσα ἰδέαν στύλων μεγίστων, ἠδύνατο εἰς τὴν μεταφορικὴν γλῶσσαν τοῦ ὄχλου, νὰ ἐμφαίνῃ ἅπαν τὸ μνημεῖον.

Ἄλλη σημείωσις τοῦ Κωδινοῦ καὶ τῶν συγγραφέων τῶν Πατρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου μνημείου εἶναι ἡ ἑξῆς, πλέον παρὰ σκαιά· « Τοῦτο » μετηνέχθη ἐξ Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης. Σημαίνει ἡ σημείωσις αὕτη, ὅτι τὸ ἄγαλμα ὅλον προέρχεται ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν, ἢ μόνον ὁ ἵππος; ἢ ἅπαν τὸ χωρίον θεωρητέον ἐσφαλμένον;

Ἐὰν ἦναί τις πεπεισμένος, ὅτι τὸ ἡμέτερον μνημεῖον παριστάνει τὸν Θεοδόσιον, δύναται νὰ παραδεχθῇ, ὅτι, τῆς πόλεως τῆς Ἀντιοχείας περιεχούσης κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τεχνίτας πλέον διακεκριμένους ἢ ἡ πρωτεύουσα, ὁ Θεοδόσιος παρήγγειλεν ἐκεῖ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ἐφίππου τούτου μνημείου. Ὅτι δὲ οἱ τῆς Ἀντιοχείας τεχνῖται ἦσαν τότε ἀνώτεροι τῶν τῆς βασιλευούσης, ἀρκούντως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ νομίσματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τῶν ὁποίων τὰ μὲν Κωνσταντινουπόλεως εἶναι βαρβάρου κατασκευῆς, ὡραῖα δὲ τὰ φέροντα τὸ σημεῖον ANT, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς λαμπρᾶς καὶ πλουσίας συλλογῆς τῆς A. E. τοῦ **Marquis de Moustier**, καὶ ἐκ τινων νομισμάτων τῆς ἡμετέρας. Ἐκτὸς τούτου, δύναταί τις νὰ φρονῇ, ὅτι ὁ μὲν ἵππος μετεκομίσθη ἐξ Ἀντιοχείας, ὅπου ἐχρησίμευεν ὡς ἄγαλμα ἄλλου ἱππέως, νέος δὲ ἱππεύς, παριστάνων τὸν Θεοδόσιον, κατεσκευάσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Φρονοῦμεν, ὅτι τὸ χωρίον, τὸ πραγματευόμενον περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀγάλματος, ἀπωλέσθη ἐντὸς τῆς περιγραφῆς τῆς Ἀγορᾶς ἐξ ἀπροσεξίας τοῦ πρώτου συγγραφέως. Ἰδοὺ οἱ λόγοι ἡμῶν. Ὑπῆρχον ἐπὶ τοῦ Ἱπποδρομίου ἄπειρα ἀγάλματα μετακομισθέντα ἀπὸ ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας· « Ὁ δὲ ἔχων » τοὺς ἀρνικοὺς πόδας ἦκεν ἀπὸ τῆς μεγάλης » Ἀντιοχείας, ἔστι δὲ ὁ Βελλεροφόντης, καὶ ἐ» σέβοντο αὐτὸν ἐκεῖσε » (Κωδιν. ἔκδ. **Bonn.** σελ. 20. καὶ Πάτρια Βυζαντ. εἰς τὸ ἀνέκδ. χειρόγρ. τοῦ Μιχ. Αἰχμαλ. σελ. 15). Καὶ δὲν εἶναι ἀπορίας ἄξιον, ἄν, περιγράφοντες τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀγορᾶς μὲ τὴν ἐσφαλμένην ἰδέαν, ὅτι ἦτον ἴσως Βελλεροφόντης, προσέθεσαν μηχανικῶς τὰς λέξεις, τὰς ὁποίας ἠδύνατο πᾶς τις ν' ἀναγνώσῃ εἰς τὸ Ἱπποδρόμιον ἐπὶ τοῦ ὑποστηρίγματος ἀληθοῦς Βελλεροφόντου.

Ἐπανέλθωμεν ἤδη εἰς τὰς ἐρεύνας ἡμῶν περὶ τοῦ ἐφίππου ἀγάλματος τῆς πλατείας, τῆς ὀνομαζομένης Ἀγορὰ Ταύρου, ὅπερ, τοῦ τεμαχίου τῆς ἐπιγραφῆς ἀνακαλυφθέντος εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῆς ἐπιγραφῆς ὅλης τελειοποιηθείσης, δὲν δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰμὴ εἰς Θεοδόσιον.

Τίς δὲ ὁ Θεοδόσιος ἦτο λοιπόν, καὶ ποῖον σχῆμα εἶχε τὸ μνημεῖον;

Ἐμετρήσαμεν ἀκριβῶς τὴν τε νευρὰν τοῦ τόξου τοῦ τεμαχίου καὶ τὸ ὕψος αὐτοῦ, καὶ εὕρομεν αὐτὸ μὲν 0,04 ἑκατοστομέτρων, ἐκείνην δὲ 0,88· ἀκολούθως, βασιζόμενοι ἐπὶ τούτων τῶν μέτρων ἐσχηματίσαμεν τέλειον ἡμικύκλιον, καὶ μετὰ ταῦτα, διαιρέσαντες τὰ γράμματα τῆς ἐπιγραφῆς κατὰ τὰ ἀπὸ τοῦ τεμαχίου διαστήματα, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι μία καὶ μόνη ἡμικυκλικὴ ἁψὶς κατεῖχεν ἀπολύτως τὸ τέταρτον τῆς ἐπιγραφῆς, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν φύλλων κισσοῦ, ἤτοι σημείων διαφράγματος μεταξὺ τῶν ἑξαμέτρων, κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ καιροῦ ἐκείνου, καὶ τῆς ψαλίδος, ζωλισμένης, καθ' ὅλας τὰς πιθανότητας, διὰ μεγάλου βυζαντινοῦ μονογράμματος τοῦ Χριστοῦ.

Ἐκ τούτων ἐξάγεται, ὅτι ὁλόκληρος ἡ ἐπιγραφὴ εὑρίσκετο ἀναμφιβόλως ἐπὶ *τεσσάρων ἁψίδων* τετραγωνικῆς ζοᾶς, ἄνω τῆς ὁποίας ἦτο τὸ ἔφιππον ἄγαλμα. Ἐπειδὴ δὲ οἱ βυζαντινοὶ ἱστορικοί, περὶ τοῦ μνημείου τούτου διαπραγματευόμενοι, τὰς ἑξῆς μεταχειρίζονται ἐκφράσεις « Οἱ μεγάλοι κίονες περίβλεπτοι οἱ τετραδύσιοι, » διὰ τοῦτο δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ στοὰ ἐσχημάτιζε μέγα τετράγωνον, ἔχον εἰς τὰς τέσσαρας αὐτοῦ γωνίας ζύλους ὑψηλούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρχον αἱ τέσσαρες πύλαι εἰσόδου καὶ διόδου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς, ἐν τῷ μέσῳ δὲ ἦτο τὸ ἔφιππον ἄγαλμα.

Τοῦτο δὲ εἶναι βεβαίως Θεοδοσίου τοῦ Β', ἐπειδὴ τὸ τῆς Ἀγορᾶς Ταύρου ἄγαλμα Θεοδοσίου τοῦ Α' ἦτο πεζὸν καὶ ἐπὶ σπειροειδοῦς στύλου. Φρονοῦμεν δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι ἡ ὕπαρξις *ἐφίππου* ἀγάλματος Θεοδοσίου τοῦ Α', εἰς ὅ,τι μέρος τῆς βασιλευούσης καὶ ἂν ᾖ, δι' οὐδενὸς ἀρχαίου συγγραφέως δύναται ν' ἀποδειχθῇ. Κατὰ τὸν Σουΐδαν, τὸ ἔφιππον τοῦ Μιλίου ἄγαλμα ἦτο Θεοδοσίου τοῦ Β', τὰ δ' ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ τοῦ Γρατιανοῦ, τοῦ Βαλεντινιανοῦ, τοῦ Θεοδοσίου καὶ τοῦ Φιρμιλλιανοῦ τοῦ Κυρτοῦ, ἦσαν ἔφιππα, πεζά, ἢ γελοῖα, πάντα δὲ μικρὰ καὶ στολίζοντα τὰς βαθμίδας τῶν τοῦ Ἱπποδρομίου βάθρων. Ἀποροῦμεν πῶς καὶ ὁ **K. Labarte** ἐνόμισεν, ὅτι εὗρεν ἔφιππον ἄγαλμα Θεοδοσίου (σελ. 53)· καίπερ ὅμως δὲν διϊσχυρίζεται, ὅτι εἶναι Θεοδοσίου τοῦ Α'.

Ἡ εἰκὼν τοῦ ἐφίππου τούτου ἀγάλματος εὑρίσκεται καὶ ἐπὶ ὀρειχαλκίνων νομισμάτων Θεοδοσίου τοῦ Β', ἐκ τῶν ὁποίων δύο εἰσὶ παρ' ἡμῖν, φέροντα τὸ περίγραμμα « **Gloria Romanorum.** » Ἐκεῖνο δέ, τὸ ὁποῖον καθιζᾷ ἐναργῆ τὴν ταυτότητα τοῦ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ἐφίππου Θεοδοσίου καὶ τοῦ δῆθεν Βελλεροφόντου πρὸς τὸν ἔφιππον αὐτοκράτορα τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος νομισμάτων, εἶναι τὸ εὐσαθὲς τοῦ ἱππέως, ἔχοντος τὴν δεξιὰν χεῖρα ὑψωμένην πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ ἡ θέσις τῆς κεφαλῆς τοῦ ἵππου, ὅστις ὀρθοῖ τὴν κεφαλὴν ὡς νὰ ἤκουε τὴν σάλπιγγα (Νικολ. Χωνιάτ. περιγρ. τοῦ Βελλεροφ.), καὶ ἀνοίγει τὸ ζόμα· « Καὶ ἐσσύμενον κατερύκων. » Ὅλα ταῦτα λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν, ἀνασχεδιάζομεν ὁλόκληρον τὸ μνημεῖον, καὶ ἵνα καταστήσωμεν τὴν ἰχνογραφίαν ὅσον ἔνεστιν ἀκριβῆ καὶ πιστήν, ὠφελούμεθα τεμαχίου τινὸς διαζώματος εὑρεθέντος εἰς τὸ ἴδιον μέρος, τὸ ὁποῖον, ἀρκετὰ πλουσίως στολισμένον καὶ ὁριζοντείως θολωτὸν ἐν εἴδει ἁψίδος, ἐστόλιζε βεβαίως τὴν βάσιν τοῦ ἵππου.

Σκεπτόμενός τις, ὅτι οἱ Βάνδαλοι κατέκτησαν τὴν Καρχηδόνα εἰς τὰ **439** καὶ ὅτι τὸ νόμισμα, τὸ ὁποῖον παριστάνει τὸ ἔφιππον ἄγαλμα Θεοδοσίου τοῦ Β', φέρει τὴν γλυφίδα τοῦ νομισματουργείου τῆς πόλεως ταύτης, εὐκόλως πείθεται, ὅτι ὁ μεταξὺ τῆς μετὰ τῶν Περσῶν εἰρήνης καὶ τῆς ἁλώσεως τῆς Καρχηδόνος χρόνος, εἶναι ἡ ἀληθὴς ἐποχή, καθ' ἣν ἀνηγέρθη τὸ ἡμέτερον μνημεῖον. Δυνάμεθα δὲ πρὸς τούτοις νὰ προσδιορίσωμεν καὶ τὸ ἔτος, τὸ ὁποῖον καθ' ἡμᾶς εἶναι τὸ 425, ὅτε Θεοδόσιος ὁ Β' ἦτο 26 ἐτῶν καὶ τὰ πρῶτα Θεοδοσιακὰ τείχη τοῦ Ἀνθημίου ὑπῆρχον ἤδη. Τὸ προρρηθὲν ἀνέκδοτον χρυσοῦν νόμισμα τῆς ἡμετέρας συλλογῆς ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ προσδιορίσωμεν τὸ ἔτος τῆς ἀνεγέρσεως περὶ τὰ 425 **M. X.** Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐχρειάζετο καιρὸς ἀρκετὸς διὰ νὰ ἐγερθῇ τὸ μνημεῖον, τὸ χρυσοῦν νόμισμα δὲν ἠδύνατο νὰ κοπῇ εὐθὺς μετὰ τὴν κατὰ τῶν Περσῶν νίκην· διότι, ἐπειδὴ φέρει πέντε **G**, ἤτοι **AVGGGG**, πρέπει ν' ἀπαριθμήσωμεν ἢ μόνον τοὺς πρίγγιπας, ἢ καὶ τοὺς πρίγγιπας καὶ τὰς πριγγιπέσσας. Εἰς τὰ 422 καὶ 423 ἔζων Θεοδόσιος ὁ Β' μετὰ τῆς συζύγου του Εὐδοξίας καὶ τῆς ἀδελφῆς του Πουλχερίας, καὶ ὁ Ὀνώριος καὶ Κωνστάντιος ὁ Γ' μετὰ τῆς γυναικός του Πλακιδίας, ἤτοι τρεῖς ἄνδρες καὶ τρεῖς γυναῖκες τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας· ὥστε κατ' οὐδένα τρόπον ἁρμόζουσι τὰ πέντε **G**. Ἀλλ' εἰς τὰ 425 ὁ Βαλεντινιανὸς διαδέχεται τὸν Ὀνώριον· ἀναγνωρίζεται δὲ καὶ ἐγκαθίδρυται εἰς Ῥαβέννην μετὰ τῆς μητρός του Πλακιδίας παρὰ τῆς Ἀνατολικῆς Αὐτοκρατορίας· ὥστε, ἐὰν αἱ τρεῖς γυναῖκες ἀπαριθμηθῶσι μετὰ τῶν δύω αὐτοκρατόρων, ἰδοὺ τὰ πέντε μέλη τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας. Τὸ νόμισμα λοιπὸν τοῦτο ἐκόπη διὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἐγκαινίων τοῦ ἀγάλματος καὶ εἰς ἀνάμνησιν τῆς Ἀσιατικῆς νίκης, ἐρρίφθη δέ, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθιμον, εἰς τὸν ὄχλον.

Ὀλίγας ἔτι λέξεις θέλομεν προσθέσει, ἵνα, ὅσον ἔνεστι, τελειοποιηθῇ τὸ περὶ ἀνασκευῆς τοῦ μνημείου δοκίμιον ἡμῶν.

Ἡ τετράγωνος ἐπιμήκης βάσις, ἡ φέρουσα τὸ ἔφιππον ὀρειχάλκινον ἄγαλμα, ἐστολίσθη παρ' ἡμῶν διὰ κοιλαναγλύφων· ἀλλὰ δὲν ἐσχηματίσαμεν αὐτὰ τυχαίως· ἐνομίσαμεν δέ, ὅτι ἦσαν πιθανῶς ὅμοια ἐκείνοις, ἅτινα ἐστόλιζον τοὺς δύο σπειροειδεῖς ζύλους Θεοδοσίου τοῦ Α', τῶν ὁποίων ὑπάρχουσιν ἀντίγραφα προγενέστερα τῆς καταστροφῆς των. Δυστυχῶς ὅμως αἱ ἀντιγραφαὶ αὗται εἰσὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον σφαλεραί, καὶ μία μάλιζα ἐξ αὐτῶν, διατηρουμένη ἄλλοτε εἰς τὴν ἐν Παρισίοις βιβλιοθήκην τῆς Ἁγίας Γενεβιέβης, εἶναι ὅσον δύναται γελοία, ἀναφέρουσι δὲ αὐτὴν ὅ τε Δουκάγγιος καὶ ὁ Βανδούρης. Ποτὲ οἱ βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ἢ ἡ ἀκολουθία αὐτῶν δὲν ἐφόρεσαν τοιαύτην στολήν. Περὶ δὲ τῆς τοῦ Βελλίνη, τὴν ὁποίαν εὑρίσκει τις εἰς τὸν Βανδούρην καὶ εἰς τὸν Ἀγιγκούρτιον (**Agincourt**), ἡ λύσις τοῦ ζητήματος, ἂν ἦναι ἀκριβὴς ἀντιγραφὴ τῶν κοιλαναγλύφων ἢ τολμηρὰ ἐφεύρεσις τοῦ τεχνίτου, φαίνεται δύσκολος. Τὸ καθ' ἡμᾶς ἐνησχολήθημεν σπουδαίως ἐπ' αὐτῆς, ἀλλ' εἰς οὐδὲν ἐφθάσαμεν τελειωτικὸν ἀποτέλεσμα, καίπερ ἀποταθέντες εἰς τὸ ὑπόβαθρον ἑνὸς τῶν δύο στύλων, σωζομένου μέχρι τῆς σήμερον εἰς τὸ καλούμενον *Ἀβρὲτ-Παζάρι*, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀντεγράψαμεν, ὅπως ἠδυνήθημεν, τὰ ὀλίγα, ἅτινα εἰσέτι διατηροῦνται.

Τὸ ὕφος ἐφάνη ἡμῖν ὡραῖον, ἀλλ' ὄχι ὅσον παρέστησεν αὐτὸ ὁ Βελλίνης· εὕρομεν ἁμάξας μὲ τέσσαρας τροχούς, ὁμοίας ταῖς παρὰ τοῦ Βελλίνη ἰχνογραφηθείσαις, οὐχὶ ὅμως, ὡς διατείνεται οὗτος, ἀπὸ βόας συρομένας, ἀλλ' ἀπὸ τέσσαρας ἵππους. Ἀρκεῖ τοῦτο ἵν' ἀπολύτως καταδικάσωμεν τὰς ἰχνογραφίας τοῦ Βελλίνη; Δὲν τὸ φρονοῦμεν· διότι ὑπῆρχον *δύο* σπειροειδῆ ἀγάλματα, καὶ ἴσως ἀντέγραψε τὰ κοιλανάγλυφα τοῦ τῆς Ἀγορᾶς Ταύρου ἀγάλματος, τοῦ ὁποίου οὐδὲ ἴχνος σώζεται τὴν σήμερον.

Ἡ ψαλὶς μετὰ τοῦ μονογράμματος τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀνάλογος μὲ τὴν ἐποχήν. Τὰ γράμματα **A** καὶ **Ω** εἶναι τὰ γράμματα Α καὶ Ω, τὰ ὁποῖα καὶ τὴν σήμερον φαίνονται ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ Ἀβρὲτ-Παζαρίου, καὶ τὰ ὁποῖα κακῶς ἐξέλαβεν ὁ Περτουϊσιέρος ὡς Α καὶ Ε, ὑποθέσας, ὅτι ἦσαν τὰ ἀρχικὰ γράμματα τοῦ Ἀρκαδίου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Εὐδοξίας· ὡς ἐκ τούτου δὲ ἐσχηματίσθη καὶ γνώμη, ὅτι ὁ σπειροειδὴς στύλος τοῦ Ἀβρὲτ-Παζαρίου (ἤτοι τοῦ ἀρχαίου Ξηρολόφου) ἦτο στύλος τοῦ Ἀρκαδίου.

Τὰ δὲ κιονόκρανα τῶν στύλων ἐμιμήθημεν ἀπὸ μνημεῖα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τῶν ὁποίων εὕρομεν ἰχνογραφίας ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς τέχνης τοῦ Ἀγιγκουρτίου.

Πρὸς τελειοποίησιν τοῦ μνημείου, ἓν ζήτημα μένει, ἂν οἱ ζύλοι μετὰ τῶν κιονοκράνων αὐτῶν ἦσαν γυμνοὶ καὶ οὐδὲν ἔφερον ἐπ' αὐτῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἤμεθα κατ' ἀρχὰς διατεθειμένοι νὰ πιςεύσωμεν, ἵνα μεγαλητέραν προξενῶσιν ἐντύπωσιν, καὶ τότε ἐξηγεῖται μέν, διατί ὁλόκληρον τὸ μνημεῖον ἔφερε παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς τὴν ἐπωνυμίαν « οἱ Κίονες, » εἶναι ὅμως ἐξήγησις βάρβαρος καὶ ἀπάδουσα πρὸς τὰ λοιπὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος· ἢ ἂν οἱ στύλοι ἔφερον τὸ ὑπόβαθρον τοῦ ἱππέως, ὡς φαίνεται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἰχνογραφίᾳ, ἣν ἐπισυνάπτομεν τῇ παρούσῃ περιγραφῇ. Διστάζοντες νὰ λύσωμεν τελειωτικῶς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀφίνομεν τὴν μεταξὺ τῶν δύω γνωμῶν ἐκλογὴν εἰς τοὺς σοφοὺς καὶ εὐμενεῖς ἀκροατάς.

Dr. DÉTHIER.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΚΓ'

τῇ 22 Φεβρουαρίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Ἀ. Πασπάτη.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Βιβλιοθηκάριος ἀγγέλλει, ὅτι ὁ Κ. Φαρδῆς προσφέρει δύο ἀντίτυπα τοῦ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθέντος Ἑλληνοτουρκικοῦ Λεξικοῦ.

Εἶτα ὁ Κ. Ἀ. Πασπάτης, ἀναφερόμενος εἰς τὰ προαναγνωσθέντα (ὅρα ὁ ἐν Κ/Π. Ἑλλ. Φιλ. Σύλλ. ἔτ. Β'. σ. 286) ὑπὸ τοῦ Κ. Χ. Παππαδοπούλου, λέγει, ὅτι, κατὰ τοὺς πρώτους Μ. Χ. αἰῶνας, πολλοὶ χριστιανοὶ κατῴκουν πλησίον τοῦ ὄρους Σινᾶ, πρὸς δυσμὰς τοῦ ὁποίου φαίνεται πληθὺς ἐπιγραφῶν. Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται ἦσαν κυρίως εἰς τὴν λαγκάδα, τὴν ἐπικαλουμένην **Wady Mukatteb** (γεγραμμένη λαγκάς). Πολλαὶ χιλιάδες τοιούτων ἐπιγραφῶν ἀναφαίνονται ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ, τῆς ἀγούσης πρὸς τὸ ὄρος Σινᾶ. Τινὲς ἔχουσι σταυρούς, συγχρόνους, ὡς φαίνεται, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς. Ἀλλαχοῦ οἱ σταυροὶ φαίνονται μεταγενέστεροι καὶ ὀλίγον ἠλλοιωμένοι· οἱ χαρακτῆρες πανταχοῦ οἱ αὐτοί· αἱ ἐπιγραφαὶ βραχύτατα· μεμιγμέναι μετὰ τούτων εὑρίσκονται καί τινες ἑλληνικαί.

Τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας τὸ πρῶτον ἀνέφερεν ὁ Κοσμᾶς τὸ 535 Π. Χ. ὑποθέτων, ὅτι εἶναι ἔργον τῶν ἀρχαίων Ἑβραίων. Περὶ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ὁ **Clayton**, περιγράφων τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας, λέγει, ὅτι εἶναι ἔργον τῶν Ἑβραίων, ὁδευόντων πρὸς τὸ ὄρος Σινᾶ. Ὁ Γεσένιος (**Gesenius**) εἰκάζει, ὅτι εἶναι χαρακτῆρες τῶν Φοινίκων· ὁ δὲ καθηγητὴς τῆς Λειψίας **Beer**, ὁ πρῶτος ἀναγνώσας τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας τὸ 1839, λέγει, ὅτι εἶναι τὰ μόνα λείψανα τῆς γλώσσης τῆς Πετραίας Ἀραβίας· καὶ προσθέτει, ὅτι, ἂν εἰς τὰ ἐρείπια τῆς χώρας ταύτης ἀνορυχθῶσιν ἐπιγραφαί, θέλουσιν εἶσθαι ὅμοιαι τῶν ἐπιγραφῶν τούτων τοῦ ὄρους Σινᾶ. Εἶναι λίαν περίεργον, ὅτι εἰς τὰ ἀπομεμονωμένα ταῦτα μέρη σώζονται λείψανα γραφῆς ἀγνώστου, μαρτυροῦντα, ὅτι διὰ τῶν ὁδῶν καὶ λαγκάδων τῆς ἀξείνου ταύτης γῆς ᾤδευον ἄλλοτε πάμπολλοι προσκυνηταί.

Κατὰ τὸν καθηγητὴν **Beer**, οἱ χαρακτῆρες τῶν ἐπιγραφῶν τούτων ἀνήκουσιν εἰς ἀλφάβητον μέχρι σήμερον ἄγνωστον. Τινὲς ὁμοιάζουσι μὲ τοὺς χαρακτῆρας τῆς γλώσσης τῆς Παλμύρας, κατ' ἐξοχὴν μὲ τὸ **Estrangelo** καὶ τὰ Κουφικὰ τῶν Ἀράβων· γράφονται δ' ἀπὸ δεξιῶν πρὸς τ' ἀριστερά.

Αἱ ἐπιγραφαὶ εἶναι κύρια ὀνόματα μὲ τὴν συνήθη λέξιν «εἰρήνη,» ἐνίοτε «πρὸς ἀνάμνησιν,» καὶ ἄλλοτε «μακάριος.» Οὐδὲν ὄνομα εἴτε ἑβραϊκὸν εἴτε χριστιανικὸν ἀνεγνώσθη εἰς τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας.

Περὶ τοῦ χρόνου τῆς γραφῆς μέχρι τοῦδε οὐδὲν γνωρίζομεν. Ὅτι οἱ ἐπιγράψαντες αὐτὰς ἦσαν χριστιανοί, δηλοῦται διὰ τοῦ σταυροῦ ἐπὶ ὅλων σχεδὸν τῶν ἐπιγραφῶν.

Μετὰ τὰς παρατηρήσεις ταύτας τοῦ Κ. Ἀ. Πασπάτη διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΚΔ'

τῇ 8 Μαρτίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Ἀ. Πασπάτη.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ἀναγινώσκεται ἐπιστολὴ ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ ά Μαρτίου 1865 τοῦ Κ. Μ. Ῥενιέρη εὐχαριστήριος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους.

Εἶτα ὁ Βιβλιοθηκάριος ἀγγέλλει, ὅτι ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης προσφέρει τὴν παρ' αὐτοῦ ἰχνογραφηθεῖσαν προτομὴν τοῦ Σωκράτους.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κ. Χ. Παππαδόπουλος, πραγματευόμενος τὰ «Περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης γραφῆς ἀσιατικῶν τινων ἐθνῶν,» βασίζεται ἐπὶ τοῦ ἐγνωσμένου συγγράμματος *Γαλατᾶ*, τοῦ ἐκδοθέντος ἐν ἔτει 1219 ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ-Σαλὴχ ἐφένδη. Ἐπιχειρῶν δ' ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν τὴν τοῦ ἀνωτέρω συγγράμματος ἀνάλυσιν ἀφηγεῖται τὴν ἱστορικὴν κλῆσιν τινῶν πόλεων, καὶ ἀπαριθμεῖ τοὺς ἐκ τῆς ἐποχῆς *Ἀλῆ*, υἱοῦ τοῦ *Ἀποῦ Ταλέπ*, διαπρέψαντας 32 τὸν ἀριθμὸν καλλιγράφους ὀθωμανοὺς μετὰ τῶν 32 εἰδῶν τῆς ἀρχαιοτάτης γραφῆς ἀσιατικῶν τινων ἐθνῶν, παρενείρων καὶ σαφηνίζων τὴν χρῆσιν καὶ κλῆσιν ἑκάστης ἐξ αὐτῶν ὑπὸ ἱστορικὴν ἅμα καὶ φιλολογικὴν ἔποψιν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῷ Α' Μέρει τῆς πραγματείας αὐτοῦ.

Ἐν δὲ τῷ Β' Μέρει ὁμιλῶν περὶ τῆς γραφῆς *Ταλίκ*, κατὰ τὰς μαρτυρίας τοῦ Κ. **Al. Chodzko**, διϊσχυρίζεται δι' ἱστορικῶν ἐν γένει μαρτυριῶν, ὅτι οἱ Πέρσαι καὶ οἱ πρὸ τῆς Μωάμεθ ἐλεύσεως Ἄραβες εἶχον ἰδίαν γραφὴν καὶ γράμματα, ἅτινα συνεπλήρωσαν ἐκ τῆς ἀραβικῆς, ἀφ' ὅτου ἠναγκάσθησαν νὰ παραδεχθῶσι τὸν μωαμεθανισμὸν καὶ τὸ κοράνιον ὡς κώδικα αὐτῶν θρησκευτικόν.

Παρεκβατικώτερον δὲ προστίθησι τὴν ἑρμηνείαν τῆς λέξεως *φετβᾶ*, δηλούσης τὴν ἀπόφανσιν, ἀναφέρων, ὅτι οἱ φετβάδες γράφονται συνήθως διὰ τῆς γραφῆς *Ταλίκ*, ὡς καὶ τὰ ποιήματα τῶν Περσῶν.

Ὁ Κ. Πρόεδρος μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἀναγνώσματος ἐπήνεγκε παρατηρήσεις τινὰς ἀφορώσας ἐν γένει τὴν ἀσιατικὴν φιλολογίαν, ἐν ᾗ δὲν ἀπαντᾷ ὁ ἀναγινώσκων ξένος τὸ τερπνὸν συγκεκραμένον μετὰ τοῦ ὠφελίμου, ὡς εἰς τὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν συγγράμματα· καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν δὲ μικρὸν δύναται νὰ ὠφεληθῇ ὁ ἀναγινώσκων τὰ ἀσιατικὰ συγγράμματα.

Ὁ δὲ Κ. Δ. Ῥαζῆς ἀπεναντίας φρονεῖ, ὅτι καὶ εἰς τὴν ἀσιατικὴν φιλολογίαν ἀνευρίσκει ὁ ἐρευνῶν πολλοὺς μαργαρίτας κεκαλυμμένους ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς ἀλληγορίας καὶ μεταφορᾶς, ὡς εἰς τὸ Γκιουλιστὰν καὶ ἕτερα συγγράμματα μετενεχθέντα καὶ εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΚΕ'

τῇ 15 Μαρτίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Ἀ. Πασπάτη.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Κ. Πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι ἡ Φιλόπτωχος Ἀδελφότης προσφέρει τῷ Συλλόγῳ 35 ἀντίτυπα τῶν δημοσιευθέντων Πρακτικῶν αὐτῆς τοῦ 1864—1865.

Μὴ ὑπάρχοντος δὲ ἀναγνώσματος, διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΚϚ'

τῇ 22 Μαρτίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Ἀ. Πασπάτη.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν ἀπὸ 22 Μαρτίου 1865 τοῦ Πανοσιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου τῆς ἐνταῦθα Ῥωσσικῆς Πρεσβείας Κ. Ἀντωνίνου, προσφέροντος τῷ Συλλόγῳ τὴν **Encyclopédie Diderot. Berne, 1781.** 8ον Τόμ. 39 καὶ κοινοποιεῖ, ὅτι προσφέρει ὁ Κ. Γ. Σοφοκλῆς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀναγνωσθεῖσαν ἔκθεσιν ἐν ταῖς ἐξετάσεσιν τοῦ 1865 ἔτους τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ Σχολῆς τῶν Εἰσοδίων.

Ἀγγέλλονται δὲ τὸ Γ' ὡς τακτικὰ μέλη καὶ γίνονται δεκτοὶ κατὰ τὰ νενομισμένα οἱ ΚΚ. Ζήνων Κλεάνθης καὶ Ν. Ἀργυριάδης.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης ἀναγινώσκει «Ἔκθεσιν τῆς πρὸς ἔρευναν τοῦ ἐν Φιλδερεσὶ βυζαντινοῦ οἰκοδομήματος ἐπιτροπῆς.»

Ἐν πρώτοις μὲν περιγράφει τὴν θέσιν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ βυζαντινοῦ τούτου κτιρίου, παρουσιάζων καὶ ἰχνογράφημα αὐτοῦ. Εἶτα δ' ἐπιφέρει κρίσεις τινὰς περὶ τῆς χρήσεως αὐτοῦ, ἐν αἷς διαφωνεῖ πρὸς τὸν Κ. Ἀ. Πασπάτην, φρονοῦντα, ὅτι ἐχρησίμευεν αὐτὸ ὡς θηριοτροφεῖον ἰδίως τῶν ἐλεφάντων, καθόσον, λέγει, οὔτε ἡ θέσις κατάλληλός ἐστι πρὸς διαμονὴν τοιούτων ζώων, οὔτε οὐδεὶς τῶν ἱστορικῶν, εἴτε βυζαντινῶν εἴτε ξένων, ἀναφέρει τὸ τοιοῦτον ἐλεφαντοτροφεῖον· ἄλλως τε οὐδὲ ἴχνος θύρας σώζεται, δι' ἧς νὰ χωρήσωσι τὰ ὑπερμεγέθη ταῦτα ζῶα. Ἐκ δὲ τῶν δαπανηρῶν πρὸς δυσμὰς ῥαβδώσεων καὶ τῆς κατασκευῆς τῶν τοίχων, μὴ ὄντων ἱκανῶς παγίων πρὸς ὑποστήριξιν ὕδατος, ὡς καὶ ἐκ τῆς θέσεως τοῦ κτιρίου καὶ τῶν μὴ ἐπικεχρισμένων πλευρῶν, φρονεῖ, ὅτι οὔτε ὡς κινζέρνα ἐχρησίμευεν. Ἀναφέρει ἐπὶ τέλους, ὅτι ὑπάρχει παρὰ τὸ Ῥύσιον (Ἀρετσοῦν) παρεμφερές τι κτίριον στερεώτατα ᾠκοδομημένον.

Εἶτα ὁ αὐτὸς ἀναγινώσκει «Ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐν Ἀλιμπέκιοϊ ἀρχαιοτήτων,» ὧν τὴν ἔρευναν ἀνέθετο ὁ Σύλλογος αὐτῷ τε καὶ τῷ Κ. Ἀ. Καραθεοδωρῇ, περὶ ὧν λέγει, ὅτι ὁ μὲν Κ. Δεθιέρος εἰκάζει, ὅτι ἐχρησίμευον ὡς λουτρῶνες, ἢ βυρσοδεψεῖα, οἰκοδομηθέντα παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου, ὁ δὲ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης ἀνάγει τὴν οἰκοδομὴν αὐτῶν εἰς τὴν Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος ἐποχήν, καὶ φρονεῖ, ὡς ἐκ τοῦ ἀποκέντρου τῆς θέσεως, ὅτι τὸ κτίριον τοῦτο ἦτο μοναστήριον ἢ ἀγροτικὴ ἔπαυλις πλουσίου τινός· παρουσιάζει δὲ καὶ ἰχνογράφημα δύο μαρμάρων τοξοειδοῦς σχήματος, ἅτινα εἰκάζει, ὅτι ἦσαν χειλώματα δεξαμενῆς.

Ἀκολούθως ὁ αὐτὸς ἀναγινώσκει «Περὶ τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Ἀντιγόνου σωζομένου ναοῦ τοῦ Τιμίου Προδρόμου.» Μετά τινας παρατηρήσεις περὶ τῆς κλήσεως ταύτης τῆς νήσου ἐκτίθησιν ἱστορικῶς τὴν ἐν αὐτῇ ὑπεροριαν τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Μεθοδίου τοῦ Α' (846), καὶ τήν, κατὰ παράκλησιν αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀνακαλέσασαν αὐτὸν

Θεοδώραν, ἀνέγερσιν τοῦ περικαλλοῦς ναοῦ, οὗτινος ἅπαν τὸ ἱερὸν βῆμα διασώζεται ἀπαράλλακτον τῷ ἐν τῷ βυζαντινῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Θεοδοσίας (τανῦν Γκιοὺλ-Τζαμισί), καὶ τοῦ ὁποίου παρουσιάζει ἀκριβὲς διάγραμμα. Ἔπειτα περιγράφει τὴν κατὰ παρακίνησιν αὐτοῦ γενομένην ἀνασκαφὴν ὑπὸ τὸν νάρθηκα τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Ἀντιγόνου ῥηθέντος ναοῦ, ἀριστερᾷ τῷ εἰσερχομένῳ, καὶ τὴν ἀνεύρεσιν τῆς πλακός, ἣν κατὰ τὴν ΙΗΓ΄. Συνεδρίασιν παρουσίασε τῷ Συλλόγῳ. Ἐκ δὲ τοῦ ἐπ' αὐτῆς ἀναγεγλυμμένου ἀνδρός, φέροντος ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ κανοῦν ἀνάπλεων ἀναθημάτων, εἰκάζει, ὅτι ἡ πλὰξ αὕτη συναπετέλει μετ' ἄλλων πλακῶν σειρὰν ζωοφόρων ἐν ναῷ τινι. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν κανίστρων ἄνθη ἐν τῇ διαφθορᾷ τοῦ λίθου δυνατὸν νὰ παριστῶσι κυπάρισσον, τὸ ἔμβλημα τῆς νεκρώσεως, τότε, λέγει, δέον νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ πομπὴ εἶναι οὐχὶ χαριστήριος, ἀλλ' ἐπικήδειος, ἡ δὲ πλάξ, ὅτι ἀνῆκεν εἰς τάφον ἑλληνικὸν ἀρχαῖον· μεγάλοι δὲ τοιοῦτοι τάφοι κτιζοὶ εὕρηνται πολλαχοῦ, περιέχοντες μονολίθους σαρκοφάγους καὶ οὗτοι μικροτέρους, οὓς δυνάμεθα ὀνομάσαι τεφροδόχους κάλπας, καὶ οἵτινες ἄνευ τέφρας εὑρισκόμενοι ἐντὸς σαρκοφάγων κεῖνται δίκην δακρυδόχων σκευῶν. Παρουσιάζει δὲ ἓν ζεῦγος δακρυδόχων αἰγινητικῶν ἀγγείων δι' ἁπλοῦ μέλανος πεποικιλμένων, ἅτινα ἀφιεροῖ τῷ Συλλόγῳ.

Μετὰ ταῦτα διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΚΖ΄

τῇ 29 Μαρτίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Ἀ. Πασπάτη.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Βιβλιοθηκάριος ἀγγέλλει τὴν ὑπὸ τοῦ Κ. Στρούμπου γενομένην προσφορὰν 3 αὐτοῦ συγγραμμάτων, καὶ ἀναγινώσκει τὸν κατάλογον τῶν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἀγορασθέντων βιβλίων.

Εἶτα ὁ Κ. Χ. Παππαδόπουλος πρὸς τὰ περὶ τῆς ἐν Φιλδερεσὶ οἰκοδομῆς ἀναγνωσθέντα ὑπὸ τοῦ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδου ἐπιφέρει τὰς ἑξῆς παρατηρήσεις· ὅτι ἡ οἰκοδομὴ αὕτη καλεῖται *Φιλδαμὶ* καὶ οὐχὶ Φιλδερεσί· διότι ἡ μὲν Φιλ-δαμὶ δηλοῖ ἑστίαν, κατοικίαν ἐλεφάντων, ἢ θηριοτροφεῖον· ἡ δὲ Φιλ-δερεσί, λαγκὰς ἐλεφάντων μεθερμηνευομένη, ἐστὶ λίαν βεβιασμένη· πρὸς ἐπιβεβαίωσιν δὲ ἀνέγνω, μεταφράσας ἔκ τινος ἀραβικῆς γεωγραφίας, σωζομένης ἐν χειρογράφῳ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῶν ἀνακτόρων, τὸ ἑξῆς χωρίον· « Οἰκο» δομή τις, ἡ πρὸς τὸ Τσομπᾶν-Τσεσμεσί, κα» λεῖται *Φιλ-ταμὴ* ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι ἀπὸ τῆς » ἐποχῆς τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἐν τῇ » οἰκοδομῇ ταύτῃ ἐτρέφοντο θηρία καὶ ἰδίως ἐ» λέφαντες, πρὸς ἰδίαν χρῆσιν καὶ τέρψιν αὐ» τῶν· ἡ συνήθεια αὕτη διετηρεῖτο μέχρις ἡ» μῶν, καὶ εἴδομεν ἐν ταύτῃ τῇ οἰκοδομῇ πολ» λὰ θηρία νὰ τρέφωνται. »

Ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης ἀπαντῶν πρὸς ταῦτα λέγει, ὅτι ἐκ τῶν ἐν κοινῇ χρήσει ὀνομάτων τῆς εἰρημένης θέσεως τὸ μὲν Φιλδερὲ ἢ Φιλδερεσὶ ἀποδίδουσι τῇ κοιλάδι, τὸ δὲ Φιλδαμί, τὸ δηλοῦν σταθμὸν ἢ κατοικίαν, οὐχὶ τῇ ἐν λόγῳ οἰκοδομῇ ἀλλ' ἑτέρᾳ τινί, ἐκεῖ που πιθανὸν εὑρισκομένῃ, ἀλλὰ καταχωσθείσῃ ἢ ἄλλως καταστραφείσῃ, ἥτις ἦν τῷ ὄντι ἐλεφαντοτροφεῖον.

Εἶτα ὁ Κ. Γ. Σοφοκλῆς ἀνέγνω τὴν « Περὶ τῆς ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις Διδασκαλίας » πραγματείαν αὐτοῦ (ὅρα ἀνωτέρω σελ. 1).

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΚΗ΄

τῇ 12 Ἀπριλίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Ἀ. Πασπάτη.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ἀναγινώσκεται ἐπιστολὴ ἀπὸ 18 Μαρτίου 1865 τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Σισανίου Κ. Ἀλεξάνδρου Λασκάρεως, ὅστις, τακτικὸν μέλος ὤν, ἀποδημήσας δὲ εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ, αἰτεῖται ὅπως ἐγγραφῇ μεταξὺ τῶν ἀντεπιστελλόντων μελῶν καὶ λαμβάνῃ τακτικῶς τὸ Περιοδικόν. Τὴν αἴτησιν ταύτην ἐδέξατο ἀσμένως ὁ Σύλλογος.

Ἀγγέλλονται ἀκολούθως προσφοραὶ εἰς τὴν Βιβλιοθήκην συγγραφῶν τοῦ Κ. Eichthal καὶ τοῦ Κ. Δεκιγάλλα, ὡς καὶ συλλογῆς αἰγινητικῶν ἀγγείων μικρῶν πηλίνων, ϛαλείσης ὑπὸ τοῦ Κ. Ν. Σακκοπούλου.

Ἀγγέλλεται τὸ Γ΄ ὡς τακτικὸν μέλος καὶ γίνεται δεκτὸς κατὰ τὰ νενομισμένα ὁ Κ. Δ. Χρηστίδης.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κ. Πρόεδρος προτείνει τὸν διορισμὸν διμελοῦς ἐπιτροπῆς πρὸς διευκρίνησιν καὶ κατάταξιν τῶν πλίνθων, ὅσους μετὰ τυῦ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδου συνέλεξεν εἰς τὰς περὶ τῶν τειχῶν ἐρεύνας του, ὡς μέλη δὲ τῆς ἐπιτροπῆς προτείνει τοὺς ΚΚ. Ἐμ. Ἰωαννίδην καὶ Σ. Ἀριστάρχην, οὓς ἀποδέχεται ὁ Σύλλογος. Εἶτα δὲ ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης ἀγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ Μητροπολίτου Ῥόδου Κ. Δωροθέου, ἀντεπισέλλοντος μέλους τοῦ Συλλόγου, καὶ προτείνει ἵνα ἐκφράσῃ ὁ Σύλλογος ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τὴν λύπην αὐτοῦ ἐπὶ τῇ στερήσει ἑνὸς τῶν ἐπ' ἀγαθῇ πρὸς τὸν Σύλλογον διαθέσει διακεκριμένων μελῶν αὐτοῦ. Τὴν πρότασιν ταύτην παραδέχεται παμψηφεὶ ὁ Σύλλογος.

Εἶτα ὁ Κ. Ἀ. Πασπάτης, λαβόντος τὴν ἔδραν τῆς προεδρείας τοῦ πρώην Ἀντιπροέδρου Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδου, ἀναγινώσκει τὴν « Περὶ τῶν Ἰνδικῶν αὐτοῦ μελετημάτων » συνέχειαν.

Ἐν τῷ προοιμίῳ συνίςησι τὴν ἀνάγνωσιν τῶν μελετημάτων τῆς συγκριτικῆς φιλολογίας· διότι διὰ τῆς παραβολῆς καὶ συντόνου σπουδῆς τῶν γλωσσῶν, τῶν λαλουμένων ὑπὸ τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Ἰνδίας, τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Εὐρώπης, μέλλομεν ἵνα μάθωμεν τὴν ἀρχικὴν καταγωγὴν καὶ σαφηνίσωμεν ἡμεῖς οἱ νεώτεροι τῶν ἡμετέρων προγόνων τὴν ἱστορίαν· πρὸς ἀπόδειξιν δέ, ὅτι ἡ συγγένεια τῆς σανσκρίτης καὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι βάσιμος καὶ σαφεστάτη, παρατίθησι κατὰ πρῶτον σύμφωνα καὶ ῥίζας τῆς σανσκρίτης, σωζομένας καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετά τινος τροπῆς καὶ ἀλλοιώσεως. Μετὰ ταῦτα ἐξετάζει τὰς λεγομένας γραμματικὰς ῥίζας, ἀντιπαραβάλλων ῥίζας τῆς σανσκρίτης πρὸς τὰς τῆς ἑλληνικῆς, ἐν αἷς καταδείκνυται ἡ ὁμοιότης τῶν ἡμετέρων ῥιζῶν πρὸς τὰς τῆς σανσκρίτης καὶ τῶν συγγενῶν αὐτῆς διαλέκτων, τῶν λεγομένων ἰνδοευρωπαϊκῶν. Παρατηρεῖ δέ, ὅτι, ὡς ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ αἱ ῥίζαι *τυπ* ἢ *λεγ* εἶναι λέξεις ἢ μᾶλλον συλλαβαί, λαμβάνουσαι πλήρη ἔννοιαν, ὅταν λάβωσι καταλήξεις, τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν σανσκρίτην· ἐκ τῶν ῥιζῶν τούτων ἐσχημάτισαν οἱ Ἰνδοὶ τὰ ῥήματα αὐτῶν μετὰ τοῦ ὑπαρκτικοῦ ῥήματος **Asmi** = εἰμί, ὡς καὶ ἐν ταῖς πλειοτέραις εὐρωπαϊκαῖς γλώσσαις πολλοὶ χρόνοι σχηματίζονται διὰ τοῦ βοηθητικοῦ ῥήματος εἰμί· ὥστε ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ ῥήματα τῆς σανσκρίτης λήγουσιν εἰς μι· φρονεῖ δέ, ὅτι τὴν αὐτὴν κατάληξιν εἶχον κατ' ἀρχὰς καὶ ὅλα τὰ ἑλληνικὰ ῥήματα, ὅπερ καὶ γραμματικοί τινες παραδέχονται, ὁμολογοῦντες, ὅτι δὲν ἔχουσιν ἀποχρώσας ἀποδείξεις. Ἡ σπουδὴ ὅμως τῶν ἀρχαίων ἰνδικῶν ῥημάτων τρανῶς ἀποδείκνυσι τὴν ἀλήθειαν ταύτην. Μετὰ ταῦτα παρατίθησι λέξεις ἰνδικὰς μετὰ γνωστῶν ἑλληνικῶν, σωζομένας καὶ εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, ὡς **Vax**, ῥίζα σανσκρ. = φάγω· ἑλλην. φαγ. ὅθεν φακὴ κτλ. **Vata**, λέγω, λαλῶ· ἑλλην. φάτις, φήμη. **Vetras** ἐπίθ. = ἱλαρός, εὐτυχής· ἑλλην. φαιδρός. Καὶ αἱ ἐκ τῶν ῥιζῶν **Vas** παράγωγοι, φάω, φαίνω, φῶς, φανός. Ἄλλη ῥίζα συνήθης τῆς σανσκρίτης εἶναι ἡ **Bhri**, ἐξηγουμένη φέρω· **Bharas**, φορτίον, βάρος, ἤτοι τὸ ἡμέτερον φόρος καὶ τὰ παράγωγα· ἡ λέξις **Bhratris**, ἀδελφή, σωζομένη εἰς τὰς ἰνδογερμανικὰς γλώσσας, ἀντιστοιχοῦσα δὲ πρὸς τὰ ἡμέτερα φράτωρ, φράτρα, κτλ. **Bhrus** = ὀφρῦς, εἰς ἣν ἡ ἑλληνικὴ προσέθεσε τὸ ο μικρόν, ὡς καὶ εἰς ἄλλας λέξεις· **Bhrunas**, ἑλλ. φρῦνος. Ἄλλη ῥίζα τῆς σανσκρίτης εἶναι **Bhu**, γίνομαι, ὑπάρχω, ἐξ ἧς τὸ ἑλλην. φύω· ἡ σανσκριτικὴ αὕτη ῥίζα εἰσεχώρησεν εἰς τὰς πλειοτέρας ἰνδογερμανικὰς γλώσσας, ἀπαντωμένη καὶ εἰς τὰ βοηθητικὰ ῥήματα αὐτῶν· ἐκ δὲ τῆς ῥίζης ταύτης ὑπάρχει μετοχὴ καὶ ἐπίθετον **Bhatas**, ἑλλ. φυτόν, φυτεύω, φυτρόνω καὶ τὰ ἐκ τούτων παράγωγα· **Bhrips**, ὀπτάω, ἑψήνω, ταυτόσημον τῷ ἑλληνικῷ φρύγω, φρύγανον κτλ. Τὴν λέξιν φορμὸς παραγομένην κατά τινας ἐκ τοῦ φέρω, δυνάμεθα ἵνα εὕρωμεν ἐν τῇ σανσκριτικῇ ῥίζῃ **Bhrami**, στρέφω, περιγυρίζω. Ἐφ' ἑκάστης δὲ τῶν εἰρημένων λέξεων ὁ Κ. Ἀ. Πασπάτης ἐπιφέρει τὰς δεούσας κριτικὰς ἀναλύσεις, ἐξ ὧν γίνεται φανερόν, ὅτι τὸ σανσκριτικὸν **Bh** οἱ Ἕλληνες τρέπουσιν εἰς φ. Ἐπὶ τέλους δὲ φρονεῖ, ὅτι διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἡμετέρας πατρίδος καὶ τῶν ἡμετέρων γραμμάτων ἡ τροπὴ τῶν σανσκριτικῶν γραμμάτων καὶ ἡ ὑπὸ ἄλλην μορφὴν καὶ προφορὰν παραδοχὴ αὐτῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἀναγκαιοτάτη σπουδή, ὁδηγοῦσα ἡμᾶς εἰς ἀσφαλῆ ἀνεύρεσιν πλείστων ἀγνώστων ἐτυμολογικῶν καὶ ἱστορικῶν γεγονότων.

Μετὰ ταῦτα διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΚΘ΄

Τῇ 19 Ἀπριλίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Ἀ. Πασπάτη.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ἀγγέλλεται ἡ τοῦ Κ. Σικελιανοῦ προσφορὰ ἀντιτύπων τινῶν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκφωνηθέντος λόγου ἐν ταῖς ἐξετάσεσι τοῦ Παρθεναγωγείου τῶν ἀπόρων κορασίων.

Μετὰ ταῦτα διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΛ'

Τῇ 26 Ἀπριλίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Ἀ. Πασπάτη.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ἀναγινώσκεται ἐπιστολὴ ἀπὸ 20 Ἀπρ. 1865 τοῦ Κ. Χ. Ν. Φιλαδελφέως, εὐχαριστοῦντος τὸν Σύλλογον ἐπὶ τῇ ὀνομασίᾳ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους. Ἀκολούθως ἐγκρίνεται ἵνα δοθῶσι τῇ μὲν ἐφορίᾳ τῆς Λέσχης λίραι ὀθωμανικαὶ ἑκατὸν λόγῳ ἐνοικίου, τῷ δὲ τυπογράφῳ Κ. Ε. Λαζαρίδῃ γρ. 5,000 ὡς προκαταβολὴ διὰ τὰ παρ' αὐτοῦ τυπωθησόμενα τεύχη τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΛΑ'

Τῇ 3 Maïou 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Ἀ. Πασπάτη.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης προσφέρει τῷ Συλλόγῳ ἀρχαιολογικά τινα ἀντικείμενα, ἐπισυνάπτων τὰς ἀκολούθους παρατηρήσεις·

1) Δοχεῖον κεράμιον, διαμέτρου 0,05 καὶ ὕψους ἴσου, ὅπερ φίλος τις τῷ ἔπεμψεν ἐξ Ἀθηνῶν. Ἔστι δὲ ὁπωσοῦν κομψόν, ἀμφῶες ἢ ἄμφωτον ἢ δίωτον, λεπτῶς πλαστουργημένον καὶ διατηροῦν τὴν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ μέλαιναν ἐπιφάνειαν στιλπνοτάτην καὶ ἀκμαίαν.

2) Βάθρον μικρὸν προκοννησίου λίθου, μήκ. 0,14 πλάτ. 0,12 καὶ ὕψους 0,08· τοῦτο φέρει ἐν μὲν ταῖς τρισὶν αὐτοῦ πλευραῖς διπλᾶ σωμάτια· ἐν δὲ τῇ ἔμπροσθεν τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν ἐν τέσσαρσι σειραῖς, ὧν ἡ τελευταία ἐκ πεντεκαίδεκα γραμμάτων ἐστὶν ὅλως δυσανάγνωστος·

Ἀχαιὸς Ἀχαιοῦ . . .
. . . . ἀρίδης θεοῖς
μεγάλην εὐχὴν ἐπὶ
ἱερέως . . . . . .

Ἐκ δὲ τοῦ σωζομένου τῆς ἐπιγραφῆς μέρους ἐξάγεται, ὅτι δι' εὐχὴν ἡ τάξιμον προσήνεγκεν ὁ εὐλαβὴς Ἀχαιὸς τοῖς μεγάλοις θεοῖς τὸ ἐπὶ τοῦ βάθρου ἀγαλμάτιον, οὗτινος τεκμαιρόμεθα τὴν μὲν ὕπαρξιν ἔκ τε τῆς ἐννοίας τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ἐκ τῆς ἐπὶ τῆς ἄνωθεν τοῦ βάθρου ἐπιφανείας κυκλοτεροῦς ἐνσκαφῆς, τὸ δὲ ὕψος 0,25 —0.30 ἐκ τῶν τοῦ βάθρου ἐν γένει διαςάσεων. Ἀνευρέθη δὲ πρὸ μικροῦ ἐν τῇ κατὰ τὸ Κασὶμ-Πασσᾶ οἰκίᾳ Ὀθωμανοῦ τινος.

3) Τεμάχιον ἀρχαίας ἐπιτυμβίου πλακὸς προκοννησίου λίθου, καλῶς λελαξευμένου, μήκ. 0,20 πλάτ. 0,12 καὶ ἀρχικοῦ πάχους 0,06 ἐφ' οὗ διακρίνονται ἐν τρισὶν ἀτάκτοις σειραῖς αἱ τελευταῖαι λέξεις·

. . . . . εὐσεβὴς
. . . . . ος Δημητρίου
. . . . . ος

4) Δύο νομίσματα χαλκᾶ, τὸ μὲν Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, ἀποθανόντος τῷ 741, φέρον ἀφ' ἑνὸς μὲν κεφαλαῖον Μ δηλοῦν τὸν 40 ἀριθμὸν τῶν μικρῶν αὐτοῦ χαλκῶν νομισμάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ καθαρωτάτην, πωγωνοφόρον, φέρουσαν στέμμα καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ ςαυρόν. Τὸ δὲ ἕτερον Ἀλεξάνδρου Σευήρου, γεννηθέντος, ὡς γνωςόν, τῷ 205 καὶ ἀποθανόντος τῷ 235. Τὸ δεύτερον τοῦτο νομίζει ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης ἄξιον λόγου διὰ τὴν παραλλαγὴν τοῦ τύπο, ὃν συνήθως φέρουσι τὰ Σευήρεια νομίσματα.

5) Μέγα μασητῆρα ὀδόντα, ἢ μύλην ἐξάρριζον (κοιν. τραπεζίτην) δισχιλιετῆ, ὃν ἀνεῦρεν αὐτὸς πρὸ πέντε ἐτῶν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ Ἀμοργῷ κατὰ τὴν θέσιν *Ἑκατόμπυλα* ἢ *Κατάπολιν*, παρὰ τὴν ἀρχαίαν *Μινῶαν*, τανῦν *Μουρτολλιάν*, ἐντὸς ἀρχαίου ἑλληνικοῦ τάφου. Δύο πλάκες ἀπήρτιζον τὸν τάφον ἢ μᾶλλον τοὺς τάφους· διότι, νομίζει, δύο τοιοῦτοι πλησιέστατα παρέκειντο· καὶ ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς πλακὸς ἐξ ἁπλοῦ λίθου ὅλως ἀλαξεύτου ὑπάρχει ἡ ἑπομένη ἐπιγραφὴ ἐν ἑπτὰ σειραῖς, γράμμασι λίαν δυσαναγνώστοις·

ὀγδοήκοντα
τὰ ἔτη πλησίαε
γλυκέρω βιότοι
ο ἔνθα Φίλη
τος ἀνὴρ κεῖ
ται πατρίαν
κατὰ γαῖαν·

Ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας, ἁπλοῦ ἐπίσης λίθου ἀλλὰ φιλοκάλως λελαξευμένου, ἐν πεντεκαίδεκα σειραῖς ἡ ἀκόλουθός ἐστιν ἐπιγραφή·

Μοιράαν με μῖ[τ]ος πι
κρὸς ὤλεσεν [ο]ὐ βιό
τοιο . . . .

οὐδὲ φάσις γλυκερο[ῖο
πολλὸν [ἐπαυράμενον.
Εἰ δὲ μαθεῖν σὺ ποθεῖς,
τίνα μ' ἐνθάδε τύμβος
ἔ[κευθεν,
οὔνομά μοι Κέρδων
Γλυκεροῦ πατρὸς ἐσ
τὶν ὅμοιον,
τριάκοντα δέ μιν λυκά
βαντας ἀναπλήσαντα
δόγμασι μοιράων εἶχε
μέλας θάνατος.

Κατὰ τὸν Κ. Ἰ. Δεκιγάλλαν, τοῦ ἐν λόγῳ ὀδόντος τὸ μὲν ἔκτακτον μέγεθος ἐμφαίνει μερικὴν ὑπερτροφίαν, τὸ δὲ ὀξὺ τῶν ἄνω ἀνωμάλων ἐξοχῶν, τὸ νεάζον καὶ ὀλιγοχρόνιον, ὥστε ἀποδοτέον τοῦτον οὐχὶ τῷ ὀγδοηκοντούτει Φιλήτῳ ἀλλὰ τῷ τριακοντούτει Κέρδωνι.

Ἀξίαν δὲ λόγου νομίζει ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης τὴν ἑτέραν τῶν ἐπιγραφῶν, ὡς περιέχουσαν κύριον ὄνομα ἄγνωστον τέως ἐν τῷ ἑλληνικῷ ὀνοματολογίῳ, τὸ *Γλύκερος-ου*, ὅπερ μόνον ἐν τῷ θηλ. γένει εὕρηται ἡ *Γλυκέρα* καὶ ὑποκορ. τὸ *Γλυκέριον*, εἰ μὴ ἐκληπτέον τὴν λέξιν ὡς ἁπλοῦν ἐπίθετον τοῦ πατρὸς « γλυκεροῖο » ἢ γλυκεροῦ, καθὰ κεῖται ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιγραφῇ « γλυκερῷ βιότοιο, » ὅτε καὶ ὁ πατὴρ ἤθελεν ἐννοηθῆ φέρων τὸ αὐτὸ ὄνομα *Κέρδων*, ὅπερ ἐστὶν ἐκ τῶν ἅπαξ εἰρημένων παρὰ Δημοσθένει.

Εἶτα ὁ Πρόεδρος, λαβόντος τὴν ἕδραν τῆς Προεδρείας τοῦ Κ. Σ. Μαυρογένους, ἀναγινώσκει τὴν παρὰ τοῦ ἀντεπιστέλλοντος μέλους Κ. Π. Κουπιτώρη σταλεῖσαν διατριβὴν «Περὶ τοῦ Ἀλβανικοῦ Ἀλφαβήτου» (ὅρα ἀνωτ. σελ. 9).

Ἀκολούθως διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ

Τῆς ἐπετείου πανηγύρεως ἀμφοτέρων τῶν Συλλόγων.

Τῇ 9 Maïou 1865.

Προεδρευόντων ἀμφοτέρων τῶν Προέδρων.

Συνελθόντων τῶν μελῶν τοῦ τε Φιλολογικοῦ καὶ τοῦ Ἰατρικοῦ Συλλόγου ἐν ταῖς αἰθούσαις τῆς ἑλληνικῆς Λέσχης τὸ Βυζάντιον, παρευρισκομένων δὲ τοῦ Προέδρου τοῦ Αὐτ. Ἰατρικοῦ Συλλόγου Κ. Καστάλη μετὰ τοῦ Γραμματέως Κ. Ἀ. Ζωηροῦ καὶ τοῦ Ἀντιπροέδρου τοῦ Ὀθωμανικοῦ Ἐπιστημονικοῦ Συλλόγου Ἐ. Μουνὶφ Ἐφένδη, καὶ πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου ἑκατέρων τῶν φύλων, τελεῖται ἡ ἐπέτειος πανήγυρις.

Ἀμ' ἀρξαμένης τῆς Συνεδριάσεως, διακοινοῦνται αἱ ἐξῆς ἐπιστολαί.

Α'

Τῆς Α. Ε. τοῦ Μεγάλου Πρεσβευτοῦ τῆς Ἀγγλίας·

Constantinople, ce 21 Mai 1865.

Messieurs,

Je suis excessivement sensible à votre aimable invitation, dont j'aurais profité avec empressement; mais l'état de ma santé exige encore des ménagemens qui doivent me priver, je crains, cette année du plaisir de me trouver parmi vous à la célébration de votre anniversaire, sur laquelle agréez, je vous prie, mes cordiales félicitations.

HENRY L. BULWER.

—

Β'

Τῆς Α. Ε. τοῦ Μεγάλου Λογοθέτου·

Κύριε Γραμματεῦ,

Ἀσμένως ἔλαβον τὴν ἀπὸ 4 ἰσαμέρου προσκλητικὴν ὑμῶν ἐπιςολὴν διὰ τὴν ἐπέτειον τῶν ἑλληνικῶν Συλλόγων ἑορτήν. Λυποῦμαι δὲ πολὺ διότι ἀσθενῶν δὲν θέλω λάβει τὴν τιμὴν νὰ παρευρεθῶ εἰς τὴν χαρμόσυνον ταύτην τελετήν.

Ἀπονέμων τὰς εὐχαριστίας μου εἰς τὰ ἀξιότιμα μέλη τοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου συγχαίρω ἐγκαρδίως διὰ τὰς ἐπιστημονικὰς αὐτῶν ἐρεύνας, καὶ δράττομαι τῆς εὐκαιρίας ὅπως διαβεβαιώσω ὑμῖν, Κύριε Γραμματεῦ, περὶ τῆς ἰδιαζούσης ὑπολήψεώς μου.

Τῇ 9 Maïou 1865.

Μ. Λ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ.

Ἀκολούθως ὁ Πρόεδρος τοῦ Φιλ. Συλλόγου Κ. Ἀ. Πασπάτης ἀναγινώσκει ἐναρκτήριον λόγον, διεξερχόμενος συντόμως τὰ περὶ τῆς ἱδρύσεως Δημοσίου Βιβλιοθήκης ἐν τῷ Συλλόγῳ καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς προκυπτούσης ὠφελείας.

Ἀναγνοὺς δὲ πρὸς γνῶσιν τοῦ ἀκροατηρίου τὸ πρόγραμμα τῶν περὶ Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου διαγωνισμάτων, τοῦ μὲν τεθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Κ. Εὐγενίου Ξηροποταμηνοῦ, τοῦ δὲ ὑπὸ τοῦ Ἐ. Κ. Χρηστάκη Ζωγράφου, δίδωσι τὸν λόγον τῷ Κ. Σ. Ἀριςάρχῃ, Εἰσηγητῇ τῆς ἐπὶ τῶν διαγωνισμάτων Ἐπιτροπῆς, ὅςις ἀπαγγέλλει τὴν ἐπὶ τούτων «Ἔκθεσιν» (ὅρα ἀνωτέρω σελ. 19).

Μετὰ δὲ τὸ τέλος τῆς Ἐκθέσεως, ὁ Πρόεδρος τοῦ Φιλ. Συλλόγου ἀποσφραγίζει τὸ δελτίον, τὸ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν « Σπάρταν ἔλαχες, κείναν κόσμει » καὶ ἀναγινώσκει μεγαλοφώνως τὸ ὄνομα τοῦ *Π. Ἀραβαντινοῦ*, συγγραφέως τῆς Β΄ περὶ Ἠπείρου πραγματείας, εἰς ὃν ἀπονέμονται τριάκοντα λίραι ὀθωμανικαὶ πρὸς ἐνθάρρυνσιν.

Ἑπομένως ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἰατρικοῦ Συλλόγου Κ. Ἡ. Βασιάδης ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς συντηρήσεως τῶν λυσιτελεστάτων τούτων σωματείων, καὶ δίδωσι τὸν λόγον τῷ ὑπὸ τοῦ Ἰατρικοῦ Συλλόγου αἱρεθέντι Κ. Κ. Καραθεοδωρῇ, ὅστις διεξελθὼν τὴν πρὸ τριακονταετείας κατάστασιν τῆς ἐνταῦθα κοινωνίας συμπεραίνει, ὅτι σημαντικὴ ἐγένετο πρόοδος ἐν τοῖς τελευταίοις τούτοις ἔτεσιν, ἐν οἷς καὶ τὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα ἐβελτιώθησαν, καὶ τὰ σχολεῖα ἐπολλαπλασιάσθησαν, καὶ πρὸς διάφορα κοινωφελῆ ἔργα ἀδελφότητες ἐσχηματίσθησαν.

Ἐν μέσῳ δὲ μεγάλης συγκινήσεως διαλύεται ἡ ἐπέτειος αὕτη Πανήγυρις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΛΒ΄

Τῇ 10 *Μαΐου* 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Ἀ. Πασπάτη.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ἀγγέλλεται τὸ Γ΄ ὡς ἐπίτιμον μέλος καὶ γίνεται δεκτὸς προταθεὶς κατὰ τὰ νενομισμένα ὁ Κ. Telfy, καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Πέστης.

Εἶτα ὁ Κ. Γ. Σοφοκλῆς ἐρωτᾷ, ἂν ἡ ἐπὶ τῶν διαγωνισμάτων Ἐπιτροπὴ σκοπεύῃ νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν συγγραφέα Κ. Π. Ἀραβαντινὸν εἰς τὴν δημοσίευσιν τῆς πραγματείας αὐτοῦ, ἐν ᾗ ὑπάρχουσι καὶ πολλαὶ ἀνέκδοτοι ἐπιγραφαί.

Ὁ Κ. Ἡ. Βασιάδης, μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπαντᾷ, ὅτι οὔτε ἡ Ἐπιτροπὴ οὔτε ὁ Σύλλογος δύναται νὰ ἐπιβάλλῃ τῷ συγγραφεῖ τὴν δημοσίευσιν τοῦ πονήματος αὐτοῦ.

Ὁ Κ. Γ. Σοφοκλῆς λέγει, ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐμπεριεχομένας ἐπιγραφάς, ὁ Σύλλογος κέκτηται τὸ δικαίωμα νὰ τὰς δημοσιεύσῃ διὰ τοῦ Περιοδικοῦ.

Ὁ Κ. Ἡ. Βασιάδης προστίθησιν, ὅτι οὐ μόνον ταύτας, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἄλλα τεμάχια τῶν πεμπομένων πραγματειῶν ἐγκριθῶσιν.

Μετὰ μακρὰν δὲ συζήτησιν ἀποφασίζεται ἵνα τοῦ λοιποῦ ἐκ τῶν εἰς τὸν Σύλλογον πεμπομένων πραγματειῶν, κτημάτων τοῦ Συλλόγου θεωρουμένων, ἐπιστρέφηται τῷ συγγραφεῖ ἀντίγραφον τῇ αἰτήσει αὐτοῦ, καὶ ἵνα οἱ συγγραφεῖς μὴ ἐκδίδωσι τὰς ὑπ' αὐτῶν ἅπαξ ἀναγνωσθείσας ἐν τῷ Συλλόγῳ πραγματείας ὡς καὶ τὰ δημόσια μαθήματα ἡ ἀδεία τοῦ Συλλόγου.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΩΝ.

Τῇ 14 *Μαΐου* 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Ἀ. Πασπάτη.

Ὁ μὲν εἰδικὸς Γραμματεὺς ἀναγινώσκει συνοπτικὴν Ἔκθεσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου, ὁ δὲ Ταμίας Ἔκθεσιν τῆς διαχειρίσεως τῶν χρημάτων, ἐπικεκυρωμένην ὑπὸ τῆς ὀνομασθείσης ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ δὲ Γενικὸς Γραμματεὺς «Ἔκθεσιν περὶ τῶν δημοσίων Μαθημάτων» (ὅρα ἀνωτέρω σελ. 39).

Ἀκολούθως ὁ Σύλλογος προβαίνει εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν Κοσμητόρων, καὶ ἐκλέγονται κατ' ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν Πρόεδρος μὲν ὁ Κ. Σ. Μαυρογένης, ἀντιπρόεδροι δὲ οἱ ΚΚ. Σ. Ἀριστάρχης καὶ Ἀ. Βαφιάδης, Γεν. Γραμματεὺς ὁ Κ. Θ. Ζωγράφος, Εἰδικὸς δὲ ὁ Κ. Χ. Παππαδόπουλος, Βιβλιοθηκάριος ὁ Κ. Μ. Καμάρας καὶ Ταμίας ὁ Κ. Χ. Φ. Παλλάκης.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΛΓ΄

Τῇ 22 *Μαΐου* 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Σ. Μαυρογένους.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Κ. Σ. Μαυρογένης ἀναγινώσκει εὐχαριστήριον προσλαλιὰν ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς Προέδρου, ἐν ᾗ παροτρύνει τὰ μέλη εἰς τὴν μετὰ πλείονος ζήλου ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν καὶ ὑπομιμνήσκει τὴν ἀρίςην ὑποδοχήν, ἧς ὁσημέραι ἀξιοῦται ὁ Σύλλογος ἡμῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ.

Ἀναγνωσθείσης δ' ἐπιστολῆς τοῦ Κ. Χ. Παππαδοπούλου, παραιτουμένου τῶν χρεῶν τοῦ εἰδ. Γραμματέως, ἐκλέγεται ἀντ' αὐτοῦ ὁ Κ. Γ. Λαζόπουλος.

Εἶτα δὲ ὁ Ἀντιπρόεδρος Κ. Σ. Ἀριστάρχης κοινοποιεῖ, ὅτι, κατὰ τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ ἐντολήν, λαβὼν συνέντευξιν μετὰ τῶν ΑΑ. ΕΕ. τῶν πρέσβεων τῆς Γαλλίας Κ. **Marquis de Moustier** καὶ τῆς Ῥωσσίας Κ. **Général Ignatiew**, ἀνέπτυξεν αὐτοῖς τὸν σκοπὸν καὶ τὰς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου, καὶ ὅτι ἀμφότεροι οἱ ΚΚ. πρέσβεις, λίαν εὐμενῶς ἀκροασάμενοι τούτων, ἐξέφρασαν τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν ἵνα χορηγήσωσι τὴν ὑψηλὴν αὐτῶν ἀρωγὴν εἰς ζητήματα φιλολογικά, ἀφορῶντα ἰδίως τὴν Ἀνατολήν, προσθέντες, ὅτι ἀσμένως ἀποδέχονται ν' ἀποτελῶσι καὶ μέρος τοιούτου Συλλόγου.

Μετὰ ταῦτα διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΛΔ΄

Τῇ 29 *Μαΐου* 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Σ. Μαυρογένους.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὰς ἐφεξῆς ἐπιστολάς·

Α΄ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κὺρ Σωφρονίου, ἀξιοῦντος τὴν ἀπόδοσιν τῆς περὶ Θεσσαλίας ἀποσταλείσης πραγματείας εἰς τὸν ἐν τῷ Συλλόγῳ διαγωνισμόν.

Τῆς ἀξιώσεως ταύτης δεκτῆς γενομένης, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἐξακολουθεῖ ἀναγινώσκων ἐπιςολάς·

Β΄ τοῦ Κ. Γ. Λαζοπούλου, εἰδικοῦ Γραμματέως, ζητοῦντος ἄδειαν ἀπουσίας μέχρι Σεπτεμβρίου, ἥτις καὶ τῷ χορηγεῖται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου.

Γ΄ τοῦ Κ. Π. Πετρίδου ἐκ Δροβιάνης τῆς Ἠπείρου, δι' ἧς ἀνακοινοῖ τῷ Συλλόγῳ, ὅτι κατέχει προ πολλοῦ τ' ἀκόλουθα ἀνέκδοτα χειρόγραφα· «Σημείωσις Φιλολογικὴ κατὰ Στράβωνα καὶ Ἡρόδοτον, καὶ βίος ἐνδόξων ἀνδρῶν, Ἑλλήνων τε καὶ Ῥωμαίων· Συλλογὴ διαφόρων ποιημάτιων, ἰδίως δὲ ἕν, τὰ περὶ πτώσεως τοῦ περιβοήτου Ἀλῆ Πασᾶ Τεπελενιώτου πραγματευόμενον, καὶ ποιημάτιά τινα τοῦ ἀποβιώσαντος ἀδελφοῦ αὐτοῦ σατυρικά, δημοτικά· μυθιστόρημα ἠθικοπολιτικόν, Γλωσσάριον, ἀρχαιολογικὰς ἐπιγραφὰς ἐπιταφίους, ἐν Χειμάρρᾳ ἀνευρεθείσας, κλπ. » καὶ ἐξαιτεῖται τὴν διὰ τοῦ Περιοδικοῦ δημοσίευσιν αὐτῶν.

Τὴν πρότασιν ταύτην παραπέμπει ὁ Σύλλογος εἰς τὴν Συντακτικὴν Ἐπιτροπήν.

Δ΄ τοῦ Κ. Δ. Ἀριστάρχου ἐκ Παρισίων ἀπὸ 14 Μαΐου 1865, δι' ἧς ἀποστέλλει ἐσωκλείστους τὰς ἑπομένας ἐπιστολὰς τῶν ἐπιτίμων μελῶν, αἵτινες καὶ ἀναγινώσκονται κατὰ χρονολογικὴν αὐτῶν τάξιν.

21 Mars 1865.

Monsieur le secrétaire général,

Votre lettre en date du 2/14 décembre m' apporte une fort gracieuse nouvelle en m' apprenant que la Société littéraire grecque de Constantinople m'a nommé membre honoraire.

Ne m'attendant pas à cette distinction, ma reconnaissance est d' autant plus grande. Veuillez bien faire savoir à tous les membres de la Société qui m'ont conféré ce titre que je l' apprécie à toute sa valeur, et leur dire que je ne cesserai jamais de m' en montrer digne par mon zèle pour le progrès des lettres grecques, comme par mon estime et mon dévouement pour ceux qui honorent à un si haut degré la philologie et la civilisation en Orient. On est heureux et fier de leur appartenir par une confraternité d'études et de sentiments.

Veuillez agréer, Monsieur le secrétaire général, l'expression bien sincère de mon affectueuse considération et tous mes voeux.

DEHEQUE.
Membre de l' Institut de France.

à M. le secrétaire général de la Société littéraire grecque de Constantinople.

—

Monsieur,

J'ai reçu avec votre obligeante lettre en date du 2/14 décembre 1864 le diplôme de membre honoraire que la Société littéraire grecque de Constantinople, dont vous êtes le digne secrétaire, a bien voulu vous charger de m'adresser.

Je suis naturellement bien surpris et bien flatté de l'attention accordée par elle, de si loin, à mes humbles travaux ; de l'honneur qu' elle me fait en m'associant sur sa

liste et aux hommes éclairés qui travaillent patriotiquement à rapprocher, par le lien de la littérature et de la langue, la Grèce nouvelle à l'ancienne Grèce ; et à de nobles et illustres amis des lettres grecques, qui de divers points de l'Europe savante, suivent avec un juste intérêt et accompagnent de leurs voeux le progrès de cette généreuse entreprise.

Veuillez être, Monsieur, l'interprète de ma reconnaissance, et agréez personnellement l' assurance de la haute considération avec laquelle je suis

votre très-humble serviteur
et très-dévoué confrère
PATIN.

Paris, 22 Mars 1865.

—

Paris, le 23 Mars 1865.

Monsieur,

Transmettez, je vous prie, à la Société littéraire grecque de Constantinople l'expression de ma reconnaissance pour l'honneur qu' elle vient de me faire. Elle récompense mes travaux sur des livres qui sont l'origine de toute histoire médicale. Elle augmente cette secrète sympathie que tous ceux qui cultivent la littérature de la Grèce ancienne ont pour les destinées de la Grèce nouvelle.

Agréez, Monsieur, avec mes remerciments personnels l' assurance de ma haute considération.

E. LITTRÉ.

—

Monsieur le secrétaire général,

J'accepte avec empressement l'insigne honneur que vous avez bien vonlu me faire, de m' associer à votre savante Compagnie.

Dans mes illusions, je me suis cru plus d' une fois citoyen de cette antique Athènes, que mon esprit habite depuis tant d'années ; vous m'en conférez réellement aujourd' hui le titre par le diplôme dont vous me gratifiez.

Vous avez, en effet, toute qualité pour cela, vous, les héritiers légitimes de ces anciens Grecs dont vous n'entretenez pas seulement les souvenirs et la gloire, mais que vous travaillez à faire revivre.

Agréez donc, je vous prie, Monsieur le secrétaire général, mes plus vifs remerciements, et permettez que me parant dès aujourd'hui même du titre que vous m'autorisez à prendre je me dise

votre tout dévoué confrère,
μεγάλου Σώματος μικρὸν μέλος,
J. P. ROSSIGNOL.
Membre honoraire de la Société littéraire grecque de Constantinople, Membre de l'Institut de France, et Professeur de littérature grecque au Collège Impérial de France.

M. C. Calliady, secrétaire général de la Société littéraire grecque de Constantinople.

Paris, ce 28 Mars 1865.

—

INSTITUT IMPÉRIAL DE FRANCE.
ACADÉMIE DES INSCRIPTIONS ET BELLES-LETTRES.

Paris, le 10 Avril 1865.

Le Secrétaire perpétuel de l'Académie à M. C. Calliady, secrétaire général de la Société littéraire grecque de Constanlinople.

Monsieur,

Veuillez bien, je vous prie, ne pas juger, par la date tardive de cette réponse, des sentiments avec lesquels j'ai reçu la lettre que vous m' avez fait l' honnenr de m' écrire le 2/14 décembre 1864 et qui m'est parvenue le 19 Mars de cette année.

Cette lettre, que m' a transmise Monsieur Aristarchi et le diplôme qu'elle accompagnait m'ont causé un égal plaisir. Je suis extrêmement flatté du titre de membre honoraire qui m'a été décerné par une Société qui est appelée à rendre aux lettres helléniques de si grands services, et qui a commencé à remplir avec un succès remarquable la mission si utile qu'elle s'est donnée.

En échange de l'honneur qu'elle m'a fait je ne puis guère lui offrir que ma sympathie ; mais cette sympathie est sérieuse et profonde. J' y joins, cependant, deux des Notices que j'ai lues, dans ces dernières années, devant l'Institut, et que je vous prie de vouloir bien lui présenter comme un hommage de ma gratitude.

Agréez, je vous prie, Monsieur, l'expression des mes sentiments de considération très-distinguée.

M. GUIGNIAUT.

—

Paris 26 Avril 1865.
34 rue Neuve des Mathurins.

Monsieur,

Je reçois, aujourd'hui seulement la lettre par laquelle vous m'annoncez que la Société littéraire grecque de Constantinople a bien voulu m'admettre au nombre de ses membres honoraires.

En vous accusant réception de cette lettre ainsi que du diplôme qui l' accompagne, je vous prie de vouloir bien transmettre à la Société mes plus vifs remerciments pour cette marque de bienveillance à laquelle j' attache le plus grand prix, et l'assurer de l'empressement que je mettrai toujours à seconder, en tant qu'il sera en moi, ses efforts en faveur d'une cause qui est elle-même de l'humanité.

Veuillez vous même, Monsieur et très-honoré confrère, agréer l'expression de mes sentiments les plus distingués.

GUSTAVE D' EICHTHAL.

Προτάσει δὲ τοῦ Κ. Ἡ. Βασιάδου, ἐγκρίνεται ἡ διὰ τῶν ἐπιτοπίων ἐφημερίδων δημοσίευσις τῶν ἀναγνωσθεισῶν ἐπιστολῶν τῶν ἐπιτίμων μελῶν καὶ ἡ ἀποστολὴ εὐχαριστηρίου ἐπιστολῆς τῷ Κ. Δ. Ἀριστάρχῃ διὰ τὸν ζῆλον, ὃν καταβάλλει πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ Συλλόγου.

Εἶτα δὲ ὁ Βιβλιοθηκάριος κοινοποιεῖ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Κ. Ἀνθίμου Μαζαράκη προσφορὰν τῆς παρ' αὐτοῦ συγγραφείσης Βιογραφίας τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς Κεφαλληνίας ἐν δυσὶ τόμοις.

Ἀγγέλλεται δὲ τὸ Γ΄ ὡς τακτικὸν μέλος καὶ γίνεται δεκτὸς προταθεὶς κατὰ τὰ νενομισμένα ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χαλκηδόνος Κ. Γεράσιμος.

Ὁ δὲ Κ. Ἡ. Βασιάδης ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τοῦ Κ. Ν. Κ. Ληνίου ἰατροῦ, ἐξ Ἀρτάκης τῆς Κυζίκου, κοινοποιοῦντος τὴν ἀνακάλυψιν ἐπιγραφῶν τινων.

Προτάσει δὲ τοῦ Κ. Θ. Ζωγράφου, ἐγκρίνεται ἡ καὶ δι' ἰδίου φυλλαδίου ἔκδοσις τῆς ἐπὶ τῶν διαγωνισμάτων Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου ἀναγνωσθείσης Ἐκθέσεως.

Καὶ διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΑΕ΄

Τῇ 5 Ἰουνίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Σ. Μαυρογένους.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τοῦ Κ. d' Eichthal, πέμποντος τῷ Συλλόγῳ τὰ ἑξῆς συγγράμματα αὐτοῦ·

1. Les Deux Mondes.
2. Les Evangiles 1re partie.
3. De l'usage pratique de la langue grecque μετὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Κ. Μ. Ρενιέρη ἑλληνικῆς μεταφράσεως.
4. Les trois grands peuples Méditérannéens et le christianisme.
5. De la philosophie de la justice.

Ἀναγινώσκεται ἀκολούθως ἐπιστολὴ τοῦ Κ. Ν. Σακκοπούλου, προσφέροντος τριακαίδεκα ἀρχαῖα πήλινα ἀγγεῖα, ἀνευρεθέντα ἐν τῇ νήσῳ Μήλῳ.

Ἀγγέλλονται δὲ τὸ Γ΄ καὶ γίνονται δεκτοὶ προταθέντες κατὰ τὰ νενομισμένα, ὡς ἐπίτιμα μὲν μέλη αἱ ΑΑ. ΕΕ. οἱ ΚΚ. ὁ Μέγας Πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας **Marquis de Moustier**, ὁ Πρέσβυς τῆς Ρωσσίας **Général Ignatiew**, ὁ ὑπουργὸς τοῦ Ἐμπορίου καὶ τῶν Δημοσίων Ἔργων τῆς Τουρκίας **Ethem Pacha** καὶ ὁ ἀντιπρόεδρος τοῦ Ὀθωμανικοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Συλλόγου καὶ πρῶτος Ἑρμηνευτὴς τῆς Υ. Πύλης **Munif Effendy**, ὡς ἀντεπιστέλλοντα δὲ μέλη οἱ ΚΚ. Ἰ. Βαλέττας ἐν Λονδίνῳ καὶ Κ. Ἀντύπας ἐν Βουκουρεστίῳ, καὶ ὡς τακτικὸν ὁ Κ. Ἰ. Παππαδούκας.

Ἀκολούθως ἀναγινώσκεται ἡ ὑπὸ τοῦ Κ. Ἰ. Δεκιγάλλα, ἀντεπιστέλλοντος μέλους, σταλεῖσα πραγματεία, ἐπιγραφομένη μὲν « Στοιχεῖα Λογικῆς, » διηρημένη δὲ εἰς πέντε κεφάλαια.

Ὁ δὲ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης παρουσιάζει ἀντίγραφον ἀναγλύφου, καλῶς διατηρουμένου καὶ ἐντετειχισμένου ἔξωθεν τοῦ ἐν Χάλκῃ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἀριστερὰ τῷ εἰσερχομένῳ πρὸς τὴν γωνίαν, 4 περίπου μέτρα πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν, ἐπὶ ποικιλοχρόου λίθου κεκονιαμένου μήκ. 0, 40. πλάτ. 0, 25. βάθους τῆς ἐνσκαφῆς 0, 04. Ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου τούτου, κατὰ τὸν Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδην, εὑρίσκεται ἀνήρ, κεκριμένος

ἤδη τὴν ἡλικίαν, ἐπὶ ἕδρας καθήμενος, τῇ δεξιᾷ φέρων στέφανον, δι' οὗ στεφανοῖ γυναῖκα νέαν ἐν ἐσθῆτι ποδήρει ἐνώπιον αὐτοῦ σεμνοπρεπῶς καθημένην, καὶ τὰς μὲν χεῖρας ἐπὶ τῶν γονάτων, τοὺς δὲ πόδας ἐπὶ σκιμποδίσκου ἐπιστηρίζουσαν· ἔμπροσθεν δ' ἀμφοτέρων ἵστανται δύω μικρὰ παιδία, ἄρρεν καὶ θῆλυ, ὡς ἐκ τῆς ἐσθῆτος τεκμαίρεται· καὶ ἐν τῷ μέσῳ κομψὸς τρίπους μετ' ἀνακειμένου κανοῦ, πλήρους ποπάνων ἢ νεκρικῶν πτερισμάτων, εἰς ἃ τὸ ἄρρεν ἐκτείνει τὴν δεξιάν. Πᾶσα τοῦ ἀναγλύφου ἡ διάθεσις, λέγει ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης, καλὴν ἑλληνικὴν τέχνην παριστῶσα, φέρει τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν ἄνω κάτω, γράμμασι προρρωμαϊκῆς ἐποχῆς·

Εὔφημος Ἐπιθυμητοῦ θυγατρίδι ἐπόησε, μνήμης χάριν, ζησάσῃ ἔτη Κ. Ὀνομά μοι Μίκκη. Χαῖρε παροδεῖτα.

Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην νομίζει ἀξίαν λόγου ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης, διότι περιέχει τὸ ὄνομα *Εὔφημος* ἐκ τῶν σπανίως ἀπαντωμένων, τὸ *Ἐπιθυμητὸς* μήπω τεθησαυρισμένον ἐν τῷ ἑλληνικῷ ὀνοματολογίῳ, καὶ τὸ *Μίκκη* διπλῷ κ, ὅπερ καὶ Μίκη καὶ Μίκκα ἢ Μίκα ἀπαντᾶται, ἕτερος σχηματισμὸς τοῦ Μίκων (ὅρα **Rhangabé. Antiquités Helléniques.** σελ. 1017. ἐπιγρ. 2384) καὶ τοῦ Μίκκαλος καὶ Μίκαλος (αὐτ. σελ. 877. ἐπ. 1612 καὶ σελ. 886. ἐπ. 1684).

Ὁ δὲ Κ. Σ. Ἀριστάρχης νομίζει προτιμητέαν τὴν ἀνάγνωσιν *θυγατρὶ δίᾳ*, ἤτοι θείᾳ, ἀντὶ τῆς τοῦ *θυγατρίδι*· τὸ δὲ *ἐπόησε*, ὅτι δὲν εἶναι κατ' ἰωνικὸν σχηματισμόν, διότι ἡ ὅλη ἐπιγραφὴ δὲν φαίνεται ἰωνική, ἀλλὰ κατὰ πιθανὴν παράλειψιν τοῦ *ι* ὑπὸ τοῦ γλύπτου· τὸ δὲ *ει* τοῦ *παροδεῖτα*, ὅτι προῆλθεν ἐξ ἀμαθείας τοῦ λιθοξόου, ὡς ἐκ τῆς ταυτότητος τῆς τότε προφορᾶς τοῦ *ι* πρὸς τὸ *ει* ἐξαπατηθέντος, ὅπως καὶ τὸ ὄνομα *Εἰσοκράτης*, ὅπερ εὑρηται διὰ τοῦ *ει* γεγραμμένον ἐπὶ τοῦ ἀγάλματος τοῦ ῥήτορος· τὸ δὲ ἀνάγλυφον τεκμαίρεται, ὅτι ἀποδοτέον εἰς τὴν Β΄ Μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα, ἔκ τε τοῦ συντακτικοῦ τύπου, δι' οὗ γέγραπται ἡ ἐπιτύμβιος αὕτη ἐπιγραφή, καὶ ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων ἐν γένει, καὶ ἰδίως τῆς λέξεως *μνήμης*, ἧς τὰ πέντε πρῶτα γράμματα συνέχονται ἐν ἑνὶ καὶ μόνῳ συμπλέγματι.

Ὁ δὲ Κ. Ἀλ. Καραθεοδωρῆ δὲν παραδέχεται τὴν ἀνάγνωσιν *δίᾳ*, ἤτοι θείᾳ, ὡς ἐπίθετον θυγατρὸς παρὰ πατρὸς Ἕλληνος αὐτῇ διδόμενον, λέγων, ὅτι τοῦτο μόνον παρὰ Ῥωμαίοις ἐδίδετο τοῖς Αὐτοκράτορσι, καὶ τούτοις μετὰ θάνατον, καὶ ὅτι ἴσως ἀναγνωστέον θυγατρὶ *ἰδίᾳ*, ἤτοι αὐτοῦ.

Ὁ δὲ Κ. Γ. Σοφοκλῆς θεωρεῖ ἀνοικείους ἀμφοτέρας τὰς ἑρμηνείας *δίᾳ* καὶ *ἰδίᾳ*, τὴν μὲν ὡς ὑπερβολικὴν παρὰ πατρὸς λεγομένην, τὴν δὲ ὡς γραμματικῶς περιττήν, διότι ἡ λέξις *θυγατρὶ* ἐξυπονοεῖ ἐν τῇ κλασικῇ γλώσσῃ τὸ *ἰδίᾳ*.

Ὁ δὲ Κ. Σ. Ἀριστάρχης ἐμμένει εἰς τὴν γνώμην, ὅτι τὸ ἐπίθετον *δίᾳ*, καίτοι ὑπερβολικόν, ἐδίδετο ὅμως ὑπὸ τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν τοῖς ἀποθανοῦσι, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, εἰς ἣν ἀνήγαγεν ἀπ' ἀρχῆς τὴν ἐν λόγῳ ἐπιγραφήν.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΛϚ΄

Τῇ 12 Ἰουνίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Σ. Μαυρογένους.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Κ. Χ. Παππαδόπουλος ἀναγινώσκει « Παρατηρήσεις τινὰς περὶ ἐπιγραφῆς τινος ἐν Τοπ-Χανὲ ἀνακαλυφθείσης, » περὶ ἧς ἔγραψε μὲν ὁ συντάκτης τοῦ **Courrier d'Orient,** ὡς φερούσης « ἔτος 715 Ἰωάννης μοναχός,» προσθεὶς καί τινας εἰκασίας, ἀπήντησε δ' αὐτῷ ὁ φιλάρχαιος **Κ. Dr. Déthier** ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 945 φύλλῳ τῆς αὐτῆς ἐφημερίδος, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ εὗρε μὲν λίθον ἐν μέρει τεθραυσμένον, ἐφ' οὗ παρίσταται ἀναγεγλυμμένος μοναχὸς μετ' ἐπιγραφῆς « Κε βοήθη τῷ σῷ δούλῳ Παύλῳ μοναχῷ, » ἀνάγει δὲ τὸ ἔργον εἰς τὸν ΙΕ΄ αἰῶνα Μ. Χ.

Ὁ Κ. Χ. Παππαδόπουλος συμπληρῶν τὸν **Κ. Dr. Déthier,** λέγει, ὅτι οὗτος παρέλιπε νὰ εἴπῃ τι περὶ τοῦ ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ μοναχοῦ ἀναγλύφου κομψοῦ σταυροῦ, ὅτι ἀντὶ τοῦ στενογραφημένου *Κύριε ἀνέγνω Κε*, καὶ ὅτι οὐδὲν ἀνήνεγκε περὶ τῆς ἀνορυχθείσης οἰκοδομῆς. Περὶ δὲ τῆς ὑπογείου θέσεως προστίθησιν ὁ Κ. Χ. Παππαδόπουλος, ὅτι ἐπισκεφθεὶς αὐτὴν εὗρε δύο παραλλήλους θολοειδεῖς οἰκοδομάς, ἐν αἷς ὑπῆρχον δύο λίθοι, σχήματος σαρκοφάγων, πλήρεις ἀνθρωπίνων ὀστέων. Πέποιθε δέ, ὅτι ἦσαν βυζαντιναὶ μοναί, ἔχουσαι κρυφίαν τινὰ δίοδον, ἐξ οὗ καὶ τὸ περισωθὲν τῆς συνοικίας ὄνομα Καραμπὰς-Μαχαλλὲ-Τζαμισί, ἤτοι τέμενος τῆς τῶν Μοναχῶν συνοικίας, καὶ ἡ κοινὴ παράδοσις, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ τοῦ τεμένους θέσει ὑπῆρχε κατακεχωσμένος χριστιανικὸς ναός.

Ἀνακοινοῖ δὲ προσέτι, ὅτι ἐν τῇ κατὰ τὸν Γαλατᾶν Ἀρμενικῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρχουσι καὶ σιδηρᾶ ἀνάγλυφα, ἀποτελοῦντα ἤδη μέρος τῆς θύρας, περὶ ὧν πολλοὶ καὶ ἡμέτεροι καὶ ἀλλογενεῖς ἔγραψαν, καὶ μεταφράζει τὰ τοῦ **Κ. De Launay** ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 4,700 **Journal de Constantinople** γραφέντα, ἑρμηνεύων καὶ συμπληρῶν τὰς παρ' ἐκείνου ἐκδοθείσας τῶν εἰκόνων δύο ἐπιγραφάς, τὴν μὲν α΄

IESUS . KAM . I . . IH . NPEL . VND MACHT . AVS . STRIE . EGE . ISFLV . DI . . . IRAUS . D. WEXLER . VLER . KAUFER . . . 10. A. 1727.

Τοιουτοτρόπως·

Jesus kam im Tempel und macht austrieben und fluchten heraus die Wechsler und Kaufer. Joh. 1727.

ἤτοι « Ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ Ναῷ καὶ ἐξε-» δίωξε τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας Ἰω. (Κεφ. ΙΑ΄ 14—15) 1727. »

Τὴν δὲ β΄.

GEORGHI . MIT HELDEN . MUTH. DEN. GIE . TIO . DRACHEN . TODEN THUT 1727.

Ὧδε·

Georghi mit helden Muth
Den grossen Drachentoden thut. 1727.

ἤτοι « Ὁ Γεώργιος μετὰ ἡρωϊκῆς ἰσχύος ἀπέκτεινε τὸν τερατώδη ὄφιν. 1727. »

Ἀκολούθως ὁ Κ. Ἀ. Κουμπάρης ἀναγινώσκει « Παρατήρησιν σώματος στρογγύλου διελθόντος ἔμπροσθεν τοῦ δίσκου τοῦ ἡλίου, γενομένην τῇ 26 Ἀπριλίου 1865 ἐν Κωνσταντινουπόλει » (ὅρα ἀνωτέρω σελ. 15).

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΛΖ΄

Τῇ 19 Ἰουνίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Σ. Μαυρογένους.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ἀγγέλλεται τὸ Γ΄ ὡς μέλος ἀντεπιστέλλον, καὶ γίνεται δεκτὸς προταθεὶς κατὰ τὰ νενομισμένα ὁ Διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς Ἀρχιμανδρίτης Κ. Ἄνθιμος Μαζαράκης.

Ἀκολούθως ὁ Δόκτωρ **Abdullah Bey,** ἀντεπιστέλλον τοῦ Συλλόγου μέλος, αἰτήσας καὶ λαβὼν τὸν λόγον ἀναγινώσκει γαλλιστὶ τὸ Α΄ Μέρος τῆς πραγματείας αὐτοῦ τῆς ἐπιγραφομένης « Νέον σύστημα φυσιολογικόν, ἐρειδόμενον εἰς φυσιοφιλολογικὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἀπολύτου καὶ σχετικῆς ἀξίας τῶν ἤχων τῆς ἀνθρωπίνου φωνῆς, ἐπὶ τῆς συμβολικῆς καὶ ἰδεογραφικῆς ἀξίας τῶν φωνητικῶν ἡμῶν σημείων, καὶ ἐπὶ τῆς ἰδεογραφικῆς ἀξίας τῶν ῥιζικῶν λέξεων ἐν ταῖς ἰνδο-εὐρωπαϊκαῖς γλώσσαις (α). »

Προοιμιαζόμενος ὁ Δόκτωρ Ἀβδουλλὰχ Βέης ἐκτίθησι συνοπτικὴν περίληψιν τῶν φιλολογικῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀνθρωπίνου γλώσσης, ἐξ ὧν παράγει τὰ ἀκόλουθα·

1) Νέαν τινὰ μέθοδον πρὸς ὁρισμὸν τῆς ἠχικῆς διαρκείας τῶν φθόγγων τῆς ἀνθρωπίνου φωνῆς καὶ τοῦ μαθηματικοῦ νόμου, τοῦ ἐκφράζοντος τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀντίστασιν, ἣν ὑφίσταται ἕκαστος φθόγγος ἐν τῇ φωνητικῇ αὐτοῦ ἀναπτύξει ἢ ἐν τῇ ἠχικῇ αὐτοῦ ἐκφράσει.

2) Κεφαλαιωδῶς τὰ συμπεράσματα ἐπὶ τοῦ ἤχου ἑκάστου φθόγγου, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν μετρικὴν αὐτῶν ἀξίαν, τὴν ἐκθέτουσαν τὴν ὠστικὴν δύναμιν, ἣν ἕκαστος φθόγγος ἀπαιτεῖ ἵνα ἀπαγγελθῇ, καὶ ἣν ἀπαντᾷ ἀντίστασιν διερχόμενος διὰ τῶν ὀργάνων τῆς φωνῆς.

3) Τὸν συνδυασμὸν τῶν παρατηρήσεων τούτων ἐπὶ τῆς μετρικῆς ἀξίας ἑκάστου φθόγγου μετὰ τῶν φωνητικῶν σημείων τῆς σφηνοειδοῦς τῶν Περσῶν γραφῆς, ἅπερ ἐκφράζουσι ποσότητά τινα καὶ δεικνύουσι, διὰ τῆς μετρικῆς αὐτῶν συγκατατάξεως, ἀναλογίαν ὠστικῆς δυνάμεως καὶ σχετικῆς ἀντιστάσεως.

Ὁ συνδυασμὸς οὗτος ἐκτίθεται ἔν τινι συγκριτικῷ πίνακι, ἐπικυροῦντι ταύτην τὴν περὶ συμβολικῆς ἀξίας τῶν σφηνοειδῶν σημείων ἀξίωσιν τοῦ συγγραφέως, καὶ ἀποδεικνύοντι διαφοροτρόπως, ὅτι οὐκ ἔστι τυχαῖος, καθότι ὄντως τὰ σφηνοειδῆ σημεῖα τῆς περσικῆς γραφῆς ἀποτελοῦσι φωνητικὸν ἀλφάβητον.

Ὁ Ἀβδουλλὰχ-Βέης ἀσχολεῖται πρὸ πολλοῦ συντάσσων φυσιο-φιλολογικὸν ὑπόμνημα ὅπως ἀποδείξῃ, ὅτι πᾶς φθόγγος τῆς ἀνθρωπίνου φωνῆς ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἔκφρασιν ἑνὸς αἰσθήματος, ὅτι ἕκαστος φθόγγος χαρακτηρίζεται ὑπό τινος ἢ σχετικῆς ἢ ἀναφορικῆς ἀξίας, καὶ ὅτι αὗται αἱ ἀξίαι εἶναι ἐπιδεκτικαὶ ἀποδείξεως οὐ μόνον ἐν διαφόροις ῥίζαις, ἀλλὰ καὶ ἐν πλεί-

(α) Ἕνεκα τῆς δυσχερείας τῆς τυπογραφικῆς ἐκτελέσεως παρελείφθησαν ἐπὶ τοῦ παρόντος οἱ Πίνακες.

σταις λέξεσι τῶν ἤδη ζωσῶν γλωσσῶν, αἵτινες ἐξηγοῦσι συμβολικῶς, διὰ τῶν ἰδιαζόντων αὐταῖς σημείων ἢ ψηφίων, τὴν ἔκφρασιν τῆς λέξεως, ἣν αὐτὰ ἀποτελοῦσι.

Παρακατιὸν δὲ λέγων, ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος γραφὴ σύγκειται ἐκ τόξων διαφόρως τεθειμένων, συνίζησι τρεῖς κυριωτέρας αὐτῶν θέσεις, τὴν κάθετον, τὴν ὁριζόντιον καὶ τὴν γωνιαίαν, ἑρμηνεύων ταύτας διὰ τεσσάρων ἀποδεικτικῶν πινάκων.

Τούτων δὲ ὁ μὲν Α΄, ὁ τοῦ σφηνοειδοῦς ἀλφαβήτου, τοῦ καὶ φωνομετρικοῦ, διαιρεῖ τοὺς χαρακτῆρας εἰς δύο τμήματα, ὑποδιαιρούμενα ἕκαστον εἰς τρεῖς τάξεις κατὰ τὸν σχηματισμὸν αὐτῶν· ἀπέναντι δ' ἑκάστου χαρακτῆρος ἐμφαίνεται καὶ ἡ μαθηματικὴ αὐτοῦ ἔκφρασις.

Ὁ Β΄, ὁ φωνομετρικο-συγκριτικός, σημειοῖ τὴν τῶν φθόγγων τῆς ἀνθρωπίνου φωνῆς ἐν γένει, καὶ μερικῶς τὰ φωνομετρικὰ σημεῖα τῆς περσικῆς γραφῆς μετὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῶν ἀξίας.

Ὁ Γ΄, ὁ ἐπιγραφόμενος συγκριτικὴ κατάταξις τῶν φθόγγων, διαιρεῖ αὐτοὺς εἰς ἠχηροὺς καὶ μή, ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν προφέρονται, ἤγουν ἐξέρχονται τοῦ λάρυγγος.

Καὶ τέλος ὁ Δ΄ τίθησι τὴν μετρικὴν καὶ συμβολικὴν ἀξίαν τῶν σφηνοειδῶν σημείων, βασιζόμενος ἐπὶ τοῦ τριχοῦς σχηματισμοῦ (καθέτου, ὁριζοντίου καὶ γωνιαίου) τῶν τόξων.

Τούτοις ἕπεται ἀναλυτικὴ ἀνάπτυξις τῶν πινάκων, ἔρευναι καὶ παραβολαὶ λέξεων καὶ γραφικῶν σημείων διαφόρων γλωσσῶν.

Ἐκ πάντων δὲ τούτων συμπεραίνει ὁ Ἀβδουλλὰχ-Βέης, ὅτι οἱ ἀρχαίγονοι ἐκεῖνοι ἐφευρεταὶ τῶν ἱερογλύφων, τῆς συμβολικῆς δηλ. γραφῆς, ἔσχον ἐμβριθεστέραν γνῶσιν τῆς ἀναπτύξεως τῆς γλώσσης καὶ τῆς ἐκφραστικῆς ἀξίας τῶν φθόγγων ἢ ἡμεῖς· ἐπειδὴ ἐξέλεγον, διὰ πάντα τὰ συγκοινωνικὰ αὐτῶν σημεῖα, σύμβολα ἐκφραστικά, βάσιμα καὶ περὶ τὸ αἴσθημα ἀνάλογα, εἰς τὰ ὁποῖα οὗτοι οἱ φθόγγοι δίδουσι φυσικὴν ἔκφρασιν· ὅτι οἵ τε φθόγγοι αὐτῶν καὶ τὰ σημεῖα ἦσαν ἐν πλείονι μοίρᾳ ἀπεικονιστικὴ ἔκφρασις καὶ παράσασις τοῦ ἀναλόγου αἰσθήματός των· καὶ ἐν τέλει, ὅτι τὰ σφηνοειδῆ σημεῖα, ἅπερ μετρικῶς ἐξέθετο, δύνανται κατασταθῆναι παραδεκτὰ ὡς συμβολικὰ ἢ ἱερογλυφικὰ σημεῖα, συμβολικῶς ἐκφράζοντα τὴν ἀξίαν τῆς πυκνότητος τοῦ ἀντιστοιχοῦντος φθόγγου, καὶ ὅτι ἐντεῦθεν οἱ σφηνοειδεῖς χαρακτῆρες ἐκθέτουσι πραγματικῶς φωνομετρικὸν ἀλφάβητον, ἄγνωστον μέχρι τοῦδε.

Μετὰ ταῦτα διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΛΗ΄

Τῇ 26 Ἰουνίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Σ. Μαυρογένους.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Κ. Η. Βασιάδης διακοινοῖ τῷ Συλλόγῳ, ὅτι ὁ Κ. Νικόλαος Λήμνιος ἔπεμψε, καθ' ἃ προέγραψεν, ἐκ Κυζίκου τὸν ἐνεπίγραφον λίθον.

Εἶτα ὁ Δόκτωρ Ἀβδουλλὰχ-Βέης ἀναγινώσκει συνέχειαν τῆς « Περὶ φωνομετρικοῦ ἀλφαβήτου » πραγματείας αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν λεχθέντων ἐν τῇ προηγουμένῃ Συνεδριάσει παράγει τὰ ἀκόλουθα συμπεράσματα.

Προφανῶς τὰ σφηνοειδῆ σημεῖα τῶν Περσῶν ἀποτελοῦσι συμβολικὸν καὶ μάλιστα φωνομετρικὸν ἀλφάβητον καὶ ἐκφράζουσι τὴν φωνητικὴν καί, οὕτως εἰπεῖν, τὴν μετρικὴν ἀξίαν τοῦ φθόγγου, τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτὸν δύναμιν ἢ ἀντίστασιν. Ἐκφράζουσι πρὸς τούτοις ἐναργῶς τὸν σχηματισμὸν τῶν ἰδιαιτέρων ἑαυτῶν φθόγγων, συσχετιζόμενον πρὸς τοὺς ἄλλοις μετὰ τῶν ἱερογλυφικῶν σημείων, ἐξ ὧν πηγάζουσι.

Φθόγγοι δέ τινες ἔχουσιν ἀναλογίαν τινὰ μεταξύ των, εὑρισκόμενοι ἐν τῇ αὐτῇ τῆς ἀναπτύξεως σειρᾷ· ἐφ' ᾧ διάκεινται καὶ εἰς φυσικὴν ἀναλογίαν πρὸς ἀλλήλους, ὅπερ περιποιεῖ αὐτοῖς ἀναλογικὴν ἀξίαν.

Τὸ ἔπακρον τῆς ὑπερτάτης προφορικῆς δυνάμεως, τὸ τῆς ἠχήσεως κλπ. ἐκφράζεται διὰ τῶν 8 δυνάμεων πρὸς 1. Οὕτω π. χ. τὸ 8 : 1 χαρακτηρίζει τὸν φθόγγον Σ πρὸς Μ, ἤτοι τὴν μείζονα δύναμιν πρὸς τὴν ἐλάσσονα κατ' ἀναλογίαν ἀντίστασιν. Τὸ Μ ὡς ἔπακρον τῆς ἀντιστάσεως ἀπέναντι ἐλαχίστης δυνάμεως σημειούμενον εἰς τὸν Πίνακα διὰ 1 : 5 εὑρίσκεται ἐν γένει ἐναντίον τοῦ Σ.

Πρὸς ἔκφρασιν δὲ τῆς μεσαίας ἠχήσεως καὶ ὡς μέτρον φωνητικῆς ἀναπτύξεως κατὰ τὸν νόμον $2+\frac{2}{3} : 1 — 2+\frac{3}{3} : 1$ ὁ Δόκτωρ προτίθησι τοὺς φθόγγους c. l. o. b. ὧν ἡ ἤχησις διαρκεῖ 22 ἕως 25 δευτερόλεπτα.

Ἐξακολουθῶν τὴν σύγκρισιν τῶν φθόγγων καὶ τῶν γραμμάτων ὁ Ἀβδουλλὰχ-Βέης ἐμμένει ἐν ταῖς προτέραις αὐτοῦ ἀξιώσεσι λέγων· « Ἀλλ' ἴσως φανῇ παράδοξον, ὅτι οἱ προπάτορες τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἰς ἀρχαιοτάτας ἐποχὰς ἐγίνωσκον ἤδη ἐντελέστατα τὸ περὶ σχηματισμοῦ τῶν φθόγγων, ὅπως παράζωσι τοσοῦτον ἐκφραστικὰ φωνητικὰ σημεῖα, ὅτι εἶχον σημεῖα φιλολογικώτερα καὶ ἐμβριθέστερα ἢ ἡμεῖς, ἐκφράζοντα ἐκτὸς τούτου, διὰ μαθηματικοῦ τινος νόμου, τὴν μετρικὴν ἀξίαν τοῦ φθόγγου, ἐν ᾧ τὰ ἡμέτερα φωνητικὰ σημεῖα οὐδὲν τοιοῦτον παριστῶσιν, ἐπειδὴ δι' ἡμᾶς κέκτηνται ἀξίαν ἁπλῶς φωνητικήν. Εἰς ταῦτα ἀπαντῶμεν, ὅτι καὶ εἰς πάντα τὰ σημερινὰ φωνητικὰ σημεῖα ἡμῶν εὑρίσκονται παρόμοιαι ἀναλογίαι, ἐξηγούμεναι ὑπὸ τοῦ συμβολικοῦ σχηματισμοῦ αὐτῶν, ὅπως παρήχθη ὑπό τινος ἀρχικοῦ ἐκφραστικοῦ ἱερογλύφου. Καὶ εἰς ἔνδειξιν ἀναφέρομεν τὸ γράμμα D, παραγόμενον ἀπὸ ἱερογλυφικὸν σημεῖον ⊓ ὅπερ προφέρεται Δάλετ· παριστῶν καὶ σημαῖνον ταὐτοχρόνως *θύραν* ἐν τῇ σαμαριτικῇ καὶ τῇ ἑβραϊκῇ προφέρεται Δάλετ, συριστὶ Δάλετ, ἔπειτα ἐγένετο Δάλτα ἐν τῇ κοπτικῇ, Δέλτα ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ Δὰλ ἀραβιστί, ἀποβαλὸν δι' ἡμᾶς τὴν συμβολικὴν καὶ ἀπεικονιστικὴν σημασίαν *θύρα*, ἀφοῦ ἔπαυσε τὸ ἀρχαιότυπον ὄνομα τοῦ γράμματος. Τὸ σύμβολον τοῦ σημείου ἀπώλετο, ἀλλ' ὁ ἀρχαῖος αὐτοῦ σχηματισμὸς σώζεται κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, ὥστε καὶ σήμερον φαίνεται εἰς τὸ λατινικὸν D ἢ Δ καὶ d τὸ τῆς θύρας ἱερογλυφικὸν σημεῖον. »

Παρατηρήσωμεν ἤδη, ἐπιφέρει ὁ Ἀβδουλλὰχ-Βέης, τὸ ἔχον φωνητικὴν ἀξίαν σφηνοειδὲς σημεῖον d. Διὰ τοῦ σχήματος |◁| δείκνυσιν ἡμῖν πραγματικῶς ἀνάλογον συμβολικὴν ἐξήγησιν. Παρατηροῦμεν ἐν τῷ μέσῳ δύο ἀντιστάσεων μεταξὺ δύο τόξων πεπηγμένων ἐν τῇ γῇ || κινητικὴν δύναμιν ἔχουσαν σχῆμα γωνίας ◁. Ταῦτα δ' ἐκφράζουσιν ὑποκινοῦσαν δύναμιν μεταξὺ δύο ἀντιστάσεων, κίνησιν, ἐνέργειαν ἀποτελοῦσαν γωνίαν, ἢ κίνησιν ὑπό τινα γωνίαν, πρᾶγμα ἀνοῖγον κινούμενον μεταξὺ δύο στηλῶν ἀνθισταμένων. Αὕτη ἐστὶν ὁμοία θύρα μετὰ τῆς γωνιαίας αὐτῆς κινήσεως ἐν μέσῳ δύο στηλῶν.

Εἰ καὶ αἱ γραμματικαὶ ἡμῶν οὐδὲν τοιοῦτον ἐξηγοῦσιν, ἐν ᾧ οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων φιλολόγων πειρῶνται ἀκυρῶσαι τὴν συμβολικὴν ἀξίαν τῶν ἱερογλύφων, ἀποδείκνυται ὅμως, ὅτι τὸ συμβολικὸν αὐτῶν σημεῖον ἀληθῶς ὑπῆρχεν, ὅτι μεγάλην ἐξήσκει ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν λέξεων ἡμῶν, καὶ ὅτι δίδωσιν ἡμῖν θαυμασιωτάτας πληροφορίας περὶ τῆς ἀπολύτου καὶ ἀναφορικῆς ἀξίας τῶν φθόγγων.

Μετὰ ταῦτα διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΛΘ΄

Τῇ 3 Ἰουλίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Σ. Μαυρογένους.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Προεδρεύων, ἀπόντος τοῦ Γεν. Γραμματέως, ἀναγινώσκει τὰς ἑξῆς ἐπιστολάς·

Ἐπιστολὴ τῆς Α. Ἐ. τοῦ Πρεσβευτοῦ τῆς Ῥωσσίας.

Buyuk-déré 27 Juin 1865.

Monsieur,

J'ai reçu Votre lettre du 20 Juin, ainsi que le diplôme de la Société littéraire grecque de Constantinople.

Les travaux de Votre Société ont déjà obtenu les suffrages de toutes les personnes qui désireraient maintenir l'ancienne réputation de la littérature grecque et la pureté de Votre belle langue.

Portant un intérêt particulier aux recherches et aux efforts de Votre Société savante, je reçois avec reconnaissance le faveur dont elle a bien voulu m' honorer.

Veuillez agréer l' assurance de mes sentiments les plus distingués, et en être l' interprète au sein de la Société littéraire.

N. IGNATIEW.

—

Ἐπιστολὴ τῆς Α. Ἐ. τοῦ Ὑπουργοῦ τοῦ Ἐμπορίου καὶ τῶν Δημοσίων Ἔργων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

C/ple le 29 Séfer 1282 (2 Juillet 1865).

Monsieur,

J'ai reçu avec la lettre que vous n'avez adressée le diplôme de membre honoraire que l'honorable Société littéraire grecque de Constantinople m' a fait l'honneur de m'envoyer.

Je suis bien sensible à cette marque de distinction et à tout ce que vous me dites de la part de la dite Société, dont les œuvres ne manqueront de porter leurs fruits pour l' avancement des lettres et de la civilisation dans notre Pays.

Je vous prie, Monsieur le secrétaire général, d' exprimer à l'honorable Société mes re-

merciments les plus sincères et d' agréer en méme temps les assurances de ma considération la plus distinguée.

Le Ministre du Commerce et des Travaux Publics
ETHEM.

à M. le Doct. Zographos, secrétaire général de la Société littéraire grecque à Constantinople.

Ὁ δὲ Βιβλιοθηκάριος ἀγγέλλει προσφορὰς α΄ τοῦ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδου «Λόγου ἐπιταφίου εἰς τὸν Μητροπολίτην Λιβύης Καλλίστρατον» καὶ β΄ τοῦ Κ. Καυταντσόγλου, « Καλλιτεχνικῆς ἐξετάσεως τῶν κατὰ τὴν ἀποπεράτωσιν καὶ ἀνακαίνισιν τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημείου ἔργων τοῦ πρυτάνεως Κ. Φρεαρίτου. ἐν Ἀθήναις, 8ον.»

Εἶτα ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης ἀναγινώσκει συνέχειαν τῶν « Κριτικῶν αὐτοῦ ἐπιστασιῶν εἰς τὸ Περὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου κλπ. πόνημα τοῦ Γ. Χρυσοβέργη » (ὅρα ὁ ἐν ΚΠ. Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος. Τόμ. Α΄ σελ. 97).

Ἐν πρώτοις ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης λέγει, ὅτι καὶ τότε διεφώνησε τῷ συγγραφεῖ, ὅτι τὸ νῦν ὀρόφωμά ἐστι διάφορον τοῦ ὑπὸ τοῦ Δημητράσκου φιλοτεχνηθέντος τῷ 1680 διὰ τρεῖς λόγους, οὓς ἀνέπτυξεν ἐν τῇ ΚΑ΄, ΛΓ΄, ΛΖ΄ καὶ ΜΑ΄ συνεδριάσει τοῦ Συλλόγου. Τοῦ δὲ συγγραφέως ἐπιμένοντος ἐν τῇ ἰδέᾳ του, ἠναγκάσθη ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης νὰ παραλάβῃ ὀρειουργὸν καὶ ξυλουργὸν τοὺς ἀρίστους, ὅπως συνεξετάσωσι τό τε ὀρόφωμα καὶ τὴν ἐπιγραφήν. Καὶ αὕτη μὲν καλλίστης ὑλικῆς εὑρεθεῖσα τέχνης ἐξετιμήθη τριῶν χιλιάδων γροσίων· ἐκεῖνο δέ, φαῦλον καθ' ὕλην, σχῆμα καὶ βαφήν, 600 μόνον γροσίων, ἐν ᾧ τὸ γνήσιον ὤφειλε νὰ ᾖ κατ' ἀναλογίαν δεκαπλῆς τοὐλάχιστον ἀξίας καὶ οὐχὶ τοῦ πεμπτημορίου. Ἐναργεστέραν δὲ ἔνδειξιν τῶν εἰκασιῶν αὐτοῦ φέρει ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης τὸν Μητροπολίτην Νικομηδείας, ὅστις, τῇ κυριακῇ τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ παρελθόντος ἔτους (1864), λόγου γενομένου περὶ τοῦ ἱεροῦ θρόνου, διεβεβαίωσε πάντας, ὅτι ἐνθυμεῖται καλῶς, ὅτε ἦτο παιδίον, πρὸ 65 ἐτῶν περίπου, πλησίον τοῦ γέροντος αὐτοῦ, τὴν κατασκευὴν τοῦ ὀροφώματος τούτου, ἤτοι περὶ τὸ 1797.

Περὶ δὲ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Δημητράσκου Καντακουζηνοῦ λέγει ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης, ὅτι αὕτη ἐστὶ τεχνικῶς μὲν τριγωνικὴ περίπου τὸ σχῆμα, καθαρωτάτη καὶ φιλοκάλως λίαν ἐξειργασμένη, σανδικοκόλλυτος ἡ ὀρεογραφής, ἤτοι ἐπὶ ἐδάφους μέλανος ἐκ χελωνείου ὀσράκου μὲ λευκότατα μαρμαίροντα εὐμεγέθη καὶ ὡραῖα γράμματα, γραμματικῶς δὲ τετράστιχος ἰαμβική· παρουσιάζει δὲ διάγραμμα τῆς ἐπιγραφῆς εὐκρινῶς ἀναγινωσκόμενον.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης μεταβαίνει εἰς τὴν Β΄ ἐπιγραφὴν τοῦ θρόνου, τὴν καὶ ἀρχαιοτέραν καὶ σπουδαιοτέραν ἐπὶ τοῦ πρωτοτεύκτου διαζώματος, ἣν ὁ Γ. Χρυσοβέργης λίαν ἡμαρτημένως ἀνέγνω.

Ἐπιμένων ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης εἰς τὴν ἐντελῆ κατάληψιν τῆς ἐπιγραφῆς πολλάκις μετέβη εἰς τὸν Πατριαρχικὸν ναὸν καὶ ἀνέγνω τὴν ἐπιγραφήν. Ἡμέραν τινὰ παρετήρει αὐτήν· ὁ ἥλιος, ῥίπτων ἀπὸ τῶν παραθύρων τοῦ ἱεροῦ βήματος τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἐφώτιζεν ἐκ πλαγίου καὶ ζωηρῶς τὰ γράμματα, καὶ ἐνόμισεν, ὅτι εἶδεν ἐπ' αὐτῶν σκιᾶς ἴχνη. Μετὰ πλείονος δ' ἐπιστασίας παρατηρήσας ἐβεβαιώθη περὶ τῆς σκιᾶς, τὴν ὁποίαν τὰ μελανογεγραμμένα γράμματα ἔρριπτον. Ἀναβὰς ὄπισθεν ἐπὶ τῶν στασιδίων παρετήρησε μετὰ πλείστης χαρᾶς, ὅτι τὰ γράμματα ἦσαν ὄντως ἔκτυπα, βεβαιωθεὶς τοῦτο διὰ μαχαιριδίου. Παραστήσας δὲ τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν Α. Παναγιότητα ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ πράξῃ ὅ,τι ἐνόμιζε καλόν.

Μετ' ἐπιμονῆς λοιπὸν καὶ πόνου οὐ σμικροῦ ἀπέξεσε διὰ λεπτοῦ μαχαιριδίου τὸ α΄ καὶ β΄ βερενίκωμα, τὸ μέλαν χρῶμα, τὸ τρίτον βερενίκωμα, τὸ κίτρινον χρῶμα καὶ τέλος τὸ χρύσωμα καὶ τὸν γύψον στρωματηδὸν πάντα ταῦτα ἐπιτεθειμένα, εὗρε δὲ καθαρὰ τὰ ξύλινα γράμματα, ἀπογυμνώσας καὶ τὰ ἐδάφη ὁμοίως, ὡς ἐξῆς·

Καὶ οὐ πέφευγε θάμβος ἑπτὰ θαυμάτων
Τῶν πρὶν ὁ θαυμάσιος οὑτοσὶ θρόνος.
Ἄκοσμον αὐτὸν Πατριαρχοῦντος δ' ὅμως
Χάρισιν ἰδεῖν ἐστιν (;). Ἱερεμίου
Λάμποντος ἡλίου πλέον
Ἀγχιαλίου τῆδ' ἀφιερωκότος
Κατὰ ἔτος τὸ ΑΠΕ΄ Ἰνδικτιών ε΄ (;)

ἤτοι

Καὶ ὁ θαυμάσιος οὑτοσὶ θρόνος οὐχ ὑπολείπεται τοῦ μεγαλείου τῶν πάλαι ἑπτὰ θαυμάτων. Δύναται ὅμως ἰδεῖν αὐτὸν ἄκοσμον καὶ ταπεινόν, ὅταν ὁ Πατριαρχῶν χάρισι καὶ οὐχὶ κατ' ἀξίαν ἀναβαίνει αὐτόν. Ὁ ἐξ' Ἀγχιάλου κλεινὸς Ἱερεμίας ἀφιέρωσεν ἐνταῦθα τόνδε τὸν θρόνον κατὰ τὸ ἔτος 1085.

Ἐπὶ τούτοις ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης ἐπιφέρει, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Σύλλογος ἡμῶν μεριμνᾷ οὐχὶ μόνον περὶ φιλολογίας ἀλλὰ καὶ περὶ ἐπιγραφῶν, περὶ καλλιτεχνίας καὶ περὶ βυζαντινῶν ἔργων, ἀνακοινοῖ τῷ Συλλόγῳ τινὰ τοιαῦτα.

1) Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἡμῶν ἀποκειται εἰκὼν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, μήκ. 0,10. πλάτ. 0,48. ἐπὶ κηρωτοῦ, παριστῶσα τὴν προτομὴν τοῦ Ἀποστόλου.

2) Ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ Σωτῆρος τῆς ἐρειπωθείσης Μονῆς κατὰ τὴν νῆσον Πρώτην ὑπάρχει εἰκὼν θριπήδεστος ἐν μέρει μήκ. 0,90 (;) πλάτ. 0,15 (;) παριστῶσα τὴν ἀποκαθήλωσιν, ἔργον κλασικὸν καὶ πολλῆς φροντίδος ἄξιον.

3) Ἐν τοῖς ἀνασκαπτομένοις ἐρειπίοις τῆς ἐν Πριγκήπῳ Μονῆς ἀνευρέθη εἰκὼν ἔχουσα μήκ. 0,27. πλάτ. 0,18. πάχ. 0,02 ½. καὶ παριστῶσα τὴν γέννησιν τοῦ Προδρόμου (;).

Ἔξωθεν τοῦ ποτὲ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Παμμακαρίστου, τανῦν δὲ Φατιγὲ-Τζαμισί, ὑπάρχει κομμάτιον ὡραιοτάτου λευκοτάτου μαρμάρου, ἀπὸ δυσμῶν μέχρις ἀνατολῶν παρατεινόμενον 0,28 πλάτους· ἐν αὐτῷ ἀνέγνω ἐν μέρει ἀνάγλυφον ἐπιγραφὴν τὴν ἑξῆς·

. . . γαρ ἐπὶ ησβαλυξω (ἐξελέξω) παστάδα ασ . . . ιλει τρίβωνι φυγὼν τὸν βίον
νυκτὶ (νῦν;) πρὸς νοητοὺς (;) ἀντετάξω σατράπας. στερρὰν μετναυσ. ἐκ θεοῦ παντευχίαν ωκ στρω ζωῆς . . . . . ὡς νοῦς
καθαρὸς τῶν παθῶν τῶν ἐξ ὕλης τὸν σο-
. . . . . αμον εχηρεπιζ μοι. — ἡ σύζυγος
πρὶν ταῦτά σοι Μάρθα γράφει.

Ἐν τῇ νοτίῳ πλευρᾷ τοῦ ναοῦ τοῦ ποτὲ τῆς Χώρας, τανῦν δὲ Καχριὲ-Τζαμισί, ἀνάκειται ἐπὶ τάφου καὶ λίθος μέγας μετ' ἐπιγραφῆς, ἧς ὁ μὲν ἀοίδιμος Κωνσάντιος μνημονεύει στίχους τινάς, αὐτὸς δὲ ῥᾳδίως πάντας ἀνέγνω ὡς ἑπομένως·

Ὅσους ἂν ἀθροίζοι τις ἐνθάδε κρότους
Νεκροὺς ὁ ταφεὶς ἐξελέξατο νίκης
Ὁ τρισαριστεὺς ὁ (;) κοντόσταυλος μέγας
Ὥσπερ μίμους βέλτιστε πιθήκους λέων:
Ὅς βασιλικῶν ἀποτεχθεὶς αἱμάτων
Παρέσχεν αὐτοῖς προσφυῆ καὶ τὸν τρόπον.
Ποῖον γὰρ οὐκ ἦν ἀρετῆς εἶδος φέρων
Ὡς ὁ πρέπων ἕκαστος ἐζήτει χρόνος
Βουληφόρος δ' οὖν καὶ πρὸ τῆς ἡλικίας
Καὶ δημαγωγὸς καὶ κριτὴς ἦν ἀγχίνους
Καὶ πρὸς μὲν ἐχθροὺς τακτικὴν ἔπνει φλόγα
Κεραυνὸς ὢν ἄφυκτος αὐτοῖς ἀνθρώποις
Τῇ δὲ στρατιᾷ πατρικῶς ἐπεστάτει
Φρουρῶν τὰ κοινὰ μὴ κλαπῇ τὸ συμφέρον.
Κήδους δὲ τυχὼν εὐγενοῦς καὶ κοσμίου
Καὶ βασιλικὸν προσλαβὼν αὖθις γένος
Καὶ λαμπρὸν ὑπόδειγμα παρεὶς τὸν βίον
Κεῖται μοναστὴς εὐτελὴς ἐν ὀστέοις.
Ἦλιε καὶ γῆ καὶ τελευταῖοι κρότοι
Πενθεῖ δὲ μικροῦ πᾶν τὸ ῥωμαίων γένος
Ὅσον περ αὐτὸν ἀγνοοῦν οὐ τυγχάνει.
Ἀλλ' ὦ μόνε ζῶν καὶ μεθιεῖς τὰς φύσεις
Εἴ που τι καὶ πέπραχεν αὐτῷ μὴ πρέπον
Λύσιν παρασχὼν τὴν Ἐδὲμ κλῆρον δίδου.

Ἀκολούθως δὲ ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης διακοινοῖ καὶ τὰς ἑξῆς ἐκ Κίου ἐπιγραφάς·

ΧΡΙ(Υ)ΣΙΟΝ ΧΑΡΜΙΔΟΥ ΧΑΙΡΕ

—

Περσεὺς . . . . . .
. . . τὸ μνημεῖον ἐκ τῶν ἰδίων ἐποίησεν
Χαῖρε

—

Γλυκεῖα μήτηρ Ἑρμοδώρου καὶ Μόσχου [χαῖρε

—

. . ιτιμαν ἐγγώνιον Ἑρμαφρόδιτον
. . ισι δίδωσι ἔντονον ἁρμονίαν

—

Υἱὸς Μενελάου αυτ. νικα

—

Ἐνταῦθα κεῖται πορφυρόβλαστος κλάδος
Κομνηνόφυς ἀρετῶν πασῶν τύπος,
Υἱο. ἐκσφράγισμα πατρομητρόθεν
Κοντόποτμος Ἀνδρόνικος Γεννάδας.
Καὶ δοὺς θάνατον Ι (;) ον ἐν μονοτρόποις.
Οἱ γοῦν ὁρῶντες τὴν σωρὸν τοῦ κειμένου
Εὔχεσθε τούτωι πρὸς σωτηρίαν.
Τὴν (Χ) ικάδι τρίτην τε φευρουαρίου
Ἐτῶν τρεχούσης ἑξάκις χιλιάδος
Ἑπτακοσίων καὶ δέκα σὺν ἑπτάδι.

Εἶτα δὲ διακοινοῖ καὶ τὴν ἑξῆς ἐκ Σωζοπόλεως ἐπιγραφήν·

Ἔδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τῶν Ἀπολλωνιατῶν. Ἑκαταῖος Ζώπα εἶπεν·—Ἐπειδὴ Αἰσχρίων Ποσειδίππου, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἔντειμος, ἀρετῇ καὶ δόξῃ κεκοσμημέ-

νος, εὐυπάντητος, δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ ἑαυτόν τε ἀποδεικνύμενος τοῖς ἐντυγχάνουσι εὔχρηστον καὶ σύμφορον τῇ τε πόλει, μήτε κόπου φεισάμενος μήτε δαπάνης, ἀλλὰ ποιῶν τὰ ἄριστα καὶ πράσσων, τῆς τε ἑαυτοῦ καλοκαγαθίας λαμβάνων καρπούς, γυμνασιαρχήσας δὲ τελείως καὶ ἀ . . . . .

Κατατίθησι δ' ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Συλλόγου τὰ ἑξῆς σχέδια· α' διάγραμμα τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τοῦ οὐρίου Διός· β' δύο διαγράμματα τῶν ἐν τῇ Πρώτῃ καὶ Ἀντιγόνῃ καταστραφέντων ναῶν, καὶ γ' τῆς ἐν τῷ ἀρμενικῷ ναῷ τοῦ Ἁγ. Στράτη ἠ Εὐστρατίου σιδηρᾶς εἰκόνος.

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις προσφέρει τῷ Συλλόγῳ ἐκ μέρους τῶν ἀδελφῶν Δεπάστα χειρόγραφον βιβλίον ἐκ τῶν καλουμένων Κουβαράδων τοῦ ΙΓ' αἰῶνος.

Τελευταῖον ἀγγέλλει, ὅτι ἀναχωρῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀποχαιρετᾷ τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου καὶ παρακαλεῖ αὐτά, καὶ μακρὰν ὡς πρὸς ἀντεπιστέλλον μέλος, νὰ μὴ τὸν στερήσωσι τῆς ἀγαθῆς μνήμης αὐτῶν.

Μετὰ τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδου, ὁ Κ. Πρόεδρος ἐκφράζει τὴν λύπην τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν ἀναχώρησιν τόσῳ χρησίμου καὶ ζηλωτοῦ μέλους.

Εἶτα ὁ Κ. Θ. Κυριακίδης δὲν παραδέχεται, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδου ἀντιγραφεῖσα ἐπιγραφὴ φέρει τὸ ἔτος 1085, πρῶτον μὲν διότι ἡ Ε' Ἰνδικτιὼν οὐκ ἔστι τὸ 1085 ἔτος, δεύτερον δὲ διότι οἱ Βυζαντινοὶ δὲν ἐχρονολόγουν ἀπὸ Χριστοῦ Γεννήσεως ἀλλ' ἀπὸ Κτίσεως Κόσμου.

Ὁ δὲ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης ἁπαντῶν λέγει, ὅτι ταῦτα μὲν οὕτως ἔχουσιν, ἀλλ' αὐτὸς διετήρησεν ἀκριβῶς τὰ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ. Νομίζει δέ, ὅτι ὁ Ἱερεμίας δὲν εἶναι ὁ Πατριάρχης ἀλλὰ μοναχός τις ἀφιερώσας τὸν θρόνον.

Ὁ δὲ Κ. Θ. Κυριακίδης προσίθησιν, ὅτι δύναται νὰ ᾖ ἀφιέρωμα Ἱερεμίου τοῦ Α' ἀκμάσαντος κατὰ τὸ 7085 ἀπὸ Κτίσεως Κόσμου.

Ὁ δὲ Κ. Σ. Ἀριστάρχης ἐπιφέρει τὰς ἑξῆς διορθώσεις εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐπιγραφήν· ἀντὶ *Ἀγχιαλίου*, *Ἀχιλλείου* τινὸς ἀφιερωτοῦ, ὀνόματος διδομένου συνήθως εἰς τοὺς τότε κληρικούς, ἀντὶ *τῆδ'*, *τῆ.Γ'*, καὶ ἀντὶ *Χάρισιν ἰδεῖν ἐσιν Ἱερεμίου*, *Χάρισιδὲ νῦν Ἱερεμίου* (τοῦ Α').

Τῆς δ' ἐν Καχριὲ-Τζαμισὶ ἐπιγραφῆς ὁ Κ. Σ. Ἀριστάρχης δεικνύει τὸ *παρομοιότυπον*, δοθὲν αὐτῷ παρὰ τοῦ Π. Κ. Ἀντωνίνου, Ἀρχιμανδρίτου Ῥώσσου, ὁπόθεν τινὰς στίχους ἀναγινώσκει ὡς ἑξῆς·

2. Νεκροὺς ὁ ταφεὶς ἐξελέγξει Τορνίκης,
3. Ὁ τρισαριςεύσ[ας] κονοσταῦλος μέγας,
8. Ὡς ὁ πρέπ[ω]ν ἕκαστον ἐζήτει χρόνος ;
12. Κεραυνὸς ὢν ἄφυκτος αὐτοῖς ἀθρόοις·
23. Εἴ που τι καὶ πέπραχθεν αὐτῷ μὴ [πρέπον,

Τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδου περιγραφέντα ἐρείπια ὁ Κ. Σ. Ἀριστάρχης νομίζει, ὅτι δὲν εἶναι τοῦ οὐρίου Διός. Ὑπάρχουσι μὲν αὐτόθι δύο πύργοι, λέγει, μὴ ἔχοντες οὐδεμίαν σχέσιν πρὸς τοὺς Ἐνετούς, καθόσον ἐπ' αὐτῶν φαίνονται οἰκόσημα βυζαντινά· ἡ δὲ μεταξὺ τῶν δύω πύργων ἀνακαλυφθεῖσα μαρμάρινος θύρα καὶ παραληφθεῖσα πιθανῶς ἐξ ἀρχαιοτέρου τινὸς μνημείου δὲν παραδέχεται ὁ Κ. Σ. Ἀριστάρχης, ὅτι ἦτον ἀρχικῶς τοῦ ναοῦ τοῦ οὐρίου Διός.

Ὁ δὲ Κ. Γ. Σοφοκλῆς παρατηρεῖ, ὅτι ἡ λέξις *Ἀγχιαλίου* ἐστὶ προτιμητέα, διότι ἡ ἐπιγραφὴ τρίμετρον ἰαμβικὸν οὖσα ἀναγινώσκεται ὀρθότατα, προτιμητέαν δ' ὡσαύτως νομίζει καὶ τὴν λέξιν *τῇδε* ἀντὶ τῆλε· ἔπειτα προσεπιφέρει, ὅτι οἱ μὲν δύο στίχοι ἀποτελοῦσιν ἰάμβους, οἱ δ' ἄλλοι οὐχί, ἐκτὸς τοῦ ς'· διότι εἰς τὸν τρίτον στίχον ἀπαντᾶται δίμετρον ἰαμβικόν, ἔτι δὲ ἐκ τοῦ ς' καὶ β' στίχου οὐδεμία ἔννοια ἐξάγεται.

Πολλῶν δὲ καὶ ἄλλων συζητήσεων γενομένων, τελευταῖος ὁ Κ. Ν. Σακκόπουλος λαβὼν τὸν λόγον δίδει τὴν ἑξῆς ἐξήγησιν τῆς ἐπὶ τοῦ *ἱεροῦ θρόνου* ἐπιγραφῆς· « Ὁ θαυμάσιος οὗτος θρόνος δὲν ἤθελε διαφύγει τὰ ἑπτὰ θαύματα τοῦ κόσμου. Πατριαρχοῦντος ὅμως Ἱερεμίου, λάμποντος ἡλίου πλέον, δύναταί τις ἰδεῖν αὐτὸν ἄκοσμον» δηλ. αἱ ἀρεταὶ τοῦ Πατριάρχου σκιάζουσι τὴν λαμπρότητα τοῦ θρόνου.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΜ'

Τῇ 2 Ὀκτωβρίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Σ Μαυρογένους.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Κ. Πρόεδρος ἀγγέλλει μετὰ πολλῆς τῆς θλίψεως τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Γεν. Γραμματέως Θεοδώρου Ζωγράφου, γενομένου ἐπὶ τῆς χολέρας θῦμα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς φιλανθρωπίας.

Εἶτα ὁ Βιβλιοθηκάριος, ἐκπληρῶν προσωρινῶς καθήκοντα Γεν. Γραμματέως, ἀναγινώσκει τὴν ἐπομένην ἀλληλογραφίαν.

Α' τὴν ἐπιστολὴν τῆς Α. Ἐ. τοῦ ἐνταῦθα Μεγάλου Πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας Κ. **Marquis de Moustier** ἔχουσαν ὧδε·

Péra 30 Juillet 1865.

Monsieur,

J'ai reçu la lettre par laquelle vous voulez bien me transmettre le diplôme de membre de la Société littéraire grecque de Constantinople. Quelle que soit l'insuffisance de mes titres personnels à cet honneur, je l'accepte avec reconnaissance et satisfaction, en y voyant surtout un témoignage de ce mouvement général qui, à l'époque où nous vivons, tend si heureusement à rapprocher entre eux tous les hommes dévoués à la science et au progrès des lumières.

Veuillez, Monsieur, faire agréer à vos honorables collègues tous mes remerciemens et recevoir en particulier l' assurance de ma considération la plus distinguée.

Mis DE MOUSTIER.

Β' ἐπιστολὴν τοῦ Κ. Στεφ. Καραθεοδωρῆ ἐκ Βερολίνου ὑπὸ ἡμ. 31 Ἰουλίου ε. ε. πέμποντος τὰ αἰτήσει τοῦ Συλλόγου παρ' αὐτοῦ ἀγορασθέντα βιβλία. Ὁ Σύλλογος ἐπιφορτίζει τὸν Γεν. Γραμματέα ν' ἀποστείλῃ εὐχαριστήριον ἐπιςολὴν τῷ Κ. Στεφ. Καραθεοδωρῆ, δι' ἣν ἀνεδέχθη φροντίδα τῆς ἀποςολῆς τῶν βιβλίων καὶ διότι ἐφιλοτιμήθη νὰ δέσῃ αὐτὰ ἰδίᾳ δαπάνῃ.

Γ' σημείωσιν τοῦ Π. Ἀρχιμανδρίτου Κ. Ε. Κλεοβούλου, ὅπως δύο μὲν τῶν ὑπ' αὐτοῦ συναποςελλομένων ἀντιτύπων τῆς « Λογοδοσίας περὶ τοῦ σχολικοῦ ἐνιαυτοῦ 1864—1865 τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς » κατατεθῶσιν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου, τὰ δὲ λοιπὰ διανεμηθῶσιν εἰς τὰ μέλη αὐτοῦ.

Δ' ἐπιστολὴν τοῦ Κ. Δ. Χρηστίδου ὑπὸ ἡμ. 17 Σεπτεμβρίου ε. ε. δι' ἧς κοινοποιῶν τὴν εἰς τὸν Σύλλογον ἀποστολὴν εἴκοσι ἀντιτύπων τοῦ ὑπ' αὐτοῦ διαπονηθέντος συγγράμματος τοῦ ἐπιγεγραμμένου « τὰ Σχολεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως» ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως τὸ διαληφθὲν σύγγραμμα τεθῇ ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ Συλλόγου.

Προτάσει δὲ τοῦ Κ. Σ. Ἀριστάρχου ὁ Σύλλογος ἐγκρίνει ὅπως ἡ ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐπιτροπὴ τοῦ Φιλ. Συλλόγου, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὸ σύγγραμμα τοῦ Κ. Χρηστίδου, ὑποβάλῃ αὐτῷ τὴν περὶ τούτου γνωμοδότησιν αὐτῆς.

Ἀκολούθως ὁ Κ. Σ. Ἀριστάρχης, κοινοποιῶν ὅτι ὁ Ἀβδουλλὰχ-Βέης ὑποβάλλει εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Συλλόγου τὸ σύγγραμμα τὸ ἐπιγραφόμενον «**Les Fastes du Sargon en Assyrie**» καὶ ὅτι τὸ σύγγραμμα τοῦτο, συνημμένον μεθ' ἑνὸς λεξικοῦ σφηνοειδοῦς γραφῆς, ἐστὶ λίαν χρήσιμον πρὸς κατάληψιν τῶν σφηνοειδῶν ἐπιγραφῶν, προτείνει ἵνα ἀνατεθῇ τοῖς ΚΚ. Μόρτμαν καὶ Στεφ. Καραθεοδωρῆ, ὡς ἐγκύψασιν εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς γραφῆς, ὅπως λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὰ διαληφθέντα συγγράμματα ἐξενέγκωσι τὴν περὶ τούτων γνώμην αὐτῶν.

Ὁ Σύλλογος παρεδέξατο τὴν πρότασιν τοῦ Κ. Σ. Ἀριστάρχου.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΜΑ'

Τῇ 9 Ὀκτωβρίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Σ. Μαυρογένους.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ἀναγινώσκεται ἐπιςολὴ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς Π. Ἀρχιμανδρίτου Κ. Ἀ. Μαζαράκη, δι' ἧς εὐχαριςεῖ τὸν Σύλλογον ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους.

Εἶτα ὁ Ἀβδουλλὰχ-Βέης ἀναγινώσκει συνέχειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ « Περὶ τῆς ἀπολύτου καὶ πρακτικῆς ἀξίας τῶν φωνῶν καὶ περὶ τῆς συμβολικῆς καὶ ἰδεογραφικῆς ἀξίας τῶν ῥιζικῶν λέξεων ἐν ταῖς διαφόροις εὐρωπαϊκαῖς διαλέκτοις.»

Ὁ λόγος, λέγει ὁ Ἀβδουλλὰχ-Βέης, εἶναι θεία ἀνακάλυψις, ὁ ἄνθρωπος λαλεῖ διότι εἶναι λογικός, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἠσχολήθη καὶ ἀσχολεῖται πάντοτε εἰς τὸ νὰ ἀνεύρῃ καὶ καθορίσῃ τὴν φύσιν τῆς δυνάμεως καὶ τῆς διανοίας, τὴν τοῦ αἰσθήματος, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Ἡ εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας γενομένη πρόοδος συνέτεινε μεγάλως εἰς τὴν λύσιν αἰνιγμάτων, καίτοι ἡ ἐντελὴς εὕρεσις τῆς ἀληθείας ἐστὶν ἀδύνατος διὰ τὸν ἄνθρωπον.

Πᾶν ὃν προικισμένον μὲ αἰσθήσεις, ἐξακολουθεῖ λαλῶν ὁ Ἀβδουλλὰχ-Βέης, ἐκφράζει τὰς συναισθήσεις του διά τινος φωνῆς. Ἐπειδὴ δ' ὁ ἄνθρωπος εἶναι προικισμένος μὲ λογικόν, ἔπεται, ὅτι καὶ ἡ ἔκφρασις τῶν αἰσθημάτων του ἔσεται

ἀνάλογος, καὶ οἱ ἦχοι τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς ὀφείλουσι νὰ ἐκφράζωσι τὰς ἰδέας, ἃς λογικῶς οὗτος συναισθάνεται.

Ὁ Ἀβδουλλὰχ-Βέης, ὁρμώμενος ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης καὶ παραδεχόμενος, ὅτι αἱ πρῶται φωναί, ἐξελθοῦσαι ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁμοιάζουσαι τοῖς ἐν τοῖς γράμμασιν ἐπιφωνήμασιν, ἐξέφραζον κατ' ἀρχὰς τὰς ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν ἐπήρειῶν συναισθήσεις, συμπεραίνει μετὰ μακρὰν ἀνάπτυξιν·

Α΄ ὅτι ἡ φωνὴ ἔχει σχετικὴν ἀξίαν ἀναλόγως τῆς θέσεως, ἣν κατέχει ἐν τῇ σειρᾷ τῆς φυσικῆς της ἀναπτύξεως.

Β΄ ὅτι ἑκάστη φωνὴ ἔχει ἐπίσης ἀξίαν τινὰ θετικὴν καὶ ἀπόλυτον, πηγάζουσαν ἐκ τῆς ἀναπτύξεώς της καὶ ἀντιστοιχοῦσαν τῷ συναισθήματι, οὗτινός ἐστιν ἡ ἐξωτερικὴ ἔκφρασις.

Γ΄ ὅτι ἑκάστη φωνή, ἀνεξαρτήτως τῆς πρακτικῆς ἀξίας της, εἶναι διατύπωσις ἰδέας τινός, καὶ ὅτι ἑκάστη φωνή, οὖσα ἡ ἔκφρασις ἐσωτερικοῦ τινος αἰσθήματος, ἔχει σημασίαν τινά, ἣν πορίζεται ἐκ τῆς ἀπωτάτης ἀξίας της.

Εἶτα ὁ Ἀβδουλλὰχ-Βέης παρατηρεῖ, ὅτι τὰ φωνητικὰ σημεῖα τῶν σημερινῶν γλωσσῶν ἔχουσιν ἰδεογραφικὴν ἢ μιμητικὴν ἀξίαν, σχετικὴν ταῖς ἀντιστοιχούσαις φωναῖς. Συνεπείᾳ δὲ ἀκριβοῦς μελέτης συμπεραίνει, ὅτι 12000 λέξεις καὶ ἐπέκεινα διαφόρων γλωσσῶν ἔχουσι τὴν αὐτὴν ῥίζαν ἑνὸς μόνου γράμματος, ἡ δ' ἔννοια τῶν λέξεων διευκολύνεται διὰ τῆς ἀναλύσεως τῶν φωνῶν.

Μετὰ ταῦτα διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΜΒ΄

Τῇ 16 Ὀκτωβρίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Σ. Μαυρογένους.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Ἀβδουλλὰχ-Βέης ἐξακολουθεῖ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἑαυτοῦ πραγματείας « Περὶ τῆς ἰδεογραφικῆς ἀξίας τῶν ῥιζικῶν λέξεων ἐν ταῖς διαφόροις ἰνδοευρωπαϊκαῖς διαλέκτοις. »

Ἐξελεξάμεθα, λέγει ὁ Δόκτωρ, ἐν τῇ προηγηθείσῃ Συνεδριάσει ὡς παράδειγμα ἁπλουστάτην τινὰ ῥίζαν· ἀλλ' ἡ ῥίζα αὕτη ἐκφράζει τὴν ἐπικρατοῦσαν ἰδέαν ἁπασῶν τῶν παραγομένων ἐκ ταύτης λέξεων· π. χ. ναῦς, νήχεσθαι καὶ τὰ ὅμοια ἔχουσιν ὡς βάσιν ἰδέαν τινὰ γενικήν, ἥτις ἐστὶ τὸ ὕδωρ· ἐν τῷ ὕδατι νήχεταί τις, ἐπὶ τοῦ ὕδατος πλέει ἡ ναῦς, ἐν τῇ νηῒ ἐπὶ τοῦ ὕδατος ναυτιᾷ τις, ἐπὶ τῆς νηὸς ἐν τῷ ὕδατι ναυαγεῖ τις.

Ἡ πρωτίστη ἰδέα ἐστὶ τὸ νερόν, καὶ ἐν ἁπάσαις ταῖς παραγώγοις λέξεσι καὶ φράσεσιν, ἃς ὑπεδείξαμεν, ἡ ἰδέα αὕτη ὑποφώσκει, ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἐπαρκέσει εἰς τὸ ἐκφράσαι καὶ γνωστοποιῆσαι τὴν κατ' εὐθεῖαν καὶ τὴν εἰδικὴν σημασίαν ἑκάστης τούτων τῶν λέξεων.

Ἐὰν δὲ αὐξήσωμεν ῥίζαν τινὰ π. χ. τὴν ῥίζαν *Να* ἐφ' ἑνὶ στοιχείῳ, καὶ τῷ στοιχείῳ τούτῳ (τῷ ἦχῳ τούτῳ) ἐνυπάρχει ἀξία τις, σημασία τις, τὸ πρόσθετον τοῦτο στοιχεῖον τροποποιήσει βεβαίως κατὰ συνέπειαν ἢ τοὐλάχιστον ἀλλοιώσει κατά τι τὴν πρωτίστην ἰδέαν τῆς ἀρχικῆς ῥίζης.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐὰν εἰς ἱερόγλυφόν τι προσθέσωμεν ἓν ἢ πλείω σημεῖα, ἡ ἔκφρασις τοῦ ὅλου θέλει εἶσθαι διάφορος τὴν σημασίαν τοῦ ἀρχικοῦ ἱερογλύφου. Τοῦτο ὁ Δόκτωρ ἀποδείξας διὰ παραδείγματος διακόπτει τὸ ἀνάγνωσμα αὐτοῦ.

Ἔπειτα διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΜΓ΄

Τῇ 4 Νοεμβρίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Σ. Μαυρογένους.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ἀναγινώσκεται ἐπιστολὴ τοῦ Κ. Ἰ. Παππαδούκα, δι' ἧς εἰδοποιεῖ τὴν αὐτοῦ παραίτησιν ὡς τακτικοῦ μέλους τοῦ Συλλόγου.

Μετὰ ταῦτα ὁ Βιβλιοθηκάριος ἀγγέλλει τὰ ἑξῆς βιβλία, προσφερόμενα ὑπὸ τῶν συγγραφέων· α΄ Σαρδανάπαλον, τραγῳδίαν τοῦ Λόρδου Βύρωνος, τὸν υἱὸν τῆς δούλης καὶ Εὐγενίαν ὑπὸ Χ. Παρμενίδου· β΄ τὴν θείαν Πρόνοιαν ὑπὸ Σ. Φερεντινοῦ· γ΄ Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις Φιλεκπαιδευτικῆς ἑταιρίας ἐτῶν δύο (1863—1865) καὶ Ἔκθεσιν τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων ὑπὸ Χ. Ν. Φιλαδελφέως· δ΄ Περὶ Στύρακος ὑπὸ Σ. Δ. Κρίνου· ε΄ Ὑπόμνημα δεύτερον περὶ ἐπιτυχίας τῆς θεραπείας τῆς χολέρας ὑπὸ Ἀ. Ν. Γούδα· ς΄ **Petri Gyllii de Bosphoro Thracio,** προσενεχθὲν ὑπὸ Σ. Δ. Κρίνου.

Ὁ δὲ Κ. Ἀ. Ζωηρὸς ἀναγινώσκει τὴν Βιογραφίαν τοῦ ἀποβιώσαντος Γενικοῦ Γραμματέως Θ. Ζωγράφου, ἧς περίληψις παρατίθεται.

« Ὁ Θεόδωρος Ζωγράφος ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 4 Δεκεμβρίου 1826 ἐκ γονέων εὐπόρων καὶ διακεκριμένην ἐχόντων θέσιν ἐν τῇ τότε κοινωνίᾳ. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Γεώργιος Ζωγράφος, ἐκ Χίου ἕλκων τὸ γένος καὶ ἐπὶ παιδείᾳ διακρινόμενος, μεγίστην κατέβαλε προσπάθειαν ὅπως ἀναθρέψῃ καὶ ἐκπαιδεύσῃ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ Θεόδωρον καὶ Ἰωάννην. Τὰς πρώτας βάσεις τῆς παιδείας αὐτοῦ ὁ Θεόδωρος ἔλαβεν ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1843 πέμπεται εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἀκούσας τὰ μαθήματα τοῦ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Γενναδίου διευθυνομένου Γυμνασίου διεκρίθη ἐπὶ ἐπιμελείᾳ καὶ καλῇ διαγωγῇ. Ἀπολυθεὶς τοῦ Γυμνασίου ἐνεγράφη εἰς τὸ Μητρῷον τοῦ Πανεπιστημίου φοιτητὴς τῆς ἰατρικῆς.

» Ἐπὶ ὅλην τετραετίαν ὁ Θεόδωρος διήκουσε τὴν σειρὰν τῶν τῆς ἀθηναϊκῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς μαθημάτων, ἐξακολουθῶν ταὐτοχρόνως νὰ ἐνασχολῆται περὶ τὴν φιλολογίαν. Ἐν ὥρᾳ σχολῆς συνέγραφεν ἄρθρα φιλολογικὰ διὰ τὰς ἐφημερίδας, καὶ μετ' οὐ πολὺ μετέφρασε τὸ μυθιστόρημα «Τὰ Ἀπόκρυφα τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως.»

» Ἀποπερατώσας ἐν Ἀθήναις τὴν σειρὰν τῶν ἰατρικῶν μαθημάτων ἀπῆλθε τὸ 1850 εἰς Παρισίους ὅπως τελειοποιήσῃ τὰς τῆς ἰατρικῆς καὶ φιλολογίας γνώσεις αὐτοῦ· καὶ διέμεινεν αὐτόθι μέχρι τοῦ 1856.

» Ἐπανακάμψας ὁ Θ. Ζωγράφος εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰσελθὼν ἐν τῇ κοινωνίᾳ οὐδόλως μετέβαλε τὸν ἀκέραιον αὐτοῦ χαρακτῆρα, σεβόμενος ἑαυτόν τε καὶ τὴν ἱερὰν αὐτοῦ ἐπιστήμην.

» Κατὰ τὸ 1861 ἤρξατο ὁ Θ. Ζωγράφος ἐκδίδων τὸ περιοδικὸν σύγγραμμα «Ἡ Καϛαλία,» ἔνθα πολλὰ καὶ ἐπωφελῆ συνέγραψεν.

» Ὅτε δὲ ἱδρύθησαν οἱ ἐπιστημονικοὶ Σύλλογοι, ὁ Φιλολογικὸς καὶ ὁ Ἰατρικός, ὁ Θ. Ζωγράφος ἐνεγράφη μεταξὺ τῶν ἱδρυτῶν ἐν ἀμφοτέροις καὶ εἰργάσθη ὑπὲρ αὐτῶν. Καὶ διὰ μὲν τὸν Ἰατρικὸν Σύλλογον συνέγραψε τὴν σπουδαιοτάτην πραγματείαν *Περὶ ὑδροθεραπείας*, διὰ δὲ τὸν Φιλολογικὸν τὴν *Περὶ Εὐρούχων* πρωτότυπον ἐκείνην καὶ μετ' ὀλίγον τὴν *Περὶ Ἑλληνικοῦ Πολυθεϊσμοῦ*.

» Ὁ Ἰατρικὸς Σύλλογος ἐκτιμῶν τὴν παιδείαν αὐτοῦ ἐξέλεξεν αὐτὸν Γεν. Γραμματέα καὶ μετὰ ταῦτα Ἀντιπρόεδρον. Ὁ δὲ Φιλολογικὸς δὶς ἐξελέξατο αὐτὸν μέλος τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1865 Γενικὸν Γραμματέα.

» Ὅτε δὲ ἡ χολέρα ἐνέσκηψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ Θ. Ζωγράφος ἔτυχεν ὢν ἰατρὸς τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος. Οὐδέποτε ἔπαυσεν ἐπισκεπτόμενος τοὺς ἐνδεεῖς καὶ παρέχων αὐτοῖς πᾶσαν συνδρομήν. Ἐργαζόμενος δὲ νυχθημερὸν μετὰ ζήλου κατεβλήθη καὶ οὗτος ὑπὸ τῆς ἐπιδημίας, καὶ τὴν 4 Αὐγούστου τοῦ 1865 δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐν τοῖς ζῶσιν. »

Ἐπὶ τούτοις, ψηφοφορίας γενομένης, ἐξελέχθη ὡς Γεν. Γραμματεὺς ὁ Κ. Ἰ. Ζωγράφος.

Ὁ δὲ Ἀβδουλλὰχ-Βέης ἐξακολουθεῖ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πραγματείας αὐτοῦ « Περὶ τῆς ἰδεογραφικῆς ἀξίας τῶν πρωτοτύπων λέξεων ἐν ταῖς ἰνδοευρωπαϊκαῖς διαλέκτοις. »

Ἐν τῷδε τῷ κεφαλαίῳ, λέγει ὁ Δόκτωρ, θέλομεν προσπαθήσει ν' ἀνεύρωμεν τοὺς λόγους διατί αἱ πρωτότυποι λέξεις τῶν ἡμετέρων γλωσσῶν περιέχουσι τόσῳ μέγαν ἀριθμὸν ἰδεογραφικῶν σημείων.

Αἱ ἔρευναι ἡμῶν, λέγει ὁ Ἀβδουλλὰχ-Βέης, δὲν παρέχουσι θετικὰς πληροφορίας, ἀλλ' εἰκασίας, συμπέρασμα δ' ἐπιβοηθοῦν ἡμᾶς εἶναι νὰ παρατηρήσωμεν τὴν κυριολεξίαν τῶν πρωτοτύπων λέξεων μὲ σημεῖα ἰδεογραφικά. Τὰ σημεῖα ταῦτά εἰσιν ἀρχαιότερα οὐ μόνον τῆς γραφῆς ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς γλώσσης τοῦ ἀνθρώπου. Δι' ἐρευνῶν εἰκάζομεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ κατάστασιν συνεννοήθη πάραυτα λόγοις καὶ σημείοις, ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ ἀνθρώπου ἦν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς γλῶσσα μὲ σημεῖα, καὶ ὅτι, μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ, ὁ λόγος κατέστη ἰδεογραφικὴ γλῶσσα. Ὁ ἐκ γενετῆς κωφάλαλος δὲν ὁμιλεῖ οὔτε ἀκούει· μανθάνει ὅμως νὰ ὁμιλῇ εἰς τὰ τῶν κωφαλάλων καταστήματα. Ὅταν παιδευθῇ ὁ κωφάλαλος, ἐννοεῖ καλῶς, παρατηρεῖ ἀσκαρδαμυκτὶ τὸ στόμα τοῦ ὁμιλοῦντος μετ' αὐτοῦ καὶ ἀναγινώσκει ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ἑτέρου μιμούμενος τὰς κινήσεις, αἵτινες συνοδεύουσι τὸν λόγον τοῦ ὁμιλοῦντος. Ταῦτα ἐξ αὐτοψίας παρετήρησεν ὁ Ἀβδουλλὰχ-Βέης.

Μετὰ παρεκβάσεις τινὰς περὶ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων καὶ τῶν νεύρων τῆς ἀκοῆς, ἐξάγει τὰ ἑξῆς συμπεράσματα·

1. Οἱ κωφάλαλοι δύνανται νὰ σκέπτωνται πρὸ τοῦ ἔχειν ἰδέαν τῆς γλώσσης ἢ τοῦ ἤχου.

2. Συλλογίζονται πρὸ τοῦ μαθεῖν ἀναγινώσκειν ἢ ὁμιλεῖν σημείοις, δυναμένοις παρ' αὐτοῖς ν' ἀναπληρῶσι τὰς λέξεις.

3. Τὰ σημεῖα ὡς μέσον τοῦ μεταδίδειν τὰς ἰδέας δύνανται ἄχρι βαθμοῦ τινος ἀναπτύξεως ν' ἀναπληρῶσι τοὺς λόγους καὶ νὰ ἐπαρκῶσι περὶ τὴν ἐξήγησιν τῶν ἀπολύτων ἀναγκῶν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

4. Ὁ πρωτογενὴς ἄνθρωπος, ὅστις δὲν ἐγίνω-

σκεν εἰσέτι τὴν γλῶσσαν, εὑρίσκετο σχεδὸν εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν, εἰς ἣν ὁ κωφάλαλος μήπω μαθὼν νὰ ὁμιλῇ.

5. Ἡ νηπιότης τοῦ πρωτογενοῦς δύναται κατά τινα σχέσιν νὰ παραβληθῇ μὲ τὴν νηπιότητα τοῦ ἤδη ζῶντος ἀνθρώπου.

6. Βλέπομεν, ὅτι διάλεκτος ἐν σημείοις εὑρίσκεται καὶ ἤδη εἰς ἀτελῆ κατάστασιν ἐν τῇ ἀρχῇ νοητικῆς ἀναπτύξεως παρὰ τοῖς κωφαλάλοις καὶ τοῖς νηπίοις, καὶ ὅτι ὁ λόγος σχηματίζεται βράδιον, ὅτι φύσει ἡ ἰδεογραφικὴ διάλεκτος εἶναι προγενεστέρα τῆς ἀναπτύξεως τοῦ λόγου.

7. Τούτου δεκτοῦ γενομένου, ἔπεται ὅτι οἱ πρωτογενεῖς ἄνθρωποι ἐπὶ πολὺ ἐπενόουν τὰς ἰδέας των ἐν σημείοις πρὶν ἢ κατορθώσωσι νὰ σχηματίσωσι τὸν λόγον καὶ νὰ θεμελιώσωσι συνθηματικὴν ἐντελῆ γλῶσσαν.

8. Ὑπὸ τὴν θεωρίαν ταύτην καὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἡ κατ' ἀπόστασιν συνεννόησις διὰ σχεδιάσματος ἰδεογραφικῶν σημείων, ἡ συμβολικὴ ἱερογλυφική, ὀφείλει νὰ θεωρῆται προγενεστέρα τῆς φωνητικῆς γραφῆς.

9. Ἐνταῦθα δυνατὸν ν' ἀποδειχθῇ, διατί ὑπάρχουσι θεματικαὶ λέξεις ριζικαὶ εἰς τὰς ἡμετέρας γλώσσας, παριζῶσαι καὶ ἰδεογραφικὴν ἔκφρασιν.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΜΔ'

Τῇ 8 Νοεμβρίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Ἀ. Βαφειάδου, ἀπόντος τοῦ Προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀγγέλλει, ὅτι ὁ Κ. Ἀ. Βρετὸς προσφέρει τῷ Συλλόγῳ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδόμενον «Ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1865.»

Εἶτα διαλύεται ἡ Συνεδρίασις

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΜΕ'

Τῇ 15 Νοεμβρίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Σ. Μαυρογένους.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τοῦ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδου ἐκ Ταϊγανίου ὑπὸ ἡμερ. 26 Ὀκτωβρίου ε. ε. δι' ἧς ἀγγέλλει, ὅτι ἐποιήσατο λόγον πολλοῖς τῶν ἐκεῖσε ὁμογενῶν λογίων περὶ τοῦ Συλλόγου καὶ κατέδειξεν αὐτοῖς τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐν γένει εὐεργετικὴν αὐτοῦ ἐπιρροὴν καὶ τὴν ἠθικὴν βαρύτητα, ἣν ὁσημέραι περιάπτει τῷ Ἑλληνισμῷ, ἐξαιτεῖται δὲ παρὰ τοῦ Συλλόγου ἵνα ἀποσταλῇ ἓν ἀντίτυπον τοῦ Περιοδικοῦ διὰ τὴν ἐν Ταϊγανίῳ Ἑλληνικὴν Λέσχην.

Τὴν πρότασιν ταύτην παρεδέξατο ὁ Σύλλογος.

Ἀγγέλλονται τὸ Γ' ὡς τακτικὸν μὲν μέλος ὁ Κ. Ἀ. Στεριάδης, ὡς ἀντεπιστέλλον δὲ ὁ Κ. Δ. Κρῖνος, καὶ γίνονται δεκτοὶ προταθέντες κατὰ τὰ νενομισμένα.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀβδουλλὰχ-Βέης ἀναγινώσκει τὴν συνέχειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ «Περὶ τῆς συμφωνίας τῶν ἰδεογραφικῶν σημείων πρὸς τὰς φυσικὰς χειρονομίας ἢ τὰ μιμικὰ σημεῖα ἐν γένει.»

Αἱ συνήθεις ἐν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις χειρονομίαι εἰσὶν ὡσαύτως εἶδός τι συγκοινωνίας ἐν σημείοις· αἱ χειρονομίαι τὴν πρώτην αὐτῶν ἀρχὴν ὑποδεικνύουσι καὶ δύνανται τρόπον τινὰ νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς λείψανον φυσικῆς τινος καὶ ἐμφύτου τῷ ἀνθρώπῳ ἰδίας γλώσσης ἐν σημείοις.

Ὁ λόγος ἡμῶν, λέγει ὁ Δόκτωρ, οὐκ ἔστι περὶ τῆς ὑψηλῆς παθητικῆς καὶ ἐμφαντικῆς μιμικῆς, ἀλλὰ περὶ τῆς φυσικῆς παντομιμικῆς, ἣν οὐδεὶς διδάσκεται καὶ ἣν ἕκαστος καθ' ἑκάστην ὥραν καὶ στιγμὴν αὐτομάτως μεταχειρίζεται.

Ἐν τῇ Ἀνατολῇ, τῇ ἀρχαίᾳ ταύτῃ κοιτίδι τῶν γλωσσῶν, ἡ χειρονομία ἐν τῇ ὁμιλίᾳ ἔχει χαρακτηριστικὸν καὶ ἐκφραστικὸν ἴδιον. Ἡ ζωηρὰ φύσις συνειθίζει νὰ συνοδεύῃ τὸν λόγον διὰ τῆς χειρονομίας. Ὡσαύτως καὶ οἱ νωθροὶ καὶ οἱ ἀγέρωχοι τῶν ἀνθρώπων μεταχειρίζονται χειρονομίας, ἐκφραστικὰς πολλάκις, τῶν λόγων φειδόμενοι. Φανερὸν δ' ἔτι ἐστίν, ὅτι καὶ ὁ λόγος γίνεται ἐκφρασικώτερος, συνοδευόμενος ὑπὸ χειρονομίας.

Ἡ χειρονομία ἄρα καὶ ἐν ταῖς γλώσσαις ἡμῶν, ὡς ἰδεογραφική τις καὶ παραπληρωματικὴ γλῶσσα, ἐστὶν ἐν χρήσει συνεχεῖ καὶ φέρει ἴχνη στενῆς σχέσεως πρὸς τὴν γλῶσσαν. Πολλάκις τὸ τοῦ λόγου ἀναπλήρωμα ἀποτελεῖ καὶ σκοπεῖ νὰ ἐμποιήσῃ καὶ εἰς τὸν λόγον πλείστην ἐνεργητικότητα, καὶ τὴν γλῶσσαν ἐκφραστικωτέραν ν' ἀποτελέσῃ.

Ἡ χειρονομία ὑποστηρίζουσα προδήλως ἐνισχύει τὸν λόγον, ἐνίοτε δέ, ὡς ἡ μιμικὴ τοῦ προσώπου καὶ ὁ τονισμὸς τῶν λέξεων, ἀλλοιοῖ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Ἡ αὐτὴ φράσις διὰ τῶν διαφόρων αὐτῇ παρακολουθουσῶν χειρονομιῶν δύναται νὰ λάβῃ διαφόρους ἐκφράσεις.

Τὸ μόνον μέσον ἀνακοινώσεως τῷ κωφαλάλῳ, ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη ὑπὸ τοῦ Δόκτωρος, ὡς καὶ τῷ παιδὶ ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ ἡλικίᾳ ἐστὶν ἡ χειρονομία. Ἐκ τούτου λοιπὸν ἐξάγει ὁ Ἀβδουλλὰχ-Βέης, ὅτι ὁ πρῶτος ἄνθρωπος σημείοις μόνοις ἀνεκοίνου τὰς ἑαυτοῦ ἰδέας, ἔπειτα δὲ λόγῳ. Ἂς σκεφθῶμεν δέ, λέγει ὁ ἴδιος, ἐάν ποτε παρόμοια σημεῖα, ἀνάλογα ταῖς φυσικαῖς χειρονομίαις, εὑρίσκωνται ἐν τοῖς ἱερογλυφικοῖς ἢ συμβολικοῖς ἐμβλήμασι, καὶ ἐὰν ἡ γενομένη ὑπόθεσις καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἱερογλυφικοῖς σημείοις εὐοδοῦται. Καὶ ἐν πρώτοις ὁ ἄνθρωπος τὴν χεῖρα μεταχειρίζεται πρὸς χειρονομίαν, ἡ δὲ διὰ τοῦ δακτύλου δεῖξις, ἡ τῆς ἐμφανίσεως ἔκφρασις, ἡ διὰ τοῦ δεικτικοῦ δεῖξις, ἐστὶ μιμικὴ συνεχεστάτη. Ὁ δάκτυλος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἡμετέρου κωφαλάλου, ἦν τὰ μάλιστα ἐνεργὸς ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ τρόπῳ τοῦ δι' ἰδεογραφικῶν σημείων σκέπτεσθαι.

Ἀναφέρει ἑπομένως ὁ Δόκτωρ διάφορα παραδείγματα συμφωνοῦντα ὅλως τοῖς ἰδεογραφικοῖς σημείοις. Ἀπόδειξιν δὲ τῶν λεγομένων δίδουσιν αὐτὰ τὰ ἱερογλυφικὰ σημεῖα. Ὑπόθες, ὅτι ἀληθῶς ὑπῆρξε γλῶσσά τις ἰδεογραφικὴ πρωτότυπος, τότε αὐτὰ τὰ μιμικὰ σημεῖα ἔπρεπε νὰ παρεισδύσωσι τῇ ἰδεογραφικῇ γραφῇ. Οὕτως, ἐὰν ὑπῆρχε γλῶσσά τις ἰδεογραφική, ἑπόμενον ἦτον ὁ ἄνθρωπος νὰ προτιμήσῃ σημεῖα, ἅτινα ἑκάστοτε παρίσταντο αὐτῷ· οἷον εὑρίσκομεν τὴν χεῖρα, τὸν δάκτυλον, τὸν πόδα καὶ ἐν γένει ἅπαντα τὰ μέλη τοῦ σώματος παρασχόντα συλλογήν τινα ἁρμοδίων σημείων ἰδεογραφικῆς τινος γλώσσης. Τὰ σημεῖα ταῦτα, πρόχειρα ἐν τῷ ἰδίῳ σώματι εὑρισκόμενα, ἠδύνατο ὁ ἄνθρωπος εὐκόλως ἐν πάσῃ στιγμῇ νὰ τὰ μεταχειρισθῇ, ὡς φύσει μεθ' ἑαυτοῦ ἀείποτε ὀνομαστικόν τι λεξικὸν ἰδεογραφικῶν σημείων φέρων.

Ἐκ τούτου τὸ ἱερογλυφικὸν ἀλφάβητον τῶν Φοινίκων καὶ τῶν Αἰγυπτίων παρέχει ἡμῖν ἐντελὲς ἀλφάβητον, συντεθειμένον ἐκ σημείων παριζώντων τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος. Διαιρεῖ δὲ ὁ Δόκτωρ τὰ ἱερογλυφικὰ σημεῖα εἰς δύο κατηγορίας, ἐξ ὧν ἡ μὲν περιλαμβάνει τὰ ἱερογλυφικὰ σημεῖα, τὰ ἀμέσως μέρος τι τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος παριστῶντα, ἡ δὲ τὰ διὰ τῶν χειρονομιῶν ἐκφραζόμενα.

Καὶ πρῶτον λέγει τὰ ἐξῆς περὶ τῶν ἱερογλυφικῶν σημείων, ἅτινα παριστῶσι μέρος τι τοῦ σώματος καὶ σχηματίζουσι τέλειον ἀλφάβητον ἦχων ἐν τῷ φοινικικῷ καὶ αἰγυπτιακῷ Ἀλφαβήτῳ·

1. Ὁ ἄνθρωπος ὅλος δεικνύων διὰ στροφῆς τινος τοῦ δακτύλου αὐτὸς ἑαυτὸν δείκνυσι τὴν ἀτομικότητα αὐτοῦ.

2. Ἡ χεὶρ σὺν τοῖς δακτύλοις ἐμφαίνει κίνησιν.

3. Δύο χεῖρες συμβοηθούμεναι ἐμφαίνουσι κίνησιν διὰ συνεργείας.

4. Ὀφθαλμὸς δεικνύει τὴν ὅρασιν καὶ ἐν γένει τὴν γνῶσιν αἰσθήματός τινος.

5. Ὁ ἄνθρωπος δεικνύων τὸ ἑαυτοῦ στόμα ἐκφράζει αὐτὸ τὸ στόμα καὶ τὰς λειτουργίας τῆς γλώσσης.

6. Τὸ στόμα ἐν τῇ κοπτικῇ καλεῖται *λὸ* καὶ *ρό*, ἐξ ἧς ῥίζης παράγεται τὸ λατινικὸν **loqui** καὶ τὰ τούτων παράγωγα.

7. Ἡ κεφαλὴ σὺν τοῖς ὠσὶν ἐμφαίνει τὴν ἀκοήν.

8. Τὸ κοῖλον τῆς χειρὸς δεικνύει κοιλότητα.

9. Ὁ ποῦς σημαίνει τὴν βάδισιν.

10. Δύο βραχίονες ὑψωμένοι δεικνύουσι δέησιν καὶ ἀνύψωσιν τοῦ πνεύματος.

11. Ὁ ἀγκὼν σημαίνει ὑποστήριγμα.

12. Ὁ φαλλὸς σημαίνει ἄρρεν καὶ γάμον.

13. Ἡ μήτρα σημαίνει γυναῖκα.

14. Τὸ στόμα σὺν τῇ γλώσσῃ ὁρατῇ σημαίνει ἐπιθυμίαν καὶ θέλησιν.

15. Ἡ καρδία ἐμφαίνει τὴν ἀγαθότητα.

16. Κεφαλὴ ἀνθρώπου σὺν τῷ πώγωνι ἐκφράζει ὑπεροχήν, ἱκανότητα, διοίκησιν.

17. Χεὶρ προσφέρουσά τι σημαίνει τὴν ἀγάπην.

18. Χεὶρ ὑποστηρίζουσά τι σημαίνει τὴν ζαθερότητα.

19. Τὸ ἰνίον σημαίνει τὸ ὄπισθεν μέρος τῆς κεφαλῆς.

20. Τρεῖς ὀδόντες δηλοῦσι δύναμιν τοῦ κόπτειν.

21. Ἄνθρωπος εὐθυμῶν δεικνύει ἱλαρότητα, ἔμπνευσιν κλπ.

22. Χεὶρ ἁλυσίδετος ἐμφαίνει ἄλγος, πρόσκομμα.

23. Δύω πόδες ἐν κινήσει δεικνύουσι πρόοδον.

24. Δύω χεῖρες ἀφιστάμεναι ἀλλήλων σημαίνουσιν ἄρνησιν.

Τὰ 24 ταῦτα σημεῖα, παριστῶντα διάφορα μέρη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἀποτελοῦσιν ἤδη ἀλφάβητον ὁλοσχερές, τοὐλάχιστον ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἀναπτύξεως γλώσσης τινός. Παρατηροῦμεν δ' ἐν τούτοις, ὅτι ἐκ τῶν 24 τούτων σημείων, δέκα εἰσὶ χειρονομικά, ὥστε ἡ χεὶρ ἐν τῷ ἀλ-

φαβήτῳ τούτῳ κατέχει τὴν αὐτὴν ἐπικρατοῦσαν θέσιν, οἵαν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ νοήμονος κωφαλάλου, ὁ δάκτυλος ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ τρόπῳ τοῦ σκέπτεσθαι.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΜϚ′

Τῇ 22 Νοεμβρίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Σ. Ἀριστάρχου, Ἀντιπροέδρου, ἀπόντος τοῦ Προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ προεδρεύων κοινοποιεῖ τὴν παραίτησιν τοῦ Κ. Σ. Καραθεοδωρῆ ἐκ τῆς τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς τῆς πρὸς ἐξέτασιν χειρογράφου τινὸς σφηνοειδοῦς γραφῆς διορισθείσης, καὶ προτείνει τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ διὰ τοῦ Κ. Ἀ. Πασπάτη.

Δεκτῆς δὲ γενομένης τῆς προτάσεως ταύτης, ὁ Ἀβδουλλὰχ-Βέης, μεταβαίνει εἰς τὸ Β′ Τμῆμα τῆς πραγματείας αὐτοῦ, τὸ ἐπιγραφόμενον « Συμφωνία τῶν ἰδεογραφικῶν σημείων μετὰ τῶν φυσικῶν χειρονομιῶν καὶ μιμητικῶν σημείων ἐν γένει. »

Ἐὰν σκεφθῶμεν, λέγει ὁ Δόκτωρ, ἐπὶ τῶν ἑπομένων σημείων καὶ παραβάλωμεν ταῦτα πρὸς τὰ ἐκφραστικὰ σχήματα τῶν κωφαλάλων, παρίσταται ἡμῖν ἡ ἰδέα, ὅτι τὰ ἱερογλυφικὰ οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ ἁπλῆ μίμησις τῆς ἰδέας, τῆς ἐκφραζομένης διὰ τοῦ σχήματος, πρὸς ὃ ἀντιστοιχοῦσιν, ἢ διὰ τοῦ ἀντικειμένου, ὅπερ παριστῶσιν εἰκονικῶς.

Πρὸς ἀπόδειξιν ἔστωσαν τὰ ἑξῆς παραδείγματα·

Κεφαλὴ βοὸς κερασφόρος, ὡς σύμβολον ἱερογλυφικόν, ἐκφράζει φυσικὴν δύναμιν, ὅπερ ὑπὸ τῶν κωφαλάλων παρίσταται διὰ τῆς πυγμῆς δηλούσης κυρίως τὴν ἀπειλήν.

Δύω γραμμαὶ διασταυρούμεναι (✕) σημαίνουσι διαίρεσιν, ἐκφραζομένην ὑπὸ τῶν κωφαλάλων διὰ δύω χειρῶν διασταυρουμένων.

Δύο γραμμαὶ πρὸς τὰ ἄνω συγκλίνουσαι (⋀) σημαίνουσι πλάστιγγα, δηλουμένην ὑπὸ τῶν κωφαλάλων διὰ δύο χειρῶν ταλαντευομένων.

Τρίγωνον ὀρθογώνιον δηλοῖ γωνίαν, παρισαμένην ὑπὸ τοῦ κωφαλάλου διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ λιχανοῦ ἡνεῳγμένων.

Σφαῖρά τις ἐπὶ ἐπιπέδου ἐμφαίνει πρᾶγμά τι τεθειμένον ἐπί τινος ἄλλου, τοῦθ' ὅπερ οἱ κωφάλαλοι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς μὲν ἐπὶ τῆς ἑτέρας πυγμῆς.

Ἡ μάχαιρα σημαίνει τὴν ἐνέργειαν τοῦ κόπτειν, ὅπερ ὁ κωφάλαλος δεικνύει διὰ τοῦ δεξιοῦ λιχανοῦ κινουμένου ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ πρὸς τὰ ἔξω.

Ψίαθος δηλοῖ συμπλοκήν, παρισταμένην ὑπὸ τοῦ κωφαλάλου διὰ τῶν δακτύλων τῶν δύο χειρῶν συνηρμοσμένων.

Ἄνθρωπος φέρων τι ἐπὶ κεφαλῆς σημαίνει ἱερογλυφικῶς τὸ γράμμα Φ, δεικνυόμενον ὑπὸ τῶν κωφαλάλων διὰ τοῦ δακτύλου τῆς δεξιᾶς χειρὸς τεθειμένου ἐπὶ δύο δακτύλων τῆς ἑτέρας.

Παραλληλόγραμμον σχῆμα ἠνεῳγμένον κάτωθεν σημαίνει οἰκίαν, παρισταμένην ὑπὸ τῶν κωφαλάλων δι' ἐπιθέσεως ἐπὶ τῆς παλάμης τοῦ λιχανοῦ τῆς ἑτέρας χειρός.

Κρῖκοι ἁλύσεως σημαίνουσι σύνδεσμον, δηλούμενον ὑπὸ τῶν κωφαλάλων διὰ συσφίγξεως τῶν χειρῶν πρὸς ἀλλήλας.

Ἡ τρίαινα σημαίνει τὴν ὀξεῖαν καὶ διαπεραστικὴν δύναμιν, δεικνυομένην ὑπὸ τοῦ κωφαλάλου διὰ τοῦ δακτύλου ἐγγίζοντος τοὺς ὀδόντας.

Ἡ πυράγρα σημαίνει τὴν λαβήν, παρισταμένην ὑπὸ τοῦ κωφαλάλου διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ λιχανοῦ συσφιγγομένων πρὸς ἀλλήλους.

Ἡ θύρα δηλοῖ τὸ γράμμα Δ, παριστάμενον ὑπὸ τῶν κωφαλάλων διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ λιχανοῦ τῆς δεξιᾶς στηριζομένων ἐπὶ τῶν δύο ἄκρων τοῦ λιχανοῦ τῆς ἀριστερᾶς.

Τὸ ἀστεροειδὲς διάδημα σημαίνει τὸν οὐρανόν, δηλούμενον ὑπὸ τῶν κωφαλάλων διὰ τῆς χειρὸς σχηματιζούσης καμπύλην γραμμὴν ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς.

Τὸ τόξον σημαίνει προσπάθειαν, δηλουμένην ὑπὸ τῶν κωφαλάλων διὰ τῆς συναρμόσεως τῶν χειρῶν.

Χεὶρ ἀνοικτὴ σημαίνει τὰ φωνήεντα δεικνυόμενα ὑπὸ τῶν κωφαλάλων διὰ μὲν τοῦ ἀντίχειρος τὸ Α, διὰ δὲ τοῦ λιχανοῦ τὸ Ε, διὰ δὲ τοῦ δακτυλίου τὸ Ι, διὰ δὲ τοῦ παραμέσου τὸ Ο καὶ διὰ τοῦ ὠτίτου τὸ Ū (υ).

Ἐκ τῶν δύο τούτων κλάσεων, λέγει ὁ Ἀβδουλλὰχ-Βέης, βλέπομεν, ὅτι τὰ ἐκτεθειμένα σημεῖα ἔχουσιν ἢ ἄμεσον σχέσιν πρὸς μέρος τι τοῦ σώματος, ἢ παρίστανται εὐκόλως δι' ἀντιστοιχοῦντος σχήματος, ὥστε ἡ δευτέρα κλάσις περιέχει πολλὰ σημεῖα, ἅτινα εἰσεχώρησαν εἰς τὸ ἀλφάβητον τῶν κωφαλάλων.

Οὕτω πως, συνεπάγει ὁ Δόκτωρ διὰ μακρῶν, ἐσχηματίσθη ἡ ἱερογλυφικὴ γραφή, καὶ ἐκ ταύτης παρέλαβε πλεῖστα σημεῖα καὶ ἡ φοινικικὴ γλῶσσα.

Εἶτα διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΜΖ′

Τῇ 29 Νοεμβρίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Σ. Μαυρογένους.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ἀγγέλλεται τὸ Γ′ ὡς τακτικὸν μὲν Μέλος ὁ Κ. Δ. Μαλιάδης, ὡς ἀντεπιστέλλον δὲ ὁ Κ. Μ. Π. Βρετός, καὶ γίνονται δεκτοί, προταθέντες κατὰ τὰ νενομισμένα.

Ἀκολούθως ὁ Δόκτωρ Ἀβδουλλὰχ-Βέης, ἀναγινώσκει τῆς πραγματείας αὐτοῦ τὸ Δ′ Κεφάλαιον « Περὶ τῆς συμφωνίας τῶν ἱερογλυφικῶν σημείων πρὸς τὰ σχήματα, δι' ὧν ἐκφράζουσι διαφόρους λέξεις τῶν νῦν ὁμιλουμένων γλωσσῶν, » καὶ προσεπάγει τὰ ἑπόμενα·

α′) Ἅπαντα τὰ σημεῖα, ὧν χρῆσιν ποιούμεθα, ἀνευρίσκονται ἐν ταῖς δυσὶ ταύταις σειραῖς τῶν μιμητικῶν σημείων, ἅπερ ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ ἐξέθεμεν.

β′) Τὰ σημεῖα, δι' ὧν ὁ ἡμέτερος κωφάλαλος ἐδήλου τὰς ἑαυτοῦ ἰδέας, ἀποτέλεσμα ὄντα φυσικῆς ἀναπτύξεως, ἀναλόγου πρὸς τὴν ἀρχέτυπον ἀνάπτυξιν, συμφωνοῦσιν ἄριστα ταῖς ἱερογλυφικαῖς παραστάσεσι, καὶ ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἀμφότερα τὰ σημεῖα, τά τε τοῦ κωφαλάλου ἰδεογραφικὰ καὶ τὰ τῶν ἀρχαίων ἀλφαβήτων ἱερογλυφικά, ἐπὶ κοινῇ τῇ βάσει ἑδρεύουσιν, ἥτις ἐστὶν ἡ συγγένεια τῶν ἰδεῶν καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐκφράζεσθαι κατὰ τρόπον ὅσον οἷόν τε καταληπτὸν διὰ τῶν ἰδεογραφικῶν σημείων.

Ἀναφέρων δὲ ὁ Δόκτωρ μονοσυλλάβους τινὰς ῥίζας, ἐξισουμένας ἰδεογραφικοῖς συμπλέγμασι, καὶ ἀναλύων ταύτας, συμπεραίνει, ὅτι τὰ σημεῖα ῥίζης τινός, τιθέμενα ἐν τάξει ἀντιστρόφῳ, περιέχουσιν ἀνάλογόν τινα ἔννοιαν. Ἐκ τῆς ἰδιότητος λοιπὸν ταύτης ἐξάγομεν, λέγει ὁ Ἀβδουλλαχ-Βέης, ἑτέραν τινὰ ἀπόδειξιν τῆς ἡμετέρας ἀποφάνσεως, ὅτι δηλ. ἡ νῦν ἐν χρήσει γλῶσσα ἀνεπτύχθη ἐξ ἰδεογραφικῆς τινος διαλέκτου, ὅτι αἱ ῥιζικαὶ λέξεις τῶν ἡμετέρων γλωσσῶν ἀπορρέουσιν ἀπό τινος συμβολικῆς γραφῆς.

Εὐκόλως δύναταί τις νὰ ἐννοήσῃ, προσεπιφέρει ὁ Δόκτωρ, ὅτι ἐν τῇ ἰδεογραφικῇ ἐκθέσει ἡ σημασία συστήματός τινος δὲν δύναται κατ' οὐσίαν νὰ ἀλλοιωθῇ, ὅταν τὰ αὐτὰ σημεῖα ἐν ἀλλοίᾳ τάξει τάσσωνται· ἡ δὲ τῆς θέσεως τούτων ἀλλαγή, μάλιστα δὲ ἐν ταῖς ῥίζαις ταῖς ἐκ δύο μόνον σημείων συνισταμέναις, κατ' ἀρχὰς μὲν φαίνεται ἀσκοῦσα ἐπίῤῥοιαν, καὶ τὴν γενικὴν πρωτίστην ἰδέαν ἀλλοιοῦσα· ἀλλ' αἱ δύο ἰδέαι, αἱ προφανῶς παρὰ τῶν δύο τούτων σημείων ἐκφραζόμεναι, ἐξ ἅπαντος ὑπερτεροῦσι, καὶ ἡ σημασία τῆς πρωτοτύπου ἰδέας οὐδαμῶς κατ' οὐσίαν ἀλλοιοῦται.

Καὶ τοῦτο φυσικῶς οὕτως ἔχει· ἐπειδὴ ἐν ἐκθέσει τινὶ ἰδεογραφικῇ, ἐν ᾗ τῆς γραμματικῆς οἱ ῥητοὶ κανόνες οὔπω ἐφαρμοστέοι, ἡ τάξις τῶν ἠλλαγμένων σημείων οὐδέποτε δύναται ν' ἀλλοιώσῃ τὴν σημασίαν.

Αἱ ἀντιστροφαὶ αὗται συνεχῶς εὑρίσκονται, καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀνάλογός τις ἰδέα παρίσταται. Οὕτω βλέπομεν παράδειγμά τι τοιοῦτον ἐν τῇ ῥίζῃ *N*· ἡ γενικὴ ἄρνησις διὰ τοῦ ῥινικοῦ N ἐκφραζομένη σχηματίζει σὺν ἁπάσαις ταῖς φωναῖς τῆς ῥίζης Να, νε, νι, νο, κλπ. ἐν ταῖς διαφόροις γλώσσαις ἄρνησιν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καταφανῆ.

Συγκρίνων δὲ ὁ Δόκτωρ φιλολογικῶς τὰς ἀνωτέρω ῥίζας, καὶ ἐπάγων καί τινας σημειώσεις περὶ τοῦ *N*, ὅπερ μέχρι τοῦν νῦν διετήρησε τὸν ἰδεογραφικὸν χαρακτῆρα τῆς ἀρνήσεως, μεταβαίνει καὶ εἰς ἑτέρας ῥίζας μονοσυλλάβους, ἐξισουμένας ἰδεογραφικοῖς συμπλέγμασι. Ταύτας δὲ ἀναλύσας φιλολογικῶς διακόπτει τὸ ἀνάγνωσμα αὐτοῦ.

Εἶτα δὲ ὁ Κ. Δεθιέρος ἀναγινώσκει γαλλιστὶ ἀρχαιολογικήν τινα ἀνακάλυψιν, ἧς τὴν μετάφρασιν ὅρα ἀνωτέρω σελ. 62.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΡΜΗ′

Τῇ 6 Δεκεμβρίου 1865.

Προεδρεύοντος τοῦ Κ. Σ. Μαυρογένους.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπιψηφισθέντων τῶν Πρακτικῶν, ὁ Βιβλιοθηκάριος ἀγγέλλει προσφορὰς τῶν ἑξῆς συγγραμμάτων, ὑπὸ μὲν τοῦ Κ. Κλέωνος Ῥαγκαβῆ, « τῶν Φιλολογικῶν αὐτοῦ Μελετῶν ἢ τοῦ καθ' Ὅμηρον οἰκιακοῦ Βίου, » ὑπὸ δὲ τοῦ Κ. Καλλιβούρτσου τριῶν φυλλαδίων ἐκ τοῦ γ′. Τόμου τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένου Ἰατρικοῦ Περιοδικοῦ « ὁ Ἱπποκράτης. »

Ὁ δὲ Κ. Μ. Παρανίκας ἐξακολουθεῖ τὴν συν-

ἐχειαν τῆς πραγματείας αὐτοῦ « Περὶ Θρακικῆς Χερσονήσου » (ὅρα ἀνωτέρω σελ. 48).

Ὁ δὲ Κ. Π. Μοντάνης λαβὼν παρὰ τοῦ Προέδρου τὴν ἄδειαν ἀναγινώσκει γαλλιστὶ πραγματείαν « Περὶ τοῦ Ὄζοντος, ἤτοι Ἐκθεσιν περὶ τῶν ὀζοντομετρικῶν παρατηρήσεων τῶν γενομένων ἐν Κων]πόλει κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τῆς χολέρας τοῦ 1865. »

Προοιμιαζόμενος ὁ Κ. Π. Μοντάνης λέγει, ὅτι ἐπεχείρησε τὴν παροῦσαν ἐργασίαν, πεπεισμένος, ὅτι πρὸς λύσιν ἐντελῆ τῶν ζητημάτων περὶ τῆς φύσεως, τῆς ἀρχῆς καὶ πορείας τῆς χολέρας συντελοῦσι καὶ αἱ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ γενόμεναι παρατηρήσεις εἴτε ὑπὸ ἰατρικὴν εἴτε ὑπὸ φυσικο-χημικὴν ἔποψιν, ἀφίνων δὲ τὴν πρώτην εἰς τοὺς ἰατρούς, ἐξετάζει αὐτὸς τὴν δευτέραν, τὴν φύσιν τοῦ ὄζοντος, τὴν γένεσιν αὐτοῦ, τὰς ἰδιότητας καὶ τὴν διάχυσιν αὐτοῦ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ, τὰς διαφορὰς αὐτοῦ κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους καὶ κατὰ τὰς ἀστρονομικὰς περιπετείας, εἰς ἃς ὑπόκειται ἡ γῆ, βασιζόμενος ἐπὶ τῶν ἐν καιρῷ τῆς ἐπιδημίας γενομένων παρατηρήσεων αὐτοῦ τε καὶ τῶν τοῦ Κ. Α. Κουμπάρη, Μέλους τακτικοῦ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου. Καὶ περὶ μὲν τῆς φύσεως τοῦ ὄζοντος γινώσκομεν τανῦν, ὅτι δὲν εἶναι νέον σῶμα, ἀλλ' ἀλλοτροπική τις κατάσασις τοῦ ὀξυγόνου· ἡ δ' ἀλλαγὴ αὕτη τῆς μορφῆς τῶν σωμάτων, συνεπάγει ἀλλοιώσεις καὶ πρὸς τὰς ἰδιότητας αὐτῶν. Οὕτω καὶ τὸ ὀξυγόνον, ὃν ἄοσμον ἐν τῇ τακτικῇ αὐτοῦ καταςάσει καὶ μὴ ἐνούμενον μετὰ τοῦ ὑδρογόνου, μεταμορφούμενον εἰς ὄζον προσλαμβάνει ὀσμὴν δριμεῖαν, καὶ ἑνοῦται ψυχρὸν μετὰ τοῦ ὑδρογόνου. Ἡ δὲ παραλλαγὴ αὕτη γίνεται διὰ πολλῶν μέσων, ἐξ ὧν τὸ κυριώτερόν ἐστι ῥεῦμα ἠλεκτρικὸν διερχόμενον χῶρόν τινα, περιέχοντα ὀξυγόνον ἐλεύθερον. Γεννᾶται δὲ καὶ ἐκ τῶν πρασίνων φυτικῶν οὐσιῶν ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἡλίου, καὶ ἑπομένως τὸ ἀτμοσφαιρικὸν ὄζον ἐκ τῶν δύο τούτων πηγῶν ἔχει τὴν ἀρχὴν καὶ γένεσιν. Τὸ ὄζον ἀποσυντίθησι τὸ ἰωδοῦχον ποτάσσιον εἰς ὀξείδιον ποτασσίου καὶ εἰς ἰώδιον ἐλεύθερον, ὅπερ ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ χρωματίζῃ τὸ ἄμυλον εἰς βαθὺ ἰῶδες, ἐφ' ἧς ἰδιότητος στηρίζονται τὰ ὀζοντόμετρα. Τὸ ὄζον ὡσαύτως ἀποσυντίθησι καὶ τὰς ὀργανικὰς οὐσίας, ἑπομένως καὶ τὰς ὀργανικὰς ὕλας, ὅσαι περικεχυμέναι ὑπάρχουσι περὶ τὴν ἀτμοσφαῖραν. Ἡ δὲ ποσότης τοῦ ὄζοντος ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ διαφέρει κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας, τοὺς μῆνας, τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς κινήσεως τῆς γῆς ἐν τῇ τροχιᾷ της. Περὶ πάντων τούτων ὁ Κ. Π. Μοντάνης διαλαμβάνει ἐν λεπτομερείᾳ· Περὶ δὲ τῆς σχέσεως τοῦ ὄζοντος πρὸς τὴν χολέραν παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς· ὅτι τὸ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ὄζον ἔχει τὴν δύναμιν, ἂν μὲν ἡ ποσότης αὐτοῦ ᾖ ἀρκετή, ν' ἀποσυνθέτῃ τὰς περικεχυμένας ὀργανικὰς οὐσίας, ἐξ ὧν τὰ μιάσματα συνίστανται, ἂν δὲ ᾖ ἀνεπαρκής, ἡ ἀτμοσφαῖρα μένει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μεμολυσμένη. Τὸ ὀζοντόμετρον δείκνυσι τὴν ποσότητα τοῦ ὄζοντος· ἐκ δὲ τῶν ὀζοντομερικῶν αὐτοῦ παρατηρήσεων καὶ τῶν τετραμήνων τοῦ Κ. Α. Κουμπάρη, συμπεραίνει ὁ Κ. Π. Μοντάνης, ὅτι κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τῆς χολέρας, τοῦ ὄζοντος ἡ ποσότης ἦτον ἐλαχίςη ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μάλιστα ὅλως ἐξέλιπεν ἐν ταῖς ἐνορίαις, ἐν αἷς θραῦσιν προὐξένησεν ἡ χολέρα· διότι ἡ παντελὴς ἔλλειψις τοῦ ὄζοντος δείκνυσι τὴν πλησμονὴν τῶν μιασματικῶν ἐν τῷ ἀέρι ὀργανικῶν οὐσιῶν, πρὸς ὧν τὴν ἀποσύνθεσιν καταδαπανᾶται ἅμα γεννώμενον.

Ἐνταῦθα καταπαύει ὁ Κ. Π. Μοντάνης τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ πραγματείαν.

Μετὰ ταῦτα διαλύεται ἡ Συνεδρίασις.

ΕΡΑΝΙΣΜΑΤΑ.

Πολλὰ μὲν τὰ καλά, ἃ ἐξ αὐτῆς τῆς συστάσεως παρήγαγεν ἡ ἐν Ἀθήναις Γαλλικὴ Σχολή, περὶ τὴν διευκρίνησιν καὶ λύσιν ἀσχολουμένη πολλῶν ζητημάτων σκοτεινῶν καὶ ἀμφισβητησίμων, καὶ ἀναζωπυροῦσα ἐν Γαλλίᾳ τὰς ἀρχαιολογικὰς καὶ φιλολογικὰς σπουδάς, ὡς ἀριδήλως μαρτυροῦσι αἱ κατ' ἔτος εὐφραδεῖς περὶ τῶν ἔργων τῆς Σχολῆς ἐκθέσεις τοῦ ἰσοβίου Γραμματέως τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ Γραμμάτων, καὶ τὰ δημοσιευόμενα ὑπομνήματα καὶ συγγράμματα τῶν φιλοπόνων αὐτῆς τροφίμων· τὸ δὲ μέγιστον, διότι ἔργῳ ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ αὐτοψία τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν ἀναγκαία ἐστὶ καὶ ἀπαραίτητος, ἀφαιροῦσα τὴν παχεῖαν ἀχλὺν τῶν προλήψεων ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἐπισκεπτομένων καὶ ἀποκαλύπτουσα αὐτοῖς οὐ μόνον τὰ ποικίλα τῆς φύσεως κάλλη, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδιοφυΐαν ἑκάστου Ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ τὰ ἤθη αὐτοῦ καὶ ἔθη καὶ πολιτείαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐκ τοῦ ἐδάφους ἀρυόμενα τὴν ζωοποιὸν δύναμιν, ὡς ὁ στιβαρὸς ἐκεῖνος υἱὸς

τῆς Γῆς, ὁ Ἀνταῖος. Τοῦτο δὲ τὸ περιβόητον τοῦ Ἱπποκράτους καὶ Μοντεσκίου δόγμα ἐπεχείρησαν ἄλλοι τε τῶν μαθητῶν τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς ἐφαρμόσαι περιηγούμενοι τὰς χώρας τῆς ἑλληνικῆς γῆς, καὶ ὁ σοφὸς τῆς φιλοσοφίας καθηγητὴς ἐν Σορβώννῃ (**Ch. Lévêque**), πολλὰ καὶ καλὰ γράψας περὶ τοῦ κλίματος καὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἀττικῆς ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ, ***La Science de Beau***, καὶ περὶ Βοιωτίας ἐν τῇ περὶ Πλουτάρχου πραγματείᾳ, ἣν νεωστὶ ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ *Ἐπιθεωρήσει τῶν Δύο Κόσμων* (τῇ ά Ὀκτωβρίου 1867). Ταύτην δὲ ἀρίζην οὖσαν μετέφρασεν ὁ Κ. Μαυρογένης, ἐπιταμὼν αὐτὴν ἔστιν ὅπου, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ἐράνισμα ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ Συλλόγου· διότι ὁ Σύλλογος οὐδέποτ' ἐπιλανθάνεται τοῦ ὑψηλοῦ σκοποῦ, ὃν προέθετο, ἵνα ἔνθεν μὲν μετοχετεύῃ τοῖς ἡμετέροις τὰς ἐπιστημονικὰς καὶ φιλολογικὰς γνώσεις τῶν σοφῶν τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης, ὡς ἄλλοτε εἴρηται (ἴδ. Τόμ. Β' σελ. 131—132), ἔνθεν δὲ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἡμετέρων.

Η. Β.

—

Περὶ Πλουτάρχου, τοῦ Βίου, καὶ τῆς Ἠθικῆς αὐτοῦ ὑπὸ **Ch. Lévêque.**

. . . . . Ἦσαν ἐν Ἑλλάδι εὐδαίμονές τινες ἐπαρχίαι ὑπὸ τερπνῶν θαλασσῶν περιβρεχόμεναι. Ταύτας αἱ χλιαραὶ αὖραι, ἡ θερμότης μακροῦ θέρους παρώρμουν εἰς τὸν ἀπολαυστικὸν βίον· διότι τῆς μὲν θαλάσσης τὰ κύματα ἔφερον ἐπὶ τῶν ἐξ Ἀσίας πλοίων τὰ πλούτη, τὰ λαμπρὰ ὑφάσματα, τὰ μῦρα, καὶ ἐν γένει πᾶν σπέρμα διαφθορᾶς, τὰ δὲ πνεύματα ἦσαν λεπτοφυῆ, αἱ δὲ ψυχαὶ ἄστατοι, καὶ οἱ χαρακτῆρες κοῦφοι. καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ πράγματα εἰς ἀδιάλειπτον περιεστρέφοντο μεταβολήν. Ἡ Ἑλλὰς εἶχε ὅμως καὶ ἄλλας χώρας τραχείας καὶ χαλεπάς, ὑπὸ ὀρέων περικυκλουμένας, ἀπροσίτους ἢ ὀλίγον προσιτὰς εἰς τὰς ἐξωτερικὰς ἐπιῤῥοίας. Ἐν ταύταις ἡ ζωὴ δυσκολωτέρα οὖσα προῆγε ἀνδρικώτερα ἤθη· ἡ σπάνις τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων διετήρει τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀρχετύπων ἠθῶν· οἱ ἠθικοὶ νόμοι τάχιον γνωστοὶ γινόμενοι ἐβασίλευον μακρότερον· ἡ Βοιωτία ἦν τοιαύτη χώρα αὐστηρὰ τὴν πρόσοψιν,

Χεῖμα κακή, θέρος ἐργαλέη, οὐδέποτ' ἐσθλή.

Τοιαύτη ὅμως οὖσα οὐκ ἐξενεύρου τοὺς ἑαυτῆς κατοίκους, ἀλλ' ἐσκλήρυνε μᾶλλον αὐτοὺς πρὸς τοὺς κατὰ τῆς φύσεως ἀγῶνας, οἵτινες μόνοι γυμνάζουσι τὸν ἄνθρωπον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ὑπάρζεως, τῆς πίστεως καὶ ἐλευθερίας αὐτοῦ. Οὕτως οἱ πρόγονοι τοῦ Πλουτάρχου ἦττον πνευματώδεις καὶ ἧττον εὔκαμπτοι ἢ οἱ Ἀθηναῖοι, ἐγκαίρως προὔθεντο ἑαυτοῖς τὸ τῆς ζωῆς πρόβλημα, καὶ ἔλυσαν αὐτὸ οὐ κατὰ τὸν τῶν μεταφυσικῶν τρόπον, ἀλλ' ὡς ἄνδρες τῆς ἐνεργείας, ἄξιοι πάσης σπουδῆς καὶ παντὸς ἀγῶνος. Παράδοξον ἀληθῶς, τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἐμπνέει τὰς ἠθικὰς παραγγελίας τοῦ τε Ἡσιόδου καὶ τοῦ Πλουτάρχου. Διὰ τῆς πρακτικῆς ἠθικῆς ἤρξατο καὶ ἐτελείωσεν ἡ φιλολογία τοῦ μικροῦ τούτου τόπου.

Ὅλως πρὸς δυσμὰς τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἐμμεινάσης τῇ ἀρχαίᾳ σοφίᾳ, παρὰ τοῖς στενοῖς τοῖς εἰς Δελφοὺς ἄγουσι, μεταξὺ δύο ποταμίων τοῦ Μοριοῦ, καὶ τοῦ Κηφισοῦ ὑψοῦται τὸ ὄρος ὁ Πετραχός. Ὑπ' αὐτὸν ὡς ὑπὸ πτυχὴν γήϊνον κεκρυμμένη ἡ Χαιρώνεια ἐθεάσατο τρομερὰ συμβάματα, ἐξ ὧν ἡ μὲν Ἑλλὰς σύμπασα ἐκλονίσθη, αὐτὴ δὲ μικρὸν ἔπαθεν. Αἱ γείτονες αὐτῆς πόλεις, αἱ Πλαταιαί, αἱ Θῆβαι, ὁ Ὀρχομενός, ἡ Ἐλάτεια, εἶχον ὑποζῆ λεηλασίας ἢ καταςροφάς. Ἡ ἡσυχος αὕτη γωνία τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, σχεδὸν ἀνεπηρέαστος μείνασα ἐκ τῶν πολιτικῶν κακοπραγιῶν, οὐχ ὅλως προεφυλάχθη ἐκ τῆς διαφθορᾶς τῆς ἐποχῆς. Οἵκοι ὅμως τινὲς διετήρουν εἰσέτι ἐν τῇ λατρείᾳ τῶν ἀρχαίων ἀναμνήσεων πατριαρχικήν τινα φυσιογνωμίαν. Τοιοῦτος ἦν καὶ ὁ ἐν ᾧ ἐγεννήθη ὁ Πλούταρχος τῷ 48 ἢ 49 ἀπὸ Χριζοῦ. Ἡ φιλοσοφία καὶ ὁ ἔρως ἠθικῶν συζητήσεων μεταβιβάζετο πατροπαράδοτος ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν. Ὁ Πλούταρχος ἠκροάσατο τοῦ πάππου αὐτοῦ Λαμπρίου, ὃν γνωςὸν ἡμῖν ποιεῖ ἐν τοῖς αὐτοῦ συγγράμμασιν. Ὁ χαρίεις γέρων, οὗ τὸ πνεῦμα, ἡ μνήμη καὶ ἡ γλῶσσα ἐκρατύνοντο συνήθως ἀπό τινων *σπουδῶν* οἴνου μεταξὺ λόγων γινομένων, ἐτίθη σαφῶς τὰ ζητήματα, καὶ ἔλυεν αὐτὰ τῇ αὐθεντίᾳ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς πείρας.

Ὁ δὲ πατὴρ τοῦ Πλουτάρχου ἦττον φιλόμυθος, μᾶλλον δὲ σκεπτικός, ἐνησμενίζετο διεγείρων τὸν νοῦν τῶν νέων καὶ προκαλῶν αὐτοὺς εἰς συζήτησιν. Καθήμενοι παρὰ τῇ ἑστίᾳ, ἐν ᾗ ἔφλεγεν ἡ ὀδμήεσσα πεύκη, γονεῖς καὶ παῖδες ἐφίλουν παρατείνειν ἐν ὁμιλίαις τὰς χειμερινὰς τῆς νυκτὸς ἀγρυπνίας· καὶ ὁ Πλούταρχος καὶ οἱ δύο αὐτοῦ ἀδελφοί, Τίμων καὶ Λαμπρίας, μετεῖχον ἄσμενοι τῶν εἰρηνικῶν τούτων συνδιαλέξεων παρὰ τῇ πατρικῇ ἑστίᾳ. Ὁ μὲν Τίμων ἐδεικνύετο

προφυλακτικὸς καὶ κριτικός, ὁ δὲ Λαμπρίας, ὁ νεώτερος τῶν ἄλλων, ἐφαίνετο μᾶλλον φαιδρὸς εὐτράπελος καὶ πολλάκις δηκτικός, ὁ δὲ Πλούταρχος πάντων ἐπρώτευεν, ἐκ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων συμπεράσματα ἠθικὰ ὠφέλιμα ἐν ταῖς ὁμιλίαις ἀεὶ ἐξάγων. Οἱ λόγοι αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐφηβικῆς ἤδη ἡλικίας κατεδείκνυον προδήλως τὴν εἰς τὸ ἠθικολογεῖν φυσικὴν αὐτοῦ ροπήν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐκήρυττον ταύτην, φιλόσοφον αὐτὸν ἀποκαλοῦντες· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ πατὴρ ἐπεκύρου τὴν κλῆσιν ταύτην, ἀποτείνων εἰς τὸν πρωτότοκον υἱὸν ὡς εἰς ἰσότιμον, καὶ πολλάκις ὡς εἰς ἀνώτερον, τὴν λύσιν δυσκόλων ζητημάτων, ἅπερ αὐτὸς λύειν οὐκ ἐτόλμα.

Τὸ εἰκοστὸν ἄγων περίπου ἔτος ἐστάλη εἰς Ἀθήνας πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ. Τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο ἄστυ τοῦ Περικλέους, τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους σκιὰ μόνον ἑαυτοῦ ἦν. Ἀντὶ δὲ τῶν πατριωτικῶν καὶ νευρωδῶν ἐκείνων δημηγοριῶν τῆς Πνυκὸς, καὶ τῶν καλῶν φιλοσοφικῶν διαλόγων, ἐδέσποζον αἱ κεναὶ φράσεις τῆς σοφιστικῆς εἰς τὸν ἔσχατον βαθμὸν τῆς χαμαιζηλίας ἐκπεσούσης. Καὶ ὅμως ὁ Πλούταρχος εὗρε καὶ ἐν Ἀθήναις διδάσκαλον τοῦ μαθητοῦ ἀντάξιον. Ὁ Ἀμμώνιος διδάξας αὐτὸν στερεῶς, ἀπέστειλεν ἢ ἤγαγεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου ἐτελειοποιήθη ὁ πολυμαθὴς καὶ ὁ ἠθικολόγος Πλούταρχος, ἐν τῇ Ῥώμῃ ὅμως ὁριστικῶς ἀφίχθη εἰς τὸ ἄκρον τῆς τελειότητος.

Δὶς δὲ εἰς Ῥώμην ἦλθεν, τὸ τελευταῖον δ' εἰς Ἑλλάδα ἐπανῆλθεν περὶ τὰ τέλη τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Δομετιανοῦ. Οὐ μόνον ἡ χρηστότης τοῦ ὑγιοῦς χαρακτῆρός του προὐφύλαξεν αὐτὸν τῆς μολύνσεως τῶν διεφθαρμένων ῥωμαϊκῶν ἠθῶν, ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι ἡ τῆς διαφθορᾶς αὕτη ἀτμοσφαῖρα ἐξήγειρε μᾶλλον τὴν μεγαλοφυΐαν αὐτοῦ, καὶ ὑπέδειξε τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τῆς ζωῆς του. Πρεσβευτὴς τῆς γεννήτορος πόλεως ἀποσταλεὶς εἰς Ῥώμην πρὸς ὑπεράσπισιν ὑποθέσεών τινων δημοτικῶν, τἆλλα δὲ πλούσιος ὤν, ἐδύνατο εἰς Ῥώμην ἀφιχθεὶς ἐν σπατάλαις καὶ ἡδοναῖς τὸν πλεῖστον χρόνον κατατρίψαι· ἀλλ' ἀντὶ τούτου ὅλως ἐπεδόθη εἰς τὸ αὐξῆσαι τὸν θησαυρὸν τῶν αὐτοῦ γνώσεων· ἡ δὲ τότε κυριεύουσα τῆς φιλολογίας τάσις ἐξετίθη αὐτὸν εἰς κίνδυνον ἄλλου εἴδους. Τῷ κατά τινα φαινόμενα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κρίνοντι δυνατὸν νὰ φανῇ, ὅτι ἐπὶ τῶν Φλαβίων ἀναγέννησίς τις τῶν γραμμάτων ἐγένετο. Οἱ Αὐτοκράτορες οὗτοι ὑπεκρίνοντο ἐξωτερικὸν φιλελεύθερον, ἐθεμελίουν βιβλιοθήκας, ἐμισθοδότουν διδασκάλους, διήγειρον τὴν μεταξὺ τῶν συγγραφέων ἅμιλλαν διὰ ποιητικῶν διαγωνισμάτων, ἐν οἷς οἱ Ἕλληνες προσεκαλοῦντο εἰς διαγωνισμὸν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους. Ἀλλ' ἡ ἐπίπλαστος αὕτη κίνησις τῶν πνευμάτων ἔμεινεν ἄκαρπος· ἡ δ' ἀμάθεια καὶ ἡ σκαιότης τοῦ φιλολογικοῦ κόσμου ἦσαν τηλικαῦται, ὥστε ποιήσεις χάριτος ἄμοιροι καὶ λόγοι ἰδεῶν γυμνοὶ προὐκάλουν ὁμοθύμους ἐπευφημίας τοῦ δημοσίου. Τότε δὴ ἤρξατο τὸ ἐπάγγελμα τῶν λογίων γίνεσθαι ἐπικερδὲς καὶ ἐκφαυλίζεσθαι, τεῖνον ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ πλούτη καὶ εἰς τὰς εὐκόλους ἐπιτυχίας. Καὶ ὁ Πλούταρχος ἀρχόμενος τοῦ φιλολογικοῦ σταδίου παρεσύρη ἀπὸ τοῦ χειμάῤῥου τῆς σοφιστικῆς τερθρείας, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον χρόνον. Ὑπὸ τὸ ὄνομα σοφιστῶν, ὅπερ διετήρουν πρὸς προφύλαξιν, ἄνδρες τινὲς μεγάθυμοι ἐξηκολούθουν διδάσκοντες τὰς ἀληθείας τῆς ἠθικῆς. Τούτους καὶ ὁ Πλούταρχος ἐμιμήθη, ἀρξάμενος δημοσίων ἀκροάσεων τῆς πρακτικῆς ἠθικῆς, καὶ ἐπιμεληθεὶς νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν τύπον ἐκεῖνον τοῦ ἰατροῦ τῶν ψυχῶν, τοῦ ὁποίου βραδύτερον ἐσχεδιογράφησε τὴν τελείαν εἰκόνα.

Εἴρηται, ὅτι τὰ ἔσχατα κακὰ συνεπιφέρουσι καὶ τὸ ἀναγκαῖον φάρμακόν των. Ὁ ἄνθρωπος συνέχεται τῇ φυσικῇ καὶ ἠθικῇ αὐτοῦ ζωῇ διὰ δεσμῶν τοσοῦτον στενῶν, ὥστε, ὅταν αἰσθανθῇ τοῦ θανάτου πλησιάζοντος, εὑρίσκει ὅπλα, ὅπως ἀποκρούσῃ αὐτόν. Ἐπὶ τῶν πρώτων διαδόχων τοῦ Αὐγούστου, ὅτε τὰ ἤθη προέβαινον παραλυόμενα, σοφοί τινες ἀντέταξαν τὴν τότε νέαν τέχνην τοῦ ἰατροῦ τῶν ψυχῶν· ἡ ἐπιτυχία ἔσεψε τὴν ἐπιχείρησιν αὐτῶν. Πᾶσα μεγάλη οἰκία εἶχε τὸν ἰδιαίτερον αὐτῆς φιλόσοφον, πάντοτε παρόντα, πάντοτε ἀσχολούμενον εἰς τὸ ἀνεγείρειν τὸν χαρακτῆρα, καὶ ὑποστηρίζειν τὸ κλονούμενον θάῤῥος. Τὴν τάσιν ταύτην τῆς ἐποχῆς του ἀκολουθῶν ὁ Πλούταρχος ἤρξατο, ὡς εἴρηται, ἐν Ῥώμῃ δημοσίων μαθημάτων τῆς πρακτικῆς ἠθικῆς. Τὰ μαθήματα τοῦ Πλουτάρχου εἶχον χαρακτῆρα σχεδὸν ἱερόν. « Οἱ ἀκροαταὶ προπαρεσκευάζοντο, λέγει ὁ **Κ. Gréard**, ὡς εἰς τὰς μυήσεις τῶν μυστηρίων, ἐπαρουσιάζοντο ὡς εἰς ἱεράν τινα τελετήν.» Καὶ ὅμως ἐλευθερία τις ἐπεκράτει ἐν αὐτοῖς, μεμιγμένη μετὰ τῆς ἀνηκούστης εὐλαβείας, καὶ πάντοτε περιοριζομένη ὑπὸ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς εὐπρεπείας. Οὕτως ἐνίοτε ἦν συγκεχωρημένον τοῖς ἀκροαταῖς τὸ ὑποδεικνύειν τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας, ἐδύναντο νὰ τὸν διακόπτωσι λέγοντα, καὶ νὰ τῷ ὑποβάλωσιν ἐνστάσεις, ὅτε τὸ θέμα τοῦ λόγου ἦν σκοτεινὸν καὶ ἀμφισβητήσιμον. Μετὰ τὸ τέλος τῆς συνδιαλέξεως, οἱ ἐπιστήθιοι μαθηταί, οἱ ἐκλεκτοὶ ἀκροαταί, ἔμενον μετὰ τοῦ ἠθικολόγου, καὶ ἀπεκάλυπτον αὐτῷ τὰ ἐντὸς

τῆς ψυχῆς αὐτῶν. Τότε ἤρχετο τὸ ἔργον τοῦ πνευματικοῦ· ἦν ἡ ὥρα τῆς εἰλικρινοῦς ἐξομολογήσεως. Τῷ πνευματικῷ πατρὶ τούτῳ οὐδὲν ἔπρεπε ν' ἀποσιωπηθῇ· τρόμοι ἐνδόμυχοι δεισιδαίμονες καὶ ἄτοποι, ῥοπαὶ εἰς τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἐκδίκησιν, ὁρμητικὰ πάθη, αἰσχρὰ ἐλαττώματα, τὰ πάντα ἔπρεπε ν' ἀποκαλυφθῶσι γυμνά, ὅλαι αἱ πληγαὶ τῆς ψυχῆς ἔπρεπε ν' ἀνοιχθῶσιν. Ὅτε ὁ πνευματικὸς ἦν ἱκανῶς πεπαιδευμένος, ἀνελάμβανε καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἰατροῦ τῶν ψυχῶν. Ποῖος δὲ ἰατρὸς ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον περιγράφει ὁ Πλούταρχος! Μὴ ἀρκούμενος εἰς τὸ νὰ διορίζῃ μόνον τὸ ἀπαιτούμενον φάρμακον παρὰ τῇ καθέδρᾳ τῆς διδασκαλίας του, προσεκάλει ἅπαντας τοὺς χρῄζοντας τῆς συμβουλῆς του καὶ εἰς τὴν οἰκίαν του. Καὶ οὐχὶ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς οἰκίας τῶν πελατῶν του εἰσήρχετο ἐξ ἀπροόπτου, καὶ εὕρισκε τοὺς ἀσθενεῖς του ἢ μᾶλλον τοὺς μετανοοῦντας ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἡμερησίων ἀσχολιῶν των, καὶ οὕτως ἐμάνθανε νὰ τοὺς γνωρίζῃ περισσότερον, καὶ δὲν ἡσύχαζε πρὶν ἢ τοὺς φέρῃ εἰς τὸν δρόμον τῆς ἰάσεως. Ἔμπειρος τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, δὲν εὐχαριζετο ἐκ τῶν ἁπλῶν ὑποσχέσεων, ἀπήτει ἔργα, θυσίας, ἡρωϊκὰς ἀποφάσεις. Ἐνίοτε ἔδρεπε τὸν καρπὸν τῶν τοιούτων μόχθων αὐτοῦ. Ἡ ἀπὸ ἀκολάστου βίου ταχεῖα μετάβασις εἰς αὐστηρὰν διαγωγήν, ἡ συνδιαλλαγὴ δύο ἀδελφῶν ἐχθραινομένων, ἡ εἰρηνοποίησις δύο συζύγων διεζευγμένων, ἡ ἄμεσος παραίτησις παλλακίδος αἰσχρᾶς, τοιοῦτοι ἦσαν οἱ θρίαμβοι τοῦ ἰατροῦ τούτου τῶν ψυχῶν, τοιαῦται ἦσαν ἡ χαρὰ καὶ ἡ ἀνταμοιβὴ αὐτοῦ.

Τοιαύτη ἡ παρὰ Πλουτάρχου καταλειφθεῖσα ἡμῖν εἰκὼν τοῦ ἰατροῦ τῆς ψυχῆς· ἵνα σχεδιαγραφήσῃ αὐτὴν σταθερᾷ τῇ χειρὶ καὶ παραστήσῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ πρότυπον αὐτῆς ἄνευ μεταβολῆς καὶ ἀπαρνήσεως τῶν ἀρχῶν, ἦν χρεία οὐ μόνον συνέσεως, ἀλλὰ καί τινος μεγαλοφυΐας· ἀλλ' ἀντεροῦσιν, ὅτι ὁ Πλούταρχος δὲν ἐπενόησεν αὐτὸς πρῶτος τὴν ἰατρικὴν τῆς ψυχῆς· ὁμολογῶ κἀγὼ καὶ εἶπον ἤδη τοῦτο· ἀλλὰ δύο εἴδη μεγαλοφυΐας ὑπάρχουσι, τὸ ἐπινοητικὸν καὶ δημιουργικόν, ὅπερ διὰ τῆς ἐποπτικῆς δυνάμεως ἀνακαλύπτει ἰδέας καρποφόρους, καὶ τὸ διδακτικὸν καὶ πρακτικόν, ὅπερ ἐξάγει τὰ πορίσματα τῶν ἰδεῶν, κατατάσσει τὰ ἀποτελέσματα καὶ ἐπιβάλλει τῷ κόσμῳ τὴν ἀγαθοποιὸν αὐτῶν ἐπιῤῥοήν. Τοιαύτη ἡ ὑπηρεσία, ἣν παρέσχε τῇ ἰατρικῇ τῆς ψυχῆς ὁ Πλούταρχος· ἐνησχολεῖτο περὶ αὐτῆς ἀδιαλείπτως· οὐδέποτε ἔπαυεν αὐξάνων τὸ κράτος αὐτῆς· ἐπειράθη εἰσαγαγεῖν αὐτὴν μέχρι τῶν ῥωμαϊκῶν ἐκείνων συναθροίσεων, περιλαλήτων κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχήν, τῶν συμποσιακῶν, λέγω, συναναστροφῶν, ὧν ἔστιν ἴσως ὁ ἀληθέστερος καὶ ὁ τελειότερος συγγραφεύς.

Οἱ Ἕλληνες ὑπεραγαπῶντες τὰ συμπόσια, εἰσήγαγον αὐτὰ καὶ εἰς τὴν Ῥώμην. Κατὰ τὸν πρῶτον αἰῶνα τῆς ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως, οἱ πεπαιδευμένοι ἄνδρες, οὓς ἡ πολιτικὴ δὲν ἐπησχόλει πλέον, εὕρισκον ἐν ταῖς χαρίσι ταύταις συνελεύσεσι διασκέδασιν λίαν εὐάρεστον· ἦσαν, ὡς φαίνεται, τοσοῦτον περίεργοι τῶν πνευματωδῶν συνδιαλέξεων, καὶ τῶν λεπτοφυῶν λόγων, ὅσον ἦσαν λίχνοι τῶν σπανίων βρωμάτων καὶ τῶν ἐκλεκτῶν οἴνων. Πρὸ ἑκατὸν ἤδη ἐτῶν ὁ Κικέρων ἐπῄνει τὰ συμπόσια ὡς παρέχοντα τὴν μᾶλλον εὐάρεστον διάχυσιν τοῖς κεκμηκόσι πνεύμασι. « Τὸ πνεῦμα, ἔγραφε, δὲν ἀναπαύε» ται ποτὲ τοσοῦτον, ὅσον ἐν ταῖς μετ' οἰκειό» τητος συνδιαλέξεσι τῶν συμποτῶν· Διὰ τοῦτο » τὰ συμπόσια ὀρθότερον ἡμεῖς οἱ Ῥωμαῖοι ὠνο» μάσαμεν **convivia**, ἐπειδὴ ἐν τούτοις οἱ ἄνθρω» ποι οὐ μόνον συμπίνουσιν, ἀλλὰ καὶ συζῶσι, » καὶ συνδιαιτῶνται. » Τὸν χαρακτῆρα τοῦτον διετήρησαν τὰ συμπόσια καὶ ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων, οἵτινες ἐνησμενίζοντο ἐπιζητεῖν ἐν αὐτοῖς τὴν εὐχαρίστησιν τῆς εὐδοκιμήσεως, ἐγείροντες συζητήσεις καὶ ἐπιτυγχάνοντες εὐκόλως φιλολογικῶν νικῶν κατὰ ἀντιπάλων φρονίμως ὑποχωρούντων καὶ ἡττωμένων. Κατὰ μικρὸν αἱ συναναστροφαὶ αὗται τοσαύτης ἠξιώθησαν σπουδαιότητος, ὥστε καὶ νόμοι ἐγράφησαν περὶ αὐτῶν καὶ κανόνες ἐτέθησαν λεπτομερεῖς· ἐν τοῖς συμποσίοις ἐπανηγύριζον ἐτησίως θρησκευτικάς τινας καὶ πολιτικὰς ἑορτάς· ἄλλοτε οἱ συμποσιάζοντες συνήρχοντο ἐπὶ ὄρους τινὸς ἢ ἐν παραλίᾳ, καὶ ἀφ' οὗ αἱ σωματικαὶ δυνάμεις ἐπερῤῥώνυντο καὶ τὸ πνεῦμα διηγείρετο ὑπὸ γενναίου οἴνου, ἤρχοντο ἀναγνώσεώς τινος, ἢ τῶν διαλέξεων· ὑπῆρχον δὲ καὶ συνεδριάσεις περιωρισμέναι, εἰς ἃς ἐφοίτων αἱ γυναῖκες καὶ οἱ νέοι. Τὸ πρόγραμμα ἦν ἥττον αὐστηρόν, διότι ἐκτὸς τῶν φιλολογικῶν διαλέξεων, αἵτινες ἦσαν πάντοτε ἡ βάσις τῶν συμποσίων, ἐτελοῦντο καὶ συμφωνίαι μουσικῆς καὶ μιμικαὶ σκηναὶ καὶ παραστάσεις τῆς πλαστικῆς τέχνης, αἵτινες ἀπό τινος χρόνου ἐν Παρισσίοις κινοῦσι τὸν θαυμασμὸν τὴν κακολογίαν ἢ τὰ σκώμματα· καὶ κατὰ τοῦτο οἱ Ῥωμαῖοι ὑπῆρξαν οἱ διδάσκαλοι ἡμῶν. Ὁ δὲ Πλούταρχος ἐφοίτα ἀσμένως εἰς τὰς συνελεύσεις ταύτας, καὶ ὠφελεῖτο πολλάκις ἐκ τῆς εὐκαιρίας ταύτης, ὅπως

ἀναπτύξῃ τὰς γνώσεις αὐτοῦ. Ἀλλὰ πάντοτε σοβαρός, ἀπέφευγε σπουδῇ τὰ ἄκοσμα καὶ ἄνετα ἐπεισόδια, διαφυλάττων τὸ πρέπον τῇ φιλοσοφίᾳ ἀξίωμα.

Ἐκ ταύτης τῆς ἐσπευσμένης ἐπιθεωρήσεως τῆς νεότητος καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Πλουτάρχου, καὶ πρὶν ἢ εἰσέλθωμεν μετ' αὐτοῦ εἰς Χαιρώνειαν, καὶ παραστῶμεν εἰς τὰς πολιτικὰς αὐτοῦ πράξεις καὶ εἰς τὰς περὶ ἐπανορθώσεως τῶν ἠθῶν ἐνεργείας, κατανοοῦμεν, ὅτι ἔσχε κλῆσιν, ὡς πάντες οἱ μεγάλοι ἄνδρες, πρόωρον ἐνεργετικὴν καὶ σταθεράν, καὶ, ὡς οὗτοι, εἰς τὰς ἐμπνεύσεις καὶ ὁρμὰς τῆς φυσικῆς αὐτοῦ κλίσεως προσέθηκε καὶ τὰ ἐπίκτητα φῶτα τῆς διδασκαλίας καὶ ἐπιστήμης· ὅσον ὁ σκοπὸς τοῦ θεραπεῦσαι τὰς ψυχὰς ἦν εὐγενὴς καὶ μεγαλεπήβολος, τοσοῦτόν εἰσιν ὀρθαὶ αἱ ψυχολογικαὶ γνώσεις, καθ' ἃς ἐκτελεῖ τὴν ψυχικὴν θεραπείαν. Ἐν τῇ ἐκτελέσει τοιούτου σκοποῦ εἰς πολλὰ κινδυνεύουσι περιπεσεῖν ἁμαρτήματα, καὶ μάλιστα εἰς τοῦτο, ὅτι ἐπιχειροῦσι θεμελιῶσαι τὴν ἠθικὴν ἐπὶ ἑνὸς μόνου τῶν στηριγμάτων αὐτῆς, καὶ συστῆσαι τὴν πνευματικὴν θεραπείαν ἐπὶ ἀτελοῦς φυσιολογίας. Τί δὲν ὠνειρεύθησαν ἢ δὲν ὀνειρεύονται ἔτι καὶ νῦν εἰλικρινεῖς φίλοι τῆς ἀνθρωπότητος! οἱ μὲν νομίζουσιν, ὅτι μία καὶ μόνη νόσος κατατρώγει τὴν παροῦσαν κοινωνίαν, *ἡ ἀμάθεια*, καὶ κατὰ ταύτης ἑνὸς μόνου θεραπευτικοῦ μέσου χρεία, *τῆς ἐκπαιδεύσεως*· ἐκ ταύτης δὲ τῆς ἰδέας, ἀληθοῦς ἐν μέρει, ὁρμώμενοι, προτείνουσι τὴν διάχυσιν τῶν φώτων, πεποιθότες, ὅτι ἡ γνῶσις καὶ ἡ ἐπιστήμη παράζουσιν εἰς τὸ μέσον πάσας τὰς ἀρετάς· ἀλλ' ἐπιλανθάνονται, ὅτι ἡ μάθησις ἀσχολεῖται μόνον περὶ τὴν καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος, καὶ ὅτι ὑπολείπεται ἡ στερέωσις τῆς θελήσεως ἤτοι τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος, καὶ ἡ διαῤῥύθμισις τῶν φυσικῶν ὁρμῶν καὶ κλίσεων· ἄλλοι δὲ πεπεισμένοι εἰσίν, ὅτι ἡ γεγηρακυῖα κοινωνία οὐκ ἄλλως δύναται ἀνηβῆσαι, εἰμὴ ἀναπνέουσα τὴν καθαρὰν καὶ ζωοποιὸν τῆς ἐλευθερίας αὔραν, καὶ τοῦτο λέγουσιν ὀρθῶς, ἀλλ' ὅταν διατείνωνται, ὅτι ἡ ἐλευθερία τότε μόνον ἐστὶ τελεσιουργός, ὅταν ἀπεριόριστος ὑπάρχῃ, παραγνωρίζουσι τὰ δίκαια τῆς τάξεως, ἅτινά εἰσιν αὐτὰ τὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς δικαιοσύνης· ἄλλοι δὲ ὡς θεραπευτικὸν μέσον προτείνουσι τὴν κυριαρχίαν καὶ ἐπικράτησιν τῶν παθῶν, καὶ αὕτη ἡ πλάνη χείρων ἐστὶ τῶν ἄλλων. Ἀλλ' ὁ Πλούταρχος πρὸ δέκα καὶ ὀκτὼ γεννηθεὶς αἰώνων, ἐν ἐποχῇ κρισιμωτέρᾳ τῆς ἡμετέρας, εἰς οὐδεμίαν περιέπεσε τῶν τοιούτων ὑπερβολῶν, καίτοι ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους οὐκ ἀπηλλαγμένη ἦν αὐτῶν· διότι πρὸς ἴασιν τῶν ψυχικῶν νοσημάτων οἱ πρὸ αὐτοῦ μετεχειρίζοντο τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον, τὰς ἀφαιμάξεις καὶ τὴν ἀποκοπήν, καὶ ὁτὲ μὲν ἀπέκοπτον ἐκ τῶν ὀργάνων τοῦ ἀσθενοῦς τὸ οὐσιωδέστατον, τὸν λόγον, παραδείγματος χάριν, ἢ τὴν ἐλευθερίαν, ὁτὲ δὲ ἀφῄρουν τὴν ζέσιν τῶν εὐγενῶν παθῶν, ἥτις ἐστὶ πρὸς τὴν ψυχήν, ὅ,τι ἡ θερμότης τοῦ αἵματος πρὸς τὸ σῶμα· ὁ Πλούταρχος ὅμως ἀποκρούει τὰς ἀποκοπὰς ταύτας καὶ τοὺς ἀκρωτηριασμοὺς τῆς ἠθικῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως, οὐδαμῶς ἀνεχόμενος τὴν διάλυσιν τῆς παναρμονίου ἑνότητος τῶν πνευματικῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου· καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἐνδοιάζοντας περὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ αὐτεξουσίου τοῦ ἀνθρώπου ἀντιλέγει, ὅτι *ἡ ψυχὴ αὐτὴ ἑαυτὴν φθείρει*, τοὺς δὲ τὴν *εἱμαρμένην* ἀποδεχομένους ἐξελέγχει ἐν τῷ *περὶ Τύχης* θαυμασίως· « εἰ τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης ἀπονεμητέα τῇ Τύχῃ, τότε ἀποδώσομεν αὐτῇ καὶ τὰ τῆς κλοπῆς καὶ ληστείας καὶ ἀκολασίας. » Κατὰ δὲ τῆς Στωϊκῆς πλάνης ἀποδοκιμαζούσης πάντα τὰ εὐγενῆ πάθη, τὴν πηγὴν δηλ. τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἡρωϊσμοῦ, ἐκτοξεύει ὡς τελευταῖον ἐπιχείρημα τὸ ἑξῆς, « ὁ φοβούμενος τὴν μέθην οὐκ ἀποβάλλει τὸν οἶνον, ἀλλὰ συγκιρνᾷ αὐτὸν ὕδατι· » δριμὺς δὲ καὶ σφοδρὸς ἐπέρχεται καὶ κατὰ τῶν ἡδυπαθῶν καὶ ἀπολαυστικῶν Ἐπικουρείων, ἀξιούντων, ὅτι πᾶσαι τῆς ψυχῆς αἱ μεγάλαι καὶ εὐφυεῖς ἐφευρέσεις δι' οὐδὲν ἄλλο ἐπενοήθησαν ἢ διὰ τὰς ἡδονὰς καὶ ἀπολαύσεις τῆς κοιλίας. Ἀλλὰ καίτοι ἄκαμπτος ἐχθρὸς τῆς ὑλοφροσύνης δὲν ὑπέπεσεν εἰς θρησκευτικὸν μυστικισμόν, ὡς οἱ μετ' αὐτὸν Ἀλεξανδρινοί· διότι ἔχει στερεὰν ψυχολογίαν οὐκ ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς μεταφυσικῆς προερχομένην, ἀλλ' ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ, ἐφ' ἧς στηρίζει τὴν ἠθικὴν ἰατρικὴν καὶ κρατεῖ αὐτὴν ἐν ἰσορροπίᾳ· ἡ ἀρχή ἐστι μία καὶ μόνη, *σώζειν τὴν ψυχὴν ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ μηδεμίαν πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου ἀποκόπτειν τῶν ζωτικῶν αὐτῆς δυνάμεων, ἀλλ' ὑποῤῥιπίζειν πάσας τῇ ἐνεργείᾳ τῆς βουλήσεως ἐπικρατούσης ὡς δεσποίνης*. Ἡ ἠθικὴ αὕτη ἐπινόησίς ἐστιν ἡ τελειοτέρα καὶ εὐρυτέρα ἐξ ὧν παρήγαγεν ἡ ἀρχαιότης. Καίτοι δὲ ὁ Πλούταρχος ἐν οὐδενὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἰδίᾳ καὶ συστηματικῶς περὶ αὐτῆς ἐπραγματεύσατο, ἀναφαίνεται ἐν πάσῃ σελίδι τῶν Πλουταρχείων συγγραμμάτων· ἔστιν ἔργον αὐτοῦ, καὶ ἡ σύστασις αὐτῆς, καί περ ἐκ συστοιχείων ἤδη προϋπαρχόντων, ἦν ἀποκύημα μεγάλης διανοίας. Ἀλλ' ἴδωμεν τὴν

ἀρχὴν ταύτην, ἣν νέος ἐμάντευσε, πῶς, ἀνὴρ τέλειος γενόμενος, φιλοσοφικῶς ἐφήρμοσε πρὸς ἀναγέννησιν τῆς οἰκογενείας, τῆς πόλεως, καὶ τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων.

Ὁ Πλούταρχος διῆλθεν, ὡς εἴρηται, πολλὰ ἔτη τῆς νεότητός του ἐν Ῥώμῃ, εὐαρέστους διατηρήσας ἀναμνήσεις τῆς διατριβῆς αὐτοῦ· διότι ἐξεπροσώπησε τὴν πατρίδα του, καὶ ὑπερησπίσθη τὰ συμφέροντα αὐτῆς ἐν αὐτῇ τῇ μητροπόλει τῆς αὐτοκρατορίας, ὅπερ μεγίστην ἐθεώρει τιμήν· εἶτα αἱ ἐν Ῥώμῃ βιβλιοθῆκαι παρέσχον αὐτῷ τὰ μέσα τοῦ ἀναπληρῶσαι τὴν παιδείαν αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἀρύσασθαι ἄφθονον ὕλην, δι' ἣν εἶχεν ἐν νῷ συγγραφὴν τῶν παραλλήλων Βίων· τελευταῖον ἐν ταῖς συναναστροφαῖς, εἰς ἃς ἐφοίτα, συνέδεσεν ἐκ νέου παλαιὰς φιλίας, ἄλλας δὲ νέας ἐποίησεν· εἵλκυσε δὲ καὶ τὴν ὑπόληψιν σημαντικῶν ἀνδρῶν, οἷος ὁ Μέτριος Φλῶρος, ἀνὴρ σοφός, ὁ Πάκκιος, δικηγόρος περιφανής, φίλος τοῦ Πλινίου καὶ τοῦ Τακίτου, ὁ Φουνδάνος ὁ ἔνδοξος σύμβουλος τοῦ Νέρβα καὶ τοῦ Τραϊανοῦ. Παρ' αὐτοῖς καὶ μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἀποικίας ἀπήντα ἀρχαίους τινὰς συμμαθητάς, συντρόφους, καὶ ἐνίοτε καὶ συγγενεῖς, ἀποδιδόντας αὐτῷ τῶν ἡδονῶν τινας τὰς ἀπούσης πατρίδος. Καίτοι μὴ τυχὼν λαμπρῶν ῥητορικῶν ἐπιτυχιῶν, ὥς τις τῶν ἱστορικῶν αὐτοῦ **Ruauld** ἀπονέμει αὐτῷ ἐσφαλμένως, ἐπέτυχεν εἰς τὰ τῆς ἠθικῆς μαθήματα αὐτοῦ, καὶ ἤσκησε σημαντικὴν ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τῶν ἐκλεκτῶν ψυχῶν. Τούτου ἕνεκεν εὐτυχὴς ὢν ἐν Ῥώμῃ ὁ Πλούταρχος, δὲν ἐγκατέστη ὅμως, διαμείνας Ἕλλην τὴν ψυχήν· τὴν Λατινικὴν ἔμαθε βραδέως. Ἐν δὲ τοῖς παραλλήλοις Βίοις πρόδηλος γίνεται ἡ κλίσις αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ παριστᾷ τοὺς Ἕλληνας ἥρωας ἀνωτέρους τῶν Ῥωμαίων. Διετήρησε τὴν νεότητα τῆς καρδίας του, τὴν ζωηρότητα τῶν αἰσθημάτων, τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀγαπᾶν καὶ τοῦ βελτιοῦν τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ὅλα ταῦτα ἔπρεπε νὰ τὸν ὠθήσωσιν ἑκόντ' ἀέκοντα εἰς τὸ νὰ ζητήσῃ ἠθικήν τινα ἀτμοσφαῖραν ἧττον βαρεῖαν καὶ καθαρωτέραν τῆς ἐν Ῥώμῃ. Πρὸς δὲ τούτοις ἐμέμφετο τοὺς ἀνθρώπους τοὺς μὴ δυναμένους διαμένειν ἐν τῇ ἑαυτῶν πατρίδι, παραβάλλων αὐτοὺς πρὸς τοὺς ἐκδεδιητημένους ἐκείνους, οἵτινες, ἐγκαταλείποντες τὰς νομίμους ἑαυτῶν γυναῖκας, τρέχουσι ζητοῦντες τὰς ἑταίρας. Τελευταῖον ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν ἐλπίζων νὰ κατορθώσῃ περισσοτέρας θεραπείας, ἐνεργῶν ἐπὶ τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐεργετικῆς ἐπιῤῥοίας τῆς πατρίου αὔρας, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Χαιρώνειαν, ὅπου ἦλθεν εἰς γάμου κοινωνίαν.

Ἡ γυνή, μεθ' ἧς συνεζεύχθη, ἀνῆκεν εἰς χρηστὸν οἶκον, ὀνομαζομένη Τιμοξένη· ἐκ ταύτης ἔσχε τέσσαρας υἱούς, τὸν Αὐτόβουλον, τὸν Χείρωνα, τὸν Λαμπρίαν, ὅστις ἐξέδωκε τὸν κατάλογον τῶν συγγραφῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τὸν Πλούταρχον, ὅστις ὑπῆρξεν ἀνὴρ ἀξίας καὶ παιδείας μεγάλης. Πρὸς δὲ τούτοις ἐγεννήθη αὐτῷ καὶ θυγάτηρ ὀνομασθεῖσα Τιμοξένη, ὡς ἡ μήτηρ της, ἀποθανοῦσα διετής. Ἐπὶ τῷ θανάτῳ δὲ αὐτῆς ὁ Πλούταρχος τότε ἀπὸν ἔγραψε πρὸς τὴν σύζυγον παρηγορητικὴν ἐπιστολήν, ἥτις εἰσάγει ἡμᾶς μέχρι τῆς ἐσωτερικῆς οἰκιακῆς ζωῆς τοῦ φιλοσόφου.

Ἀναγινώσκων τις αὐτὴν αἰσθάνεται, ὅτι ἀνὴρ καὶ γυνὴ ἦσαν ἀντάξιοι καὶ μείζονος τιμῆς, κάλλιον γινόμενοι γνωστοί. Περὶ μὲν τοῦ πρώτου Ναπολέοντος εὐφυής τις γυνή, ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἰδοῦσα τὴν πρώτην αὐτοκρατορίαν, ἔλεγεν, « ἔσι βεβαίως μέγας ἀνήρ, οὐχὶ ὅμως καὶ μέγας σύζυγος· » ὁ δὲ Πλούταρχος ὡς πατὴρ καὶ σύζυγος ἦν ἀντάξιος τοῦ ἠθικοῦ φιλοσόφου· ἡ σοργὴ πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐστι ζωηρὰ ἅμα καὶ εὐλαβής, βαθεῖα καὶ σώφρων. Ἐξ ὧν γράφει πρὸς αὐτὴν τεκμαιρόμεθα, ὅτι ἐξελέξατο αὐτὴν ἐκ τῶν νοημονεστέρων, καὶ ἐδίδαξεν αὐτὸς κατά τι πρότυπον ἄγνωστον τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι. Τοιαῦτα πρὸς αὐτὴν λέγει, οἷα οὐχ ἅπτονται οὐδ' ἐνισχύουσι τὰς ταπεινὰς καὶ κοινὰς φύσεις, ἀλλὰ μόνον τὰς ἐκλεκτάς « Εὐλαβηθῶμεν τὸν ἑαυτῶν βίον συκοφαντῆσαι, διότι ἐν τοσούτοις ἀγαθοῖς συνέβη ἡμῖν καί τι ἀπαίσιον, ὡς ἐν βιβλίῳ καλῶς γεγραμμένῳ μικρά τις κηλίς. » Ἡ περίεργος αὕτη ἐπιστολὴ οὐ μόνον τὴν τρυφερὰν ἀποκαλύπτει καρδίαν τοῦ Πλουτάρχου, ἀλλὰ καὶ τὴν σύντονον σπουδὴν τοῦ φιλοσόφου, ἐπιχειρήσαντος ἐν τῷ *Ἐρωτικῷ* καὶ *ἐν τοῖς γαμικοῖς Παραγγέλμασι* τὴν οἰκιακὴν κοινωνίαν θεμελιῶσαι ἐπὶ τῶν ἀληθῶν αὐτῆς βάσεων, καὶ ἀπαλλάξαι αὐτὴν τῆς νόσου, ὑφ' ἧς ἀπὸ τοσούτων αἰώνων κατατήκετο. Τίς αὕτη;

Ἡ ὑποδεεστέρα καὶ σχεδὸν ὑπόδουλος κατάστασις τῆς γυναικὸς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ, ἧς αἱ αἰτίαι ἀκριβέστερον ὡρίσθησαν παρὰ τῶν νεωστὶ περὶ τούτου πραγματευθέντων (1), ἀποδειξάντων, ὅτι ἡ πρώτη τῆς Ἑλληνικῆς οἰκογενείας σύστασις ἦν ὅλως θρησκευτική, ἄμοιρος

(1) Ἰδ. La Cité antique par Fustel de Coulanges.

ψυχολογικῶν καὶ ἠθικῶν θεμελίων, ἐξ οὗ προῆλθεν ἡ μικρὰ τῆς γυναικὸς ἀξία ἐν τῇ ἀρχαίᾳ κοινωνίᾳ. Ἑκάστη οἰκογένεια ἐθεώρει ἑαυτὴν ὡς ἱερὸν ναὸν ἰδίας θεότητος, ἧς σύμβολον μὲν ὁρατὸν ἦν ἡ ἑστία, ὁ δὲ σύζυγος ὁ ἱερεὺς αὐτῆς. Ἡ ἑστία ἔμελλεν εἶναι ἀείζωος καὶ ἄσβεστος· ὡσαύτως καὶ ἡ ἱερωσύνη ἔμελλε κατὰ διαδοχὴν ἀπαύστως ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν μεταβαίνειν. Ἡ ἀπόσβεσις οἰκογενείας τινὸς ἐπέφερεν ἐξ ἀνάγκης τὴν καταστροφὴν τῆς λατρείας τοῦ πατρῴου καὶ ἐφεστίου θεοῦ. Διὸ ὁ οἶκος ἔμελλε πάντως διαρκὴς εἶναι· ὁ πατὴρ ὤφειλεν ὁπωσδήποτε καταλιπεῖν γνήσιον καὶ νόμιμον κληρονόμον τοῦ *ἱεροῦ αὐτοῦ ὑπουργήματος*. Ἐκ τούτου ὁ γάμος ἀπώλλυεν ἐν μέρει τὸν ἠθικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα· διότι ἡ ἕνωσις δύο ἀτόμων, στενῶς συνδεομένων ἐπὶ ἀμοιβαίᾳ συνδρομῇ πρὸς εὐζωΐαν, ἀπέβη σπουδὴ καὶ μέριμνα τοῦ καταλιπεῖν κληρονόμους, ἄῤῥενας μάλιστα, δυναμένους ἐκπληροῦν τὰ ἱερὰ τῆς ἑστίας καθήκοντα, ὡς δηλοῖ καὶ ἡ περὶ γάμου καθιερωμένη φράσις· «παίδων ἐπ' ἀρότῳ γνησίων.» Ἐν τοιαύτῃ κοινωνίᾳ ἡ γυνὴ ὡς θῆλυ καὶ σωματικὴ μήτηρ ἤρκει, μιᾶς καὶ μόνης ἠθικῆς ἀρετῆς χρήζουσα, τῆς σωφροσύνης, τῶν ἄλλων περιττῶν, εἰμὴ καὶ ἐπικινδύνων, κρινομένων. Εἰς μάτην ἡ γυνὴ ἦν συμπαθής, χαρίεσσα, καὶ λίαν πεφιλημένη, εἰμὴ ἦν γόνιμος, ἀπεδιώκετο τοῦ οἴκου· εἰ ἡ στείρωσις προήρχετο ἐκ τοῦ ἀνδρός, ἡ γυνή, καταπνίγουσα τὸ αἴσθημα τῆς αἰδοῦς, ὤφειλε νὰ τεκνογονήσῃ ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ ἢ ἐξ ἄλλου τινος συγγενοῦς τοῦ συζύγου αὐτῆς, ἵνα μὴ ἀπολεσθῇ ἡ κληρονομία τῆς λατρείας, τὸ δὲ τεχθὲν ἄῤῥεν ἐθεωρεῖτο ὡς γνήσιος υἱὸς τοῦ ἀνδρός. Τούτου ἕνεκεν καὶ ἡ μοιχαλὶς σύζυγος κατεδικάζετο εἰς θάνατον, διότι πλησιάζουσα ξένῳ ἀνδρὶ παρεισῆγεν ἀνίερον καὶ ὅλως ἀλλότριον γόνον τῆς οἰκιακῆς ἱερωσύνης. Ἡ γυνὴ ὤφειλεν εἶναι φειδωλὴ τρυφερῶν αἰσθημάτων καὶ περιπαθῶν περιποιήσεων πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ἵνα μὴ λαβοῦσα κλίσιν ἐθελήσῃ καὶ ἄλλῳ τινὶ ξένῳ ἀρέσαι. Ἐκ τῶν διαλεγομένων τις ἐν τῷ *Ἐρωτικῷ* τοῦ Πλουταρχου διισχυρίζεται σφόδρα, ὅτι γυνή τις, περιπαθῶς ἐρῶσα τοῦ συζύγου αὐτῆς, ἐστὶν ἀναιδείην ἐπιειμένη· «ἐπεὶ ταῖς γε σώφροσιν οὔτ' ἐρᾶν οὔτ' ἐρᾶσθαι δήπου προσῆκόν ἐστιν.» Καὶ ὅμως ὁ γάμος ἦν ὑποχρεωτικός, ἡ δὲ ἀγαμία ἐτιμωρεῖτο! Ἡ συζυγικὴ ἕνωσις, ἀποτερουμένη ἐν οἷς θεσμοῖς αὐτὴ ἡ ἀγνότης καθιεροῦτο τοῦ γάμου, τῶν ἀθωοτέρων ἡδονῶν καὶ των λεπτοφυεστέρων φίλτρων, ἤθελεν ἀποβῆ καθῆκον μόνον αὐχηρόν, εἰμὴ τὰ ἤθη ἀφῄρουν τὸ τραχὺ τῶν τοιούτων θεσμῶν, μικρὰν παρεχόντων νομὴν εἰς τὰς ἀναγκαιοτάτας κλίσεις τῆς ἡμετέρας φύσεως.

Ἡ μήτηρ, θλιβερώτατον ἀποτέλεσμα τῶν τοιούτων θεσμῶν, οὔτε λίαν πεφιλημένη ἦν ἐν τῷ οἴκῳ, οὔτε, ὡς φαίνεται, πάνυ ἡδεῖα καὶ προσηνής· καὶ οἱ λόγοι τοῦ Λακεδαιμονίου ἐρωτηθέντος, ὡς φησι Πλούταρχος, *διὰ τί ἔγημε μικρὰν γυναῖκα*, καὶ ἀποκριθέντος, ὅτι *ἐκ τῶν κακῶν ὀφείλει τις ἐκλέγειν τὸ μικρότερον*, εἰσὶ μᾶλλον ἀπεικόνισμα ἐν συνόλῳ κοινωνικῆς καταστάσεως, ἢ εὐτραπέλους εὐφυΐας δεῖγμα(1). Ὁ ἔρως οὐδὲν εὑρίσκων ἐν τῇ γυναικωνίτιδι ἐξ ὧν ὑποῤῥιπίζεται, φλογίζεται, τρέφεται, ἀπεδήμησεν τῆς οἰκίας, καὶ ἔξω αὐτῆς περιεπλανήθη, ζητῶν τὰς παραφορὰς καὶ ἐρωτικὰς ἑορτάς, ἃς ἀπηγόρευσαν αὐτῷ ἐν τῇ οἰκιακῇ ἑστίᾳ, καὶ παραδοθεὶς εἰς τὰς θριαμβευτικὰς τῶν ἑταιρῶν χεῖρας· καθ' ὧν ὁ Πλούταρχος σφοδρὸν ἤγειρε πόλεμον, ἀγωνιζόμενος, ἵνα ἀφαιρέσῃ ἀπ' αὐτῶν τὸν ἔρωτα καὶ εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον ἐπαναγάγῃ· ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ πολλοῦ ἦν μάχιμος καὶ καλῶς ἐξωπλισμένος, ἅτε πάντα τὰ φίλτρα, ὑπὸ τῆς θρησκείας ἀφαιρεθέντα ἀπὸ τῆς τιμίας γυναικός, καὶ πάντα τὰ μέσα τῆς γοητείας εὐτόλμως περιβεβλημένος. Οὐδέποτε ἐν ἄλλῃ τινὶ χώρᾳ ἡ ἑταίρα ἀνυψώθη τοσοῦτον διὰ τοῦ πατριωτισμοῦ, τῆς μεγαλοφυΐας, τοῦ κάλλους, τοῦ πάθους· ἀλλὰ καὶ οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἔσχε τοσοῦτον λαμπρὰν ἱστορίαν. Καὶ αὕτη ἀνῆκεν εἰς θρησκευτικὸν θεσμόν· ὡς ἡ οἰκοδέσποινα ἦν ἱέρεια τῆς Ἑστίας, καὶ φύλαξ τῶν αὐστηρῶν καθηκόντων καὶ ἀρετῶν, οὕτω καὶ ἡ ἑταίρα ἦν ἱέρεια τῆς Ἀφροδίτης, τελοῦσα τὰ ὄργια τῆς ἡδονῆς· ἀλλ' ἡ μέν, σύζυγος κατάκλειστος ἐν τῇ οἰκίᾳ οὐδὲν ἀνέπτυσσε τῶν φυσικῶν δώρων τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδίας, μικρόν τι ἢ οὐδαμῶς διαφέρουσα τῶν περὶ αὐτὴν θεραπαινίδων· ἡ δὲ ἑταίρα ἐκαλλιέργει τὸ πνεῦμα αὐτῆς, ἵνα προσελκύῃ καὶ θέλγῃ τοὺς διακεκριμένους ἄνδρας, ὅσοι ἐκ τῶν πολιτικῶν, ῥητόρων, φιλοσόφων, καλλιτεχνῶν, ἐπεζήτουν τὴν συναναστροφὴν αὐτῆς. Πῶς ἠδύναντο ἀντιστῆναι εἰς τὰ ἔκτακτα ταῦτα πλάσματα, ἅτινα ἔστιν ὅτε μετὰ τῶν ἐπαγωγῶν θελγήτρων τῆς ἀπολαύσεως συνήνουν καί τινα τῶν γοήτρων τοῦ μεγαλείου; Ἡ γυναικεία κοινωνία τῶν ἑταιρῶν οὐκ ἦν ἡ μόνη, ἐν ᾗ εὕρισκον πνευματικόν τινα βίον;

(1) Ὁ σοφὸς συγγραφεὺς οἶδεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ Πλουτάρχου, ὅτι ἡ κατάστασις τῆς γυναικὸς ἐν Σπάρτῃ οὐκ ἦν τοσούτῳ ἀθλία καὶ παρημελημένη, ἀλλ' οὐδὲ ἡ μητρικὴ στοργὴ ἐν Ἑλλάδι τοσούτῳ στείρα, ὡς ἀλλαχοῦ δειχθήσεται. Η. Β.

Ἐκ τούτων βλέπει τις, ὅτι τὰ μὲν οὐσιώδη τοῦ ἔρωτος στοιχεῖα ἦσαν διεσπαρμένα, ἐκ δὲ τῶν ἀπαρτιζουσῶν αὐτὸν δυνάμεων ἡ οἰκογένεια διετήρησε τὰς ἧττον ἐπαγωγούς. Ἡ δὲ πρόοδος τοῦ λόγου μέχρι τίνος ἐβελτίωσε τὴν βαρεῖαν ταύτην ἀταξίαν; ἀγνοοῦμεν τοῦτο· ἀλλ', ὡς φαίνεται, ἡ μὲν ἑταίρα ἐξέπεσε τῆς προτέρας δόξης, ἡ δὲ νόμιμος γυνὴ οὐδὲν ὠφελήθη ἐκ τούτου, διότι οἱ ἄνδρες ἐξηκολούθουν ἐν τῷ γάμῳ ἐπιζητοῦντες προῖκα καὶ κληρονόμους, ἀμεριμνοῦντες δέ, εἰ ἡ γυνὴ ἀξία περικαλλῦναι τὸν οἶκον ἢ θέλξαι τὴν ζωήν. Ὁ Πλούταρχος ὁμολογεῖ καὶ ὀδύρεται τὸ κακὸν τοῦτο, καὶ ἀγωνίζεται, ἵνα θεραπεύσῃ αὐτό, ἐπανάγων τὸν ἔρωτα εἰς τὴν οἰκιακὴν κοινωνίαν, ἧς ἐστιν ἡ ψυχή. Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τούτου ὤφειλε τὴν νόμιμον ἀνυψῶσαι γυναῖκα, καὶ τοῦτο ἐποίησε θαυμασίως, πᾶσαν μὲν ἀποφυγὼν ὑπερβολὴν καὶ χίμαιραν, εἰς ἣν ὑπέπεσον οἱ πρὸ αὐτοῦ, ὑποδείξας δὲ τὰ καταλληλότερα μέσα, ὅσα συτείνουσιν, ἵνα τῷ συνδέσμῳ τῶν συζύγων ἡ ἠθικὴ αὐτοῦ ἀξία ἀποδοθῇ. Ὁ μὲν Πλάτων ἐν τῇ Πολιτείᾳ οὐδὲν ἄλλο εὗρε κάλλιον ἢ νὰ ἐξισώσῃ τὴν γυναῖκα τῷ ἀνδρὶ καὶ τῷ στρατιώτῃ, τηρήσας αὐτῇ μόνον τὴν μητρότητα οὐχ ὡς συζύγῳ, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς θήλει· οἱ δὲ νεώτεροι χιμαιρόφρονες ἀπαιτοῦσιν ὑπὲρ τῆς γυναικὸς πολιτικὰ δικαιώματα· ἀλλ' ὁ σώφρων καὶ ὑγιὴς νοῦς τοῦ Πλουτάρχου οὐχ ὥρισε κάλλιον τὴν ἀληθῆ τῆς γυναικὸς θέσιν, τηρήσας αὐτὴν ἐν τῷ οἴκῳ, ὑπομιμνήσκων αὐτῇ, ὅτι ὁ Φειδίας τὴν Ἠλείων οὐρανίαν Ἀφροδίτην, θεὰν τοῦ ἀγνοῦ ἔρωτος, ἐποίησε χελώνην πατοῦσαν, οἰκουρίας σύμβολον ταῖς γυναιξὶ καὶ σιωπῆς, ἐπιτρέπει, ἵνα ἐν τῷ οἴκῳ καὶ πλησίον τοῦ βωμοῦ τῆς ἁγνῆς θεᾶς, περικοσμῆται πάσῃ τῇ καθαρᾷ λάμψει τελείας γυναικός, ἀρυομένη τὴν τελειότητα ταύτην οὐκ ἐκ τοῦ πολιτεύματος, οὐκ ἐκ τοῦ νόμου, οὐκ ἐκ τῆς θρησκευτικῆς ἐπιῤῥοῆς, ἀλλ' ἐξ ἑαυτῆς καὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. Ταῦτα δὲν δεικνύουσι τὴν ὀρθὴν κρίσιν τοῦ Πλουτάρχου; «Τῇ γυναικί, λέγει πρὸς τὸν Πολλιανόν, πανταχόθεν τὸ χρήσιμον συνάγων, ὥσπερ αἱ μελέτται, καὶ φέρων αὐτὸ ἐν σεαυτῷ, μεταδίδου καὶ προσδιαλέγου, φίλους αὐτῇ ποιῶν καὶ συνήθεις τῶν λόγων τοὺς ἀρίστους·

Πατὴρ μὲν γάρ ἐσσι αὐτῇ καὶ πότνια μήτηρ
ἠδὲ κασίγνητος·

οὐχ ἧττον δὲ σεμνὸν ἀκοῦσαι γαμετῆς λεγούσης·

Ἀνερ, ἀτὰρ σύ μοί ἐσσι καθηγητὴς καὶ φιλόσοφος καὶ διδάσκαλος τῶν καλλίστων καὶ θειοτάτων.»

Ἀλλὰ διδάσκειν τὴν νεόγαμον, πῶς δύναται κρατεῖν τῆς καρδίας τοῦ συζύγου αὐτῆς, ἀποσοβοῦσα πᾶσαν τολμηρὰν ἀπόπειραν τῶν τρομερῶν αὐτῆς ἀντιπάλων, ἔστιν ἔργον δυσχερές. Ἐπιχειρῶν δὲ τοῦτο ὁ Πλούταρχος ἐτίθη τὸν πόδα αὐτοῦ ἐπὶ ἠναμμένων ἀνθράκων· καὶ ὅμως ἐξετέλεσε τὸ πρᾶγμα μετὰ κοσμίας τόλμης ἅμα τε καὶ λεπτῆς αἰδημοσύνης. Μία τις περίπτωσις ἦν, καθὰ καὶ νῦν, κινδυνώδης· ἔξεστιν, ἵνα αἱ τίμιαι γυναῖκες καταπολεμῶσι τὰς ἑταίρας μεταχειριζόμεναι αὐτὰ τὰ ὅπλα τῶν ἑταιρῶν; Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ὡς φαίνεται, φρονοῦσι τοῦτο, διότι ἑκατέρωθεν τὰ αὐτὰ χρώματα, ἡ αὐτὴ σημαία, καὶ ἔστιν ὅτε ἡ ὁμοιότης τοσοῦτον χωρεῖ, ὥστε ἡ διάκρισις ἀποβαίνει ἀδύνατος. Καὶ τότε ποῖος ὡραῖος θρίαμβος τῆς τιμίας γυναικὸς συγχεομένης μετὰ τῶν ἀξίων περιφρονήσεως! Ὁ ἐπιθετικὸς οὗτος διαγωνισμὸς ἐκτίθησι τὴν τιμὴν εἰς πολλοὺς κινδύνους. Ὁ δὲ Πλούταρχος συμβουλεύει διαγωγὴν ὅλως ἀμυντικήν, συγχωρῶν τῇ ἐγγάμῳ γυναικὶ λαμβάνειν τὰ πλεονεκτήματα τῶν ἑταιρῶν καὶ μηδὲν πλέον· ἅτε ἰατρὸς τῆς ψυχῆς καὶ διευθυντὴς τῆς συνειδήσεως, λέγει πάντα ἐλευθέρως, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πέρα τοῦ μέτρου· διότι ἐκφράζεται ὡς πνευματικὸς ἔγγαμος, ὃς γνωρίζει ὧν ἅπτεται αἰσθημάτων· οὐδεὶς τῶν νεωτέρων ἠθικολόγων πορρωτέρω αὐτοῦ χωρεῖ, ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς οἶδε μᾶλλον αὐτοῦ περικαλύψαι, παραλιπεῖν τι ὑπονοούμενον, ἐπισχεῖν ἐν καιρῷ. Κρινέτω ἕκαστος ἐκ τῶν ἑξῆς παραγγελμάτων σποράδην συνειλεγμένων. «Τὸν μὲν χρυσόν, λέγει πρὸς τὴν νεόγαμον, τὸν σμάραγδον, τοὺς μαργαρίτας, τὰ ψέλλια, τὴν πορφύραν, τὰ διάχρυσα ὑποδήματα, τὰ μύρα, κατάλιπε ταῖς ἑταίραις, σὺ δὲ λάβε ὅσα σεμνότητος, εὐταξίας, αἰδοῦς ἔμφασιν περιτίθησι, καὶ τὴν ὑπερτάτην τέχνην, ἀγνὴν ὅμως, τοῦ ἀρέσκειν· ἔχε τὴν φιλομειδῆ χάριν, τὴν λεπτὴν εὐκοσμίαν, καὶ τὴν ἀφελῆ ταύτην καὶ ἄμαχον καλλονήν, ὡς ἄνθος τῆς ἀρετῆς· ἡ ἐπαγωγὸς χάρις τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς παρέχει τῇ τιμιότητι εὐφρόσυνον γλυκύτητα· οἱ λόγοι τῆς νέας γυναικὸς ἔστωσαν, ὡς ἡ εὐωδία τῶν εὐόσμων καρπῶν· καθ' ἣν μυστηριώδη ὥραν πίπτει ὁ χιτὼν τῆς γυναικός, τὸ κάλλος ἀντενδυέσθω τὴν αἰδώ, καὶ τοῦ σώματος μὴ βλεπομένου, φαινέσθω τὸ σῶφρον· θελγέτω, γοητευέτω τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα, οὐχ ὡς ἡ φαρμακεύτρια Κίρκη τοὺς ἑταίρους ἐμάγευσε τοῦ Ὀδυσσέως, ἀλλ' ὡς ἐγοήτευσε τὸν ἥρωα, σεβασθεῖσα τὸ λογικὸν αὐτοῦ, μηδὲ ἀποσβέσασα αὐτὸ ἐν τῇ ἀπολαύσει τῶν αἰσθήσεων. Ἐχέτω τὴν εὐγενῆ φιλοδοξίαν,

ἵνα κρατῇ ἀνδρός, ἀλλὰ μὴ δούλου μηδὲ κτήνους· χάριτες, φίλοι, σκέψεις, θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις, τὰ πάντα ἔστωσαν κοινά· πόρρω αὐτῶν αἱ ἔριδες καὶ αἱ μάχαι· ἂν δέ ποτε διαφορά τις ἐγερθῇ, εὐθὺς ἐπικαλείσθωσαν τὴν Ἀφροδίτην, ἰατρὸν οὖσαν τῶν τοιούτων ἀρίστην. » Τοιοῦτον τὸ ἀνθηρὸν ἰδεῶδες, ὅπερ ὁ Πλούταρχος εἰς τὴν εἰκόνα τῆς ἑταίρας ἀντιτάσσει· ἀντὶ τῆς ἀρχαίας δεσποίνης παρατίθησι τῷ ἀνδρὶ χαρίεσσαν φίλην, ἀγαθὴν σύντροφον, πιστὴν σύμβουλον, ἵνα ἑλκύσῃ αὐτὸν καὶ κρατήσῃ ἐν τῇ οἰκιακῇ ἑστίᾳ.

Ὁ δὲ Πλούταρχος καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς γυναικὸς ὑπῆρξε νεωτεριστής, καὶ ἔστι μέχρι καὶ νῦν νέος, ὑπερβαλὼν δύο μεγάλους ἐκ τῶν νεωτέρων ἠθικολόγων, τὸν Μολιέρον καὶ Ρουσσώ, δηκτικωτέρους μᾶλλον ἢ δικαιοτέρους ἀναδειχθέντας· διότι ὁ μὲν εὑρίσκων, ὅτι αἱ μὲν *κομψευόμεναι* ἦσαν ὑπὲρ τὸ μέτρον πεπαιδευμέναι, ἡ δὲ **Agnès** ἧττον τοῦ δέοντος, ἐπιτρέπει, ἵνα διδαχθῇ, ἀλλ' ὀλίγον·

Il faut que le savoir d'une femme se hausse
A connaître un pourpoint d'avec un haut-de-chausse.

Τίς εὐσυνείδητος καὶ πεφωτισμένος ἄνθρωπος εὐχαριστεῖται εἰς ταῦτα; Ὁ δὲ Ρουσσώ, ἐλευθεριώτερος κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀφαιρεῖ διὰ τῆς μὲν ὅ,τι δίδωσι διὰ τῆς ἑτέρας χειρός· ἡ Σοφία, καίτοι προωρισμένη ἀνδρὶ νοήμονι, οὐδεμίαν ἄλλην ἔχει διανοητικὴν προῖκα ἢ τὴν γνῶσιν τοῦ Βαρέμου καὶ Τηλεμάχου· « ὦ τῆς ἀθώας ἀγνοίας! ἐκφωνεῖ ὁ Ρουσσώ, εὐδαίμων ὁ διδάξων αὐτήν! » Εὐδαίμων ἀναμφιβόλως, ἂν ἡ ἄγνοια μὴ ὑπάρχῃ μεγάλη, ὁ δὲ ἀνὴρ ἀσχολῆται μόνον πρὸς τελειοποίησιν τῶν γνώσεων τῆς συζύγου αὐτοῦ· ἂν ὅμως παιδαγωγοῦ χρεία, τὸ ἔργον τοῦτο ἔσται πολὺν χρόνον τῷ ἀνδρὶ εὐχάριστον; Μεταξὺ τῆς σοφῆς γυναικὸς καὶ ἀπαιδεύτου κεῖται ἡ νοήμων καὶ εὐπαίδευτος, ἣν φαίνεται ἀγνοῶν ὁ Ρουσσώ. Τοιαύτη ἡ Εὐρυδίκη τοῦ Πλουτάρχου, πρὸς ἣν ἐξ ἀρχῆς ὁ σύζυγος αὐτῆς Πολλιανὸς ὁμιλεῖ περὶ φιλολογίας, περὶ φιλοσοφίας, περὶ τῶν ἐπιστημῶν· ἡ δὲ ἀσμένη νέας προσκτᾶται γνώσεις, ὅπως εὐφραίνῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς· διότι « ἂν λόγων χρηστῶν σπέρματα μὴ δέχωνται αἱ γυναῖκες, μηδὲ κοινωνῶσι παιδείας τοῖς ἀνδράσιν, αὐταὶ καθ' αὑτὰς ἄτοπα πολλὰ καὶ φαῦλα βουλεύματα καὶ πάθη κύουσι. » Τοιαύτη ἡ γυνὴ ἀπεικονίζεται καὶ ἐν τῷ *Δοκιμίῳ τῆς ἀγωγῆς τῶν γυναικῶν* τῆς Κυρίας **de Remusat**, ἥτις ὀρθότατα καὶ νοημονέστατα συμπληροῖ καὶ ἐπιβεβαιοῖ τὸ ἰδεῶδες τοῦ Πλουτάρχου. Τίνος ἕνεκα ἡ γυνὴ ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς κυρίας **de Remusat** ἐστὶν ἱκανὴ οὐ μόνον εὐφραίνειν τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ὁδηγεῖν τὸν νοῦν, καὶ φωτίζειν τὴν συνείδησιν αὐτοῦ τεθορυβημένην; διότι, ὡς ἡ Εὐρυδίκη τοῦ Πλουτάρχου, ἐπαιδεύθη, ἵνα ἀποβῇ ἴση τῷ ἀνδρὶ οὐκ ἐν σωματικῇ ῥώμῃ καὶ αὐθεντίᾳ, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἠθικὴν ἀξίαν καὶ τὰς ἰδιαζούσας ἀρετὰς τῷ γυναικείῳ φύλῳ.

Τί δέ; ἡ βεβαία καὶ ἀναμφισβήτητος ὑπεροχὴ τῆς γυναικὸς οὐκ ἔστιν ἐπικίνδυνος; Ὁ ἡμέτερος ἰατρὸς τῆς ψυχῆς προεῖδε τὴν δυσκολίαν, καὶ συζητεῖ ἐν τῷ *ἐρωτικῷ*, ἂν τοιαύτη δυσανάλογος σύζευξις ὑπάρχῃ βαρείας ἐν τῇ οἰκιακῇ κοινωνίᾳ νόσου πρόξενος. Βάκχωνος τοῦ καλοῦ, μειρακίου ἀγενείου, ἐρᾷ περιπαθῶς γυνὴ χήρα, καί περ νέα, ἡ Ἰσμηνοδώρα, πλούτῳ καὶ γένει λαμπρὰ καὶ εὐειδής. Ἡ ἄνισος αὕτη σύζευξις ἔσται δυνατή; οἱ μὲν ἐκ τῶν φίλων, ἐν τῷ Διαλόγῳ τοῦ Πλουτάρχου, ἀποκρίνονται ναί, οἱ δὲ ἀποδοκιμάζουσι τὸν γάμον, φοβούμενοι τὸ ἄνισον τῆς ἡλικίας, καὶ τὸ βάρος τοῦ οἴκου, καὶ τὸν ὄγκον ὡς οὐ κατὰ τὸν ἐραστήν. Τοιούτων λόγων γινομένων, ἔρχεταί τις ἐκ πόλεως ἀναγγέλλων πρᾶγμα θαυμαστὸν τετολμημένον· οἱ γὰρ Ἰσμηνοδώρας φίλοι συναρπάσαντες τὸν Βάκχωνα, εἰς τὴν οἰκίαν παρήνεγκαν, αἱ δὲ γυναῖκες ἔνδον τὸ χλαμύδιον αὐτοῦ ἁφαρπάσασαι περιέβαλον ἱμάτιον νυμφικόν. Ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἀγγελίᾳ πολὺς ἠγέρθη θόρυβος καὶ φωναί, ὅτι *ἀνετράπησαν οἱ νόμοι τῆς πόλεως, ὅτι παρανομεῖται ἡ φύσις γυναικοκρατουμένη.* Ἀλλὰ κατὰ μικρὸν τῆς ἡσυχίας ἐπελθούσης, πάντες τελευταῖον ἀναφωνοῦσιν, « ἴωμεν εἰς τὸν γάμον, ἴωμεν, ὅπως τὸν Θεὸν προσκυνήσωμεν· δῆλος γάρ ἐστι χαίρων καὶ παρὼν εὐμενὴς τοῖς πραττομένοις. » Τοιαύτη τοῦ τολμηροῦ τούτου καὶ βιαίου πραξικοπήματος ἡ ἀπρόοπτος λύσις, ἧς ἡ ἠθικὴ σημασία σαφὴς καὶ εὐκατανόητος· ὅταν σφοδρὸν καὶ μέγα καταλάβῃ πάθος δύο ψυχάς, ἡ ὑπεροχὴ τῆς γυναικὸς οὐ μόνον οὐκ ἔστιν ἐπικίνδυνος, ἀλλὰ καὶ μεγάλης εὐτυχίας δύναται γενέσθαι πάροχος, ἂν μὴ ἐπιβάλλῃ τὸν ὄγκον αὐτῆς, ἀλλὰ τὴν ἐξάλειψιν ἐπιζητῇ τῶν διαφορῶν καὶ τὴν ἰσορροπίαν. Τοιοῦτον τὸ θέμα τοῦ **Manprat**, τοῦ περιφήμου μυθιστορήματος τῆς Γεωργίας Σάνδης, ἐπικυρούσης μίαν τῶν λεπτοφυεστάτων ἰδεῶν τοῦ Πλουτάρχου. Ὥστε ὁ Πλούταρχος ἐν οἷς ἔγραψε περὶ *ἔρωτος*, περὶ *γάμου*, περὶ *τῆς γυναικείας ἐπιῤῥοῆς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ*, ἀφικνεῖται, καὶ ἐνίοτε ὑπερβάλλει ἄνευ πλάνης καὶ αὐτοὺς τοὺς τολμηροτάτους τῶν νεωτέρων. Πρὸς δὲ τούτοις ἡ ἠθικὴ τοῦ Πλουτάρχου ἰατρεία διετήρησεν ἔτι καὶ νῦν, ὡς ἔοικε, τὴν τελεσιουργὸν αὐτῆς δύναμιν, διότι οἱ νῦν ἠθικολόγοι μέχρι κόρου οὐ παύουσι λέγοντες, ὅτι πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ οἰκιακοῦ δεσμοῦ ἀπαραίτητός ἐστιν ἡ ἐκπαίδευσις τῶν γυναικῶν, καὶ ἡ ἐκδήλωσις τῆς ἀξίας αὐτῶν. Καὶ ὁ Πλούταρχος δὲ πρὸ δέκα ἤδη καὶ ὀκτὼ αἰώνων οὐδὲν ἄλλο εἶπεν ἢ τοῦτο· ἀλλὰ καὶ εἰδικόν τι ἀνεζήτησεν ἰατρικὸν πρὸς ἀναζωπύρησιν τῶν πολιτικῶν ἀρετῶν, ἐξεγείρων τὴν καθεύδουσαν τοῦ πολίτου ψυχήν. Ἀνεκάλυψεν αὐτό;

Ἐπανακάμψας ὁριστικῶς εἰς Χαιρώνειαν ὁ Πλούταρχος, διῆγε βίον κατὰ τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ. Εὐτυχέστερος τοῦ Σωκράτους, ὅστις ἦν τὸ πρωτότυπον αὐτοῦ παράδειγμα, εὗρισκεν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ τὴν εἰρήνην, τὴν οἰκιακὴν ἀγάπην, καὶ τὴν εὐφροσύνην τοῦ πνεύματος. Νοήμων καὶ σεμνὴ ἡ Τιμοξένη, συνεργάζετο μετ' αὐτοῦ, τῷ ἐβοήθει εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων, καὶ εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἐν τοῖς γαμικοῖς Παραγγέλμασιν σκιαγραφηθέντος ἰδεώδους. Ἐν ᾧ αἱ Δέσποιναι τῆς Χαιρωνείας, ὅλως ἔκδοτοι εἰς τὴν πολυτέλειαν, δὲν ἐνησχολοῦντο εἰς ἄλλο, ἢ νὰ προσθέτωσιν ὀλεθρίας δαπάνας εἰς τὰς ἀχαλινώτους ἀσωτίας τῶν συζύγων των, ἡ Τιμοξένη ἐπαρουσιάζετο εἰς τὰς πομπάς, εἰς τὸ θέατρον, ἁπλῶς καὶ σεμνῶς ἐνδεδυμένη. Ἐν τοσούτῳ ἡ οἰκία τοῦ Πλουτάρχου δὲν ἦτον ἀπρόσιτος· ἠγάπα ν' ἀποδίδῃ τὴν φιλοξενίαν, ἣν ποτε ἐν Ῥώμῃ ἐδέξατο καὶ προσέφερον αὐτῷ νῦν ἐνίοτε ἐν Ἀθήναις, ἐν Ἤλιδι, ἐν Κορίνθῳ. Εἰς τὴν λιτὴν δὲ αὐτοῦ τράπεζαν, προσεκάλει ἄνδρας πνευματώδεις καὶ ϛωμύλους, οὐδέποτε δὲ τοὺς διαβοήτους ἐκείνους πολυφάγους, οὓς ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Πινδάρου ὠνόμαζον « σῦς τῆς Βοιωτίας », καὶ τοὺς ὁποίους ὁ ποιητὴς Μένανδρος ἐχαρακτήρισεν εἰπών, ὅτι « σιαγόνας μόνον ἔχουσιν. » Ἐν ταῖς τερπναῖς ταύταις συνελεύσεσιν, ὁ ἠθικολόγος ἐπανελάμβανεν εὐχαρίστως τὰς συμποσιακὰς ἐκείνας συνδιαλέξεις, τὰς ὁποίας ἐποίει ἄλλοτε ἐν Ῥώμῃ. Ὅσοι δὲν ἐδύναντο νὰ τὸν ἐπισκεφθῶσι, συνεβουλεύοντο αὐτὸν δι' ἀλληλογραφίας, παρακινοῦντες οὕτως εἰς τὸ συντάττειν πρὸς ἀπάντησιν τὰς πραγματείας ἐκείνας, ἃς ἡ ῥᾳθυμία, ὡς τὸ ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος, ἤθελεν ἀφήσει ἐν καταϛάσει σκιαγραφίας. Ἡ εὐάρεστος, καθαρά, καὶ πλήρης εὐγενῶν ἀσχολιῶν ζωὴ αὕτη ἔπρεπε νὰ ἀρκέσῃ εἰς τὸν Πλούταρχον, καὶ ὅμως εὗρεν αὐτὴν ἀτελῆ. Ὁ φιλόσοφος ἐζήτησε καὶ ἔλαβε δημόσιον ὑπούργημα· ἐγένετο πρῶτον ἁπλοῦς ἀστυνομικὸς ὑπάλληλος, ἔπειτα πρῶτος ἄρχων ἤτοι Δήμαρχος τῆς Χαιρωνείας. Φιλόδοξος κατὰ τὰς ἰδέας του ἠθέλησε νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν ψυχικήν του ἰατρικὴν πρὸς σωτηρίαν τῆς Ἑλληνικῆς πόλεως, καὶ νὰ τὴν θεραπεύσῃ ἐκ τοῦ αὐξοντος μαρασμοῦ, ὑφ' οὗ κατετήκετο ἐκ κακοῦ τινος, ὅπερ τότε μὲν ἦν ἀνώνυμον, οἱ δὲ νεώτεροι ὠνόμασαν συγκέντρωσιν.

Ὅπως ἐννοήσητις τὴν πατριωτικὴν ἀπόπειραν τοῦ Πλουτάρχου, πρέπει νὰ ἐπενθυμηθῇ, πῶς ὁ δημόσιος βίος ἐμειώθη ἢ μᾶλλον ἐξέλιπεν ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Ἀνατολῆς, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς τῆς Ἑλλάδος. Ἡ νάρκωσις αὕτη δὲν ὑπῆρξε τὸ συϛηματικὸν ἔργον τῆς αὐτοκρατορικῆς πολιτικῆς· διότι ἡ ῥωμαϊκὴ δημοκρατία πρότερον προσηνέχθη τοσοῦτον σκληρῶς πρὸς τὰς ἐπαρχίας, καὶ ἀφῆκεν ἐνθυμήσεις τοσοῦτον πικράς, καὶ ἴχνη τοσοῦτον αἱματηρά, ὥστε ἡ ἐγκατάσασις τῆς Αὐτοκρατορίας, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Τακίτου, ἐγένετο μετὰ χαρᾶς δεκτή. Οἱ Αὐτοκράτορες ἐπήνεγκον αὐταῖς εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν, ὧν ἠσθάνθησαν τὴν ἀξίαν. Οἱ ἔπαρχοι ἐπηγρυπνῶντο, οἱ φορολόγοι αὐστηρῶς ἐξηλέγχοντο· τὰ δικαστήρια διετήρουν τοὺς τύπους τῆς εἰς τὸ ἐξῆς εὐλαβῶς ἀποδιδομένης δικαιοσύνης, καὶ ἦτον δυνατὸν νὰ ἐκκαλέσῃ τὴν δίκην αὐτοῦ ὁ διαδικαζόμενος εἰς τὴν Γερουσίαν, ἢ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Αὐτοκράτορα. Ἐκτὸς δὲ τούτων αἱ αὐτονομούμεναι πόλεις ἀπέλαυον ὁλοσχερῶς τῶν ἀστυκῶν αὐτῶν ἐλευθεριῶν. Ἡ δημαρχία ἀνῆκεν αὐτὴ ἑαυτῇ, κυβερνῶσα τὰς ὑποθέσεις, μένουσα κυρία τῶν ἐθίμων, τῶν δικαιωμάτων, τῶν νόμων. Οἱ πολῖται διώριζον δι' ἐκλογῆς τὰς βουλευτικὰς καὶ τὰς ἐκτελεστικὰς ἀρχάς, τοὺς ἄρχοντας παντὸς βαθμοῦ, τοὺς δεκάρχους, τοὺς ἑκατοντάρχους, τοὺς δημάρχους· ἡ μετὰ τῆς Ῥώμης συνδέουσα τὴν δημαρχίαν σχέσις ἦν μᾶλλον τιμητική. Ἀλλ' ἀντὶ τοῦ προάγειν τὰ φυσικὰ αὐτῶν ἀποτελέσματα, αἱ ζωτικαὶ αὗται δυνάμεις ἠμβλύνθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, μέχρις οὗ ἠφανίσθησαν τέλεον.

Τοῦτο δὲ προῆλθεν ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῆς ἀπολύτου ἐξουσίας, ἥτις ἑλκύει ἑκοῦσ' ἀέκουσα πᾶν τὸ ἐκτὸς αὐτῆς πρὸς ἑαυτήν. Οἱ ἔπαρχοι ἐκ τοῦ κέντρου τῆς ἀρχῆς προερχόμενοι ἠγωνίζοντο μετὰ ὀλεθρίου ζήλου νὰ ἐπαναφέρωσιν εἰς τὸ κέντρον τὸ αἷμα καὶ τὴν ζωήν, ὧν τοσαύτην τὰ ἄκρα ἔχουσιν ἀνάγκην. Δὲν ἐτόλμων νὰ κυβερνῶσι λαμβάνοντες τὸ κῦρος ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐξουσίας, καὶ ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῶν εὐθύνην,

φοβούμενοι μὴ ὑποπέσωσιν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Δεσπότου, καὶ ἐκ τοῦ πολλοῦ ζήλου ἐξετίθουν αὐτόν, ἐπικαλούμενοι πάντοτε τὴν ἐπέμβασιν αὐτοῦ ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, καὶ πολλάκις μᾶλλον, ἢ ὅτι αὐτὸς ὁ δεσπότης ἐπεθύμει. Οὕτως ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ αὐτοκρατορίᾳ οἱ μᾶλλον πεφωτισμένοι ἔπαρχοι ἐμιμοῦντο τοὺς μᾶλλον ἀμαθεῖς καὶ δουλόφρονας. Π. χ. ὁ Πλίνιος ἐγένετο ἀνθύπατος ἐν Βιθυνίᾳ· ἐν αὐτῷ ἔκειτο τὸ κυβερνᾶν· ἀλλ' οὐδαμῶς ἐκτελεῖ οὕτω τὰ διοικητικὰ αὐτοῦ χρέη, ὥμοσεν, ὅτι ὁ κυβερνήσων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἔσται ὁ Τραϊανός. Ἐπὶ τούτῳ ταράττει αὐτὸν δι' ἀλλεπαλλήλων ἐπιστολῶν, ἀποφεύγει νὰ δαπανήσῃ ἓν δηνάριον, πρὶν ἡ λάβῃ τὰς ὁδηγίας τοῦ Αὐτοκράτορος, ὃς ὑπομειδιᾷ τὸ πρῶτον, εἶτα ἀσχάλλει, καὶ τελευταῖον γράφει πρὸς αὐτὸν μετὰ δυσθυμίας, « Τοῦτό ἐστι σὸν » ἔργον, μένεις ἐν τῷ τόπῳ, πρᾶξον τὸ δέον. »

Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, ποῦ κατέφυγεν ἡ ἐνεργητικότης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἡ τέως τοσοῦτον γόνιμος ἀνδραγαθιῶν καὶ θαυμασίων ἔργων; Αὕτη ἐγένετο ὅ,τι γίνονται αἱ ἀνθρώπιναι δυνάμεις, ὅταν ἀποτρέπωνται τῶν μεγάλων καθηκόντων. Ἄγονος καὶ ἀθλία κίνησις διεδέχθη τὴν ἀρχαίαν καὶ γοργὸν ἐκείνην ζωήν· ἰδίᾳ δ' ἐν Χαιρωνείᾳ τὸ ἄστυ ἠφανίσθη, καὶ μικρά τις πόλις ἐπέζησε. Ὅπως ἀπωθήσῃ τὰ εὐτελῆ ἐλαττώματα καὶ τὰ ἀξιογέλαστα πάθη, ἅτινα ἀντεπάλαιον ἐν αὐτῇ, ὁ Πλούταρχος περιέγραψεν αὐτά, καὶ αἱ περιγραφαὶ αὗται, αἵτινες δὲν εἶναι εἰκόνες τεχνηταί, ὡς οἱ τοῦ Θεοφράστου καὶ **de La Bruyère** χαρακτῆρες, ἀλλ' ἀκριβῆ ἀπεικονίσματα τῆς πραγματικότητος, ἔχουσι μεγάλην ἱστορικὴν ἀξίαν. Βλέπει τις κατὰ φύσιν διαγεγραμμένας τινὰς ἠθικὰς προσόψεις τῆς Ἑλληνο-ῥωμαϊκῆς πόλεως περὶ τὰ τέλη τοῦ πρώτου αἰῶνος. Ὁ ἠθικολόγος παρίστησιν ἡμῖν τὴν μανίαν τῶν δικῶν, τὸν πυρετὸν τῆς πολυτελείας, τὸ πάθος τῶν ἀργῶν παιγνίων, τὰ σφοδρὰ μίση τὰ ἐκ τῆς κυνομαχίας, τῆς ὀρτυγομαχίας καὶ τῆς ἀλεκτορομαχίας ὑπεκκαιόμενα, ἢ ἕνεκεν οἰκήματος παραθαλασσίου, χρησιμεύοντος εἰς τὰ λουτρὰ τῆς θαλάσσης. Τῶν εἰκόνων τούτων τινὲς ἔχουσι ζωηρὰ χρώματα καὶ ἀνάγλυφον πλῆρες δυνάμεως. Π. χ. ἡ πληγὴ τῆς τοκογλυφίας, ἥτις κατεβίβρωσκε τοὺς ψευδοπλουσίους τῆς Χαιρωνείας, ἀποκαλύπτεται ἄνευ ἐλέους. Ἐν τῇ ἀδημονίᾳ αὐτοῦ ὁ Πλούταρχος μαστίζει πρῶτον μὲν τοὺς πλεονέκτας τραπεζίτας τῶν Πατρῶν, τῆς Κορίνθου καὶ τῶν Ἀθηνῶν, κατηγορῶν αὐτῶν ὡς ὑποθαλπόντων καὶ διαδιδόντων τὴν γάγγραιναν ταύτην· μεταβαίνει ἔπειτα εἰς τὸν δανειζόμενον, « ὃς ὑποχρεοῦται πολλάκις ν' ἀπο- » λέσῃ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ἵνα πωληθῇ, βυ- » θιζόμενος ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὸν βόρ- » βορον. Ἐπιβουλεύονται τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ, » λέγει ὁ φιλόσοφος, τὸν καταισχύνουσι, γίνε- » ται ὁ δοῦλος τῶν δούλων, οἵτινες αὐθαδέσε- » ροι καὶ αὐτῶν τῶν κυρίων, βίᾳ εἰς τὴν τρά- » πεζαν αὐτοῦ παρακάθηνται, ἄγουσι καὶ φέ- » ρουσιν αὐτὸν ἀτιμωρητί, καὶ ποτίζουσιν αὐ- » τὸν ὕβρεσι καὶ ἀτιμίαις. » Τὰ χρώματα ταῦτά εἰσιν ἀληθῶς ζωηρά, εἰσὶν ὅμως ἧττον ζωηρὰ ἐκείνων, ὅσα μεταχειρίζεται ὁ φιλόσοφος, ὅπως ζωγραφήσῃ ἀδιάκριτόν τινα πολυπράγμονα ὃν σήμερον ἠθέλομεν ὀνομάσει νεολόγον. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦν ὁ τοιοῦτος, ὡς φαίνεται, ἀληθὴς μάσιζ, διότι παραδίδων αὐτὸν εἰς τὴν περιφρόνησιν τῶν συμπολιτῶν του ὁ ἡμέτερος ἤπιος ἰατρὸς τῶν ψυχικῶν παθῶν, γίνεται τοσοῦτον πικρὸς καὶ δηκτικός, ὡς σατυριστής τις. Ἐν Χαιρωνείᾳ, ὡς καὶ νῦν παρ' ἡμῖν, ἡ ματαία περιέργεια τῶν ἀέργων ἀπῄτει ἡμερησίαν καὶ καθ' ἑκάστην ἀνανεουμένην τροφήν· ἀντὶ δ' ἐφημερίδων περιεχουσῶν τὰ μικρὰ τοῦ τόπου χρονικὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον κεκαλυμμένα, ὑπῆρχον ἄνθρωποι μεταφέροντες τὰ νέα ἀπὸ ὁδοῦ εἰς ὁδόν, ἀπὸ πλατείας εἰς πλατεῖαν, συγκομίζοντες, ἐπαναλέγοντες, αὐξάνοντες, δηλητηριοῦντες τὰς φλυαρίας, μεταπιπράσκοντες τὰ σκανδαλώδη ἀνέκδοτα. Ὁ Πλούταρχος παρακολουθεῖ βῆμα πρὸς βῆμα. « Ἴδετε αὐτόν, λέγει, » ὠτακοστοῦντα παρὰ ταῖς θύραις, ἀποσφραγί- » ζοντα τὰς ἐπιστολάς, ψιθυρίζοντα μετὰ τῶν » θεραπαινίδων, περιβλέποντα εἰς τὰ φορεῖα τῶν » γυναικῶν, καὶ αἰωρούμενον μέχρι τῶν παρα- » θύρων αὐτῶν· οἱ μάλιστα ἀφόρητοι ἄνεμοί εἰσιν » οἱ ἀνατέλλοντες τὰ φορέματα· ὁ δὲ νεολόγος « δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὸ αἴρειν τοὺς μαν- » δύας, τοὺς χιτῶνας, διαπερᾷ τοὺς τοίχους, » ἀνοίγει τὰς θύρας, ἐπέρχεται αἰφνιδίως ἐμ- » πρὸς τῆς οἰκοδεσποίνης ἢ τῆς θυγατρὸς αὐ- » τῆς, καὶ ὅμοιος σικύᾳ, ἥτις πληροῦται αἵματι » ἀκαθάρτῳ, θηλάζει καὶ ἐκμυζᾷ τὸ δηλητή- » ριον τῶν φαρμακοφόρων λόγων, ὅπως τὸ δια- » χύσῃ ἔπειτα πανταχοῦ. »

Τὰ ἐλαττώματα δὲ ταῦτα δὲν ἦσαν νέα, διότι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος οὐδέποτε ἦν ὅλως ἐλεύθερον τούτων· ἀλλ' εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὑπερέβαινον πᾶν μέτρον, καὶ οὐδεμία ἀρετὴ δὲν ἀντεσάθμει αὐτά. Εἰς ψυχὴν ἔνθουν διὰ τὸ ὕψος τῆς ἀρχαιότητος τοῦτο ἦν θέαμα ἀφόρητον. Ὁ Ἐπίκουρος δὲν ἤθελε ταραχθῇ ποσῶς, ἤθελε τὸ θεωρήσει μετ' ἀδιαφορίας, περιειλημμένος ἡσύχως ἐν τῇ φιλαυτίᾳ αὐτοῦ. Ὁ Πλούταρχος ὅμως δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ ἀπαθεῖ βλέμματι τὴν ἠθικὴν ἀποσύνθεσιν τῆς πατρίδος αὐτοῦ. Ἐφαρμόζων εἰς τὰς ἰδιαιτέρας περιπτώσεις τὰ συνήθη μέσα τῆς ψυχικῆς ἰατρικῆς, ἐνόησεν ὅτι ἡ πολιτικὴ παραλυσία ἡ καταλαμβάνουσα τὸ ἄχυ ἀπῄτει ἰατρικὸν ταχέως καὶ ῥιζικῶς ἐνεργοῦν. Ἀνὴρ ἔχων πνεῦμα ἐπισφαλέστερον ἢ τὸ τοῦ Πλουτάρχου, ἤθελε καταφύγει εἰς τὴν ἐπανάστασιν· μέτρον μωρόν. Διότι, ὅταν ἔθνος νοῆμον μέν, ὑλικῶς δὲ ἀδύνατον, ὑποδουλωθῇ ὑπὸ γιγαντιαίας Αὐτοκρατορίας, ὁ ἡρωϊσμὸς μόνος δὲν ἀρκεῖ εἰς τὸ ν' ἀνακτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ ἄνευ ἰσχυρᾶς τινος συμμαχίας. Παραδειγμάτων τοιούτων βρίθει ἡ νεωτάτη ἱστορία. Ποίαν ἐπικουρίαν ἠδύνατο ὁ ἑλληνικὸς πατριωτισμὸς νὰ ἐπικληθῇ ἐναντίον τῆς παντοδυνάμου τότε Ῥώμης; Πᾶσα ὠργανωμένη δύναμις δὲν περιείχετο ἐν τῇ ἀπειρίᾳ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κόσμου; Ὁ Πλούταρχος ἀπέῤῥιψε λοιπὸν στενάζων τὴν σφαλερὰν ἰδέαν τῆς ἀπολυτρώσεως. Φωτιζόμενος ὑπὸ τῆς πρακτικῆς μεγαλοφυΐας αὐτοῦ, διέκρινε ἐν ἀκαρεῖ ὅ,τι ἦν δυνατὸν γενέσθαι, καὶ εἰς τοῦτο ἐνέμεινε.

Τὸ δυνατὸν δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν γενέσθαι ἦν ἡ ἀπόπειρα τῆς *ἐκκεντρώσεως*· τὸ ἐκτελεστὸν ἦν τὸ ἀναμορφῶσαι πολίτας διὰ τῶν λειψάνων τῆς ἐλευθερίας, ἃ αἱ δημαρχικαὶ ἀρχαὶ ἀφρόνως περιεφρόνουν. Αὕτη ἦν ἡ ἀτομικὴ καὶ ἀληθῶς πρωτότυπος ἰδέα τῆς πολιτικῆς τοῦ Πλουτάρχου. Ὅπως ἐπαναγάγῃ τὴν μερικὴν ἐνέργειαν τῶν ἐπαρχιῶν, ζητεῖ νὰ ὑποκινήσῃ τὰς αἰτίας, τουτέστι τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα, ὅπερ ἔπαλλεν εἰσέτι, καὶ τὴν ἠθικὴν συνείδησιν, ἣν δὲν ἐνόμιζεν ἀδύνατον νὰ ἀναζωπυρήσῃ. Θαυμαστὴς ἐνθουσιώδης τῶν μεγάλων πολιτῶν, ἐξιστορεῖ τοὺς βίους αὐτῶν, καὶ παρίστησιν αὐτοὺς ὡς παραδείγματα. Ἕλλην μέχρι πάθους, καὶ ἐνίοτε μέχρι βίας, ἐμπνέει εἰς τοὺς περιεστῶτας τὸν ἔνθερμον ζῆλον τοῦ πατριωτισμοῦ, ἀλλ' ἅμα καθυποβάλλει αὐτὸν τῷ ὀρθῷ λόγῳ. Τὰ πολιτικὰ αὐτοῦ Παραγγέλματα παρισᾶσι τὸ πρωτότυπον τοῦ τελείου ἄρχοντος. Ἐν τούτοις ὁ λόγος χρωματίζεται δι' εὐγλωττίας εἰρωνικῆς, αὐστηρᾶς, γαληνιαίας. « Βούλει ἄρχων εἶναι; ἔσο δίκαιος, καὶ ἴσθι λέγειν οὔ· Ἰσχυρός τις τῆς ἡμέρας παρακαλεῖ σε ἀδικεῖν πρὸς χάριν αὐτοῦ, παρακάλεσον αὐτόν, ὅπως πρὸς χάριν σοῦ περιέλθῃ τὰς τριόδους ὀρχούμενος καὶ μορφάζων. Ὑπηρέτει τῇ πατρίδι δι' αὐτὴν καὶ οὐ διὰ σέ· Οἱ ἐν τῇ ἀρχῇ χρηματιζόμενοι τυμβωρύχοις καὶ ἱεροσύλοις ἐοίκασι, τοῖς βεβηλοῦσι ναούς τε καὶ τάφους. Ὑπηρέτει τῇ πατρίδι μέχρι τῆς τελευταίας ὥρας· ἡ δημοσία λειτουργία ἐστὶ τὸ ἐνδοξότατον τῶν ἐνταφίων. » Καὶ ταῦτα πάντα ἐδίδασκέ τε καὶ ἐποίει ὁ ἠθικὸς ἡμῶν φιλόσοφος, καὶ ἄρχων, καὶ ἰδιωτεύων.

Ἡ ἀπὸ Χαιρωνείας εἰς Δελφοὺς ἄγουσα ὁδός, πρὶν ἢ εἰσχωρήσῃ εἰς τὰ δύσβατα σεσά τῆς Δαυλίδος, ἀκολουθεῖ πρὸς μεσημβρίαν τὴν Κωπαΐδα λίμνην, καὶ συναντᾷ μετ' οὐ πολὺ τῷ ῥύακι, ὃς ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὠνομάζετο Κηφισός. Ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ μικροῦ τούτου ποταμίου, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν τῆς λίμνης, βλαστάνουσι νάρκισσοι καὶ ῥόδα σπανίας ὡραιότητος. Πάλαι ποτὲ τὰ λαμπρὰ ταῦτα ἄνθη, ἑνούμενα μετὰ τῶν λευκῶν κρίνων, καὶ τῶν κυανῶν καὶ εὐόσμων ἴριδων, ὡράτιζον ἐν καιρῷ τοῦ ἔαρος τὴν γόνιμον καὶ ἰλυώδη ἐκείνην γῆν. Οἱ Χαιρωνεῖς συνθλίβοντες διὰ πιεστηρίων τὰ πέταλα τῶν ἀνθέων τούτων, ἐξεπίεζον πολύτιμον οὐσίαν, τὴν ὁποίαν ἐθεώρουν ὡς ἰαματικὴν πάσης νόσου, καὶ διετήρουν τὸ ξύλον τῶν φυτῶν δι' οὗ ἐσχημάτιζον ἀγαλμάτια τῶν θεῶν. Οὕτω καὶ ἠθικῶς, ἔλεγεν ὁ Πλούταρχος, ὡς ἄλλο θαυμαστὸν βάλσαμον, τὸ τῆς ψυχῆς φάρμακον ἔπρεπεν οὐχὶ μόνον τὰ αἰσθήματα τῆς οἰκογενείας καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ πολίτου ν' ἀναψυχοῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ βαθὺ καὶ μυστηριῶδες ἐκεῖνο ἔνστικτον, ἐν ᾧ ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ τρέφεται, ν' ἀνανεοῖ. Ἐκ τῆς ἰδέας ταύτης κινούμενος ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος, ἐπορεύθη ν' ἀσκήσῃ τὴν τέχνην αὐτοῦ μέχρι τῶν ἀδύτων τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἡ ἐνέργεια τοῦ Πλουτάρχου περιωρίσθη ἐν τῷ ἱερῷ τῶν Δελφῶν. Ἐκεῖ ὑπὸ τὰς μαρμαρίνους σοὰς τοῦ ναοῦ, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν ὑπερμεγέθων ἀποῤῥώγων πετρῶν, ἢ ἐν τοῖς ἐκ μυρτῶν ἄλσεσι, μετέθηκε τὴν σκηνὴν τῶν ἠθικῶν καὶ θεολογικῶν αὐτοῦ διαλόγων. Παρίστανται ποδηγετῶν τοὺς προσκυνητὰς εἰς τοὺς δαιδάλους τοῦ ἱεροῦ περιβόλου, δεικνύων τοὺς λύχνους αὐτοῦ, τὰ ἀγγεῖα, τὰ ἐπισεσωρευμένα ἀγάλματα ἐν τοῖς σηκοῖς ὑπὸ τῆς εὐσεβείας τῶν φιλοθρήσκων, καὶ ἐξηγῶν τοῖς συγχρόνοις αὐτοῦ τὴν σκοτεινὴν ἔννοιαν τῶν ἱερατικῶν ἐπιγραφῶν. Τελευταῖον λέγει που, ὅτι τελῶν λειτουργίαν ἱερέως τοῦ Ἀπόλλωνος, τὴν κεφαλὴν ἐστεμμένος, ἔθυε, ἐχορήγει, διεύθυνε τὸ μαντεῖον. Τί σκεπτέον περὶ φιλοσόφου, περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του, τὸν μανδύαν ἀρχιερέως φέροντα; Ἆρά γε ἐπιτήδειός τις ἦν πολιτικός, ἢ σκεπτικός τις ὑποκρινόμενος, ἢ γεροντίον, οὗ ὁ νοῦς ὑπέκυπτε εἰς τὸ διπλοῦν βάρος τοῦ γήρατος καὶ τῆς καταπτώσεως τῆς πατρίδος;

ISTITUTO NAZIONALE DI STUDI SISMOLOGICI

Οὐδὲν τούτων ἦν· ὁ Πλούταρχός ἐστιν ὁ πρῶτος τῶν φιλοσόφων, ὃς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀνεκίνησε τὴν τέφραν τῆς σβεννυμένης εἰδωλολατρείας, ὅπως ἀναφανῶσι φλόγες τινὲς ἢ τοὐλάχιστον σπινθῆρες. Δὲν ἐφαντάσθη τὴν ἐπανόρθωσιν τοῦ πολυθεϊσμοῦ, ἐπειδὴ ἡ ἐπανόρθωσις τῶν θρησκειῶν ἐστι πρᾶγμα ἀκατόρθωτον· μόνη ἡ ἔμπνευσις, ἥτις ἐγέννησεν αὐτάς, δύναται νὰ δώσῃ νέαν ζωήν· ἀλλ' αὐτὴν τὴν ἔμπνευσιν δὲν ἔχει πᾶς τις κατὰ τὸ δοκοῦν. Ὁ Πλούταρχος ἐνόει πρὸς τούτοις, ὅτι ἡ εἰδωλολατρεία ἦν ἐν ἀγωνίᾳ. Ἕλλην καὶ πατριώτης, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀρνηθῇ τὴν θρησκείαν αὐτοῦ· ἀλλ' ὡσαύτως ἐξυδερκὴς ὤν, δὲν ἤλπιζεν, ὅτι ἦν δυνατὸν νὰ ἀποκαταστήσῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἀρχικὴν ἀκεραιότητα τῶν δογμάτων· διὸ καὶ περιορίζεται μόνον εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν ἀληθῶν στοιχείων αὐτῆς, καὶ εἰς τὴν σύστασιν θρησκείας ἐπιστημονικῆς. Οὕτως ἠδυνήθη, χωρὶς ὑποκρίσεως καὶ μετὰ τῆς γαλήνης τῆς εἰλικρινεστέρας πεποιθήσεως, νὰ τελειώσῃ τὸ στάδιον τοῦ φιλοσόφου ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος. Αἱ θεολογικαὶ αὐτοῦ ἀρχαί εἰσιν οὐχ ἧττον ὑψηλαί, τολμηραί, καὶ πολλάκις ὅλως νέαι. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς καταφορᾶς αὐτοῦ κατὰ τῆς δεισιδαιμονίας, καὶ ἐκ τῆς μεθόδου, δι' ἧς ἐξήγει διὰ τῶν φυσικῶν νόμων τοῦ ὁρατοῦ καὶ ἠθικοῦ κόσμου τὰ θαύματα καὶ τὰς παρὰ φύσιν ἀποκαλύψεις τοῦ πολυθεϊσμοῦ καὶ τῆς εἰδωλολατρείας.

Ἡ *περὶ δεισιδαιμονίας* πραγματεία ζωηρὸν ἐπιχέει φῶς ἐπὶ τῆς ἀθλίας καταστάσεως, εἰς ἣν ἡ πολυθεϊκὴ διαφθορὰ εἶχε τὰς ἀσθενεῖς καὶ δειλὰς ψυχὰς ἐμβαλοῦσα· ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ὁ συγγραφεὺς ζωηροτάτοις τοῖς χρώμασιν εἰκόνας ζώσας καὶ ψηλαφητὰς ζωγραφεῖ, τὸ *ἑλκῶδες*, ὡς λέγει, καὶ *ἐμπαθὲς* τῆς δεισιδαιμονίας περιγράφων· ὁ ἰατρὸς τῆς ψυχῆς εὗρε στάδιον, ἐκκαλύπτων, ἐξετάζων, πιέζων, αἱμάσσων τὴν πληγήν, ἣν θεραπεῦσαι βούλεται· ὁ ἀναγινώσκων κατανοεῖ, ὅτι ὁ φιλομειδὴς καὶ ποιητικὸς ἐκεῖνος τοῦ Ὁμήρου πολυθεϊσμὸς διελύθη, ὡς καλόν τι ὄνειρον, καὶ ἀντ' αὐτοῦ φλεγμαινομένη καὶ πολυπλανὴς παρεισέφρησε δεισιδαιμονία, τοὺς μὲν μειλιχίους καὶ εὐμενεῖς θεοὺς τῶν προγόνων εἰς δυνάμεις σκληρὰς καὶ τυραννικὰς διαστρέφουσα, τὰς δὲ χαρὰς καὶ ἐλπίδας καὶ εὐθυμίας τῶν φαιδρῶν ἐκείνων ἑορτῶν καὶ τῶν λαμπρῶν πομπῶν πόρρω τῆς καρδίας ἐξορίζουσα· διότι τὴν χώραν πασῶν τῶν ἡπίων καὶ θρησκευτικῶν συγκινήσεων ἓν μόνον πάθος κατέλαβεν, ὁ *τρόμος*. « Ὁ δεισιδαίμων, λέγει ὁ φιλόσοφος Χαιρωνεύς, φοβεῖται τὰ πάντα, γῆν, θάλασσαν, ἀέρα, οὐρανόν, σκότος, φῶς, κληδόνα, σιωπήν, ὕπνον, ὄνειρον· ἐν τῷ ὕπνῳ ἡ δεισιδαιμονία εἴδωλα φρικώδη καὶ τεράστια φάσματα ἐγείρουσα, τὴν ἀθλίαν τοῦ δεισιδαίμονος ψυχὴν ἐκ τῶν ὕπνων ἐκδιώκει τοῖς ὀνείροις, μαστιζομένην καὶ κολαζομένην αὐτὴν ὑφ' αὑτῆς· ὁ δὲ δεισιδαίμων ἐξαναστὰς οὐ καταφρονεῖ, οὐ γελᾷ, οὐκ αἰσθάνεται, ὅτι τῶν ταραξάντων οὐδὲν ἦν ἀληθινόν, ἀλλὰ σκιὰν φεύγων ἀπάτης οὐδὲν κακὸν ἐχούσης, ἔξυπνος ἐξαπατᾷ ἑαυτὸν καὶ δαπανᾷ καὶ ταράττει, εἰς ἀγύρτας καὶ γόητας ἀνθρώπους ἐμπεσών, λέγοντας,

Ἀλλ' εἴτ' ἔνυπνον φάντασμα φοβῇ,
τὴν περιμάκτριαν κάλει γραῦν καὶ βάπτισον σεαυτὸν εἰς θάλασσαν, καὶ καθίσας ἐν γῇ διημέρευσον. Εἶτα ταῦθ' ὁ δεισιδαίμων ἀκούσας δεινὰ καὶ ἀνόσια πράττει, πηλώσεις, καταβορβορώσεις, ῥίψεις ἐπὶ πρόσωπον, αἰσχρὰς προσκαθίσεις, ἀλλοκότους προσκυνήσεις· ἔξω τῆς οἰκίας κάθηται σακκίον ἔχων, ἢ περιεζωσμένος ῥάκεσι ῥυπαροῖς· πολλάκις δὲ ἐν πηλῷ καλινδούμενος ἐξαγορεύει τινὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ καὶ πλημμελείας φαντασιώδεις. Εἰς δὲ τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν εἰσέρχεται, ὡς εἰς ἄρκτων φωλεοὺς ἢ χειὰς δρακόντων· ἑστεφανωμένος ὠχριᾷ, θύει καὶ φοβεῖται, εὔχεται φωνῇ παλλομένῃ καὶ χερσὶν ἐπιθυμιᾷ τρεμούσαις· φοβεῖται τοὺς θεοὺς καὶ καταφεύγει ἐπὶ τοὺς θεούς, κολακεύει καὶ λοιδορεῖ, εὔχεται καὶ καταμέμφεται· πάντων γὰρ τῶν δυστυχημάτων οὔτε ἄνθρωπον, οὔτε τύχην, οὔτε καιρόν, οὔτε ἑαυτόν, ἀλλὰ τὸν θεὸν αἰτιᾶται, κἀκεῖθεν ἐφ' ἑαυτὸν ἥκειν καὶ φέρεσθαι ῥεῦμα δαιμόνιον ἄτης φησί· καὶ σώματος ἀῤῥωστία πᾶσα, καὶ χρημάτων ἀποβολή, καὶ τέκνων θάνατοι καὶ περὶ πολιτικὰς πράξεις δυσημερίαι καὶ ἀποτεύξεις, πληγαὶ θεοῦ καὶ προσβολαὶ δαίμονος λέγονται. Ὅθεν οὐδὲ τολμᾷ βοηθεῖν, οὐδὲ θεραπεύειν, οὐδὲ ἀντιτάττεσθαι πρὸς τὸ συμβεβηκός, μὴ δόξῃ θεομαχεῖν, ἀλλ' ὠθεῖται μὲν ἔξω νοσοῦντος ὁ ἰατρός, ἀποκλείεται δὲ πενθοῦντος ὁ νουθετῶν καὶ παραμυθούμενος φιλόσοφος. Ἔα με, φησίν, ἄνθρωπε διδόναι δίκην, τὸν ἀσεβῆ, τὸν ἐπάρατον, τὸν θεοῖς καὶ δαίμοσι μεμισημένον. Ἀλλ' ἴσως ὁ δεισιδαίμων σωτηρίαν καὶ ἀπαλλαγὴν τῶν ἐν τῷ βίῳ δειμάτων καὶ φόβων ἐν τῷ θανάτῳ προσδοκᾷ. Πολλοῦ γε καὶ δεῖ· μακρότερον τοῦ βίου ποιεῖ τὸν φόβον, καὶ συνάπτει τῷ θανάτῳ κακῶν ἐπίνοιαν ἀθανάτων. Ἅδου τινὲς ἀνοίγονται πύλαι βαθεῖαι, καὶ ποταμοὶ πυρὸς ὁμοῦ καὶ στυγὸς ἀπορῥῶγες ἀναπετάννυνται, καὶ σκότος ἐφήπλωται πολυφάνταστον, εἰδώλων τινῶν χαλεπὰς μὲν ὄψεις, οἰκτρὰς δὲ φωνὰς ἐπιφερόντων, δικασαὶ δὲ καὶ κολασταί, καὶ χάσματα καὶ μυχοὶ κακῶν μυρίων γέμοντες. » Τοιοῦτος ὁ δεισιδαίμων κατὰ Πλούταρχον, ἄθλιος καὶ κακοδαίμων, ἔτι δὲ βλάσφημος καὶ ἀσεβής. Ἡ εἰκὼν ἣν ζῶσα καὶ πανομοία, ἢ μᾶλλον ἔστι καὶ νῦν, διότι τὸ πρωτότυπον, καίτοι μεταβληθὲν ὑπὸ τοῦ χρόνου, ὑπάρχει πάντοτε· καὶ σήμερον συναντῶμεν τῷ κακοδαίμονι ἐκείνῳ μωρῷ, ὃς εἰς ἀγύρτας προσέτρεχε καὶ ἐδαπάνα, ζητῶν ἐξήγησιν τῶν ὀνείρων αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ τοιοῦτος σήμερον εἰς *ὰμαθῆ ὑπνοβάτην* προστρέχει, καὶ δαπανῶν αἰτεῖ συνταγὰς πρὸς ἴασιν νόσου, ἀπωθῶν τὰς ὀρθὰς τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης συμβουλάς.

Φάρμακον ἀναμφιβόλως κατὰ τῆς δεισιδαιμονίας ἐστὶν ἡ λογικὴ καὶ ἁγνὴ θρησκεία· ἀλλὰ ποῦ κεῖνται τὰ ὅρια ταύτης, διαχωρίζοντα αὐτὴν ἀπὸ τῆς δεισιδαιμονίας; ὁ Πλούταρχος εὐθαρσῶς ἀποκρίνεται, « ἡ δεισιδαιμονία ἐκλείπει, ὅταν οἱ εὔπιστοι καὶ ἀγύρται καὶ ἀπατεῶνες ἐκλίπωσιν, οἱ δὲ θεολόγοι μηδὲν ἄλλο διδάσκωσιν, ἢ ὅ,τι ὁ λόγος καὶ ἡ ἐπιστήμη δύνανται ἑρμηνεῦσαι. » Ὁ Πλούταρχος βαρὺς ἐπέρχεται καὶ κατὰ τῶν καπηλευομένων τὴν θρησκείαν ἀγυρτῶν, τοὺς ἁπλοῦς καὶ εὐπίστους μαντείαις καὶ προφητείαις ἐξαπατώντων καὶ ἀργυρολογούντων· ἀντὶ δὲ τῶν καπηλικῶν ἀγυρτιῶν καὶ τῶν ἀνοσίων δεισιδαιμονιῶν προτείνει τὴν θρησκευτικὴν ἀλήθειαν, ἣν ἡ φιλοσοφία τῷ λόγῳ χρωμένη ἀποκαλύπτει ἡμῖν, εἰ καὶ μὴ πανταχοῦ ὁ Πλούταρχος ὀρθῶς τῷ φιλοσοφικῷ ἐχρήσατο λόγῳ, τὰ μαντεῖα ὑπερασπιζόμενος, καὶ τὰ χρησήρια, καὶ προβάλλων λόγους ἀσθενεῖς, ὅτι δῆθεν δαίμονές τινες, λειτουργοὶ καὶ ὑπηρέται τῶν θεῶν, ἐπιστατοῦσι τῶν μαντείων, ἡ δὲ μαντευτικὴ ἐστι δύναμις τῆς ψυχῆς, διεγειρομένη ὑπὸ τῶν ὑπογείων ἀναθυμιάσεων καὶ πνευμάτων, ἃ τοῦτο πρὸς τὸ μαντικὸν τῆς ψυχῆς εἰσιν, ὅ,τι τὸ φῶς πρὸς τὸν ὀφθαλμόν!

Ὅτι δὲ ἡ θρησκεία αὕτη ἐπὶ τῆς φιλοσοφίας ἐστηρίζετο, δηλοῖ καὶ τοῦτο, ὅτι, καίτοι παραδεχόμενος ὁ Πλούταρχος πολλοὺς θεοὺς χάριν τῆς κοινῆς θρησκείας, τούτοις μὲν τὴν δευτέραν καταλείπει τάξιν, τὴν δὲ ὕπαρξιν ἑνὸς καὶ μόνου θεοῦ λογικῶς ἀποδεῖξαι πειρᾶται ἐν ἄλλοις τε καὶ μάλιστα ἐν τῷ *περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων*. Τοῦ συγγράμματος τούτου καλὰ μὲν καὶ τὰ ἄλλα καὶ ἔργον στιβαρᾶς χειρός, τὸ δὲ κεφάλαιον, ἐν ᾧ ἡ θεία δικαιοσύνη ἀποδείκνυται ἐκ τῆς τύψεως τοῦ συνειδότος, ἐστὶν ἀριστούργημα. Ἡ Πλουτάρχειος ἀπόδειξις στηρίζεται ἐπὶ βεβαίων πραγμάτων, ἅτινα ἥ τε ἠθικὴ ψυχολογία καὶ ἡ φρενολογικὴ ἐπιστήμη ἐπιβεβαιοῦσιν. Ἡ τύψις τῆς συνειδήσεως ἐπέρχεται, καὶ πάντα ἀναπτύσσει τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς κατά τινα νόμον μοιραῖον, ἄφυκτον, ἀκαταμάχητον, πρὸς ὃν οὐδεμία θέλησις ἀνθρωπίνη ἀνταγωνισθῆναι δύναται, οὐδ' ἀπαλλαγὴν εὑρεῖν καὶ ἄσυλον· ἔστιν ἄλυσις πολλοὺς ἔχουσα κρίκους, ἐξ ὧν πᾶς τίς ἐστιν ἐλεύθερος ἵνα μὴ τὸν πρῶτον χαλκεύσῃ· ἀλλὰ τούτου ποιηθέντος, οἱ ἄλλοι τεκταίνονται αὐτόματοι, ἄν τε θέλῃ, ἄν τε μή, ὁ τὸν πρῶτον χαλκεύσας· ὁ Πλούταρχος αὐστηρῶς ἅμα τε καὶ ἡδέως τὴν ἀνιοῦσαν καὶ ἀδιάκοπον περιέγραψε πορείαν τῆς ποινῆς, ἐκδηλουμένην ἐν ἠθικαῖς τε καὶ νοεραῖς καὶ σωματικαῖς ταραχαῖς, τήν τε ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα καταστρεφούσαις.

« Ὃς δ' ἄλλῳ κακὰ τεύχει, ἑῷ κακὸν ἤπατι τεύχει.

ἡ γὰρ πονηρία συγγενῶσα τὸ λυποῦν ἑαυτῇ καὶ κολάζον, οὐχ ὕστερον, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ ὕβρει, τὴν δίκην τοῦ ἀδικεῖν δίδωσι· καὶ τῷ μὲν σώματι τῶν κολαζομένων ἕκαστος κακούργων ἐκφέρει τὸν αὐτοῦ σταυρόν, ἡ δὲ κακία τῶν κολαστηρίων ἐφ' ἑαυτὴν ἕκαστον ἐξ αὐτῆς τεκταίνεται, δεινή τις οὖσα βίου δημιουργὸς οἰκτροῦ, καὶ σὺν αἰσχύνῃ φόβους τε πολλοὺς καὶ πάθη χαλεπὰ καὶ μεταμελείας καὶ ταραχὰς ἀπαύστους ἔχοντος· ἔχεται γὰρ ἕκαστος ἀδικήσας τῇ δίκῃ, καὶ τὸ γλυκὺ τῆς ἀδικίας, ὥσπερ δέλεαρ, εὐθὺς ἐξεδήδοκε· τὸ δὲ συνειδὸς συγκείμενον ἔχων καὶ ἀποτίνον

θύννος βολαῖσι πέλαγος ὥς διαστροβεῖ.

ἡ γὰρ ἰταμότης ἐκείνη καὶ τὸ θρασὺ τῆς κακίας ἄχρι τῶν ἀδικημάτων ἰσχυρόν ἐστι καὶ πρόχειρον, εἶτα τοῦ πάθους, ὥς περ πνεύματος ὑπολείποντος, ἀσθενὲς καὶ ταπεινὸν ὑποπίπτει τοῖς φόβοις καὶ ταῖς δεισιδαιμονίαις· καὶ γὰρ ὄψεις ἐνυπνίων καὶ φάσματα μεθημερινὰ καὶ φωναὶ πτηνῶν χειμῶνας ἐπάγουσι τοῖς οὕτω διακειμένοις· οἷον Βέσσος ὁ Παίων, ἀπεκτονὼς τὸν πατέρα τὸν ἑαυτοῦ, πολὺν χρόνον ἐλάνθανεν, ὕστερον δὲ πρὸς ξένους ἐπὶ δεῖπνον ἐλθών, χελιδόνων τινὰ νεοσσιὰν τῇ λόγχῃ νύξας κατέβαλε, καὶ τοὺς νεοσσοὺς διέφθειρε· λεγόντων δ', οἷον εἰκός, τῶν παρόντων· *ἄνθρωπε*, τί παθὼν ἔργον οὕτως ἀλλόκοτον ἔπραξας; οὐ γάρ, ἔφη, μοῦ πάλαι καταμαρτυροῦσιν αὗται ψευδῶς καὶ καταβοῶσιν, ὡς ἀπεκτονότος τὸν πατέρα; Θαυμάσαντες δὲ οἱ παρόντες τὸν λόγον, ἐμήνυσαν τῷ βασιλεῖ, καὶ τοῦ πράγματος ἐξελεγχθέντος, ἔ-

τισεν ὁ Βέσσος τὴν δίκην. Οὕτω τῶν πονηρῶν ὅσοι τὴν παραυτίκα ποινὴν ἐκφυγεῖν ἔδοξαν, οὐ μετὰ πλείονα χρόνον, ἀλλ' ἐν πλείονι χρόνῳ, τιμωρίαν μακροτέραν, οὐ βραδυτέραν τίνουσιν, οὐδὲ γηράσαντες ἐκολάσθησαν, ἀλλ' ἐγήρασαν κολαζόμενοι. »

Ταῦτα τὰ σπουδαῖα προβλήματα μελετῶν, ἐτελεύτησεν. Ἄγνωστόν ἐςι κατὰ ποίαν ἡλικίαν ἀπεβίωσε· τὸ πιθανώτερον ὅμως εἶναι, ὅτι ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἦν μακρά, καὶ τὸ τέλος γαλήνιον, ὡς καὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ. Εὐαρέσως φανταζεταί τις τὸν Πλούταρχον ἀπαλλαττόμενον τοῦ βίου τούτου ἐν Δελφοῖς, ἀταράχως τὸν στέφανον τοῦ ἀρχιερέως ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φέροντα, τὸ μέτωπον γαλήνιον ἔχοντα, τῶν χειλέων αὐτοῦ ὑπομειδιώντων, ἀτενίζοντα βλέμμα πλῆρες ἐλπίδος, περιςοιχούμενον ὑπὸ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῶν νέων γυναικῶν καὶ ἱερειῶν, ὅσαι μετέσχον τῶν ὁμιλιῶν αὐτοῦ. Ὁ ἔσχατος λόγος τοῦ ἰατροῦ τῶν ψυχῶν ἔπρεπε νὰ ἦναι ὁ ἑξῆς, « ἡ ψυχὴ ἐλευθέρα πρέπει νὰ θεραπεύηται μόνη. »

Ὁ λόγος οὗτος ἤθελε συγκεφαλαιώσει τὴν διδασκαλίαν του καὶ ἐκφράσει τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς μεγαλοφυΐας αὐτοῦ. Χωρὶς νὰ καταφύγῃ, ὡς ἄλλοι, καὶ ἰδίᾳ ὡς ὁ Πλάτων, εἰς τὴν αἰωνίαν ἐπέμβασιν τῆς πολιτείας, τοῦ νόμου, καὶ τῶν ἀρχόντων, ἐμπιστεύεται ὁ Πλούταρχος τὴν τῆς ἠθικῆς ὑγείας φροντίδα εἰς τὸ ἄτομον, εἰς τὴν οἰκογένειαν, εἰς τὸν δῆμον, εἰς τὴν θρησκευτικὴν κοινωνίαν. Ὁ Πλούταρχος κατεῖχεν εἰς βαθμὸν ἀνώτατον τὸ αἴσθημα τῆς ζωτικότητος τῆς ψυχῆς, ὅπερ ἀναπτύσσουσιν αἱ ἀτομικαὶ προσπάθειαι καὶ ἡ διεύθυνσις ἑνὸς ἑκάστου παρ' ἑαυτοῦ. Διὰ τούτου τοῦ αἰσθήματος ἀντέστη εἰς ὅλας τὰς ἀποπλανήσεις τῆς πολυθεϊκῆς ἐξαχρειώσεως· διὰ τούτου εὑρίσκεται φυσικῶς εἰς συνάφειαν ἰδεῶν μετὰ πάντων τῶν τολμηρῶν, γενναίων, καὶ φιλελευθέρων ἀνδρῶν. « Δὲν δυνάμεθα ν' ἀναγνώσωμεν τὸν Πλού-
» ταρχον, χωρὶς νὰ αἰσθανθῶμεν τὸ αἷμα ἡμῶν
» ῥέον ταχύτερον» εἶπεν ὁ **Emerson**, καὶ χωρὶς νὰ ζητήσωμεν, προσίθημι, ὅπως περὶ ἡμᾶς αὐτοὺς πράξωμεν πρᾶξίν τινα ἀνδρικὴν καὶ εὐγενῆ. Ἡ ἰδιαιτέρα αὕτη ἠλεκτρικὴ, ἥτις ἀπὸ τῆς ψυχῆς τοῦ Πλουτάρχου μετοχετεύεται εἰς τὴν ἡμετέραν διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ἐςὶ σωτηρία εἰς τὰς γηρασκούσας κοινωνίας. Αἰσθάνεται μέν τις πολλάκις τοὺς τιναγμοὺς αὐτῆς ἀναγινώσκων τοὺς παραλλήλους Βίους· σπουδάζων ὅμως ἐσκεμμένως τὰς ἠθικὰς τοῦ Πλουτάρχου πραγματείας, ἀναγνωρίζει τὰς ἀληθεῖς πηγὰς αὐτῆς. Ἐκ πάντων τούτων ἕκαστος θέλει ἴσως πεισθῆ, ὅτι ἐπίκαιρον ἅμα καὶ ἱστορικῶς ὠφέλιμον ἦν τὸ διευκρινῆσαι τὴν πρόσοψιν ταύτην, ἥτις ἐςὶ μᾶλλον μὲν προσωπικὴ καὶ φιλοσοφική, ἧττον δὲ γνωςή.

Σ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΠΕΡΙ ΤΙΝΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΝ ΕΠΙ ΜΕΜΒΡΑΝΗΣ.

(Ὅρα συνέχειαν ἐν τεύχει Η' καὶ Θ'. σελ. 141—148).

17. *Εὐαγγέλιον* κατὰ τὰς ἀναγνώσεις (κτῆμα Ἀμβροσίου Μαυρογορδάτου Χίου), ἐν μεμβράνῃ μήκ. 0,28 πλάτ. 0,22 τοῦ ΙΒ'—Γ' αἰῶνος βυρσόδετον, ὀπωσοῦν κομψὸν καὶ καλῶς διατετηρημένον· φέρει ὀκτάδια λή, ὧν τὸ ς' ἐστὶ τετράδιον· τούτου δὲ ἡ δευτέρα στήλη τῆς τελευταίας σελίδος ἐστὶν ἐπίτηδες ἐν ἑννεακαίδεκα γραμμαῖς καὶ ἀραιοτάτῃ, ἵνα προσαρμοσθῇ τῇ συνεχείᾳ τῆς ἀρχῆς τοῦ ζ' ὀκταδίου, ὅπερ βεβαίως ἦν πρὶν γεγραμμένον· καὶ τὸ τελευταῖόν ἐστι τριάδιον προσερραμμένον· ὥστε φέρει ἐν ὅλοις φύλλα 295 δίστηλα, ἀνὰ 20 γραμμὰς ἐκ 12—15 γραμμάτων ἑκάστη, σχεδὸν σῶον, ἀρχόμενον ὡς ἔθος ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην τοῦ Πάσχα, καὶ λῆγον εἰς « Εὐαγγέλια ἀναγινωσκόμενα εἰς διαφόρους μνήμας καὶ λιτάς· » ἐξ ὧν ἐλλείπουσιν ἱκανά. Καὶ ὁ μὲν γραφεὺς ἔγραφεν οὔτε εἰς κάλλος ἀποτυπούμενος τὰ γράμματα, οὔτε εὐσήμως τὰς συλλαβὰς διαιρῶν, οὔτε τῆς ὀρθογραφίας φροντίζων, ἀλλὰ μόνον τοῦ νοῦ ἐχόμενος, ὡς δεσπότου κατηναγκασμένος τις δοῦλος, ἢ βιβλιοπώλου μίσθιος ἐργάτης, ἐφ' ᾧ τὰ ἐν πάσαις ταῖς στήλαις παρεισφρήσαντα ὀρθογραφικὰ καὶ λεκτικὰ ἁμαρτήματα, ὧν τὰ μὲν ἐπισταμένως ἐξωβέλισται, τὰ δὲ μεταγενεστέρᾳ χειρὶ καὶ μελάνῃ διώρθωνται, τὰ δ' ἔτι καὶ νῦν ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς εἶχον δείκνυνται, οὕτως εἰσὶ πλεῖστα, ὥστ' ἀνεμνήσθημεν τοῦ σοφοῦ Βιτρίγγα (**Vitringa, Observation, Sacr, p. 178** καὶ **746** [1700]), περὶ τῶν τῆς Π. Γραφῆς ἀντιγραφέων εἰπόντος· « Τῶν τοὺς ἱεροὺς κώδηκας ἀντιγραφόντων βιβλιογράφων τοσαύτη ἦν ἡ ἀμέλεια, ὥστε, εἴ τις αὐτοῖς ὥριστο διὰ τοῦτο ποινή, πολλοὶ δικαίως ἔμελλον ἐμπεσεῖν εἰς αὐτήν. » Ὁ δ' ἐπελθὼν κοσμητής, ἐξ ἐναντίας τῷ γραφεῖ, ἐπιμελῶς καὶ φιλοτέχνως καὶ διὰ γνώμονος τά τ' ἐν ἀρχῇ τῶν εὐαγγελιστῶν κεφαλαῖα γράμματα καὶ βραχείας τινὰς ἑρμηνείας ὁλοχρύσους εἰργάσατο, καὶ τὰ συνήθη παραλληλόγραμμα κοσμήματα ποικιλοχρόως, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ περιέργως καὶ λαμπρῶς, ἐλεπτούργησε. Φέρει δὲ τὸ τεῦχος καὶ τὰ συνήθη τῆς λογαϊδικῆς μουσικῆς σημεῖα, τὰ μὲν πλεῖστα ζωηροῦ ἐρυθροῦ χρώματος, τινὰ δ' ὑπερύθρου ἢ φαιοῦ στιλπνοῦ, ἔτι δὲ τὴν στίξιν οὕτωσι + · καὶ τὸ τελικὸν σ οὕτω C. Τὰ δὲ πνεύματα ⊣ ⊢ καὶ τὴν περισπωμένην ⁀ ʌ ἀδιαφόρως δισσογραφούμενα συνήθως ἐν μέσῳ τῶν διφθόγγων, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐπὶ τοῦ προτακτικοῦ φωνήεντος. Στεροῦνται δὲ τὸ μὲν ἰῶτα σχεδὸν πάντοτε τῆς ὕπερθεν ἁπλῆς ἢ διπλῆς στίξεως, τὰ δὲ ῥρ τοῦ πνευματισμοῦ, καὶ ἐλλείπουσιν ὅλως ἡ ὑποστιγμὴ, ἡ ὑπογεγραμμένη καὶ ἡ προσγεγραμμένη. Ἐν δὲ ταῖς ἄνω περισελίσι τοῦ ά ὀκταδίου εὑρηται ἡ λέξις *Διακιγησιμος* ἑξάκις οὕτως ἐρυθρογεγραμμένη.

Περιέχει δὲ τὸ τεῦχος τὰ ἀναγνώσματα τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ, τῆς μεγάλης Ἑβδομάδος, τῶν ἁγίων Παθῶν, τὰ ἰά ἑωθινὰ καὶ τὰ τοῦ Μηνολογίου ἔνθα εὑρηνται πλεῖστα τὰ ἱστορικῶς σημειωτέα, ἐν οἷς καὶ τάδε· Δεκεμβρ. 12 . . . . καὶ τὰ ἐπινίκια κατὰ Περσῶν· 22 . . . τὰ ἀνοίξια τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας. 23 Τὰ ἐγκαίνια τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας. Φεβρουαρίου 6 ἐλλείπει ἡ μνήμη τοῦ Φωτίου. Μαΐου 11 Εἰς τὸ Γενέθλιον τῆς πόλεως (ὥσπερ καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 6 Εὐαγγελ. εὕρηται). Αὐγούστου 7 Ἡ ἔλευσις τῶν Ἀβάρων ἐν Βλαχέρναις· τοῦθ' ὅπερ εὕρηται ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 6. Εὐαγγελ. « ἡ ἐπέλευσις τῶν Βαρβάρων ἐν Βλαχέρναις. » Ἐν τέλει δὲ ἐπὶ τῆς παρατελευταίας σελίδος εὕρηται διὰ μεταγενεστέρας χειρὸς ἡ σημείωσις ἥδε·

« † τὸ παρὸν ἱερὸν εὐαγγέλιον ὑπάρχει ἐν τῇ χώρα μετρῶν(1). καὶ ἀνεκενίσθη παρα συνδρομῆς; καὶ ἐξόδου. τοῦ ἐντιμοτατου καὶ εὐγενεστάτου ἀρχοντος κυριου Ἰωάνου τοῦ παλαιολόγου· καὶ τῆς συμβίου αὐτοῦ κυρίας εὐφροσύνης· εἰς μνημόσυνον αὐτῶν, σὺν τοῖς τέκνοις. ἐν μηνὶ δεκεβρίῳ, ἐπὶ ἰνδικτ. ή, τοῦ ζκη (7028 ἤτοι 1520) νέου ἔτους:- »

Καὶ ἑτέρα σημείωσις δι' ἄλλης χειρός·

« † ἀνεκενίσθη δὲ πάλιν ἐκ δευτέρου καὶ κατεκοσμήθη· διὰ χειρὸς, προκοπίου ἀρχιερέως μετρῶν. ἐν ἔτει, ζξε (7065 ἤτοι 1558) μηνὶ μαρτίῳ. ἰνδικτ. ιέ: »

Καὶ ἑτέρα σημείωσις ἐν τῇ δεξιᾷ στήλῃ δι' ἄλλης χειρός.

« † ἐγὼ ἡ ταπεινὴ καὶ τάχα μοναχὴ συγκλητικὴ ἐπέδωκ α) πρὸς τὴν μονὴν τοῦ αὐθέντου μου καὶ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Καὶ θαυματουργοῦ χρῖςοφόρου διὰ ψυχικήν μου σωτηρίαν, (παρακαλῆτε μετ' αὐτῆς Ἰησοῦν Χριστόν;). »

Καὶ ἑτέρα σημείωσις δι' ἄλλης χειρὸς περὶ τὰ κράσπεδα τῆς σελίδος.

« † Μηνὶ Ἰουναρίῳ εἰς τὴν ά ὑπομονὴ μοναχὴ ἀναλάβωμεν ἀπὸ τὴν ἁγίαν μας Κυρίαν τὴν βασίλισαν. Βιβλία κομάτια ξέ.·. ἄνευ τῷ τυπικῶ τω εδωκεν ἡ ἁγία μας κυρία. »

Ἡ γραφὴ τῶν δύο τούτων σημειώσεων φαίνεται πολλῷ ἀρχαιοτέρα τῆς τῶν πρώτων δύο· ἀντικρὺ δ' ἐν ἑτέρῳ μεμβρανῷ φύλλῳ προσκεκολλημένῳ εἰσὶ δι' ἄλλης χειρὸς λίαν κακογεγραμμένα τάδε·

« † ἀναλάβομεν ἀπὸ τὴν ὑπομονὴν (1) μοναχὴν διβλια, μικρα τὰ καὶ μεγαλα ξή. μηνος ηουνηο Κέ ποδέας ιέ δισκοποτηρῶν μετα ασσερισκου καὶ λαβηδῶν· ἄργυρα, (καὶ ἕνα;) αργιροδιαχρϊσον σταυρον. »

Καὶ κάτωθι δι' ἑτέρας χειρός ἐστι λεπτοκακογεγραμμένη καὶ ἐπίσης ἀνορθόγραφος τετράστηλος εὐχή, πρὸς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον ἧς ἡ μὲν ἀρχή.

« † Δέχου τοίνυν εὐμενεστάτη Δέσποινα ἀγαθή, τὴν οἰχτραν μου δαίοισιν. ἐξ αχρίου ςῶματος πρὸς ἀγωμένην δέησιν; Ὡς πάντων ἐπίσταμαι μάλλιστα τὴν ἐμοὶν ἀστενειαν . . . . » τὸ δὲ τέλος· « . . . Δέσποινά μου βοήθη μοι τω ἀθλίω, Καὶ μοι ἐνγκαταλύπτης με πᾶσας τὰς ἡμερας τῆς ζωῆς μου. σὲ γὰρ μεγαλυνω (καὶ) τὸν ἐκ σου τεχθεντα δοξάζω (εἰς τοὺς) αἰῶνας ἀμήν. »

18. Τετραευαγγέλιον κειμήλιον τοῦ ἐν Χάσκιοϊ (Πικριδίῳ) ἱεροῦ Ναοῦ τῆς ὁσιομάρτυρος Παρασκευῆς ἐν μέλανι δέρματι στερρῶς ποτε στοιχειωθέν, μεταγενεςέρως δὲ περιβληθὲν κυανοῦν βαμβακοσηρικὸν καὶ κοσμηθὲν ἐφ' ἑκάςου καλύμματος διὰ πέντε ἀργυρῶν πλακῶν, ὧν ἡ μὲν κεντρικὴ ἐστιν, ὡς ἔθος, ἐλλειψοειδής, αἱ δὲ

(1) Ἐπισκοπὴ τῆς Μητροπόλεως Ἡρακλείας.

(2) Εὕρηται σημείωσις ἔν τινι τῶν κατὰ τὴν ἐν Χάλκῃ ἱερὰν Μονὴν τῆς ἁγίας Τριάδος χειρογράφων, ἔνθα μνημονεύεται ὄνομα βασιλόπαιδός τινος μετονομασθείσης ἐν τῷ θείῳ καὶ ἀγγελικῷ σχήματι Ὑπομονῆς.

γωνίαι τριγωνικαί· ἐπὶ τούτων δ᾽ ἀναγέγλυπται, ἔμπροσθεν μὲν ἡ Σταύρωσις καὶ οἱ προφῆται Δαβίδ, Σολομών, Μωσῆς καὶ Δανιήλ, ἐν χερσὶ φέροντες κιβωτόν, ναόν, πλάκας, δέλτον· ὄπισθεν δὲ ἡ Ἀνάστασις μετὰ τῆς μάτην φυλαττούσης κουστωδίας καὶ οἱ τέσσαρες Εὐαγγελισταί, ἐν νεφέλαις μετὰ τῶν συμβολικῶν αὐτῶν παραστάσεων, τὰ πάντα χαριέτως ἀνάγλυφα ἢ ἔκτυπα. Συνέχεται δὲ τῶν ἀργυρῶν τούτων πλακῶν τὸ σύστημα κατὰ μὲν τὴν ῥάχιν διὰ τριῶν συρματοπλόκων ταινιῶν, ἔμπροσθεν δὲ διὰ δύο παγίων θηλυκωτήρων ἢ πορπῶν ἐν σχήματι ὡραίων ἑξαπτερύγων.

Τὸ τεῦχος ἐν καλῇ μεμβράνῃ μήκ. 0,21 πλάτ. 0,16 πρὸ τῆς ἀναδέσεως δ᾽ αὐτοῦ μήκ. 0,24 πλάτ. 0,17 ὡς ἐκ τῆς ἀκεραιοτέρας ὑποσελίδος καὶ τῶν ἡμιτετμημένων σημειώσεων τῆς ἔμπροσθεν (ὀκτάδιον Η΄ σελ. 11) εἰκάζεται, κάλλιστα διατετηρημένον φέρει ὀκτ. λδ΄ ξενοτρόπως ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει ἑκάστου ὀκταδ. δὶς ἠριθμημένα, ἀσελίδωτα δὲ φύλλα ἐν ἀρχῇ μὲν ἐννεακαίδεκα, ἐν τέλει δὲ δύο, καὶ μεταξὺ τέσσαρα τὰ τῶν εἰκόνων. Ἐν τοῖς ἠριθμημένοις ὀκταδίοις μεταγενεστέρως τετμημένα καὶ συμπεπληρωμένα φύλλα εἰσὶ τάδε· τὰ δύο πρῶτα τοῦ Η΄, τὸ ἕκτον τοῦ ΙΔ΄, τὰ δύο τελευταῖα τοῦ ΙΖ΄, τὸ τρίτον ΙΗ΄, τὸ πέμπτον τοῦ ΚΘ΄ ἀναπληρωθὲν διὰ δύο, ἐφ᾽ ᾧ τὸ ὀκτάφυλλον κατέστη ἐννεάφυλλον. Ἐκ δὲ τοῦ ΛΔ΄ ἓν καὶ μόνον περισώζεται φύλλον, ἔνθα καὶ λήγει τὸ κείμενον τοῦ Εὐαγγελίου. Ὥστε ἐν ὅλοις τὸ Τεῦχος φέρει φύλ. 291, ὧν αἱ σελίδες μονόστηλοι ἀνὰ 20 σειρὰς ἐξ 27 περίπου γραμμάτων οὕτω συνεχομένων, ὥστε πᾶσαν σειράν, ἔνθα οὐχ᾽ ὑπάρχει στίξις, μίαν μόνην φαίνεσθαι λέξιν, διὰ μελάνης ξανθοτάτης καὶ στιλπνῆς. Πρὸ τῶν κειμένων ἑκάστου Εὐαγγελίου εἰσὶ προσερράμμεναι ἐπὶ μονοφύλλων αἱ εἰκόνες τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν, ὡραῖαι, περίχρυσοί τε καὶ θαυμασίως διατετηρημέναι μετ᾽ ἐπιγραφῶν τῆς αὐτῆς χειρός, μήκ. 0,13, πλάτ. 0,12. Ἐν αὐταῖς παρίστανται οἱ Εὐαγγελισταὶ τεχνηέντως ἐπὶ θώκων καθήμενοι, ἔχοντες ἐνώπιον αὐτῶν ἐπὶ λογείου ἕκαστος τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ, τὰς γραφικὰς ὕλας τὸ μέλαν καὶ τὸ ἐρυθρὸν ἐν φιαλίοις πιθανῶς εἰργασμένοις, καλάμους, μαχαιρίδια κτλ. καὶ ὁ μὲν παρασκευάζων γλύφει κάλαμον δονακογλύφῳ σμίλῃ, ὁ δ᾽ ἐκτείνει περγαμηνῆς εἴλημα, ὁ δ᾽ ἐπὶ γόνατος καλλιγραφεῖ, ὁ δὲ ἀναγινώσκει. Ἐν κεφαλίδι δ᾽ ἑκάστου τῶν κειμένων εἰσὶ φιλοτέχνως ἐξειργασμένα κοσμήματα χρυσοποικιλόχροα, μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ μεγαλογράμματος καὶ ὁλοχρύσου ἁπλουσάτης ἐπιγραφῆς « Εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον » κτλ. ἐν τῇ α΄ δ᾽ἰδίως προστίθενται καὶ αἱ λέξεις « Ἅγιον Εὐαγγέλιον », λήγουσι δ᾽ ἐπίσης ἁπλῶς, ὡς ἐν τῷ Βατικανῷ καὶ Ἀλεξανδρινῷ.

Περιέχουσα δὲ ἡ βίβλος τοὺς τέσσαρας Εὐαγγελιστὰς πλήρεις καὶ κατὰ σειρὰν προώρισται πάντως πρὸς ἰδίαν μελέτην· οὐδαμοῦ γὰρ ἀπαντᾶται σημείωσις ἀφορῶσα τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατ᾽ ἀναγνώσματα τοῦ κειμένου διαίρεσιν. Ἐγράφη δὲ διὰ χειρὸς ἐπιμελοῦς μὲν ἀλλ᾽ εὐολίσθου λίαν εἰς σφάλματα, ὧν βρίθει πᾶσα σελίς, καὶ ἅπερ οὐχ᾽ οἷόν τε ἀποδοθῆναι πάντα τῷ ἐξ οὗ ἀντέγραψεν. Ἡ γραφὴ ἔχουσα λοξότητά τινα ἐμφαίνει ἐποχὴν τοῦ Ι΄ ἴσως καὶ Θ΄ αἰῶνος, καὶ φέρει μίαν μόνην ἀλλὰ ζωηρὰν ςίζιν . Εἰς διάκρισιν δὲ τῆς ἀτελοῦς, ἡμιτελοῦς καὶ τελείας στίξεως ἀπολείπονται ἐν τῇ ῥύμῃ τῆς γραφῆς κανονικῶς ἀνάλογα καὶ πρὸς ἄλληλα διακεκριμένα κενὰ διαστήματα· ἡ δὲ ἔναρξις ἐδαφίου δηλοῦται διὰ χρυσογραφοῦς κεφαλαίου γράμματος, τοῦ ἀρκτικοῦ τῆς ἀμέσως ἑπομένης σειρᾶς ἐν τῷ ἀριστερῷ περιθωρίῳ, ἔνθα σημειοῦνται ἐπίσης χρυσογραφῆ τὰ τοῦ Εὐσεβίου ἐδάφια, οἱ τοῦ Ἀμμωνίου συμφωνητικοὶ Πίνακες καὶ τὰ τῆς ἀρχαιοτάτης διαιρέσεως Κεφάλαια, ἅπερ καὶ ἐν τοῖς ἄνω καὶ κάτω περιθωρίοις μετὰ τῶν ἐν ταῖς σελίσιν ὑποθέσεων ἐπαναλαμβάνονται. Φέρει προσέτι τὰ πνεύματα οὐχὶ τ᾽ ἀρτιμελῆ ⊦⊦ , ἀλλὰ τὰ ἡμιτετμημένα ⊥⊥ , ἐν οἷς διορᾷ τις τὴν εἰς τὰ καθ᾽ ἡμᾶς ’ ‘ τροχαλὰ μετάβασιν, τοὺς τόνους ἐν γένει ἐπὶ τῶν προτακτικῶν καὶ λίαν πλαγίους, ἰδίως δὲ τὸν βαρὺν διπλοῦν ἐν ταῖς μεταβάσεσιν ὁ δε ‘‘, οἱ δε ‘‘ (ὀκτ. ε΄ σελ. 11. 15, ζ΄ 12, κγ΄ 8. 9), τὸ ἐρωτηματικὸν ζωηρότερον τοῦ δέοντος (ς΄ 11, ιϐ΄ 10, κγ΄ 13), τὸ διαιρετικὸν ἐν ταῖς λέξεσι *πραΰς, πρωΐ, πρωΐα, στάχυϊ, ναΐν ἑλωΐ, μωϋσῆς, λευΐς, λευΐτης, ψσαΐας, καϊάφας, βηθσαϊδά, ῥωμαϊκοῖς, ἑβραϊστί*· ἔτι δὲ *βαβυλῶνος* (α΄ 2. 3), *πρεσβύτερων* (Ι΄ 2), *ναυηΐται* (κα΄ 14), καὶ τὰς συνήθεις συγκοπὰς ἐν ταῖς λέξεσιν *ἰησοῦς, χριστὸς, υἱὸς, θεοῦ, κύριος, δαβὶδ, πνεῦμα* (ζ΄ 16), *σταυρὸς, ἰσραὴλ* (ις΄ 7), *πατὴρ, μήτηρ, ἄνθρωπος* (κγ΄ 1. 2), *πατρίς, σωτηρία, ἱερουσαλὴμ, οὐρανὸς, οὐράνιος*· τὸ προσγεγραμμένον ἰῶτα μόνον ἔν τισιν ὀκταδίοις (ς΄ 15, ζ΄ 14, ι΄ 12, ια, 11, ιγ΄ 1. 11, ιζ΄ 10, κγ΄ 10, κς΄ 4 ΔΗΙΤΟΥ καὶ εἴ που ἀλλαχοῦ), τὸ ἀρκτικὸν λέξεως ῥ δασυνόμενον τὰ δ᾽ ἐν μέσῳ ρρ ἀπνευμάτιςα (δ΄ 4, ε 12. 13).

Τὰ διὰ τὸν ἀρχαϊκὸν καὶ τὸν κατ᾽ ἐποχὰς διαφόρους ἰδιάζοντα σχηματισμὸν περιεργότερα γράμματά εἰσι δισσῶς μὲν γεγραμμένα τὰ γ= ⲅγ , δ= ⲇδ , λ= ⲗⲗ , π=ⲡϖ , σ = ⲥσ , τ= ⲧⲧ , ψ= ⲯψ , φ = ⲫ ϕ , ου=ⲩⲩ, καὶ =ϛ και , πτ = ⲡⲧ ϖⲧ , σπ = ϖ ⲥⲡ · τρισσῶς δὲ τὰ α = ⲁ ⲁ ⍺ , ϐ= ⲃ ⍸ ⲃ μάλιστα ἐν συνεχείᾳ ὡς ἐν ταῖς λέξεσι ῥαββὶ (ιγ΄ 11, ιε΄ 16), ἀββᾶ (ιέ 14), σάββατον (κϐ΄ 11. 12), ε = ⲉ ϐ ⲉ , θ = ⲑ ⲟⲑ , ω = ⲱ ⲟⲱ ⲱ καὶ τετραχῶς τὰ ζ = ⲍ ⲍ ⳉ ⲍ ὅθεν ἡ μετάβασις εἰς τὸ ⲍ . (κγ΄ 10. 11), η = ⲏ ⲏ ⍹ ⲏ , κ=ⲕ ⲕ ⍹ ⲕ (κζ΄ 6), ν = ⲛ ⲙ ⍹ ⲙ .

Προηγοῦνται δ᾽ ἑκάστου Εὐαγγελιοῦ αἱ συνήθεις *ὑποθέσεις* [πλὴν τῆς τοῦ Ματθαίου, ἀπολεσθείσης]· μετὰ τῆς ἀρχαιοτάτης τοῦ κειμένου εἰς Κεφάλαια διαιρέσεως, ἐπιμελῶς τε λίαν καὶ διὰ παρηλλαγμένου σχηματισμοῦ πορφυρογραφῆ. Ἐκ τῶν προτεταγμένων δὲ ἀσελιδώτων ἐννεακαίδεκα φύλλων, τὰ ἓξ τῇ πρώτῃ χειρὶ ἀνήκοντα, περιέχουσι, τὸ μὲν τὴν τοῦ Εὐσεβίου πρὸς Καρπιανὸν ἐπιστολὴν μετὰ πορφυρᾶς ἐπιγραφῆς, τὰ δὲ δύο τελευταῖα τὸν περιληπτικὸν Πίνακα τῶν ΞΗ΄ Κεφαλ. τῆς ἀρχαιοτάτης τοῦ Εὐαγγελίου ἀγνώστου ἐμοὶ γοῦν διαιρέσεως πορφυρογραφῆ τε καὶ περίχρυσον, ὅς τις ἐν τῷ δε τῷ κειμένῳ οὐκ ἔχει (τό γ᾽ ἐμοὶ δοκοῦν) φανερὰν ἐπιῤῥοήν, μετὰ τῶν ὑποθέσεων διὰ γραφῆς λίαν ἐπιμελελημένης. Ἐπαναλαμβάνονται δὲ τὰ Κεφάλαια μετὰ μὲν τῶν ὑποθέσεων ἐν τοῖς ἄνω καὶ κάτω τοῦ κειμένου περιθωρίοις, κεφαλαίοις χρυσοῖς γράμμασιν, αὐτὰ δὲ καθ᾽ ἑαυτά, ὡς εἴρηται, ἐν τῷ ἀριστερῷ περιθωρίῳ χρυσογραφῆ ἐπίσης μεταξὺ τῆς ἑτέρας τοῦ κειμένου εἰς στίχους τοῦ Εὐσεβίου διαιρέσεως, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἐστιν ὡρισμένος καὶ κατὰ τρεῖς μόνον ἢ τέσσαρας ἐν τέλει κυρίως διαφέρων, καὶ τῶν κάτωθεν τοῦ Ἀμμωνίου συμφωνητικῶν καλουμένων Κεφαλαίων. Τὰ δ᾽ ἐν τῷ μεταξὺ τρία ἕτερα φύλλα πρωθυστέρως προσερράμμενα περιλαμβάνουσιν ἑπτὰ τῶν Συμφωνητικῶν Πινάκων Ἀμμωνίου χρυσογραφεῖς ἐν κομψοῖς χρυσοποικιλοχρόοις διαγράμμασι μετ᾽ ἐπικεφαλίδων ἡμικυκλικῶν, ἤτοι ἀπὸ τοῦ Δ΄—Ι΄ Κανόνος, ἀπολεσθέντων πάντως τῶν πρώτων ἑνὸς ἢ δύο φύλλων.

Ἐνιαχοῦ δ᾽ οὐ μόνον γράμματα καὶ λέξεις (ιά ιο, ιϐ΄ 8, ιθ΄ 6. 9. 10. 11. 16, κ΄ 7, κϐ΄ 1. 3. 4. 5) ἀλλὰ καὶ γραμμαὶ ὁλόκληροι (δ΄ 8 ἐν τέλει ἓξ γραμμαὶ *καὶ μοιχαλὶς—καὶ τρεῖς*, Ι΄ 12 ἐν τέλει *ζώνην—μέλι*, λά, 14 *ἐγὼ—παράκλητον*) εἰσὶν ἀπεξεσμέναι καὶ δυσδιακρίτως ἐπαναγεγραμμέναι τῇ αὐτῇ μὲν χειρὶ ξανθοτέρᾳ δὲ μελάνῃ.

Καὶ τοσαῦτα μὲν ἡμῖν περὶ τοῦ ἐν τῷ τεύχει πρωτογράφου κειμένου· ΔΕΥΤΕΡΑ ΔΕ ΧΕΙΡ βραχύ τι τῆς πρώτης μεταγενεστέρα, τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος, ὡς ὁ γραφικὸς ἐμφαίνει χαρακτήρ, προσέθετο στίχους καὶ βιβλιολογικάς τινας σημειώσεις, ἄνευ διαχάσεώς τινος μεταξὺ τῶν λέξεων διὰ κοκκίνης σκιερᾶς ἢ κεραμοχρόου μελάνης ἐν τέλει συνήθως τῶν προτεταγμένων κεφαλαίων, ἰδίως δὲ μετὰ μὲν τὰ Ματθαίου τάδε (ἀκριβῶς)· μ

« † ΠΟ΄ΙΗ ΪΩ΄:-
ΕΝτάυθα τΗΝ θέλγʏϹαΝ εἰκότωϹ λύραΝ :-
ΚΪΝῶΝ τελῶΝαϹ, συγκΪΝεῖ καὶ τοῦϹ λίθουϹ :-
ΟΘΕΝ πλᾶΝοϹ ϹΊγΗϹοΝ, ὀρφέωϹ λύρα :-
ΠΟΝοιϹ ΪωάΝΝΗϹ γὰρ ΄ΗρμωϹε ξέΝΗΝ :-
Καθ΄ΗμεροῦϹαΝ τ᾽ΗΝ ΛΪΘότροφοΝ φύϹιΝ :-
Ὡς μαργάρουϹ δέδωκε ματθαῖοϹ λόγουϹ :
†ΠλοῦτοΝ εὐχρΗϹτοΝ χρΪϹτιαΝικῶ ϹΊφει :
Οἱ καὶ κρατοῦΝτεϹ ἔΝδοΝ ἐΝ ϹτερΝοιϹ φίλοι :-
ΚΟϹμοΝ φύγομεΝ καὶ ματαίαϹ φροΝτίδοϹ.-
ἘκεῖΝοϹ ὥϹ περ τῶΝ τελωΝῶΝ τΗΝ λύμΗΝ+.
Καὶ πρὸϹ χαρὰΝ δράμωμεΝ χριϹοῦ ἐΝ τάχει:· (1)

Μετὰ δὲ τὸ κείμενον τοῦ Ματθαίου σημειῶσιν δίστιχον, ἧς ἴχνη μόνον ἀμυδρότατα φαίνονται. Εἰκάζομεν δ᾽ ὅτι ἡ ἐνταῦθα τοῦ Μάρκου εἰκὼν ἐνερράφη μετὰ τὴν τῆς ἐν λόγῳ σημειώσεως γραφήν· ἴχνη γὰρ ταύτης ἐνετυπώθησαν ἐν τῇ ἐφεξῆς συνεχομένῃ σελίδι τῆς ὑποθέσεως. Ἐκ δὲ τῶν ὄπισθεν τῆς εἰκόνος σημείων ὅτι αὐτὴ ἦν ποτε κακῶς κατακεχωρημένη μεταξὺ τῶν

(1) Ἐν Ἀλλατίῳ εὑρηνται αἱ ἀκόλουθοι παραλλαγαὶ τοῦ ἐξαρίχου τούτου· δώδεκα ἀντὶ δέδωκε, νοητὸν ἀντὶ εὔχρηϲον, ὃν ἀντὶ οἳ, φροντίδας ἀντὶ φροντίδοϲ, χριϲῶ ἀντὶ χριϲοῦ.

Κεφαλαίων, ἤτοι τοῦ πέμπτου καὶ ἕκτου φύλλου τοῦ Ι΄ ὀκταδίου.

Μεταξὺ δὲ τῶν τοῦ Μάρκον Κεφαλαίων ἐν ὑποσελιδίῳ τάδε·

« Λόγων ὁ μάρκος τὴν ἀείρρυτον χύσιν :-
Εἰς πλῆθος ἐκκέναωσον ἀντλήσας ὅπως :
Κόσμος παρηγόρημα τοῦ δίψους λάβῃ : (1)

Μετὰ δὲ τὸ κείμενον τοῦ Μάρκου σημείωσιν ἐν ἑπτὰ σειραῖς ἀποξεσθεῖσαν (ἑτέραν δ' ἐπ' αὐτῆς γραφεῖσαν)· ἐν τοῖς ἴχνεσι δ' αὐτοῖς διακρίνομεν ἐν τῇ πρώτῃ σειρᾷ « ⁘ ἐγράφη δὲ τὸ κατὰ μάρκον ἑλληνιστὶ ἐν ἀλεξανδρεία . . . . »

Ἐν τέλει τῶν Κεφαλαίων τοῦ Λουκᾶ στίχους ἐν τέσσαρσι σειραῖς ἀποσπογγισθέντας, ἐπὶ δὲ τῶν ἀμυδρότατα διακρινομένων ἐρυθρῶν ἰχνῶν μεταγενεστέρα χείρ, ὡς ὀψόμεθα, ἐπέγραψε τὸ ὑπάρχον μέλαν πεντάστιχον ἰαμβεῖον ἐν τέσσαρσι γραμμαῖς « ΛουκὰC ἠπιόθυμοC » κτλ.

Ἐν τῷ ἄνω περιθωρίῳ τῆς σελίδος, ἔνθα λήγει τὸ κατὰ Λουκᾶν, ἐν τρισὶ περισωζομέναις ἡμιτετμημέναις σειραῖς, ὧν αἱ δύο τελευταῖαι ἐν διαστάσει, δι' ἐρυθρᾶς ἀνοικτῆς μελάνης τάδε·

« . . . . . ἑλληνιστὶ εἰC ἀλεξάνδρειαν τὴν μεγάλην μετὰ ιε ἔτη τῆC τοῦ χριστοῦ ἀναλήψεωC : ϊστέον ὅτι ὑπηγορεύθη ὑπὸ παύλου ἐν ρωμῃ· ἅτε δὲ ἱερατικοῦ χαρακτῆροC ὑπάρχοντοC ἀπὸ ζαχαρίου τοῦ ἱερέωC θυμιοντος ἥρξατο; . . . . ΤΩΓ CΤΙ ΒΨΗ. »

Ἐκ τοῦ καταντικρὺ δὲ περιθωρίου ἀπεξέσθησαν ἐντελῶς τρεῖς ἕτεραι σειραὶ τῆς αὐτῆς Β΄ χειρός, ἀλλὰ τὰ ἴχνη εἰσὶν οὕτως ἀνάλογα ταῖς ἀπέναντι σειραῖς, ὥστε παρέχουσιν ζωηρὰν ὑπόνοιαν μὴ οὐχὶ ἐπιγραφὴ αὐτοτελὴς ἀπεξέσθη, ἀλλὰ τῆς ἀντικρὺ μετεκτυπώματα, ὅπερ δὴ συμβαίνει, ὅταν νωπῆς οὔσης ἔτι τῆς μελάνης κλεισθῇ ἡ βίβλος, καθάπερ καὶ ὄπισθεν ἐν ταῖς δυσὶν ἀπέναντι ἐπιγραφαῖς.

Ὄπισθεν δὲ τὸ ἐρυθρὸν ἐπίσης ἐντεῦθεν μὲν τετράστιχον.

« ✝ ΒροΝτῆC γόνε βρόΝτιCοΝ ὑψόθεΝ μέγα :
Καὶ CΗμαΝοΝ πῶC Ἡ προάΝαρχοC φύCιC :

(1) Ἐν Ἀλλατίῳ εὑρηται ὅτι ἀντὶ ὅπως κόσμος παρηγῶ ῥημάτων δίψος λάβοι (!), ἀντὶ κόσμος παρηγόρημα τοῦ δίψους λάβῃ· ἐν ἀριθ. δὲ 3 (Φιλολ. Συλλ. Τεῦχ. Ζ΄ σελ. 62) εὑρηται σύμφωνον.

ΘεὸC βροτοC τε καὶ θεὸC πάλιΝ μέΝει :
Δίδου δε λύCιΝ τῶΝ ὀφλημάτωΝ βίου· » (1)

Ἀντικρὺ δὲ ἡμιτετμημένον δεκάστιχον ἐν πέντε σειραῖς.

« ✝ ΒροΝτῆC ΓοΝοΝ σε χριC . . . . cΕικοτεροΝ ∴ ΤῶΝ . . . . . ιπου :
ΓέΝΝηCιΝ αὐτοῦ coῖC θεοφθόγγοιC λόγοιC ∴
. . . . . caΓορ . . . . . caν τΗ κτίCει πάCι :
Εὐαγγελιςὰ παμμάκαρ καὶ παρθένε ∴ Φωςὴρ ΐωαΝΝΗ τε τῶΝ αποcολωΝ :- Καὶ πλείοΝα (;) τω κυρίω πεφιλΗμέΝε ∴
Ἀλλὰ πρὸC ἀυτὸΝ ως ἐχωΝ παρρΗCίαΝ :-
ἍΝωθεΝ ἀιτοῦ τΗΝ λύCιΝ τῶΝ πταιCμάτωΝ :-
Ἐμοὶ δοθΗΝαι . . . τω κεκτΗμεΝω :-
ΤΗΝ παΝτὸC ὅλβου τΗΝ δε τϊμϊωτέραΝ ∴
ΤῶΝ cωΝ φαειΝῶΝ δογμάτωΝ . . . βιβλον :-»

Καὶ ἐν τέλει τοῦ Ἰωάννου τὰ ἀμυδρὰ ἴχνη τετραστίχου ἐπιγραφῆς

« . . . . . Ἡcα μετὰ ἔτη λϐ΄
. . . . . ΤραϊαΝϐ ὑπΗ
. . . . . καὶ ἐΝδοξο
. . . . . :-

Καὶ μετὰ ἓν φύλλον ἀλλότριον καὶ ἀσκόπως ὅλως συνερραμένον, εὑρηνται ἐν τῷ συνεχομένῳ φύλλῳ διὰ τῆς αὐτῆς δευτέρας χειρὸς ἐν ἑκκαίδεκα σειραῖς διὰ μελάνης μαύρης καὶ ἐρυθρῶν ἀρκτικῶν

« στῖχοι ἴαμβοι :

ΕυαγγελϊcτῶΝ τοὺc θεοπΝεύcουc λόγουc :
Τομαῖc δϊαιρεθέΝταc ἐυεπιϐόλοιc :-
Καὶ τΗ δε ϐιϐλω τεχΝικῶc ἩρμωcμέΝουc :-
Ἅπαc ἀκούωΝ καὶ τρυφῶΝ καθΗμεραΝ :-
EcτῶcιΝ ὡcὶ, τοὺc ὑπεκφωΝουμέΝουc :-
ΐωάΝΝΗΝ θαυμαζε τΗc εὐϐουλίαc :-
Cπούδαcμα πολλοῖc, οὗ πριΝ ἐcπουδαcμεΝον :-
Καὶ cπουδάcαΝτι cυΝτόΝω προθυμία :-
Καὶ καλλιεργήcαΝτι κόcμοιc ποικίλοιc :-
Τοὺc μὲΝ ξεΝίζει τοὺc ὁρῶΝταc ὡς ἔχει :
Τοῖc τοῦ θεοῦ δὲ ῥήμαcι ψυχοτρόφοιc :-
Εὐεργετεῖ ἅπαΝταc ἀκροωμέΝουc :

(2) Ἐν μὲν Ἀλλατίῳ εὑρηται ἡ προάρχιος ἀντὶ ἡ προάναρχος προστιθεμένου καὶ ἑ. στίχου « Ἰωάννου κοσμοῦντι τήνδε τὴν βίβλον, » ἐν δὲ τῷ ὑπ' ἀριθ. 3 (Φιλολ. Συλλ. Τεῦχ. Ζ΄ σελ. 62) εὑρηται ἐπίσης προάρχιος ἀντὶ προάναρχος προτιθεμένων καὶ δύο στίχων.

« Μανουὴλ κοσμοῦντι τὸν χρόνου κύκλον
Εὐαγγελιστῶν τῶν σοφωτάτων λόγοις. »

Ἡ τετρὰc ὧδε τῶΝ μαθητῶΝ τοῦ λογου :-
Ἐκχεῖ τὸ ῥεῦμα τωΝ ζωδρρΗτωΝ λόγωΝ :-
ΤοίΝυν ὁ δϊψῶΝ μΗ κατόκΝΗ του πίΝειΝ :-
ΨϋχΗΝ κατάρδωΝ καὶ ποτίζωΝ τὰc φρέΝαc :-(1)

Τοσαῦτα καὶ περὶ τῆς δευτέρας χειρός.

ΤΡΙΤΗ ΔΕ ΤΙΣ ΧΕΙΡ περὶ τὸν ΙΒ΄ ΙΓ΄ αἰῶνα, ὡς ἐκ τοῦ γραφικοῦ τεκμαιρόμεθα χαρακτῆρος, ἐβουλήθη μεταβαλεῖν τὸ κατὰ σειρὰν τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιςῶν πρὸς ἰδίαν μελέτην γραφὲν τοῦτο τεῦχος, εἰς ἐκκλησιαστικὴν χρῆσιν. Πρὸς τοῦτο δ' ἐσημειώσατο διὰ μελάνης ξανθῆς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος ἑκάστης περικοπῆς τῶν καθ' ἑκάστην ἀναγνωσμάτων, ἐντὸς τοῦ πρωτογράφου κειμένου, ἔνθα μὲν τὰ μεταξὺ τῶν περιόδων κενὰ ἐνεχώρουν, ἐν τῇ σειρᾷ, ἔνθα δ' οὔ, ὕπερθεν, συντετμημέναις λέξεσιν ἀρ = ἀρχὴ, Τ = τέλος, Τ Τ ε΄ : = τέλος τῆς πέμπτης, δι' ὧν παραπέμπει εἰς σημειώσεις ἐν τοῖς τρισὶ περιθωρίοις, καὶ ἔστι πολλὰς τοιαύτας περισωζομένας ἰδεῖν ἐν τέλει τοῦ ε΄, ἐν ἀρχῇ τοῦ ς΄, ἐν τέλει τοῦ ζ΄ καὶ ἐν τῷ η΄ ὀκταδ. Αἱ σημειώσεις αὗται δηλοῦσι τὴν χρονολογίαν, ἔς δ' ὅπου καὶ τὴν ἑορτήν, ἐν ᾗ ὑπάγεται, καὶ πλήρη τὴν ἀρκτικὴν τοῦ ἀναγνώσματος περικοπήν. Μετὰ δὲ τὴν τελευταίαν τούτων λέξιν διὰ τριπλῆς στίξεως παραπέμπουσιν εἰς τὴν ἐν τῷ κειμένῳ ἀντιστοιχοῦσαν λέξιν πρὸς ἐξακολούθησιν, κἀκείνην τρὶς ἐςιγμένην ὕπερθεν.

Ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ κειμένου διακρίνονται ἐνιαχοῦ περισωζόμεναι καὶ ἕτεραί τινες συμβολικαὶ παραστάσεις, οἷον ⁘ δηλοῦσα οὐχὶ καθολικὰς τῶν ἀναγνωσμάτων καταλήξεις, ἀλλ' ἰδικὰς ἢ ἀτελεῖς (Ὀκτάδ. ς΄ σελ. 6. 9, Η΄ 8. 14, Ι΄ 4. 6, ΙΓ΄ 9, ΚΕ΄ 11), ἢ ἀρχὰς ἐπίσης μερικὰς (ὀκτάδ. Ε΄ 13, ς΄ 13.) δι' ὧν περικοπαί τινες ἀναγινώσκονται ἐν δυσὶν ἑορταῖς, τῇ προσλήψει ἐν ἀρχῇ ἢ ἐν τέλει μιᾶς ἢ πολλῶν περιόδων, ὅπως ἐν τῷ τοῦ Πάσχα προστίθενται εἰς συμπλήρωσιν διὰ τὸ τοῦ Θωμᾶ (ὀκτάδ. ΑΓ΄ 12). Ἡ παράστασις λοιπὸν ⁘ ἀναλογοῦσα τῇ καθ' ἡμᾶς δακτυλοδεικτούσῃ χειρί, ἢ τῇ $\frac{N}{B}$ nota bene τῶν Ἰταλῶν, προσκαλεῖ τὴν τοῦ ἀναγνώστου προσοχήν, ἀναγομένη εἰς τὴν ἐν τοῖς περιθωρίοις σημείωσιν καὶ ὑποδεικνύουσα τὰς ὑπερβάσεις ἢ ἐπιστροφὰς (Ι΄ 4, ΙΑ΄ 9). Εὐάριθμοι δὲ τοιαῦται περιεσώθησαν ἔν τε τῷ κειμένῳ καὶ ἐν τοῖς περιθωρίοις· τετάρτη γὰρ μεταγενεστέρα χείρ, περὶ ἧς εὐθὺς ἐροῦμεν, ἀπέξεσεν αὐτὰς ἐπιμελῶς, διὰ τὸ τὰς διαιρέσεις τῶν ἀναγνωσμάτων τῆς Γ΄ χειρὸς μὴ συμφωνεῖν πανταχοῦ, τοῦ χρόνου προϊόντος, ταῖς τῆς ἐποχῆς αὐτῆς·

Ὑπερβάσεις προσέτι εἰς ἑτέρας τοῦ αὐτοῦ ἢ ἄλλου Εὐαγγελιστοῦ περικοπὰς πρὸς ἀναστόμωσιν καὶ συμπλήρωσιν ἀναγνώσματος πλήρους, ὡς ἔνεστιν εἰκάσαι ἐκ τοῦ ὀκταδ. ΚΕ΄ 11 τῶν μεταγενεστέρων σημειώσεων, ἢ μερικὰς ἐνάρξεις δηλοῦσι καὶ αἱ παραστάσεις ⁘ (ὀκτάδ. Ι΄

(1) Ὁ Ἀλλάτιος (Leonis Allatii de Libris ecclesiasticis graecorum, ἐν τοῖς τοῦ Φαβρικίου, ἔκδοσις Ἀμβούργου 1712 σελ. 28—30.) ἐκτίθησι συνηνωμένους τοὺς 21 ἀκολούθους στίχους, οὕτω ἁ τοὺς 4 τελευταίους « Ἡ τετρὰς ὧδε—φρένας, » ϐ΄ τοὺς 12 πρώτους « Εὐαγγελιστῶν τοὺς θεοπνεύστους λόγους —ἀκροωμένους » καὶ γ΄ τοὺς 5 ὄπισθεν « Ἐνταῦθα τὴν θέλγουσαν—φύσιν. » μετὰ τῶν ἑπομένων οὐσιωδῶν παραλλαγῶν· ἐν τῷ ἀειρρύτων ἀντὶ ζωορρήτων, διαιρεθέντας εὐεπιτρόχοις ἀντὶ διαιρεθέντας εὐεπιϐόλοις· ἐν δὲ τῷ ϐ΄ ἐσπουδασμένοις ἀντὶ ἐσπουδασμένον, σπουδάσαντα συντόνως προθυμίαις ἀντὶ σπουδάσαντι συντόνω προθυμία, καλλιεργήσαντα ἀντὶ καλιεργήσαντι, τοῖς μὲν ἀντὶ τοὺς μὲν, εὐεργετεῖν ἀντὶ εὐεργετεῖ· καὶ γ΄ Κινῶν τέλος γε, ἀντὶ κινῶν τελῶνας, τὴν λιθότροπον ἀντὶ λιθότροφον. Σημειωτέον δέ, ὅτι οἱ ἐπὶ τῶν Εὐαγγελίων καὶ τῶν Εὐαγγελιστῶν ἐν γένει στίχοι, οὐ μόνον πολλὰς λεκτικὰς παραλλαγὰς ὑπέστησαν (Φιλολ. Συλλ. Τεῦχ. Η΄—Θ΄ σελ. 145 ἀριθ. 15 καὶ ἑτέρωθι ἀριθ. 21) ἀλλὰ καὶ ἐν ποικίλοις συνδυασμοῖς εὑρηνται ἐκτεθειμένοι.

Ἐν ἑτέρῳ δὲ κώδηκι (ὅρα μοι Fac-similes of certain portions etr C. Simonides. London 1861 σ. 18) ἐπιγραφομένῳ « Ἡ γραφὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης ταύτης πᾶσα Χριστοφάνους Μητροπολίτου Ῥόδου τυγχάνει· ἔγραψε δὲ αὐτὴν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ· τουτέστι τῷ ,ϛτμ΄ [=6,340, ἤτοι τῷ 832], τῇ δεκάτῃ τῆς Ἰνδίκτου. » εὑρηται ἐν διαγράμματι τοιῷδε·

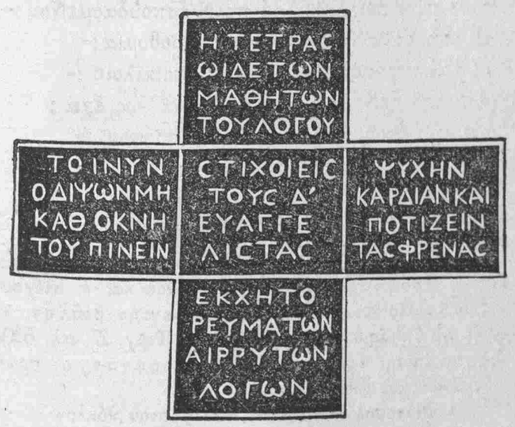

σελ. 2 ἦν ἡ Δ΄ χεὶρ βαναύσως δι' ἐρυθροῦ ἐπέχρισε 3, ΙΕ΄ 4) ἢ μόνον ·:· (ὀκτάδ. Ζ΄ 12), ⁜ (ὀκτάδ. Θ΄ 5, ΚΕ΄ 11, ΑΑ΄ 8. 10) καὶ ✕ (ὀκτάδ. ΙΓ΄ 10. 12) ἧς τὴν ἐν περιθωρίῳ σημείωσιν ἐντελῶς ἡ Δ΄ χεὶρ ἀπέξεσεν. Ἡ δὲ παράστασις ⸗ ⸗ ⸗ (ὀκταδ. Δ΄ 5, ΙΒ΄ 16 ΙΗ΄ σελ. 9) ἰσοδυναμεῖ τῷ καθ' ἡμᾶς *Εἰσαγωγικῷ* (§), χρήσιμος ἐν τῷ κώδηκι ἔνθ' ἀναφέρονται αὐτολεξεὶ χωρία τῆς Π. Γραφῆς.

Ἡ τρίτη δ' αὕτη χεὶρ ἐπιμελὴς λίαν, φέρουσα τὰ μὴ ἀποτελοῦντα δίφθογγον ἰῶτα δὶς ἐστιγμένα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ τὰς συνήθεις τῷ καιρῷ ἐκείνῳ συντομάς, ἐσεβάσθη τὰς προηγουμένας γραφάς, εὐλαβῶς οὕτως εἰπεῖν παρεντεθεῖσα, καὶ οὔτ' ἀποξέσασα, οὔτε φορτικῶς αὐταῖς ἐπιπεσοῦσα.

Τὸ ά καὶ β΄ τοῦ τεύχους φύλ. ἀνήκει τῇ πρώτῃ αὐτοῦ συστάσει, ὡς ἐκ τοῦ χρώματος καὶ τοῦ χαρακώματος τοῦ β΄ κατάδηλον. Ἐπὶ τοῦ β΄ δ' ἐγράφη πιθανώτατα, διὰ τῆς ἐν λόγῳ Γ΄ μὲν χειρὸς ἑτέρᾳ δὲ μελάνῃ, « Πρόγραμμα εἰς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον: ζήτει πρῶτον τὸν ἔμφυτο φόβον εμπόνωσ. καὶ τότε εὑρήσης τὸν ἔμπυρον λόγον. τόν διδάσκοντα, ἄνθρωπον γνῶσιν :- Τὰ τῆσ νέασ διαθήκησ πάνσεπτα βιβλία, ἐν εκάςω εὐαγγελίςῃ. εἰσ κεφάλαια καὶ τίτλουσ διαίρειται. καὶ τίτλοι μὲν καλοῦνται· ὡς ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον περὶ τῶν μάγων. καὶ περὶ τῶν ἀνᾳρεθέντων παιδίων. ἐν δὲ τω κατὰ μάρκω. περὶ τοῦ δαιμονίζομένου. καὶ περὶ τῆσ πενθερᾶς πέτρου. ἔχει μὲν ὁ ἅγιοσ ματθαῖοσ τίτλουσ ξ̅η̅. κεφαλ. τ̅ ν̅ ε̅, ὁ δὲ ἅγιοσ μάρκοσ, τίτλουσ μ̅η̅. κεφαλ. σ̅ λ̅ ς̅. ὁ δὲ ἅγιος λουκὰσ, τίτλουσ π̅ γ̅. κεφαλ. τ μ β̅, ὁ δὲ ἅγιος ἰω̅, τίτλουσ ι̅η̅. κεφαλ. σ̅ λ̅ β̅:- Ἴστέον ὅτι τὸ κατὰ ματθαῖον εὐαγγέλιον, ἑβραΐδι διαλέκτω γραφὲν κτλ. » ὡς ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 21 τοῦ τῆς Ἐμπορικ. Σχολῆς Χάλκης, μέχρι τοῦ *ἐμφαρίζει*.

Τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος μεταβληθεισῶν τῶν πρώτων διαιρέσεων τῶν ἀναγνωσμάτων, τὸ τεῦχος περιέπεσεν εἰς ἀχρηστίαν, κατά γε τὴν ἐν τῷ ναῷ χρῆσιν· δι' ὅπερ Δ΄ ΧΕΙΡ περὶ τὸν ΙΕ΄ αἰῶνα, ὡς ἐκ τοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος τεκμαιρόμεθα, ἐπεχείρησε διασκευᾶσαι αὐτάς. Προέταξε δὲ τῆς μεγάλης ταύτης ἐργασίας, ἐν δέκα νεωτέροις φύλλοις, ἅπερ συνέῤῥαψε μεταξὺ τῶν συμφωνητικῶν πινάκων καὶ τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου, πραγματείας τινὰς πρὸς τὸν σκοπὸν συντελούσας, ἐν εὐτελέσι τισὶν ἐρυθροῖς τε καὶ χρυσοῖς κοσμήμασι καὶ ὑπὸ τοὺς τίτλους « Δήλωσις διαλαμβάνουσα τὴν τοῦ χρόνου τῶν εὐαγγελίων ἀνάγνωσιν· καὶ τὴν τῶν εὐαγγελιστῶν διαδοχὴν, πόθεν τε ἄρχουσι, καὶ ποῦ καταλήγουσιν :. » (τοῦτο ἐπὶ παλιμψήστου ἀρχαίου φύλλου ὡς ἐν τέλει ἐροῦμεν). « : δήλωσις ἀκριβὴς τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν κεφαλαίων τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου : ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης κυριακῆς τοῦ πάσχα: πίναξ τῶν εὐαγγελίων, τοῦ ὅλου χρόνου ·:· » κτλ· ὅθεν ἐλλείπει σὺν πλείστοις ἑτέροις καὶ ἡ μνήμη τοῦ Φωτίου, « : εὐαγγέλια ἀναστάσιμα ἑωθινὰ τὰ ἁ : » καὶ « : εὐαγγέλια εἰς διαφόρους μνήμας ἁγίων : » εἰς ἀσθενοῦντας, εἰς κοιμηθέντας, εἰς σεισμὸν, εἰς ἐμπρησμὸν, εἰς ἀνομβρίαν, εἰς ἐπιδρομὴν ἐθνῶν, πρὸς πᾶσαν αἴτησίν καὶ ἐπὶ ἐξομολογουμένων. » Ἡ γραφὴ τῆς χειρὸς ταύτης ἄκομψος ἐν γένει φέρει πανταχοῦ μὲν τὸ ῐ καὶ ῠ δὶς ἐστιγμένα, οὕτω· κρῖσις, ῾ῩΜΝΟΝ, διϋλίζοντες κτλ. ἐνιαχοῦ δὲ τὰ δὶς τονούμενα *ὁ δὲ, τὰ δὲ, γὰρ, μὴ, ἀν* (ΙΖ΄ 15), τὴν ὑπογεγραμμένην, γενογραφικὰς δυσαναγνώστους γραμματοδέσμας ἐν τοῖς κεφαλαίοις καὶ τὰς ἐν τοῖς Πίναξι Δηλώσεις λίαν συντετμημένας καὶ ἐν γραφῇ τροχαλῇ.

Ἡ χεὶρ αὕτη τολμηρῶς ἀπέξεσεν ἔκ τε τοῦ κειμένου καὶ ἐκ τῶν περιθωρίων σχεδὸν πάσας τὰς τῆς Γ΄ χειρὸς σημειώσεις· ἐπὶ τῶν ἀπεξεσμένων δὲ τόπων ἐνέγραψεν ἀπειροκάλως, διὰ ζωηρᾶς ἐρυθρᾶς καὶ λίαν μαύρης παχείας μελάνης ἑτέρας, πολλαχοῦ δὲ καὶ ἁπλῶς κατεκάλυψε βαναύσως, νεουργοῦσα δῆθεν, τὰς προσθήκας τῆς Α΄ χειρὸς (Θ΄ 10, Ι΄ 3, ΙΑ΄ 10, ΙΒ΄ 3, ΙΓ΄ 15) καὶ τὴν Γ΄ χεῖρα (Η΄ 11, ΑΑ΄ 8) ὡς ὁ ἐπιῤῥάπτων ἀρχαίᾳ λεπτοϋφεῖ πορφύρᾳ ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου. Ἡ Δ΄ αὕτη χεὶρ ἐσημειώσατο τὰ κατὰ τὸν αἰῶνα αὐτῆς ἐν χρήσει ὅρια τῶν ἀναγνωσμάτων, ἐν μὲν τοῖς περιθωρίοις ὁλογράφως ἢ συντετμημένως, ποῦ μὲν τὰς ἀρχὰς ἢ τὰ τέλη, ποῦ δ' ἀμφότερα, ἐν δὲ τῷ κειμένῳ συντετμημένως μὲν μόνον τὰ τέλη καὶ τὰς ὑπερβάσεις τε, ὑ΄ (Γ΄ 9), συμβολικῶς δὲ τρισὶ ζεύγεσι κεραιῶν, ἀριστερᾷ μὲν πασῶν κεκλιμένων ″ ″ ″ τὰς ἐντελεῖς, ἑτεροκλινῶν δὲ ″ ‴ ‴ τὰς ἀτελεῖς τῶν ἀναγνωσμάτων καταλήξεις· τρισὶ δ' ἁπλαῖς στίξεσι . . . τὰς ἐν τῷ ἄνω ἢ κάτω περιθωρίῳ χρονολογικὰς σημειώσεις καὶ κυρίως τὰς τῶν ἐνάρξεων τῶν ἀναγνωσμάτων διασκευάς.

Ἡ χεὶρ αὕτη προέβη καὶ μέχρι διασκευῆς ἢ διορθώσεως τοῦ κειμένου αὐτοῦ τῆς Δ΄ χειρός, τινὰς μὲν διαγράψασα (Α΄ 9, Ε΄ 11, Ζ 6. 7, ΙΓ΄ 1), πλείσας δὲ προσθέσασα (Β΄ 15, Γ΄ 14, Δ΄ 4. 5, Ε΄ 7, Η΄ 16 κτλ.) λέξεις καὶ φράσεις, ἃς ἀληθῶς ἡ Α΄ χεὶρ παρέλιπεν εἴτ' ἀβλεψίᾳ, εἴτ' ἐκ πλημμελοῦς πρωτοτύπου ἀντιγράψασα. Αἱ προσθῆκαι δὲ ταύτης ἐγένοντο διὰ διαβρωτικῆς ἐλαιούχου ὑποπρασίνης μελάνης πρῶτον ἐν τῷ κειμένῳ, εἶτα ἐκεῖθεν ἀποξεσθεῖσαι ἐν τῷ περιθωρίῳ, ἔνθα ἔμειναν ἀμυδραὶ πολλαχοῦ καὶ ἀδιάκριτοι, ἐξαπλωθείσης τῆς μελάνης καὶ διελθούσης τὴν περγαμηνὴν πολλαχοῦ μέχρις ἐντελοῦς διατρυπήσεως (Ζ΄ 2. 3. 15, Θ΄ 3. 5. 11, Ι΄ 5, ΙΑ΄ 11, ΙΓ΄ 11, ΙΖ΄ 5, ΙΘ΄ 11, ΚΒ΄ 11, ΚΓ΄ 3, ΚΔ΄ 3. 7, ΚΕ΄ 3, Α΄ 14 κτλ.), ὥστε ἢ ἀφεθεῖσαι ἢ κἀκεῖθεν ξεσθεῖσαι ἐγράφησαν αὖθις τὸ τρίτον αἱ μὲν ἐντὸς τοῦ κειμένου, αἱ δ' ἐν τοῖς περιθωρίοις ἐπὶ τῶν ἀπεξεσμένων τόπων διὰ μελάνης μαύρης, λιπαρᾶς· (Β΄ 11, Γ΄ 5). Πολλαχοῦ δ' ἐστὶν ἰδεῖν (Β΄ 11, ΙΗ΄ 10. 11, ΙΘ΄ 6. 11, ΚΓ΄ 10, ΑΒ΄ 6) παρεγγράφους λέξεις τῆς Α΄ χειρός, ἐφ' ὧν διῆλθον ἡ ὑποπρασίνη, εἶτα δὲ καὶ ἡ μαύρη γραφή, ἐνιαχοῦ δὲ (ΚΔ΄ ἐν λέξει *περικυκλώσουσι· ἐν αὐτῷ*·) ἡ β΄ ξανθὴ γραφή, ἡ ὑποπρασίνη, ἡ μέλαινα, καὶ ἡ ζωηρὰ ἐρυθρά, ὑφιστάμεναι πᾶσαι καὶ καλῶς διακρινόμεναι, πρὸς ἀνανεούργησιν δῆθεν, καταλυμάνασαι τὸ πρωτότυπον· ἀμφιβάλλομεν δὲ μὴ ἡ ὑποπρασίνη διαβρωτικὴ ἀνήκῃ ἑτέρᾳ τινὶ χειρὶ μεταξὺ τῆς γ΄ καὶ δ΄. Ὥστε ἡ βίβλος ἤδη ἐμφαίνει ὄψιν δυσειδῆ, ἐν πάσῃ σχεδὸν σελίδι φέρουσα *τέσσαρας* τοὐλάχιστον γραφὰς δι' *ὀκτὼ* μελανῶν, χρυσῆς, ξανθῆς, ξανθοτάτης, ὑποπρασίνου, λίαν μαύρης, πορφυρᾶς, κεραμοχρόου καὶ ζωηρᾶς κοκκίνης, πλεῖσα ξέσματα καὶ διατρυπήματα ἔν τε τῷ κειμένῳ καὶ ἐν τοῖς περιθωρίοις.

Πολλαὶ σημειώσεις ταύτης τῆς χειρός εἰσιν ἠμιτετμημέναι ἐκ τοῦ ἄνω καὶ ἔμπροσθεν περιθωρίου (Η΄ 11), ὅπερ ἀποδείκνυσιν, ὅτι τὸ τεῦχος μεταγενεστέρως ἐκόπη αὖθις εἰς ἀναστοιχείωσιν, καθ' ἣν ὅμως οὐ διελύθησαν τὰ ὀκτάδια αὐτοῦ.

Ἡ χεὶρ αὕτη ἀπέκοψεν, ὡς εἴπομεν ἀρχόμενοι, τὰ δύο πρῶτα φύλλα τοῦ Η΄ ὀκταδ. τὸ ἕκτον τοῦ ΙΔ΄, τὰ δύο τελευταῖα τοῦ ΙΖ΄, τὸ τρίτον τοῦ ΙΗ΄ καὶ τὸ πέμπτον τοῦ ΚΘ΄, ἀντ' ἐκείνων μὲν ἴσα προσιθεῖσα, ἀντὶ δὲ τούτου δύο, ἐφ' οἷς ἐνέγραψε τὴν ἐν ἀρχῇ τοῦ Η΄ Κεφ. τοῦ Ἰωάννου περὶ τῆς Μοιχαλίδος περικοπήν, ἣν ἡ Α΄ χεὶρ ἠγνόει, ὥσπερ οἱ πλείους τῶν ἀρχαιοτάτων ἀγνοοῦσι κωδήκων. Προσέθετο δ' ἐν τέλει μὲν τοῦ *Κειμένου* τοῦ Μάρκου (Ι΄ 12), ἀποξέσασα ἐρυθρὰν προϋπάρχουσαν σημείωσιν ἐν ἕπτὰ σειραῖς τῆς Β΄ χειρὸς τάδε « : ἐξεδόθη τοῦτο, μεταχρόνους δέκα, τῆς τοῦ χῦ ἀναλήψεως : » ἐν τέλει δὲ τῶν *Κεφαλαίων* τοῦ Λουκᾶ (ΙΖ΄ 1) ἀποσπογγίσασα τὰς τῆς Β΄ χειρὸς σημειώσεις, τοὺς ἓξῆς πέντε στίχους ἐν τέσσαρσι σειραῖς.

« στίχοι,
Λουκᾶς ἡπιόθυμος· ἀκεσορίης ἐπιήτωρ :
ἀθανάτοιο χρίσοῖο γένος καὶ θέσκελα ἔργα,
ἀτρεκέως κατέλεξε· καὶ ὡς θάνεν ἄμμες ἀώσας :
καὶ πάλιν ἐκ τύμβοιο θορῶν, μερόπεσσιν ἐδείχθη:
ἔνθεν δ' οὐρανίην ὕπερ ἄντυγα, πατρὶ φαάνθη »(1)

Αἱ μὲν τέσσαρες εἰρημέναι χεῖρες εἰργάσθησαν ἐντὸς τοῦ τεύχους, Ε΄ ΔΕ ΤΙΣ ΧΕΙΡ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐν τῷ β΄ φύλ. δι' εὐτελεστάτης γραφῆς ἐπέγραψε σημείωσιν δεκάστιχον.

Ϛ΄ ΔΕ ΧΕΙΡ τοῦ παρελθόντος ἐπίσης αἰῶνος, βραχύ δέ τι τῆς ἑτέρας μεταγενεστέρα, ἐν τῷ ά φύλλῳ ἐσημειώσατο « τὸ παρὸν ἀφιέρωμα |τοῦ γιάννη, ὑπὲρ μνήμης αἰωνίας| τῶν γονέων τοῦ γιωβάννου, καὶ τῆς ἄννης. »

Μεταξὺ τῶν δέκα εἰρημένων ἀσελιδώτων φύλλων, ἅπερ ἡ Δ΄ χεὶρ προσέθηκε καὶ ἐνέγραψε τὰς *δηλώσεις* αὐτῆς, τὸ ά καὶ ἡ ἓν συνεχὲς ἀποτελοῦντα, ἀνῆκον μετὰ τοῦ παρατελευταίου τοῦ τεύχους εἰς Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις λαμπρὸν τοῦ Ι΄ ἢ ΙΑ΄ αἰῶνος ὡς ΚΔ΄ αὐτοῦ ὀκτάδιον· ἦτο δὲ μονόστηλον ἐν ἕπτὰ καὶ εἴκοσι σειραῖς ἐκ 41 γραμμάτων, μήκ. ὡς εἶχε ποτὲ 0, 24, πλάτ. 0, 18. Τὰ ἐν λόγῳ εἰσὶ πίνακες ἑορτοδρομικοί· τὸ μὲν τελευταῖον ἀπὸ Ἰανουαρ. ε΄ μέχρι Μαΐου ιδ΄, τὸ δ' ἔμπροσθεν συνέχεια, δι' εὐαρίθμους μόνον ἁγίους, διὰ γραφῆς καθαρωτάτης, ὡραιοτάτης, καὶ χρυσογραφῆ ἐχούσης τ' ἀρκτικὰ αὐτῆς Κεφαλαῖα· φέρεται δὲ καὶ ἡ λέξις « διακινήσιμος ».

Τελευτῶντες συνιστῶμεν θερμῶς τὸν ἐν λόγῳ κώδηκα τοῖς τ' Ἐπιτρόποις τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τῆς ὁσιομάρτυρος Παρασκευῆς, τῷ φιλομούσῳ Ἐθνικῷ Δ. Μικτῷ Συμβουλίῳ καὶ τῇ Α. Θ Παναγιότητι, ὅπως συσκεφθέντες λάβωσιν εἰδικήν

(1) Ἐν μὲν Ἀλλατίῳ εὑρηται ἐπιβήτωρ ἀντὶ ἐπῑήστωρ, ἀθανάτου ἀντὶ ἀθανάτοιο, σαώσας ἀντὶ ἀώσας, ἐμίχθη ἀντὶ ἐδείχθη· ἐν δὲ τῷ ὑπ' ἀριθ. 3 (Φιλολ. Συλλ. Τεῦχ. Ζ΄ σελ. 62) οἱ στίχοι κεῖνται λίαν κεκολωβωμένοι· ἐν δὲ τῷ ἐφεξῆς περιγραφθησομένῳ κώδηκι τοῦ Κ. Στεφ. Καραθεοδωρῆ εὑρηται ἀθανάτου, σαώσας, ἐμίχθη.

σελ. 2 ἦν ἡ Δ΄ χεὶρ βαναύσως δι' ἐρυθροῦ ἐπέχρισε 3, ΙΕ΄ 4) ἢ μόνον ·:· (ὀκτάδ. Ζ΄ 12), ⁜ (ὀκτάδ. Θ΄ 5, ΚΕ΄ 11, ΛΑ΄ 8. 10) καὶ ⁜ (ὀκτάδ. ΙΓ΄ 10. 12) ἧς τὴν ἐν περιθωρίῳ σημείωσιν ἐντελῶς ἡ Δ΄ χεὶρ ἀπέξεσεν. Ἡ δὲ παράστασις ⁘ (ὀκταδ. Δ΄ 5, ΙΒ΄ 16 ΙΗ΄ σελ. 9) ἰσοδυναμεῖ τῷ καθ' ἡμᾶς *Εἰσαγωγικῷ* (§), χρήσιμος ἐν τῷ κώδηκι ἔνθ' ἀναφέρονται αὐτολεξεὶ χωρία τῆς Π. Γραφῆς.

Ἡ τρίτη δ' αὕτη χεὶρ ἐπιμελὴς λίαν, φέρουσα τὰ μὴ ἀποτελοῦντα δίφθογγον ἰῶτα δὶς ἐστιγμένα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ τὰς συνήθεις τῷ καιρῷ ἐκείνῳ συντομάς, ἐσεβάσθη τὰς προηγουμένας γραφάς, εὐλαβῶς οὕτως εἰπεῖν παρεντεθεῖσα, καὶ οὔτ' ἀποξέσασα, οὔτε φορτικῶς αὐταῖς ἐπιπεσοῦσα.

Τὸ ά καὶ δ΄ τοῦ τεύχους φύλ. ἀνήκει τῇ πρώτῃ αὐτοῦ συστάσει, ὡς ἐκ τοῦ χρώματος καὶ τοῦ χαρακώματος τοῦ δ΄ κατάδηλον. Ἐπὶ τοῦ δ΄ δ' ἐγράφη πιθανώτατα, διὰ τῆς ἐν λόγῳ Γ΄ μὲν χειρὸς ἑτέρᾳ δὲ μελάνῃ, « Πρόγραμμα εἰς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον: ζήτει πρῶτον τὸν ἔμφυτο φόβον εμπόνωσ. καὶ τότε εὑρήσις τὸν ἔμπυρον λόγον. τόν διδάσκοντα, ἄνθρωπον γνῶσϊν :- Τὰ τῆσ νέασ διαθήκησ πάνσεπτα βιβλία, ἐν εκάζω εὐαγγελίϊ. εἰσ κεφάλαια καὶ τίτλουσ διαίρειται. καὶ τίτλοι μὲν καλοῦνται· ὡς ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον περὶ τῶν μάγων. καὶ περὶ τῶν ἀνέρεθέντων παιδίων. ἐν δὲ τω κατὰ μάρκω. περὶ τοῦ δαιμονίζομένου. καὶ περὶ τῆσ πενθερᾶσ πέτρου. ἔχει μὲν ὁ ἅγιοσ ματθαῖοσ τίτλουσ ξή. κεφαλ. τ ν ε, ὁ δὲ ἅγιοσ μάρκοσ, τίτλουσ μη. κεφαλ. σ λ ς. ὁ δὲ ἅγιος λουκὰσ, τίτλουσ Π Γ. κεφαλ. Τ μ β, ὁ δὲ ἅγιος ἰω, τίτλουσ ιη. κεφαλ. c λ β:- Ἱστέον ὅτι τὸ κατὰ ματθαῖον εὐαγγέλιον, ἑβραίδι διαλέκτω γραφὲν κτλ. » ὡς ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 21 τοῦ τῆς Ἐμπορικ. Σχολῆς Χάλκης, μέχρι τοῦ *ἐμφανίζει*.

Τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος μεταβληθεισῶν τῶν πρώτων διαιρέσεων τῶν ἀναγνωσμάτων, τὸ τεῦχος περιέπεσεν εἰς ἀχρηστίαν, κατά γε τὴν ἐν τῷ ναῷ χρῆσιν· δι' ὅπερ Δ΄ ΧΕΙΡ περὶ τὸν ΙΕ΄ αἰῶνα, ὡς ἐκ τοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος τεκμαιρόμεθα, ἐπεχείρησε διασκευᾶσαι αὐτάς. Προέταξε δὲ τῆς μεγάλης ταύτης ἐργασίας, ἐν δέκα νεωτέροις φύλλοις, ἅπερ συνέῤῥαψε μεταξὺ τῶν συμφωνητικῶν πινάκων καὶ τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου, πραγματείας τινὰς πρὸς τὸν σκοπὸν συντελούσας, ἐν εὐτελέσι τισὶν ἐρυθροῖς τε καὶ χρυσοῖς κοσμήμασι καὶ ὑπὸ τοὺς τίτλους « Δήλωσις διαλαμβάνουσα τὴν τοῦ χρόνου τῶν εὐαγγελίων ἀνάγνωσιν· καὶ τὴν τῶν εὐαγγελιστῶν διαδοχὴν, πόθεν τε ἄρχουσι, καὶ ποῦ καταλήγουσιν :. » (τοῦτο ἐπὶ παλιμψήστου ἀρχαίου φύλλου ὡς ἐν τέλει ἐροῦμεν). « : δήλωσις ἀκριβὴς τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν κεφαλαίων τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου : ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης κυριακῆς τοῦ πάσχα: πίναξ τῶν εὐαγγελίων, τοῦ ὅλου χρόνου ·:· » κτλ· ὅθεν ἐλλείπει σὺν πλείστοις ἑτέροις καὶ ἡ μνήμη τοῦ Φωτίου, « : εὐαγγέλια ἀναστάσιμα ἑωθινὰ τὰ ιά : » καὶ « : εὐαγγέλια εἰς διαφόρους μνήμας ἁγίων : » εἰς ἀσθενοῦντας, εἰς κοιμηθέντας, εἰς σεισμὸν, εἰς ἐμπρησμὸν, εἰς ἀνομβρίαν, εἰς ἐπιδρομὴν ἐθνῶν, πρὸς πᾶσαν αἴτησιν καὶ ἐπὶ ἐξομολογουμένων. » Ἡ γραφὴ τῆς χειρὸς ταύτης ἄκομψος ἐν γένει φέρει πανταχοῦ μὲν τὸ τ καὶ ϋ δὶς ἐστιγμένα, οὕτω· κρῖσις, ὑμῖν, δϋλίζοντες κτλ. ἐνιαχοῦ δὲ τὰ δὶς τονούμενα *ὁ δέ, τὰ δέ, γὰρ, μὴ, ἂν* (ΙΖ΄ 15), τὴν ὑπογεγραμμένην, ζενογραφικὰς δυσαναγνώστους γραμματοδέσμας ἐν τοῖς κεφαλαίοις καὶ τὰς ἐν τοῖς Πίναξι Δηλώσεις λίαν συντετριμμένας καὶ ἐν γραφῇ τροχαλῇ.

Ἡ χεὶρ αὕτη τολμηρῶς ἀπέξεσεν ἔκ τε τοῦ κειμένου καὶ ἐκ τῶν περιθωρίων σχεδὸν πάσας τὰς τῆς Γ΄ χειρὸς σημειώσεις· ἐπὶ τῶν ἀπεξεσμένων δὲ τόπων ἐνέγραψεν ἀπειροκάλως, διὰ ζωηρᾶς ἐρυθρᾶς καὶ λίαν μαύρης παχείας μελάνης ἑτέρας, πολλαχοῦ δὲ καὶ ἁπλῶς κατεκάλυψε βαναύσως, νεουργοῦσα δῆθεν, τὰς προσθήκας τῆς Α΄ χειρὸς (Θ΄ 10, Ι΄ 3, ΙΑ΄ 10, ΙΒ΄ 3, ΙΓ΄ 15) καὶ τὴν Γ΄ χεῖρα (Η΄ 11, ΛΑ΄ 8) ὡς ὁ ἐπιῤῥάπτων ἀρχαίᾳ λεπτοϋφεῖ πορφύρᾳ ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου. Ἡ Δ΄ αὕτη χεὶρ ἐσημειώσατο τὰ κατὰ τὸν αἰῶνα αὐτῆς ἐν χρήσει ὅρια τῶν ἀναγνωσμάτων, ἐν μὲν τοῖς περιθωρίοις ὁλογράφως ἢ συντετριμμένως, ποῦ μὲν τὰς ἀρχὰς ἢ τὰ τέλη, ποῦ δ' ἀμφότερα, ἐν δὲ τῷ κειμένῳ συντετριμμένως μὲν μόνον τὰ τέλη καὶ τὰς ὑπερβάσεις τε, ὑ΄ (Γ΄ 9), συμβολικῶς δὲ τρισὶ ζεύγεσι κεραιῶν, ἀριστερᾷ μὲν πασῶν κεκλιμένων ″ ″ ″ τὰς ἐντελεῖς, ἑτεροκλινῶν δὲ ″ ″ ″ τὰς ἀτελεῖς τῶν ἀναγνωσμάτων καταλήξεις· τρισὶ δ' ἁπλαῖς στίξεσι . . . τὰς ἐν τῷ ἄνω ἢ κάτω περιθωρίῳ χρονολογικὰς σημειώσεις καὶ κυρίως τὰς τῶν ἐνάρξεων τῶν ἀναγνωσμάτων διασκευάς.

Ἡ χεὶρ αὕτη προέβη καὶ μέχρι διασκευῆς ἢ διορθώσεως τοῦ κειμένου αὐτοῦ τῆς Α΄ χειρός, τινὰς μὲν διαγράψασα (Α΄ 9, Ε΄ 11, Ζ 6. 7, ΙΓ΄ 1), πλείσας δὲ προσθέσασα (Β΄ 15, Γ΄ 14, Δ΄ 4. 5, Ε΄ 7, Η΄ 16 κτλ.) λέξεις καὶ φράσεις, ἃς ἀληθῶς ἡ Α΄ χεὶρ παρέλιπεν εἴτ' ἀβλεψίᾳ, εἴτ' ἐκ πλημμελοῦς πρωτοτύπου ἀντιγράψασα. Αἱ προσθῆκαι δὲ ταύτης ἐγένοντο διὰ διαβρωτικῆς ἐλαιούχου ὑποπρασίνης μελάνης πρῶτον ἐν τῷ κειμένῳ, εἶτα ἐκεῖθεν ἀποζεσθεῖσαι ἐν τῷ περιθωρίῳ, ἔνθα ἔμειναν ἀμυδραὶ πολλαχοῦ καὶ ἀδιάκριτοι, ἐξαπλωθείσης τῆς μελάνης καὶ διελθούσης τὴν περγαμηνὴν πολλαχοῦ μέχρις ἐντελοῦς διατρυπήσεως (Ζ΄ 2. 3. 15, Θ΄ 3. 5. 11, Ι΄ 5, ΙΑ΄ 11, ΙΓ΄ 11, ΙΖ΄ 5, ΙΘ΄ 11, ΚΒ΄ 11, ΚΓ΄ 3, ΚΔ΄ 3. 7, ΚΕ΄ 3, Λ΄ 14 κτλ.), ὥστε ἢ ἀφεθεῖσαι ἢ κἀκεῖθεν ξεσθεῖσαι ἐγράφησαν αὖθις τὸ τρίτον αἱ μὲν ἐντὸς τοῦ κειμένου, αἱ δ' ἐν τοῖς περιθωρίοις ἐπὶ τῶν ἀπεξεσμένων τόπων διὰ μελάνης μαύρης, λιπαρᾶς· (Β΄ 11, Γ΄ 5). Πολλαχοῦ δ' ἐστὶν ἰδεῖν (Β΄ 11, ΙΗ΄ 10. 11, ΙΘ΄ 6. 11, ΚΓ΄ 10, ΛΒ΄ 6) παρεγγράφους λέξεις τῆς Α΄ χειρός, ἐφ' ὧν διῆλθον ἡ ὑποπρασίνη, εἶτα δὲ καὶ ἡ μαύρη γραφή, ἐνιαχοῦ δὲ (ΚΔ΄ ἐν λέξει *περικυκλώσουσι· ἐν αὐτῷ·*) ἡ δ΄ ξανθὴ γραφή, ἡ ὑποπρασίνη, ἡ μέλαινα, καὶ ἡ ζωηρὰ ἐρυθρά, ὑφιστάμεναι πᾶσαι καὶ καλῶς διακρινόμεναι, πρὸς ἀνανεούργησιν δῆθεν, καταλυμάνασαι τὸ πρωτότυπον· ἀμφιβάλλομεν δὲ μὴ ἡ ὑποπρασίνη διαβρωτικὴ ἀνήκῃ ἑτέρᾳ τινὶ χειρὶ μεταξὺ τῆς γ΄ καὶ δ΄. Ὥστε ἡ βίβλος ἤδη ἐμφαίνει ὄψιν δυσειδῆ, ἐν πάσῃ σχεδὸν σελίδι φέρουσα *τέσσαρας* τοὐλάχιστον γραφὰς δι' *ὀκτὼ* μελανῶν, χρυσῆς, ξανθῆς, ξανθοτάτης, ὑποπρασίνου, λίαν μαύρης, πορφυρᾶς, κεραμοχρόου καὶ ζωηρᾶς κοκκίνης, πλεῖστα ξέσματα καὶ διατρυπήματα ἔν τε τῷ κειμένῳ καὶ ἐν τοῖς περιθωρίοις.

Πολλαὶ σημειώσεις ταύτης τῆς χειρός εἰσιν ἡμιτετριμμέναι ἐκ τοῦ ἄνω καὶ ἔμπροσθεν περιθωρίου (Η΄ 11), ὅπερ ἀποδείκνυσιν, ὅτι τὸ τεῦχος μεταγενεστέρως ἐκόπη αὖθις εἰς ἀναστοιχείωσιν, καθ' ἣν ὅμως οὐ διελύθησαν τὰ ὀκτάδια αὐτοῦ.

Ἡ χεὶρ αὕτη ἀπέκοψεν, ὡς εἴπομεν ἀρχόμενοι, τὰ δύο πρῶτα φύλλα τοῦ Η΄ ὀκταδ. τὸ ἕκτον τοῦ ΙΔ΄, τὰ δύο τελευταῖα τοῦ ΙΖ΄, τὸ τρίτον τοῦ ΙΗ΄ καὶ τὸ πέμπτον τοῦ ΚΘ΄, ἀντ' ἐκείνων μὲν ἴσα προσιθεῖσα, ἀντὶ δὲ τούτου δύο, ἐφ' οἷς ἐνέγραψε τὴν ἐν ἀρχῇ τοῦ Η΄ Κεφ. τοῦ Ἰωάννου περὶ τῆς Μοιχαλίδος περικοπήν, ἣν ἡ Α΄ χεὶρ ἠγνόει, ὥσπερ οἱ πλείους τῶν ἀρχαιοτάτων ἀγνοοῦσι κωδήκων. Προσέθετο δ' ἐν τέλει μὲν τοῦ *Κειμένου* τοῦ Μάρκου (Ι΄ 12), ἀποξέσασα ἐρυθρὰν προϋπάρχουσαν σημείωσιν ἐν ἑπτὰ σειραῖς τῆς Β΄ χειρὸς τάδε « : ἐξεδόθη τοῦτο, μεταχρόνους δέκα, τῆς τοῦ χῦ ἀναλήψεως : » ἐν τέλει δὲ τῶν *Κεφαλαίων* τοῦ Λουκᾶ (ΙΖ΄ 1) ἀποσπογγίσασα τὰς τῆς Β΄ χειρὸς σημειώσεις, τοὺς ἓξ πέντε στίχους ἐν τέσσαρσι σειραῖς.

« στίχοι,
Λουκᾶς ἠπιόθυμος· ἀκεσορῆς ἐπῄσωρ :
ἀθανάτοιο χρῖσοῖο γένος καὶ θέσκελα ἔργα,
ἀτρεκέως κατέλεξε· καὶ ὡς θάνεν ἄμμες ἀώσας :
καὶ πάλϊν ἐκ τύμβοιο θορῶν, μερόπεσσϊν ἐδείχθη:
ἔνθεν δ' οὐρανίην ὑπὲρ ἄντυγα, πατρὶ φαάνθη »(1)

Αἱ μὲν τέσσαρες εἰρημέναι χεῖρες εἰργάσθησαν ἐντὸς τοῦ τεύχους, Ε΄ ΔΕ ΤΙΣ ΧΕΙΡ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐν τῷ δ΄ φύλ. δι' εὐτελεστάτης γραφῆς ἐπέγραψε σημείωσιν δεκάστιχον.

Ϛ΄ ΔΕ ΧΕΙΡ τοῦ παρελθόντος ἐπίσης αἰῶνος, βραχύ δέ τι τῆς ἑτέρας μεταγενεστέρα, ἐν τῷ ά φύλλῳ ἐσημειώσατο « τὸ παρὸν ἀφιέρωμα [τοῦ γιάννη, ὑπὲρ μνήμης αἰωνίας] τῶν γονέων τοῦ γιωβάννου, καὶ τῆς ἄννης. »

Μεταξὺ τῶν δέκα εἰρημένων ἀσελιδώτων φύλλων, ἅπερ ἡ Δ΄ χεὶρ προσέθηκε καὶ ἐνέγραψε τὰς *δηλώσεις* αὐτῆς, τὸ ά καὶ ἡ ἓν συνεχὲς ἀποτελοῦντα, ἀνῆκον μετὰ τοῦ παρατελευταίου τοῦ τεύχους εἰς Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις λαμπρὸν τοῦ Ι΄ ἢ ΙΑ΄ αἰῶνος ὡς ΚΔ΄ αὐτοῦ ὀκτάδιον· ἦτο δὲ μονόστηλον ἐν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι σειραῖς ἐκ 41 γραμμάτων, μήκ. ὡς εἶχε ποτὲ 0, 24, πλάτ. 0, 18. Τὰ ἐν λόγῳ εἰσὶ πίνακες ἑορτοδρομικοί· τὸ μὲν τελευταῖον ἀπὸ Ἰανουαρ. ε΄ μέχρι Μαΐου ιδ΄, τὸ δ' ἔμπροσθεν συνέχεια, δι' εὐαρίθμους μόνον ἁγίους, διὰ γραφῆς καθαρωτάτης, ὡραιοτάτης, καὶ χρυσογραφῆ ἐχούσης τ' ἀρκτικὰ αὐτῆς Κεφαλαῖα· φέρεται δὲ καὶ ἡ λέξις « διακινήσιμος ».

Τελευτῶντες συνιστῶμεν θερμῶς τὸν ἐν λόγῳ κώδηκα τοῖς τ' Ἐπιτρόποις τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τῆς ὁσιομάρτυρος Παρασκευῆς, τῷ φιλομούσῳ Ἐθνικῷ Δ. Μικτῷ Συμβουλίῳ καὶ τῇ Α. Θ Παναγιότητι, ὅπως συσκεφθέντες λάβωσιν εἰδικήν

(1) Ἐν μὲν Ἀλλατίῳ εὕρηται ἐπιβήτωρ ἀντὶ ἐπῄστωρ, ἀθανάτου ἀντὶ ἀθανάτοιο, σαώσας ἀντὶ ἀώσας, ἐμίχθη ἀντὶ ἐδείχθη· ἐν δὲ τῷ ὑπ' ἀριθ. 3 (Φιλολ. Συλλ. Τεῦχ. Ζ΄ σελ. 62) οἱ στίχοι κεῖνται λίαν κεκολωβωμένοι· ἐν δὲ τῷ ἑφεξῆς περιγραφθησομένῳ κώδηκι τοῦ Κ. Στεφ. Καραθεοδωρῆ εὕρηται ἀθανάτου, σαώσας, ἐμίχθη.

τινα σύντονον πρόνοιαν, περὶ τούτου τε καὶ τῶν ὁμοίων κειμηλίων, ἅτινα διαλανθάνοντα ἐν ἀφανείᾳ καὶ παραβύστῳ, κινδυνεύουσιν ἀνάρπαξα γενέσθαι ἀφ' ἡμῶν ὑπὸ χειρῶν ἀλλοτρίων. Συνιστῶμεν δὲ καὶ τοῖς θεολογοῦσι τῶν ἡμετέρων τὴν ἐργώδη σύγκρισιν οὐ μόνον τοῦ τῆς Α΄ χειρὸς κειμένου πρός τε τὸ διεσκευασμένον τῆς Δ΄, καὶ πρὸς τὰς γραφὰς τῶν ὁμολογουμένως ἀρχαιοτάτων κωδήκων, ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν κατὰ τὴν Γ΄ καὶ Δ΄ χεῖρα ὁρίων τῶν ἀναγνωσμάτων πρὸς ἄλληλά τε καὶ πρὸς τὰ καθ' ἡμᾶς· καθόσον μετὰ τὰς ἐπενεχθείσας ἐπανορθώσεις τῆς Α΄ χειρὸς εἰς ἑαυτήν, καὶ τῆς Δ΄ εἴς τε τὴν Α΄ καὶ εἰς ἑαυτήν, εἰσέτι ὑπολείπονται διάφοροι γραφαὶ πλεῖσται καὶ περίεργοι, ὧν ἡ ἔρευνα ὑπεκφεύγει καὶ τῆς προθέσεως καὶ τῆς δυνάμεως ἡμῶν τοὺς ὅρους. Καὶ οἱ μὲν περὶ τῶν τοιούτων οὐδαμῶς φροντίζοντες καταγνώσονται ἴσως ἡμῶν πολυπραγμοσύνην καὶ μικρολογίαν, οἱ δὲ σπουδαιότεροι τῶν ἀναγνωστῶν, οἷς καὶ γραμμάτων καὶ Μούσης ἐμέλησεν, εὖ οἶδ' ὅτι καὶ χάριν ἡμῖν ἕξουσιν ἐπὶ τοῖς πεπονημένοις. Ἀλλ', (εἰ δεῖ καὶ τοῦτο προσθεῖναι πάρεργον) εἰ μὲν ὁ Μίλλιος (Mille) 30,000 διαφόρους ἀναγνώσεις, ἢ παραλλαγὰς συναγαγὼν ἐξέδοτο (Oxon. 1707. φύλ.), καὶ Μάστρικτος (Van Mastricht) ὡσαύτως ἐκ τοῦ Κυρκελλαίου (ἐν Amstelod. 1711: 8:) καὶ Βετιστένιος (Wetstein) μετὰ πλειόνων παραλλαγῶν, (Amstelod. 1751—52: φυλλ.), καὶ Γρεισβάχης (Griesbach) τὴν ἑαυτοῦ ἔκδοσιν (Halae. 2. vol. 8. 1796.) καὶ ἄλλοι τῶν θύραθεν οὐκ εὐάριθμοι, ἐν οἷς καὶ ὁ πολὺς Τισσενδόρφιος (C. Tischendorf) (1) τοσαύτην καταβάλλουσι σπουδήν, εὖγε ποιοῦντες, περὶ τὴν ἔρευναν ταύτην· ἡμεῖς γοῦν οἱ γνήσιοι κληρονόμοι τῆς γλώσσης, ἐν ᾗ ἀρχαιτύπως καὶ συνεγράφη καὶ διεδόθη τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον, οἱ τὴν πίστιν ἀσάλευτον, ὡς πολυτίμητον παρακαταθήκην, δι' αἰώνων τηρήσαντες, οἱ μέχρι τοῦ νῦν πλείστους καὶ ἀρχαιοτάτους κώδηκας ἐν τοῖς εὐαγέσιν ἡμῶν μοναστηρίοις κατέχοντες, οὐκ ἀναδιφήσομεν τὰς ἐν αὐτοῖς γραφὰς ἀξίως καὶ τοῦ πράγματος καὶ ἡμῶν αὐτῶν;

(Ἕπεται συνέχεια).

ΕΜ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ.

(1) Περὶ τῶν πρὸς ἀνεύρεσιν χειρογράφων τῆς Καινῆς Διαθήκης περιοδειῶν τοῦ κλεινοῦ Γερμανοῦ καθηγητοῦ Κωνστ. Τισσενδορφίου, ὅρα πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἐν ὑποσημ. τοῦ Η΄—Θ΄ Τεύχους τοῦ Φιλολ. Συλλ. σελ. 144 καὶ μακρὰν ἀφήγησιν ἐν τῷ «Revue des deux Mondes» ἀ Τεῦχ. σελ. 79, ἀ Ἰουλίου 1865, καὶ γλαφυρὰν ταύτης μετάφρασιν ἐν τῇ ἀξιολόγῳ «Κλειοῖ» Ἀριθ. 219—220.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Σελ.	στήλ.	στίχ.				
97	6΄.	42	ἀντὶ	κατατήκετο	γράφε	κατετήκετο.
99	ά.	43	»	μελέτται	»	μέλιτται.